

76. TAJIKISTAN; MODERN TAJIK LITERATURE

ARTICLES

- 2954 DANIELI, Filippo de. Counter-narcotics policies in Tajikistan and their impact on state building. *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.129-145.
- 2955 DUDOIGNON, Stephane A. From revival to mutation: the religious personnel of Islam in Tajikistan, from de-Stalinization to independence (1955-91). *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.53-80.
- 2956 EPKENHANS, Tim. Defining normative Islam: some remarks on contemporary Islamic thought in Tajikistan - Hoji Akbar Turajonzoda's sharia and society. *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.81-96. (One of Tajikistan's leading religious authorities.)
- 2957 EPKENHANS, Tim. Muslims without learning, clergy without faith. Institutions of Islamic learning in the Republic of Tajikistan. *Islamic education in the Soviet Union and its successor states*. Ed. Michael Kemper, Raoul Motika and Stefan Reichmuth. Abingdon & New York: Routledge, 2010, pp.313-348. [Soviet and post-Soviet Tajikistan.]
- 2958 FERRANDO, Olivier. Soviet population transfers and interethnic relations in Tajikistan: assessing the concept of ethnicity. *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.39-52. (Forced transfers of highlanders down to cotton *kolkhozes* in the Ferghana Valley.)
- 2959 HARRIS, Colette. State business: gender, sex and marriage in Tajikistan. *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.97-111. [Dealing with sexual problems in the late Soviet period to the present.]
- 2960 HEATHERSHAW, John & HERZIG, Edmund. Introduction: the sources of statehood in Tajikistan. *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.5-19. [Introduction to this special issue entitled "Tajikistan: the sources of statehood".]
- 2961 HEATHERSHAW, John. Tajikistan amidst globalization: state failure or state transformation? *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.147-168.
- 2962 IJI, Tetsuro. Contributions of informal mediation to the peace process: the case of the unofficial dialogue in Tajikistan. *Asia Pacific World*, 1 ii (2010) pp.45-60.
- 2963 KASSAM, Karim-Aly, BULBULSHOEV, Umed & RUELE, Morgan. Ecology of time: calendar of the human body in the Pamir mountains. *Journal of Persianate Studies*, 4 ii (2011) pp.146-170. (Villagers in the Pamir mountains of Afghanistan and Tajikistan integrated the human body into the seasons and rhythms of their ecological relations to generate calendars of the "human body".)
- 2964 KASSYMBEKOVA, Botakoz. Helpless imperialists: European state workers in Soviet Central Asia in the 1920s and 1930s. *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.21-37. (Everyday realities of the state-building process in early Soviet Tajikistan.)
- 2965 KASSYMBEKOVA, Botakoz. Humans as territory: forced resettlement and the making of Soviet Tajikistan, 1920-38. *Central Asian Survey*, 30 iii-iv (2011) pp.349-370.
- 2966 MOSTOWLANSKY, Till. Paving the way: Isma'ili genealogy and mobility along Tajikistan's Pamir highway. *Journal of Persianate Studies*, 4 ii (2011) pp.171-188. [Ethnographic study of Isma'ili communities along the highway linking southern Kyrgyzstan and eastern Tajikistan.]

Tajikistan

- 2967 REMTILLA, Aliaa. Potentially an "art object": Tajik Isma'ilis' *bāteni* and *zāheri* engagement with their Imam's image. *Journal of Persianate Studies*, 4 ii (2011) pp.189-207. (Explores the way Isma'ili Muslims living in the Tajik district of Ishkashim engage with images of their religious leader, the Imam (Aga Khan IV).)
- 2968 ROCHE, Sophie & HOHMANN, Sophie. Wedding rituals and the struggle over national identities. *Central Asian Survey*, 30 i (2011) pp.113-128. [In Tajikistan.]

10891 RAVAN FARHĀDĪ, A.G. On some syntactical particularisms of Transoxian Tājiki Persian. *Persian studies in North America: studies in honor of Mohammad Ali Jazayeri. Taḥqīqāt-i Irānshīnāsī dar Amrikā*. Ed. Mehdi Marashi. Bethesda (USA): Iranbooks, 1994, pp.95-108

810 RICHTER, A., 'Springtime in Tajikistan'. *World Policy Journal* (New York, USA), 11:2, 1994, pp.81-6

05 TEMP 1/2 1996

- 3200 ОЛИМОВА, Саодат. Таджикистан-Россия: от "развода" к интеграции. *Центральная Азия и Кавказ*, 2000 iii /9, pp.41-49 Also online at www.ca-c.org/journal-table-rus.shtml
- 3201 OLIMOVA, Saodat. Tajikistan-Russia: from "divorce" to integration. *Central Asia and the Caucasus*, 3 (2000) pp.35-43 Also online at www.ca-c.org/journal-table-eng.shtml

Tajikistan

- R523 **Tajikistan: the trials of independence**. Ed. Djalili, Mohammad-Reza. & others. Richmond, 1997.
- Bergne, P. *Central Asian Survey*, 17 iv (1998), pp.719-722 (E)
- Seifert, A.C. *DAVO-Nachrichten*, 9 (1999), pp.108-109 (G)
- Foltz, R. *Journal of Asian Studies*, 57 iii (1998), pp.851-852 (E)
- Katz, M.N. *Nationalities Papers*, 26 iv (1998), pp.807-808 (E)
- Seifert, A.C. *Orient: Deutsche Zeitschrift für Politik und Wirtschaft des Orients*, 40 iv (1999), pp.666-667 (G)

Tajikistan

2140 FRAGNER, Bert G., 'The Nationalization of the Uzbeks and Tajiks'. In: E. Allworth (ed.), *Muslim Communities Re-Emerge: Historical Perspectives on Nationality, Politics and Opposition in the Former Soviet Union and Yugoslavia*. London: Duke University Press, 1994, pp.13-32

Soviet
Biv
Uzbekistan
Tajikistan

8 KASSAM 1996

النحل، به کوشش محمد بدران، قاهره، ۱۳۷۵ ق/ ۱۹۵۶ م؛ شیخ انصاری، مرتضی، فراند الاصول، قم، ۱۴۱۵ ق؛ طبری، تفسیر، به کوشش صدقی جمیل عطار، بیروت، ۱۴۱۵ ق/ ۱۹۹۵ م؛ طوسی، محمد، عدة الاصول، به کوشش محمدرضا انصاری قمی، قم، ۱۴۱۵ ق؛ علامة حلی، حسن، مبادئ الوصول، به کوشش عبدالحسین محمد علی بقال، نجف، ۱۴۰۴ ق/ ۱۹۸۴ م؛ قاضی عبدالجبار، «فضل الاعتزال»، فضل الاعتزال و طبقات المعتزلة، به کوشش فؤاد سید، تونس، ۱۳۹۳ ق/ ۱۹۷۴ م؛ مرداوی، علی، الانصاف، به کوشش محمد حامد ققی، بیروت، ۱۴۰۶ ق/ ۱۹۸۶ م؛ مسلم بن حجاج، صحیح، بیروت، دارالفکر؛ مفید، محمد، التذکره، به کوشش مهدی نجف، قم، ۱۴۱۳ ق؛ همو، عدم سهو التنبی (ص)، بیروت، ۱۴۱۴ ق؛ همو، المسائل العکبریه، به کوشش علی اکبر الهی، بیروت، ۱۴۱۴ ق.

فرامرز حاج منوچهری

خیوشان، نک: قوچان.

خییص، نک: شهداد.

خُتَل، یا خُتَلان (در گویش تاجیکی: خُتَلان)، سرزمینی کهن در ماوراءالنهر، و امروزه نام استانی (ولایتی) در جنوب تاجیکستان به مرکزیت شهر قرغان تبه.

این سرزمین بخشهای بزرگی از اراضی میان زاویه شرقی رودخانه‌های وخناب و خرناب/جریاب — دو شاخه اصلی و پرآب آمودریا — را در بر می‌گرفته است (لسترینج، 437-438). رود وخناب که امروزه وخن خوانده می‌شود (بارتولد، گزیده ...، ۱۶)، از ناحیه کوهستانی جنوب شرقی قرقیزستان کنونی سرچشمه می‌گیرد و نخست قزل‌سو نام دارد و در جهت شمال شرقی — جنوب غربی روان است و در شمال تاجیکستان رودخانه مُخ‌سو به آن می‌پیوندد و از آنجا سُرخاب نامیده می‌شود و سپس در مسیر خود آب رودخانه خُنگاب را دریافت می‌دارد و نام وخن به خود می‌گیرد و از آن پس با یک انحنا به سمت جنوب تغییر مسیر می‌دهد (نک: «تاجیکستان — توپوگرافی ...»، «تاجیکستان» (n.pn).

رودخانه خرناب/جریاب که در گذشته بدخشان نیز خوانده می‌شده است (نک: اصطخری، ۲۷۹؛ ابن حوقل، ۴۴۸-۴۴۹)، امروزه «پنج»، یا به گویش تاجیکی بیانج نام دارد. سرچشمه اصلی این رود دریاچه زُرکول است که در بلندیهای پامیر کوچک در جنوب شرقی تاجیکستان جای دارد و در سراسر مسیر خود مرز میان تاجیکستان و افغانستان را مشخص می‌دارد. از به هم پیوستن رودخانه‌های پنج و وخن، آمودریا (ه) یا جیحون تشکیل می‌شود. جغرافیایانویسان مسلمان در نخستین سده‌های اسلامی عموماً ختل را سرزمینی حاصلخیز و پر نعمت با شهرهای آباد و مردمانی جنگی و چراگاههای سبز و خرم و از مراکز پرورش اسب توصیف کرده‌اند. اسبهای ختل از شهرت بسزایی برخوردار بود و به دیگر جاها صادر می‌شد. شهرهای هُلَبِک، اندیجارغ، مُنک، تمیلات،

آن را غیرمجاز دانسته است (ص ۴۸)، و ابن جوزی بر آن است که خبر واحد به رغم ظن آور بودن، مفید علم نیست و نمی‌توان میانی اصولی را بر آن نهاد. او در عمل نمونه روایاتی را آورده، و احتمال خطا در آنها را نشان داده است (ص ۲۸، ۳۶-۳۸). ابن جوزی با دسته‌بندی رویکرد عالمان به این نوع از خبر، گروهی را یاد می‌کند که در تمامی ابواب فقه از آن بهره می‌برند و گروهی دیگر که ضمن باور به ظنی‌الدلاله بودن، آن را قاطع عذر نمی‌دانند و عملاً در کاربرد میان آن با ادله دیگر چون کتاب و حدیث متواتر و اجماع تفاوت قائل می‌شوند (ص ۲۸-۲۹؛ نیز نک: مرداوی، ۳۲۴/۱۰). در نقطه مقابل این گروه، کسی مانند ابن حبان در سخن از خبر بر آن است که اساساً همه اخبار در اصل خبر واحد — حتی به معنای مضیق آن — هستند؛ چه، هیچ روایتی منقول از نبی (ص) را نمی‌توان یافت که دو عدل آن را روایت کرده باشند و به همین ترتیب، سلسله‌وار با روایت عادل تا به صحابه و نبی اکرم (ص) برسد. بر همین مبنا، نپذیرفتن خبر واحد در نهایت به دوری‌گزینی از سنن منجر خواهد شد (۱/۱۵۵؛ برای مباحث شرط عدد، نک: ابن‌جماعه، ۲۹، ۳۲).

از مباحث پراهمیت نزد محدثان، نشان دادن کاربرد خبر واحد نزد صحابه و تابعان بوده، که هم تأیید جواز است و هم بیان قدمت آن (ابن عبدالبر، الاستذکار، ۳۳/۱، جم، التمهید، ۴۵/۱۷، جم؛ ابن حجر، فتح ...، ۱۰۷/۳، تعلیق ...، ۳۱۷/۵؛ مخصوصاً ایشان به این مطلب عنایت داشتند که قرآن کریم نیز از سنخ خبر است و روایت کنندگان آن صحابه و تابعان‌اند (مثلاً نک: شافعی، احکام ...، ۳۷/۱؛ طبری، ۹۲/۲۰، جصاص، ۱۰۵/۱؛ ابن عربی، ۱۲۷/۱، ۷۳/۲).

مأخذ: آقابرگ، الذریعة؛ ابن‌ادریس، محمد، السرائر، قم، ۱۴۱۰ ق؛ ابن‌جماعه، محمد، المنهل الروی، به کوشش محیی‌الدین عبدالرحمان رمضان، دمشق، ۱۴۰۶ ق/ ۱۹۸۶ م؛ ابن‌جوزی، عبدالرحمان، دفع شبه التشیه، به کوشش حسن سقاف، عمان، ۱۴۱۳ ق/ ۱۹۹۲ م؛ ابن‌حبان، محمد، صحیح، به کوشش شعیب ارنؤوط، بیروت، ۱۴۱۴ ق/ ۱۹۹۳ م؛ ابن‌حجر عسقلانی، احمد، تعلیق التعلیق، به کوشش سعید عبدالرحمان موسی قزقی، بیروت / عمان، ۱۴۰۵ ق؛ همو، فتح الباری، به کوشش محمد فؤاد عبدالباقی و محب‌الدین خطیب، بیروت، ۱۳۷۹ ق؛ ابن‌زهره، حمزه، غنیة النزوع، به کوشش ابراهیم بهادری، قم، ۱۴۱۷ ق؛ ابن‌عبدالبر، یوسف، الاستذکار، به کوشش سالم محمد عطا و محمد علی معوض، بیروت، ۲۰۰۰ م؛ همو، التمهید، به کوشش مصطفی بن احمد علوی و محمد عبدالکبیر بکری، ریاط، ۱۳۸۷ ق؛ ابن‌عربی، محمد، احکام القرآن، به کوشش محمد عبدالقادر عطا، بیروت، دارالفکر؛ ابواسحاق شیرازی، ابراهیم، اللمع، بیروت، ۱۴۰۶ ق؛ بخاری، محمد، صحیح، استانبول، ۱۳۱۵ ق؛ جصاص، احمد، احکام القرآن، به کوشش محمد علی شافعی، بیروت، ۱۴۱۵ ق/ ۱۹۹۴ م؛ حاکم نیشابوری، محمد، معرفة علوم الحدیث، به کوشش معظم حسین، مدینه، ۱۳۹۷ ق/ ۱۹۷۷ م؛ خطیب بغدادی، احمد، الکفایة، به کوشش احمد عمر هاشم، بیروت، ۱۴۰۵ ق/ ۱۹۸۵ م؛ دارقطنی، علی، سنن، به کوشش مجدی منصور، بیروت، ۱۴۱۷ ق/ ۱۹۹۶ م؛ سید مرتضی، علی، الذریعة، به کوشش ابوالقاسم گرجی، تهران، ۱۳۴۸ ش؛ شافعی، محمد، احکام القرآن، به کوشش عبدالغنی عبدالخالق، بیروت، ۱۴۰۰ ق/ ۱۹۸۰ م؛ همو، الرسالة، به کوشش احمد محمد شاکر، قاهره، ۱۳۵۸ ق/ ۱۹۹۶ م؛ شریف رضی، محمد، المعجرات النبویه، به کوشش طه محمد زینی، قاهره، مکتبه البصیرتی؛ شهرستانی، محمد، الملل و

تاریخ جامع ایران

جلد بیستم

Tajikistan
131186

ادبیات شفاهی در تاجیکستان

روشن رحمانی

ادبیات شفاهی مردم تاجیک، از روزگار باستان تا به حال ورد زبان مردم است. اما این اصطلاح که خود علمی نو و مستقل است که در سده ۲۰م در تاجیکستان رایج شده، امروز این علم در دانشگاه‌ها تدریس می‌شود. محققان تاجیک اصطلاحات ادبیات دهنکی، ایجادیات دهنکی خل، ادبیات شفاهی، ادبیات عامیانه و امثال این را در آثار خود به کار می‌برند، اما اصطلاح فولکلور^(۱) بیشتر از همه استفاده می‌شود. پژوهندگان، اصطلاح فولکلور را توسط فولکلورشناسی روس، به معنی ادبیات شفاهی پذیرفته‌اند. امروزه میان محققان تاجیک، این اصطلاح بین‌المللی، نه به معنی اصلی آن، که از سوی ویلیام تامز «دانش خلق»، «خرد خلق» است، به کار می‌رود، بلکه به مفهوم ادبیات شفاهی ورد زبان پژوهشگران است. هرچند پژوهشگران تاجیک اصطلاح دیگر، یعنی «ادبیات عامیانه» و «نثر روایتی» را برای متن‌هایی مانند شاهنامه منشور،

(1). Folklor

زیر نظر
کاظم موسوی بجنوردی

سرپرستار
صادق سجادی

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	241547
Tas. No:	355 TAR. C

تهران، ۱۳۹۴

Tadjikistan
2191 MORTAZAVIAN, Seyed Ali. National identity crisis: the role of common language and script in the reconstruction of national identity. *Amu Darya*, 1 i (1996) pp.86-103 [Tajikistan.]

15 ARALIK 1998

MADEFA AYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN
11. MAIS 2013

ARTICLES

- Tadjikistan
- 2427 FERRANDO, Olivier. Workshop on Oral History of Tajikistan, OSCE Academy: Bishkek, Kyrgyzstan, May 22-23, 2008. *Central Eurasian Studies Review*, 8 i (2009) pp.29-30.
- 2428 FREDRICKS, Lori. Culturally relevant extensive reading in Tajikistan. *Central Eurasian Studies Review*, 7 i (2008) pp.34-39. [In EFL teaching.]
- 2429 JURAEV, Abdurahim. Tajikistan on a way to energy independence. *Contemporary Central Asia*, 14 ii (2010) pp.40-46.
- 2430 MARKOWITZ, Lawrence P. The limits of international agency: post-Soviet state-building in Tajikistan. *Stable outside, fragile inside? Post-Soviet statehood in Central Asia*. Ed. Emilian Kavalski. Farnham: Ashgate, 2010, pp.157-172.

Tadjikistan
1214 Interview mit Dr. Shadman Joussef, Vorsitzender der Demokratischen Partei Tadschikistans. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.15-28

12.11.1998 2001

Tadjikistan
1124 IMOMOV, Ashurboi. Reinforcing the political and legal foundations of Tajikistan's independence. *Central Asia and the Caucasus*, 2001 iii / 9, pp.123-130 Also online at www.ca-c.org

Tadjikistan
1206 ATTAR, Ali. Nawruz in Tajikistan: ritual or politics? *Post-Soviet Central Asia*. Ed. Touraj Atabaki & J.O' Kane. London: Tauris, in association with the International Institute for Asian Studies, Leiden, 1998, pp.231-247

Tadjikistan
782 ATKIN, Muriel. 'Tajik National Identity'. *Iranian Studies* (Ann Arbor, MI), 26:1-2, 1993, pp.151-8

11.07.1996

Tadjikistan
10892 SUNDERMANN, W. An early attestation of the name of the Tajiks. *Medioiranica: proceedings of the International Colloquium organized by the Katholieke Universiteit Leuven from the 21st to the 23rd May 1990*. Ed. W. Skalmowski & A. van Tongerloo. Leuven: Peeters en Departement Oriëntalistiek, 1993 (Orientalia Lovaniensia Analecta, 48), pp.163-171

Tadjikistan
1250 Dreimal Todesstrafe – Frauenbild und Mord in Zentralasien (Usbekistan, Tadschikistan). Tr. Warning, G. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.181-184

Tadjikistan
R411 Tajikistan: refugee reintegration and conflict prevention / Open Society Institute. New York, 1998. *Europe-Asia Studies*, 51 iv (1999), p.730 (E)

Tadjikistan
789. [DUSMATOVA, L.A. et al. *Iz istorii sovsoznogo stroitel'stva v Tadzhikskoj SSR, 1929-1970 gg.* Dushanbe, Irfon, 1989, 380 p. [From the history of State collective farm construction in Tajikistan, 1929-1970]]

15 ARALIK 1998

01 TEM 2010

050 Banco Mundial. Europe and Central Asia Region Republic of Tajikistan, poverty assessment / document of the World Bank. - [Washington, D.C.] : World Bank, 2000. - IV, 150 p. : gráf. ; 27 cm En la cub. : Human Development Sector Unit. Europe and central Asia region. - Report nº 20285-TJ. - Datos tomados de la cub.

1. Tayikistán - Situación económica 2. Pobreza - Tayikistán I. Título. . 338.1(575.3) 316.344.7(575.3) ICMA 4-33907 R. 68305

Tajikistan

BOOKS

2276 HARRIS, Colette. *Muslim youth: tensions and transitions in Tajikistan*. Boulder: Westview, 2006. 192pp.

ARTICLES

2277 BERG, Gabrielle van den. The 'Sura of the Gift' in the oral tradition of the Ismailis of Tajik Badakhshan. *The other Shiites, from the Mediterranean to Central Asia*. Alessandro Monsutti, Silvia Naef & Farian Sabahi (eds). Berne: Lang, 2007, (Worlds of Islam, 2), pp.219-231.

2278 KALANDAROV, T.S. & SHOINBEKOV, A.A. Some historical aspects of funeral rites among people of western Pamir. *Anthropology of the Middle East*, 3 i (2008) pp.67-81. (Indigenous people of the Badakhshan autonomous region in Tajikistan, for most of whom the religious denomination is Ismailism.)

Tajikistan

07 TEM 2009

2107 JAWAD, Nassim and TADJBAKSHSH, Shahrbanou, *Tajikistan: A Forgotten Civil War*. London: Minority Rights Group, 1995, 28pp.

Tajikistan

70 KASIM 1995

Tajikistan

782. [ATKIN, Muriel. *The subtlest battle: Islam in Soviet Tajikistan*, foreword by Adam M. Garfinkle. Philadelphie. Foreign Policy Research Institute. 1989. viii-69 p. (The Philadelphia Papers)]

15 ARALIK 1998

Ozbekiston
Turkmeniston
Sovyetlar Birligi
Azerbaijan
Kazakhstan
Kyrgyzstan
Tajikistan

15 ARALIK 1998

BRINE, J. The former Soviet Union. *Information sources in official publications*. Ed. V.J.Nurcombe. East Grinstead: Bowker Saur, 1997 (Guides to Information Sources), pp.343-368 [Incl. sections on Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Tajikistan, Turkmenistan & Uzbekistan.]

70 KASIM 1998

3262 SOPER, John, 'Uzbek Influence on the Tajik Verb System'. *Ural-Altaic Yearbook* (Bloomington, IN), Vol.64, 1992, pp.49-58

Tajikistan
Ozbekiston

70 KASIM 1992

5731 FRAGNER, B.G. Die "Wiederentdeckung" des Persischen in Mittelasien: Sprachpolitik und Sprachentwicklung in der Sowjetrepublik Tadschikistan in den Achtziger Jahren. *Gottes ist der Orient, Gottes ist der Okzident: Festschrift für Abdoldjavad Falaturi zum 65. Geburtstag* hrsg. U.Tworuschka. Cologne: Böhlau, 1991 (Kölner Veröffentlichungen zur Religionsgeschichte, 21), pp.249-261

Tajikistan

5709 ATKIN, M. Tajikistan: ancient heritage, new politics. *Nation and politics in the Soviet successor states*. Ed. I.Bremmer & R.Taras. Cambridge: Cambridge University Press, 1993, pp.361-383

Tajikistan

1549 EMADI, Hafizullah, 'State, Ideology and Islamic Resurgence in Tajikistan'. *Central Asian Survey* (Abingdon, UK), 13:4, 1994, pp.541-63

Tajikistan

70 KASIM 1996

5032 MARTIN, Keith, 'Tajikistan: Civil War Without End?' *RFE/RL Research Report* (Munich, Germany), 2:33, 1993, pp.18-29

191186 TADJIKISTAN

- 1447 BEČKA, J. "Perestroika" in der tadschikischen Literatur und Literaturwissenschaft. *Bamberger Mittelasiestudien: Konferenzakten, Bamberg ... 1990* / B.G.Fragner, B.Hoffmann (Hrsg.) Berlin: Schwarz, 1994 (Islamkundliche Untersuchungen, 149), pp.67-80
- 1448 SHAHEEDI, Munira. On the socio-philological epilogue on today's crisis in Tajikistan. *Islamica* (London), 1 i (1993) pp.8-9

29 HAZ 2010

ARTICLES

- 2615 ABDULLAEV, Kamoludin. Integrating political Islam in Central Asia: the Tajik experience. *Islam, oil, and geopolitics: Central Asia after September 11*. Ed. Elizabeth Van Wie Davis and Rouben Azizian. Lanham: Rowman & Littlefield, 2007, pp.61-75.
- 2616 ALEXANDER, Chris Aslan. The High Pamirs, Tajikistan. *Steppe: a Central Asian Panorama*, 7 (2009) pp.7. [A project to benefit yak-herders by exploiting the downy wool.]
- 2617 MUHAMMADIEVA, Zarrina. Tajikistan: land of wet gold. *Steppe: a Central Asian Panorama*, 6 (2009) pp.34-63. ["The water supply conundrum in the mountainous republic of Tajikistan", with many photographs.]
- 2618 MULLOJANOV, Parviz. Party building in Tajikistan. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 32 (2005) pp.88-96.
- 2619 WHITSEL, Christopher M. Family resources, sitting at home and democratic choice: investigating determinants of educational attainment in post-Soviet Tajikistan. *Central Asian Survey*, 28 i (2009) pp.29-41. (There has been a decrease in average completion rates for basic, secondary and higher education, as well as a growing gender gap.)

10969 KHAKSAR, Nasim. *Reis naar Tadzjikistan*. Tr. Beer.A.de. Amsterdam: Van Gennep, 1994. 142pp. [Novel.]

FOLTZ, R. The Tajiks of Uzbekistan. *Central Asian Survey*, 15 ii (1996) pp.213-216

11 NISAN 2001

11 MAIJS 2001

Tadzhikistan TADJIKISTAN

At the foot of the Pamirs (U Podnozhiya Pamira. Published by "Soviet Writer", Moscow, 1963, pp. 240, 15,000 copies) is a selection of seven popular essays on modern Tadzhikistan by as many of her own men of letters, translated from the Tadjik. In the opening essay Mirza Tursun-Zade, poet laureate and holder of the Lenin prize, acts as compère to the other authors, both introducing them and giving them their cue. "In these days of the springtime of Communism . . . we think with thankfulness of our Native Land and of the Party to which the Soviet peoples are indebted for their happiness."

In a sharply contrasting category is *Sources for the History of Ura-Tyube* (Materialy po istorii Ura-Tyube. Oriental Literature Publishing

545 MAKAROVA, Irina. Tajikistan. *Art Asiapacific: Almanac*, 6 (2011) pp.187. [Contemporary art scene.]

01 MAIJS 2013

05 Abdullaev, Kamoludin
Historical dictionary of Tajikistan / Kamoludin Abdullaev, Shahram Akbarzadeh. - 2nd ed. - Lanham (Maryland) : The Scarecrow Press, 2010. - XXVIII, 448 p. ; 23 cm. - (Historical dictionaries of Asia, Oceania, and the Middle East ; no. 73)
Bibliografía: p. 413-446. - Incluye (p. XIX-XXVIII) cronología
ISBN 978-0-8108-6061-2
1. Tayikistán - Historia I. Akbarzadeh, Shahram II. Título. III. Serie.
94(575.3)(038)
ICMA HIS PARTAY DIC 1 R. 70045

ASIAN AFFAIRS 51 (S.F) S. 57-58. 1966. (Garnach)

1212 Denkmal für den Dichter Rudeki: Iran möchte Denkmal des iranisch-tajekischen Nationaldichters Rudaki in Tadjekistan wiederbeleben. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.197-199

09 MART 1994

408. LITVINSKIĬ, B.A., (sous la direction de). *Šedevry drevnego iskusstva i kul'tury Tadžikistana. Materialy Južnotadžikskoj arxeologičeskoj ekspedicii. Katalog vystavki*. Moskva, Sovetskij xudoznik, 1983, 90 p., 15 photos dans le texte. [Chefs-d'œuvre de l'art et de la culture anciens du Tadjikistan. Matériaux de l'expédition archéologique du Sud-Tadjikistan. Catalogue d'exposition]

Ce catalogue d'une exposition tenue à Moscou puis à Leningrad, précédé d'une introduction historique par B. Litvinskij, donne un bon aperçu des résultats des fouilles récentes en Bactriane septentrionale, éclairant la période qui va de l'Age du Bronze à l'invasion mongole. A noter particulièrement les découvertes faites au palais de Hulbuk, capitale du Xuttal, qui a notamment fourni des peintures murales à figures humaines; avec celles de Lashkari Bazar en Afghanistan elles prouvent qu'en Asie centrale ce genre artistique n'avait pas totalement sombré avec l'Islam, au moins dans les résidences princières (un panneau des Xe-XIe s. figurant un page est reproduit en couverture; voir aussi le bref rapport de È. Guljamova, ART 18 (1984), p. 194-205). F. G.

6.9 ISLAM IN ASIEN

1962. Atkin, Muriel: *The subtlest battle: Islam in Soviet Tajikistan* / Muriel Atkin. - Philadelphia: Foreign Policy Res. Inst., 1989. - VIII, 66 S. - (The Philadelphia papers) ISBN 0-910191-09-3 9 E 4501

4566. *Étnografija v Tadžikistane*: [sbornik statej] / Akademiya Nauk SSR, Institut Istorii Imeni A. Doniša. Otv. red. A. S. Davydov. - Dušanbe: »Doniša«. 1989. - 209 S.: III. Übers. d. Hauptsacht.: Ethnographie Tadschikistans. - In kyrill. Schrift ISBN 5-8366-0098-8 31 A 2051

534. BEČKA, J., «The Tajiks and the Classical Literature of Central Asia». *Archiv Orientální*, 47 (1979), pp. 317-320.

Comme preuve de l'intérêt porté par la nation Tadjik à sa littérature classique, qu'elle considère comme la source de sa littérature contemporaine, J. Bečka passe en revue le contenu de sept ouvrages consacrés, par des chercheurs de cette région, à des auteurs originaires d'Asie centrale, de tradition à la fois persane et tadjik:

- Deux livres concernant Amir Xosrow Dehlavi: une édition critique du *A'ine-ye Eskandari* (J. Mirsaidov, Moscou, 1977) avec introd. en persan: un ouvrage de caractère plus populaire, réunissant des maximes et des conseils extraits de plusieurs œuvres de Dehlavi (éd. A. Afsahzod, Dushanbe, 1975). Texte en tadjik et en persan.
- Un livre destiné aux étudiants, consacré à la vie et à l'œuvre de Jāmi (A. Afsahzod, Dushanbe, 1978).
- La traduction russe du livre de A. Mirzoev, paru en 1957, sur Kamāl ed-din Binā'i (A. Mirzoev, Moscou, 1976).
- Une édition du *Badā'i' al-afkār fi šanā'i' al-as'ār* de Kamāl ed-din Husayn Vā'ez-e Kāšefi (R. Musulmonqulov, Moscou, 1976), avec préface en russe et en persan.
- Une édition critique de *Sirin va Xosrow* de 'Abdallāh Hātifi, avec introd. en russe et en persan (S. Asadulloev, Moscou, 1977).
- S'adressant à un plus vaste public, l'édition des écrits du poète Mir 'Abid Sayyidā Nasafi, demeuré très populaire (J. Šambezoda, Dushanbe, 1977).

En présentant ces travaux, l'auteur entend nous faire savoir que, dans cette région du monde, la littérature classique n'est pas considérée comme un objet de curiosité appartenant au passé mais comme une matière bien vivante dont l'étude est encouragée par les écrivains modernes et la diffusion assurée par les programmes d'enseignement. M. Gd.

E D E B I T

TACIKI DILI

13286 KORDI, E., BERDYEVA, T. Die Passivkonstruktionen im modernen Tadshikischen. *Satzstruktur und Genus verbi*, hrsg. R. Lözsch und R. Ružička, Berlin, 1976, pp. 153-166.

Modern Tacikae-de passif gap i.

E D E B I T

TACIKI DILI

13288 LORENZ, M. Zur Herausbildung der modernen tadjikischen Literatursprache. *Wiss. Z. Humboldt-U. Berlin, G.S. Reihe 21* (1972), pp. 257-262.

Modern Tacik edabi isarinin terekhadi

E D E B I T

TACIKI DILI VE EDC-RITACI

17 SUBAT 1994

6376. *Tadžikistan v edinom narodnochozjajstvennom komplekse SSSR* / Akademija Nauk Tadžikskoj SSR, Institut Ekonomiki. Otv. red. R. K. Rachimov. - Dusanbe: Doniš, 1988. - 341 S. Inhalt: Tadschikistan in d. volkswirtschaftl. Komplex d. UdSSR. - In kyrill. Schrift, russ. 30 A 23190

2125 FRYER, R.N. Report from Tajikistan. *Afghanistan Forum*, 18 ii (1990) pp.20-21

17 SUBAT 1994

5774. *Enciklopedijai adabiət va san'ati toğik*: iborat az 3 jansik-gild / Komiteti Davlatii RSS To'gikiston oid ba Korhoi Nasrieti. Poligrafija va Savdoi Kitob. Hajati tahr.: G. A. Azizkulov ... - Dusanbe: Sarred. Ilmii Enciklop. Sovetii To'gik Russ. Titel: [Enciklopedija literatury i iskusstva Tadžikistana]. - In kyrill. Schrift, tadschik. 31 B 1118
1. Abaj - kalim. - 1968. - 543 S.: III. 31 B 1118-1

09 NISAN 1994

1733 POUJOL, C. Tadjikistan: la république dans le changement. *L'état de toutes les Russies: les états et les nations de l'ex-URSS*. Sous la dir. de M. Ferro & M.-H. Mandrillon. Paris: La Découverte, 1993, pp.334-335

1734 SCHOEBERLEIN-ENGEL, J.S. Conflict in Tajikistan and Central Asia: the myth of ethnic animosity. *Harvard Middle Eastern and Islamic Review*, 1 ii (1994) pp.1-55 [1980s and -90s.]

23 SUBAT 1994

4986 PESHCHEREVA, E. M. Igrushki i detskie igry u tadzhikov i uzbekov. *Sb. Muz. Ant. i Etn.* 17 (1957), pp. 22-94

- Uzbekistan
- Tajikistan

4977 CARLESS, H. The Tajiks of the Panjshir valley of the Hindu Kush. *Revue Iranienne d'Anthropologie* 1 (1957), pp. 40-54

- Tajikistan
- Hindu Kush

07674 BEČKA, Jiri. *Sadreddin Ayni, father of modern Tajik culture*. Naples: Ed. Intercontinentalia, 1980. (Istituto Universitario Orientale, Seminario Studi Asiatici. Ser. minor, 5.)

- Sadreddin Ayni
- Tajikistan
(Kul'tur)

4988 PISARCHIK, A. K. O nekotorykh terminakh rodstva tadzhikov. *Trud. Akad. Nauk Tadzhik. SSR* 17 (Sbornik Semenova, 1953), pp. 177-185

- Tajikistan

5357 KUSSMAUL, F. Badaxshan und seine Tagiken. *Tribus* 14 (1965), pp. 11-99

- Badkhan
- Tajikistan

5361 SCARCIA, G. Note su alcuni motivi della tagica e su Ahmad Dāniš. *AION NS* 11 (1961), pp. 63-103

- Tajikistan
- Ahmed Daniš

4987 PISARCHIK, A. K. Material'naya kul'tura tadzhikov v dolinui Khuf. *Materialui vtorogo soveshchaniya arkhologov i etnografov Sredney Azii, Stalinabad* 1956 (publ. 1959), pp. 226-232

- Tajikistan

5362 YAVICH, M. M. O publikatsiyakh tadzhikskogo fol'klora. (Publications du folklore tadjik.) *Sov. etn.* 1964 (6), pp. 147-150

- Tajikistan

5356 KISLYAKOV, N. A. Sayrobskie tadzhiki. (Tadjiks de Sairob.) *Sov. etn.* 1965 (2), pp. 17-27

- Tajikistan

4990 RAKHIMOV, M. R. Merui suipuchikh tel u tadzhikov basseina reki Khingov. *Trud. Akad. Nauk Tadžik SSR 17* (Sbornik Semenova, 1953), pp. 197-203

-Tadžikistan

4989 RAKHIMOV, M. R. Ischislenie vremeni u Tadzhikov basseina reki Khingou v XIX-nachale XXv. (Calcul du temps chez les Tadjiks du Bassin de Khingou au XIX et au commencement du XX siècle.) *Sov. Etn.* 1957 (2), pp. 73-87

Tadžikistan

TADŽIKISTAN 19, 20

9-19. — LJUSKEVIC, I. D. ... cole et habitation dans l'oasis de Boukhara], pp. 20-24. — MUXIDDINOV, I. M. "Obyčai i obrjady, svjazannye so stroitel'stvom žilišča u pripamirskix narodnostej v XIX-načale XX v." [Rites et coutumes liés à la construction de la maison chez les peuples du Pamir au XIXe et au début du XXe s.], pp. 24-29. — SUXAREVA, Ol'ga Aleksandrovna "Xodžentskie suzani" [Les *suzani* de Xojand], pp. 29-36. — MEZURNOVA, T. I. "O sredneaziatskoj nabojke" [Les étoffes imprimées d'Asie Centrale], pp. 36-44. — ŠIROKOVA, Z. A. "Mužskie tjubetejki Kuljaba" [Les calottes d'homme de Kuljab], pp. 44-48. — ERŠOV, N. N. "Poxorony i pominki u Tadžikov Isfary" [Funérailles et repas funéraire chez les Tadjiks d'Isfara], pp. 48-54. — XAMIDŽANOVA, M. A. "Mužskie džaxry v poxoronnye obrjadax Tadžikov verxov'ev Zerafšana" [Les danses d'hommes (*džaxry*) dans les rites funéraires des Tadjiks du haut Zerafšan], pp. 54-58. — BABAEV, N. S. "Davra: obrjad vykupa grexov umeršego (po materialam Kuljabskoj oblasti)" [La *davra*: un rite de rachat des péchés du mort (d'après les matériaux de la région de Kuljab)], pp. 58-64. — TOŠMATOV, N. È. "Obyčai i obrjady,

4979 ERŠOV, N. N. "Tui guldor" u kuistakozskix tadzhikov. *Trud. Akad. Nauk Tadžik SSR 17* (Sbornik Semenova, 1953), pp. 87-97

Tadžikistan

4978 ERŠOV, N. N. Traditsii obščinnogo vodopolzovaniya u Tadzhikov. *Inst. Etn. Kratk. Soob.* 26 (1957), pp. 15-17

-Tadžikistan

"TADŽIKLER"

Tadžik edebiyati

Rypka, "History...", s. 485-535, 546-601

4992 RAKHIMOV, M. R. Sledui drevnikh verovaniy v zemledel'českix obuichayakh i obryadakh tadzhikov Karategina i Darvaza v XIX-nachale XX v. *Inst. Etn. Kratk. soob.* 29 (1958), pp. 76-83

-Tadžikistan

4994 VORONINA, V. L. Zametki o narodnoy arkhitekture yuzhnogo Tadžikistana. (Notes sur l'architecture populaire du Tadjikistan méridional.) *Sov. Etn.* 1957 (1), pp. 138-145

-Tadžikistan

4993 SCHABINGER, K. F. Freiheit von Schowingen. Zwei Tadschikische Volkstänze. *Islam* 32 (1957), pp. 330-333

-Tadžikistan

4981 KISLYAKOV, N. A. Nekotorie materialui k voprosu ob etnogeneze tadjikov. *Inst. etn. Kratk. soob.* 30 (1958), pp. 130-134

Tadjikistan

4983 KISLYAKOV, N. A. Tadjiki dolinui Sokha. *Trud. Akad. Nauk Tadjik. SSR* 17 (*Sbornik Semenova*, 1953), pp. 111-119

Tadjikistan

2162. Atkin, Muriel: The subtlest battle: Islam in Soviet Tajikistan / Muriel Atkin. - Philadelphia: Foreign Policy Res. Inst., 1989. - VIII, 66 S. - (The Philadelphia papers) ISBN 0-910191-09-3 9 E 4501

4980 KISLYAKOV, N. A. Izuchenie istorii tadjikskogo naroda. (Studying the history of the Tadjik people.) *Vopr. Ist.* 1957 (4), pp. 182-186

Tadjikistan

5355 KARMUISHEVA, B. Kh., PESHCHEREVA, E. M. Materialui etnograficheskogo obsledovaniya tadjikov Nuratinskogo khrebta. (Matériaux d'études ethnographiques sur les Tadjiks des monts Nourata.) *Sov. Etn.* 1964 (1), pp. 6-21

Tadjikistan

5359 RADZHABOV, M. Izuchenie uchenimi Tadjikistana istorii obshchestvenno-politicheskoy i filosofskoy muisli tadjikskogo naroda. *Trud. XXV Mezhdunarod. Kong. Vostokovedov, Moskva* 1960, tom III (1963), pp. 54-58

Tadjikistan

4991 RAKHIMOV, M. Perezhitki drevnikh verovaniy v sovremennom buitu tadjikov Karategina i Darvaza. *Materialui vtorogo soveshchaniya arkhologov i etnografov Sredney Azii, Stalinabad* 1956 (publ. 1959), pp. 115-119

Tadjikistan

19316 BOLDUIREV, A. N. Tadjikskie chorbaitui. *Druzha Narodov* 7 (1941), pp. 262-271

Tadjikistan

4982 KISLYAKOV, N. A. Opuit rabotui kollektiva po izucheniyu buita tadjikskogo kolkhoznogo krestyanstva. *Inst. Etn. Kratk. Soob.* 26 (1957), pp. 61-62

Tadjikistan

958.6
AY.Y Ayni, Sadr al-Din
(Yaddashtha)

IRICA

ياد داشتها / تاليف سدر الدين ميني
استالين باد : نشریات دولتی تاجیکستان، ۱۹۵۸.

4 vol.: ill.; 21 cm.
Text in Persian

1. History, Tadjikistan I. Author (Arabic)
II. Title III. Title (Arabic)

21327 KORZHENEVSKY, N. L. Ustroistvo poverkhnosti Tadjikistana. (Kratky orogidrografichesky ocherk.) *Tadjikistan*, 1925, pp. 9-30

Tadjikistan

21344 RAIKOVA, I. A. Materialui k kharakteristike klimata i vuivot Tadjikistana. (Materials on the characteristic features of the climate and altitudes of Tadjikistan.) *Izv. Obshch. Izuch. Tadjh.* 1 (1928), pp. 196-221

Tadjikistan

21324 KOLOSOVSKY, N. F. Puti soobshcheniya Tadjikistana. *Tadjikistan*, 1925, pp. 267-282

Tadjikistan

19319 GINZBURG, V. V. Kishlaki vostochnuikh raionov Tadjikskoi SSR i zhilishcha gornuikh tadjikov. (Le kichlak des régions orientales du Tadjikistan et l'habitation des Tadjiks montagnards.) *Sov. Etn.*, 1936 (3), pp. 59-77

Tadjikistan

21340 PANKOV, A. V. Polozhenie, granitsui, sostav i administrativnoe delenie Tadjikistana. *Tadjikistan*, 1925, pp. 1-8

Tadjikistan

21593 DI-MUR. Grazhdanskaya voina v Tadjikistane. *Tadjikistan*, 1925, pp. 283-290

Tadjikistan

19326 KISLYAKOV, N. A. Starinnue priemui zemledel'cheskoi tekhniki u tadjikov basseina r. Khingou. (Anciens procédés de la culture du sol et rites attachés à cette culture chez les Tadjiks dans le bassin de Khingou.) *Sov. Etn.*, 1947 (1), pp. 108-125

Tadjikistan

19324 KISLYAKOV, N. A. Poezdka v gornui Tadjikistan v 1935-1936 gg. (Un voyage dans le Tadjikistan montagneux en 1935-1936.) *Sov. Etn.*, 1937 (1), pp. 161-163

Tadjikistan

19320 GINZBURG, V. V. Tadjiki predgory. *Sb. Muz. Ant.* 12 (1949), pp. 277-332

Tadjikistan

TADZHIKISTAN 17 ARALIK 1993
SHUKUROV, Maksud, 'Tajikistan: National Culture, Yesterday and Today'. *Asia and Africa Today*, 66, 6 (November-December 1986), pp.34-7.

4466 BELAN, V.G. Tadjhikistanika. *Biblioteka imeni A. Firdousi - 50 let (sbornik statei) / Kitobkhonai ba nomi Firdavsi - 50 sola (majmui makolaho)*. Dushanbe: Irfon, 1983, pp.36-42

06 AGUSTOS 1992

19334 PAVLOVSKY, E. N. Shtab nauki Tadjhikistana. *Vestnik Akad. Nauk*, 1951 (6), pp. 36-40

Tadjhikistan

6 SUBAT 1993

16 TEMMUZ 1992 - Tajikistan

19333 PANKOV, A. Naselenie Tadjhikistana. (Demografichesky ocherk.) *Tadjhikistan*, 1925, pp. 81-92

Tadjhikistan

6 SUBAT 1993

8991 *Studies in Tajik grammar* (in Russian). *Voprosy Yazykoznaviya* 3 (My-Je '55) 129-34. (L. S. Peisikov).

4468 DRIKKER, Kh.N. Opyt Tadjhikistana v peobrazovanii klassovoi struktury. (Summary: Tajikistan's historical experience and class formation problem in the states of socialist orientation.) *Narody Azii i Afriki*, 1982 vi, pp.108-119;221

06 AGUSTOS 1992

- Tajikistan
- Uzbekistan

6410 BOROVKOV, A. K. "Tajik-Uzbek bilingualism and the problem of reciprocal influences." (in Russian). *Uchen. Zap. Inst. Vostok*. 4 (1952) 165-200. Interesting data on the mixed speech of bilingual people using Iranian and Turkic patterns.

29 TEMMUZ 1992

8638 OSHANIN, L. V. "The ethnogenesis of the Tajiks." *Trudy, Inst. Ist. Akad. Nauk Tajik S. S. R.* (Stalinabad) 27 (1954) 13-24. Tajiks and Uzbeks are both descendants of Bactrians and Soghdians. Some Mongolization and complete Turkification in the plains brought about the formation of the Uzbeks.

- Tajikistan

16 TEMMUZ 1992

3173 BEČKA, J. On the friendship between a Tajik poet and a Czech doctor in Bukhara in 1918-1920. *Archiv Orientální*, 54 (1986) pp.246-251

Tadjhikistan

6 SUBAT 1993

16 TEMMUZ 1992 Tajikistan

8959 NILOZI, SH. "On the parts of speech in Tajik." (in Tajik, Cyrillic script) *Izvest., Akad. Nauk Tajik SSR* 5 (1954) 147-52.

914 [NIYAZOV, P.I.] *Tadjhikistan* / P. Nijasov. Moscow: APN, 1982. 79pp.

06 AGUSTOS 1992

9525 TEREZOZHKIN, A. I. Arkheologicheskie nakhodki v Tadjhikistane. *Krat. Soobshch. Doklad. Polev. Issled.* 20 (1948), pp. 74-77

Tadjhikistan

6 SUBAT 1993

06 AGUSTOS 1992

1689 CHERKASOVA, N. Khudozhniki Tadjikistana. *Iskusstvo* 1957 (5), 26-31

Tadjikistan

SUBAT 1993

7309 TABAROV, S. Sh. Literaturnie svyazi Tadjikistana so stranami Azii i Afriki (na osnove perevodnoy literaturui perioda posle vtoroy mirovoy voinui). *Trud. XXV Mezhdunarod. Kong. Vostokovedov, Moskva, 1960, tom III (1963), pp. 222-228*

Tadjikistan

SUBAT 1993

19 4 TEMMUZ 1992

Tadjikistan

11341 BRAGINSKII, J. S. "Origin of the *ghazal* in Tajik and Persian literature." *Sov. Vost.* 4 (Mr-Apr '58) 94-100. Abundant illustrative material in this sketch of the development of the genre from folkloristic sources through the 10th cent. poets, particularly Rudaki.

6285 CHERKASOVA, N. *Iskusstvo Tadjikistana. Iskusstvo*, 1950 (4), pp. 39-48

Tadjikistan

SUBAT 1993

7310 TILAVOV, B. T. Novue publikatzii tadjikskikh poslovitz i pogovorok. *Filologiya stran Vostoka*, 1962, pp. 80-86

Tadjikistan

SUBAT 1993

1 4 TEMMUZ 1992

Tadjikistan

5138 BOGOUTDINOV, A. M. "From the history of the socio-political thinking of the Tajik people." (in Russian) *Voprosy Fil.* (Moscow) 1 (1951) 126-36. On the writings of Ahmad Donish, Sidiki, and S. Ayni.

19346 BOLDUIREV, A. N. Badakhshansky fol'klor. *Sov. Vost.* 5 (1948), pp. 275-294

SUBAT 1993

1690 DANSKER, O., MESHKERIS, V. A., NURDZHANOV, N. Kh. Sovetskaya literatura po voprosam iskusstva Tadjikistana za 1954-1955 g. *Sbornik statei posvyashchennuih iskusstva Tadj. naroda*, 1956, pp. 245-256

Tadjikistan

SUBAT 1993

21618 POSLAVSKY, Y. I. Ekonomichesky ocherk Tadjikistana. *Tadjikistan*, 1925, pp. 179-243

Tadjikistan

SUBAT 1993

BECKA, J. The Tajiks and the classical literature of Central Asia. *Ar. Or.* 47 (1979) pp. 317-320.

SUBAT 1993

4092 PAYNE, J. Tadjiks. *The nationalities question in the Soviet Union*. Ed. G. Smith. Harlow: Longman, 1990, pp. 259-273

TADJIKISTAN

23 DEK 2009

(Tadjikistan)

ARTICLES

2710 JONSON, Lena. *Tajikistan in the new Central Asia: geopolitics, great power rivalry and radical Islam.* London: Tauris, 2006. 252pp.

Tadjikistan

- 1042 HARRIS, Colette. Muslim views on population: the case of Tajikistan. *Islam in the era of globalization: Muslim attitudes towards modernity and identity.* Ed. by Johan Meuleman. London: RoutledgeCurzon, 2002, pp.211-222. [Women's fertility rates.]
- 1043 OLIMOVA, Saodat. Islam and construction of a national state in Central Asia: Islamic movement in Tajikistan. *Social protests and nation-building in the Middle East and Central Asia.* Ed. by Keiko Sakai. Chiba: Institute of Developing Economies, Japan External Trade Organization, 2003, (IDE Development Perspective Series, 1), pp.173-180.
- 1044 SLIM, Randa M. & HODIZODA, Faredun. Tajikistan: from civil war to peacebuilding. *Searching for peace in Europe and Eurasia: an overview of conflict prevention and peacebuilding activities* / ed. by Paul van Tongeren, Hans van de Veen, and Juliette Verhoeven. Boulder: Rienner, 2002, pp.516-535.
- 1045 SLIM, Randa M. & HODIZODA, Faredun. Tajikistan: from civil war to peacebuilding. *Searching for peace in Central and South Asia: an overview of conflict prevention and peacebuilding activities* / ed. by Monique Mekenkamp, Paul van Tongeren, and Hans van de Veen. Boulder: Rienner, 2002, pp.168-187.

25 DEK 2009

- 2711 FALKINGHAM, Jane. Inequality and changes in women's use of maternal health-care services in Tajikistan. *Studies in Family Planning*, 34 i (2003) pp.32-43. [Since independence in 1991, health-care services have deteriorated rapidly, & more women give birth at home.]
- 2712 HERBERS, Hiltrud. Vom Proletariat zum Bauertum. Transformation im tadshikischen Pamir. *Geographische Rundschau*, 53 xii (2001) pp.16-22. [With abstract in English.]

Tadjikistan

01 DEZ 2005

ARTICLES

- 1059 FOROUGH, Payam. Tajikistan: nationalism, ethnicity, conflict, and socio-economic disparities - sources and solutions. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 22 i (2002) pp.39-61. Also online at <http://www.ingentaselect.com>
- 1060 LEHNER, Oskar. Tajikistan - a successful example of incorporation of a militant Islamic movement into the constitutional framework? *Zentralasien und Islam. Central Asia and Islam.* Andrea Strasser, Siegfried Hass, Gerhard Mangott, Valeria Heuberger (Hrsg.). Hamburg: Deutsches Orient-Institut, 2002, (Deutsches Orient-Institut Mitteilungen, 63), pp.109-115.
- 1061 WENNBURG, Franz. The globality of Tajik nationalisms - a research note. *Central Asian Survey*, 21 iv (2002) pp.403-410. Also online at <http://www.ingentaselect.com>

Tadjikistan

21 DEZ 2005

BOOKS

2940 BERGNE, Paul. *The birth of Tajikistan: national identity and the origins of the Republic.* London: Tauris, 2007 (International Library of Central Asian Studies, 1). 207pp.

Tadjikistan

ARTICLES

2941 CHATTERJEE, Suchandana. Politics and society in Tajikistan in the aftermath of the civil war in the light of recent writings. *Contemporary Central Asia*, 5 ii (2001) pp.35-51.

01 Abazov, Rafis
 -Tadjikistan
 -Kazakhstan
 -Turkmenistan
 -Azerbaycan
 Culture and customs of the Central Asian Republics / Rafis Abazov. - 1st ed.. - Westport, Conn. ; London: Greenwood Press, 2007. - XXXVI, 286 p. : il. ; 24 cm. - (Culture and customs of Asia)
 Bibliografía: p. [263]-278
 ISBN 0-313-33656-3
 1. Asia Central - Descripción 2. Asia Central - Usos y costumbres I. Titulo. II. Serie.
 908(5-191.2)
 39(5-191.2)
 ICMA 4-54104 R. 60415

27 DEZ 2007

1309 SEIFERT, A.C. Systemtransformation und "Eliteumschichtung" in Tadschikistan. (Zusammenfassung: System transformation and the reconstruction [sic] of elites in Tadjikistan.) *Orient: Deutsche Zeitschrift für Politik und Wirtschaft des Orients*, 40 iv (1999) pp.631-647;696

Tadjikistan

3677 KOSACH, Grigori G., 'Tajikistan: Political Parties in an Inchoate National Space'. In: Y. Ro'i (ed.), *Muslim Eurasia: Conflicting Legacies*. London: Frank Cass, 1995. pp.123-42

Tajikistan

3556 GUPTA, Rakesh, 'Tajikistan: Locked Horns for Power'. *Strategic Analysis* (New Delhi, India), 15:6, 1992, pp.519-37

Tajikistan

2185 THOENI, J. *The Tajik conflict: the dialectic between internal fragmentation and external vulnerability, 1991-1994*. Geneva: Programme for Strategic and International Security, 1994 (PSIS Occasional Papers, 1994-3). 64pp.

Tajikistan

3691 RUBIN, Barnett R., 'Tajikistan: From Soviet Republic to Russian-Uzbek Protectorate'. In: M. Mandelbaum (ed.), *Central Asia and the World*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1994, pp.207-24

Tajikistan

3670 GREENE, E., 'Western Assistance: Aid to Tajikistan'. *Central Asia Monitor* (Fair Haven, VT), No.4, 1993, pp.21-4

Tajikistan

288 Tadschikische Bildimpressionen: Bürgerkrieg 1992. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.158-168 [Photographs.]

Tadshistan

R597 **Politics of compromise: the Tajikistan peace process** / Ed. Abdullaev, Kamoludin & Barnes, Catherine. London, 2001 (*Accord: an International Review of Peace Initiatives*, 10).

Turner, Stephen. *Religion, State & Society*, 31 ii (2003), pp.221-223 (E) Also online at <http://metapress.com>
Wadlow, René. *World Affairs: the Journal of International Issues*, 5 iii (2001), pp.133-137 (E)

Tajikistan

3648 AHMED, Mutahir, 'Civil War in Tajikistan: Internal Strife and External Response'. *Pakistan Horizon* (Karachi, Pakistan), 47:4, 1994, pp.87-95

Tajikistan

2190 NEUMANN, I.B. *Russian and CIS peace enforcement in Tajikistan*. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt, 1994 (NUPI Notat, 530). 22pp.

Tajikistan

15 ARALIK 1998

1 2 EYLUL 2006

114 OHLANDER, Erik S. Fear of God (*taqwā*) in the Qur'an: some notes on semantic shift and thematic context. *Journal of Semitic Studies*, 50 i (2005) pp.137-152.

Tajikistan

1 2 EYLUL 2006

1195 ABBESS, Elisabeth & others. Language maintenance amongst the Parya of Tajikistan. *Studies in languages of Tajikistan* / ed. John M.Clifton. Dushanbe: National State University of Tajikistan; St Petersburg: North Eurasia Group, SIL International, 2005, pp.25-64.

Tajikistan

1196 DODOKHUOEVA, Leyla. The Tajik language and the socio-linguistic situation in the mountainous Badakhshan. *Iran and the Caucasus*, 8 ii (2004) pp.281-288. [Mainly Tajik Badakhshan.]

Tajikistan

1476 WŁODEK, Ludwika. Identity politics in post-Soviet reality: Tajikistan's case. *Polish Sociological Review*, 145 (2004) pp.71-84.

1 2 EYLUL 2006

1425 NABY, E. Ethnicity and Islam in Central Asia. *Central Asian Survey*, 12 ii (1993) pp.151-167 (Tajikistan, and to some extent ... Uzbekistan.)

Tajikistan
Özbekistan

1 2 EYLUL 2006

1155 MÜLLER, Katja & others. Ishkashimi: a father's language. How a very small language survives. *Studies in languages of Tajikistan* / ed. John M.Clifton. Dushanbe: National State University of Tajikistan; St Petersburg: North Eurasia Group, SIL International, 2005, pp.223-250. [In the Pamir mountains of Tajikistan.]

So... words

Tajikistan

1 2 EYLUL 2006

1159 TIESSEN, Gabriela & others. Language access and Tajik language proficiency among the Yazghulami of Tajikistan. *Studies in languages of Tajikistan* / ed. John M.Clifton. Dushanbe: National State University of Tajikistan; St Petersburg: North Eurasia Group, SIL International, 2005, pp.107-149.

Tajikistan (chi)

1201 NHAZI, Aziz. Islam in Tajikistan. Tr. Lang.S. *Anthropology & Archeology of Eurasia*, 36 ii (1997) pp.39-44

Tajikistan

1202 PERRY, J.R. Tajikistan: Tajik literature: seventy years is longer than the millennium. *World Literature Today*, 70 iii (1996) pp.571-573

1203 SOBIR, Bozor, GULRUKHSOR & GULNAZAR. (Tajikistan:) Three Tajik poets. Tr. Wilks.J.M., Perry,J.R. & Sharma,Sunil. *World Literature Today*, 70 iii (1996) pp.574-576 [Poems.]

5560 KHOLIQUI, Abdulkholiq, 'Written Sources on the Vessels of Tajiks in XI-XIII Centuries' (Bowls and Jugs). *Journal of Central Asia* (Islamabad, Pakistan), 15:1, 1992, pp.147-52

Tajikler

27 EKIM 1993

1 6 ARALIK 2006

MIRZOEV, Saiffiddin. The importance of Yaghobi culture. *Studies in languages of Tajikistan* / ed. John M.Clifton. Dushanbe: National State University of Tajikistan; St Petersburg: North Eurasia Group, SIL International, 2005, pp.17-19. [Iranian-speaking people in Tajikistan.]

Tajikistan

1215 Tadschikische Bildimpressionen: Bürgerkrieg 1992. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.158-168 [Photographs.]

1216 Tadschikistan: Menschenrechtsverletzungen gegen aktive Oppositionelle / Amnesty Internati(onal). *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.185-196

Tajikistan

1566 (DENBER, R. & RUBIN, R.) *Human rights in Tajikistan in the wake of civil war*. Ed. (Liber,J.). [New York:] Helsinki Watch, 1993. 64pp.

1567 (GHASIMI, Reza & others). *Tajikistan*. Washington: World Bank, 1994. 240pp.

1568 JAWAD, Nassim & TADJBAKSH, Shahrbanou. *Tajikistan: a forgotten civil war*. London: Minority Rights Group, 1995 (International Report, 94/6). 30pp.

1569 ROY, O. *The civil war in Tajikistan: causes and implications*. Washington: United States Institute of Peace, 1993. 34pp.

1 6 ARALIK 2006

1485 ATKIN, M. Tajikistan's relations with Iran and Afghanistan. *The new geopolitics of Central Asia and its borderlands*. Ed. Ali Banuazizi & M.Weiner. London: Tauris, 1994, pp.91-117

Tajikistan

Tadjikistan 741 CHVYR, Ludmila, 'Central Asia's Tajiks: Self-Identification and Ethnic Identity'. In: V. Naumkin (ed.), *State, Religion and Society in Central Asia*. Reading, UK: Ithaca, 1993, pp.245-61

27 EKIM 1999

Tadjikistan 767 NIYAZI, Aziz, 'The Year of Tumult: Tajikistan after February 1990'. In: V. Naumkin (ed.), *State, Religion and Society in Central Asia*. Reading, UK: Ithaca, 1993, pp.262-89

27 EKIM 1999

1213 Dreimal Todesstrafe - Frauenbild und Mord in Zentralasien (Usbekistan, Tadschikistan). Tr. Warning, G. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.181-184

12 1999 2001

Tadjikistan 740 BUSHKOV, Valentin I., 'The Population of Northern Tajikistan Between 1870 and 1990'. In: V. Naumkin (ed.), *State, Religion and Society in Central Asia*. Reading, UK: Ithaca, 1993, pp.219-44

27 EKIM 1999

Tadjikistan 1838 TADJBAKHS, Shahrbanou. National reconciliation: the imperfect whim. *Central Asian Survey*, 15 iii-iv (1996) pp.325-348 (Tajikistan.)

Tadjikistan 1376 NABY, E. Ethnicity and Islam in Central Asia. *Central Asian Survey*, 12 ii (1993) pp.151-167 (Tajikistan, and to some extent ... Uzbekistan.)

27 EKIM 1999

ARTICLES

- 1967 HASANOV, Munim. The world financial and economic crisis and its impact on Tajikistan. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 11 ii (2010) pp.168-178.
- 1968 KARIMOVA, Mavzuna. The problems of restructuring industry in Tajikistan. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 11 ii (2010) pp.178-188.
- 1969 KOSHEMETOV, Zh.K. & others. Seromonitoring of especially dangerous diseases in small ruminants in the Republic of Tajikistan. *African Journal of Agricultural Research*, 2 iv (2007) pp.187-190.
- 1970 VOHIDOVA, Sanavbar. Scientific and cultural cooperation development between India and Tajikistan. *India and Central Asia (classical to contemporary periods)*. Ed. J.N.Roy, B.B.Kumar. Delhi: Concept, for Astha Bharati, 2007, pp.295-202.

Tadjikistan 27 MAY 2008

R394 Tajikistan 1994. [Handbook]. Benson, 1994. Stewart, R.T. *Afghanistan Forum*, 22 iv (1994), p.27 (E)

14 ARALIK 2008

Tadjikistan 1374 *Tajikistan*. Minneapolis: Lerner Publications Co., 1993 (Then & Now). 56pp. [Juvenile.]

12 1999 2001

10 EYLÜL 2008

ARTICLES

Tajikistan

- 2931 FALKINGHAM, Jane. Poverty, out-of-pocket payments and access to healthcare: evidence from Tajikistan. *Social Science & Medicine: an International Journal*, 58 ii (2004) pp.247-258.

12 EYLÜL 2008

- R129 Muslim youth: tensions and transitions in Tajikistan / Harris, Colette. Boulder, Colo., 2006
Abbas, Najam. *Muslim World Book Review*, 27 i (2006), pp.42-45 (E)

Tajikistan

- 1838 GLEASON, Gregory. Why Russia is in Tajikistan. *Comparative Strategy: an International Journal*, 20 i (2001) pp.77-89.

17 AĞU 2007

- R773 Tajikistan: the trials of independence / Ed. Djalili, Mohammad-Reza & others Richmond, 1997

Aves, Jonathan. *Asian Affairs: Journal of the Royal Society for Asian Affairs*, 30 ii (1999), p.210 (E)
Nourzhanov, Kirill. *Asian Ethnicity*, 1 i (2000), pp.79-81 (E)

Matveeva, A. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 62 iii (1999), pp.592-593 (E)
Bergne, Paul. *Central Asian Survey*, 17 iv (1998), pp.719-722 (E)

Mohapatra, Nalin Kumar. *Contemporary Central Asia*, 3i (1999), pp.70-72 (E)
Seifert, A.C. *DAVO-Nachrichten*, 9 (1999), pp.108-109 (G)

Shepherd, Monika S. *Iranian Studies*, 32 iv / 1999 (2000), pp.602-606 (E)

Foltz, Richard. *Journal of Asian Studies*, 57 iii (1998), pp.851-852 (E)

Katz, Mark N. *Nationalities Papers*, 26 iv (1998), pp.807-808 (E)

Seifert, A.C. *Orient: Deutsche Zeitschrift für Politik und Wirtschaft des Orients*, 40 iv (1999), pp.666-667 (G)

10 EYLÜL 2008

Tajikistan

17 TEM 2008

- 062 Bergne, Paul

The birth of Tajikistan : national identity and the origins of the republic / Paul Bergne. - London : I.B. Tauris, 2007. - X, [1] p., [3] p. de mapas, 207 p. ; 25 cm

Bibliografía: p. [173]-176. - Índice
ISBN 978-1-84511-283-7

1. Tayikistán - Historia I. Título.
94(575.3)

ICMA 4-54848 R. 61515

Tajikistan

17 AĞU 2007

ARTICLES

- 1375 EISNER, Reinhard. Who was Ibrahim Bik? *Central Asia on display. Proceedings of the VII. conference of the European Society for Central Asian Studies*. Vol. 1. Ed. Gabriele Rasuly-Paleczek and Julia Katschnig. Vienna: Lit, 2004, (Wiener Zentralasien Studien / Vienna Central Asian Studies, 1), pp.109-120. [Basmachi leader, 1921-1931.]
- 1376 HAARR, Robin. Violence and exploitation of children in Tajikistan. *Central Asian Survey*, 24 ii (2005) pp.131-149.
- 1377 HEATHERSHAW, John. The paradox of peacebuilding: peril, promise, and small arms in Tajikistan. *Central Asian Survey*, 24 i (2005) pp.21-28.

Tajikistan

09 TEM 2008

ARTICLES

Tajikistan

- 2353 CORDIER, Bruno de. Shiite aid organizations in Tajikistan. *ISIM Review: International Institute for the Study of Islam in the Modern World*, 19 (2007) pp.10-11.

- 2354 PETRINI, Benjamin. Russian post-Soviet foreign policy in Central Asia: the case of Tajikistan. *Journal of Middle Eastern Geopolitics*, 2 17 (2007) pp.87-112.

09 TEM 2008

- R356 Politics of compromise: the Tajikistan peace process / Ed. Abdullaev, Kamoludin & Barnes, Catherine. London, 2001 (*Accord: an International Review of Peace Initiatives*, 10).

Tajikistan

- 2919 FRANCIS, Antonia. Tadjikistan et Afghanistan: grandeur et misère. *Archéologia*, 387 (2002) pp.20-39. [Threats to ancient sites.]

Tajikistan

ARTICLES

FREIZER, Sabine. Neo-liberal and communal civil society in Tajikistan: merging or dividing in post war period? *Central Asian Survey*, 24 iii (2005) pp.225-243.

Tajikistan

05 TEM 2007

18 JUL 2007

1378 NOURZHANOV, Kirill. Saviours of the nation or robber barons? Warlord politics in Tajikistan. *Central Asian Survey*, 24 ii (2005) pp.109-130.

1379 ROWLAND, Richard H. National and regional population trends in Tajikistan: results from the recent census. *Eurasian Geography and Economics*, 46 iii (2005) pp.202-223.

Tajikistan

18 JUL 2007

0245 Jonson, Lena
Tajikistan in the new Central Asia : geopolitics, great power rivalry and radical Islam / Lena Jonson. - London ; New York : I.B. Tauris, cop. 2006. - [XIV], 252 p. : mapas, gráf. ; 23 cm

Tajikistan

Bibliografía: p. [237]-247. - Índice
ISBN 978-1-84511-293-6

1. Asia Central - Política y gobierno - S.XXI 2. Tayikistán - Historia I. Título.

32(5-191.2)"20"

94(575.3)

ICMA 4-54409 R. 60967

1077 HARRIS, C. The movement for feminist identity in post-Soviet Tajikistan. *Muslim feminism and feminist movement: Central Asia. Afghanistan, Azerbaijan, Kazakstan, Soviet Central Asia, Tajikistan, Uzbekistan.* Ed. Abida Samiuddin, R.Khanam. Delhi: Global Vision Publishing House, 2002, pp.305332-.

Tajikistan

1078 TADJBAKHSI, S. Tajikistani feminist ideology: Islam and socialism. *Muslim feminism and feminist movement: Central Asia. Afghanistan, Azerbaijan, Kazakstan, Soviet Central Asia, Tajikistan, Uzbekistan.* Ed. Abida Samiuddin, R.Khanam. Delhi: Global Vision Publishing House, 2002, pp.271-304.

1079 VAN DEN BERG, Gabrielle. Perceptions of poetry. Some examples of late 20th century Tajik poetry. *Oriente Moderno*, 22 (83) i (2003) pp.37-56.

Tajikistan

1075 ARABOV, Oumar. Religion in Tajikistan: a decade after the break-up of the USSR. *Central Asian Survey*, 22 ii-iii (2003) pp.339-342. Also online at <http://www.ingentaselect.com>

NICHOL, James P. Tajik civil war: recent developments and U.S. policy concerns. *Central Asia in focus: political and economic factors.* Edited by Lydia M. Buyers. New York: Nova Science Publishers, 2003, pp.31-36.

Tajikistan

05 TEM 2007

R404 **Tajikistan: a forgotten civil war.** By Jawad, Nassim & Tadjbakhsh, Shahrbanou. London, 1995.

Myer, W. *Central Asian Survey*, 15 ii (1996), pp.307-310 (E)

Tajikistan

1436 ABDULLAEV, Kamoludin & AKBARZADEH, Shahrām. *Historical dictionary of Tajikistan.* Lanham: Scarecrow Press, 2002 (Asian/Oceanian Historical Dictionaries, 38). 284pp.

Tajikistan

ARTICLES

1437 KREUTZMANN, Hermann. Gorno-Badakhshan: Experimente mit der Autonomie - Sowjetisches Erbe und Transformation im Pamir. *Internationales Asienforum: International Quarterly for Asian Studies*, 33 i-ii (2002) pp.31-46;196. [Tajikistan.]

R55 **Fihrist-i nusakh-i khattī-yi Fārsī-yi Institut-yi Āthār-i Khattī-yi Tājīkistān.** Jild-i Awwal. Zīr-i nazar-i Sayyid 'Alī Mūjanī, A. 'Alīmardān. Tehran, 1997
Abdullaeva, F(iruza I). *Manuscripta Orientalia*, 5 iv (1999), pp.66-69 (E)

Tajikistan

R56 **Fihrist-i nuskhah-hā-yi khattī mawjūd dar Wilāyat-i Badakhshān, Tājīkistān.** Tarjumah-i Q. Ilchibayg, A.S.Khumārūf. Zīr-i nazar-i 'Alī Mawjanī. Qum, 1997
Abdullaeva, F(iruza I). *Manuscripta Orientalia*, 5 iv (1999), pp.66-69 (E)

Tajikistan

04 EYLÜL 2008

بایمت اف، لقمان (ناقد و توصیف کننده)
۲۲۹۶ - «نقدی بر کتاب تاجیکان»

کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، بیابنی ۶۶ و ۶۷ ص ۸۸-۸۵

فارسى، کتابنامه: ۸۸
کد پارسا: A۶۱۶۷۵

Tajikistan

عنوان متن نقد شده:

تاجیکان، غفوراف، باباجان

تاریخ تاجیکستان

2930 ABASHIN, Sergei. The logic of Islamic practice: a religious conflict in Central Asia. *Central Asian Survey*, 25 iii (2006) pp.267-286. (A religious conflict which broke out in the village of O. in Tajikistan at the end of the 1980s and which flared up dramatically in the early 1990s.)

Tajikistan

2931 BABAJANIAN, Babken V. The social exclusion framework and poverty reduction strategy in Tajikistan. *Central Asian Survey*, 25 iv (2006) pp.403-418.

2932 DENIZER, Cevdet. Transition and economic development challenges in the resource-poor countries. *Energy, wealth and governance in the Caucasus and Central Asia: lessons not learned*. Ed. Richard M. Auty and Indra de Soysa. London & New York: Routledge, 2006, pp.94-111. [Kyrgyzstan, Tajikistan, Armenia and Georgia.]

2933 MARKOWITZ, Lawrence P. State decline in Tajikistan and Uzbekistan. *Central Eurasian Studies Review*, 3 i (2004) pp.11-13.

4078 EISENER, R. *Auf den Spuren des tadschikischen Nationalismus: aus Texten und Dokumenten zur Tadschikischen SSR*. Berlin: Das Arabische Buch, 1991 (Ethnizität und Gesellschaft: Occasional Papers, 30). 72pp.

Tajikistan

19 OCAK 1994

1759 ASIMOV, M.S. Rewriting Tajik history. *IIAS Tajikistan Newsletter*, 6 (1995) pp.21-21

3141 FRAGNER, Bert G. Zwischen historischer Tradition und sowjetischer Sprachpolitik: Anmerkungen zur Entwicklung des modernen Tadschikischen. *Spektrum Iran*, 12 i / 1999 (2000) pp.5-46

DZHALILOV, Sh.

Perekhod k novoy ekonomicheskoy politike v severnom Tadzhi-kistane (po materialam sel'skogo khozyaystva).

Izv. Akad. Nauk Tadzhi-k. SSR, otd. obshch. nauk 2(48, 1967), pp. 23-30

Tajikistan

6 SUBAT 1993

BOYARSHINOV, P.V.

O roli tekhnicheskoy intelligentsii Tadzhi-kistana v reshenii narodnokhozyaystven-niikh zadach semiletki (1959-1965 gg.)

Izv. Akad. Nauk Tadzhi-k. SSR, otd. obshch. nauk 2(48, 1967), pp. 41-53

Tajikistan

6 SUBAT 1993

MASOV, R.

Istoriografiya predposuilok i nachala massovogo kolhozno-go dvizheniya v Tadzhi-kistane.

Izv. Akad. Nauk Tadzhi-k. SSR, otd. obshch. nauk 2(48, 1967), pp. 31-40

Tajikistan

6 SUBAT 1993

1140 OLIMOVA, Saodat. Opposition in Tajikistan: pro et contra. *Democracy and pluralism in Muslim Eurasia*. Ed. Yaacov Ro'i. London: Cass, 2004, (The Cummings Center Series, 19), pp.245-263.

Tajikistan

07 HAZ 2007

7306 ROZENFEL'D, A. Z. Zametki po gidronimii Yugo-Vostochnogo Tadzhi-kistana. *Toponimika Vostoka*, 1964, pp. 175-183

Tacikistan

SUBAT 1993

7296 KHALILOV, A., NIKOLAEV, I. L. Razrabotka voprosov yazuikoznaniya v Tadzhi-kistane. *Vopr. yaz.* 1962 (2), pp. 121-122

Tacikistan

SUBAT 1993

SHAGALOV, E.S.

Pervuiy nauchno-issledovatel'skiy inistitut Tadzhi-kistana.

Izv. Akad. Nauk Tadzhi-k. SSR, otd. obshch. nauk 2(48, 1967), pp. 63-72

Tacikistan

SUBAT 1993

7299 LORENZ, M. Die Tägiken. *Z. Phonetik* 17 (1964), pp. 571-579

Tacikiler

SUBAT 1993

1928 KUKUSHKINA, Rashida A. *Kniga Sovetskogo Tadzhi-kistana: katalog (1967-1975)*. Dushanbe: Palatai Davlatii Kitobkho / Gosudarstvennaya Knizhnaya Palata, 1982. 544pp. [In Tajik & Russian. Tajik title: *Kitobhoi Tojikistoni Soveti: fehrasi (solhoi 1967-1975)*.]

Tacikistan

SUBAT 1993

2227 MOSHEEV, Y. My recollections of Now raion: the status of a peripheral theatre in Soviet Tajikistan. Tr. Allworth, E. *Central Asian Survey*, 1 ii-iii (1983) pp.108-125

Tacikistan

SUBAT 1993

7302 POURHADI, Ibrahim V. Soviet Tajik literature. *MEJ* 20 (1966), pp. 104-114

Tacikiler

SUBAT 1993

7289 BOLDUIREV, A. N., BRAGINSKIY, I. S. Soobrazheniya o periodizatzii klassicheskoy persidsko-tadzhi-kiskoy literaturui. (Suggestions on the periodisa-tion of the classical Persian Tajik litera-ture.) *Narodui Azii i Afriki* 1965 (2), pp. 100-110

Tacikiler

SUBAT 1993

Über die iranischen Tadschiks und den Ursprung ihres Namens; (from *Athanaeum*.) *Das Aus-land* 38, Nr. 6 (11. Februar 1865), 144.

Tacikistan

SUBAT 1993

2631 BUIKOV, A. A. Novuiy klad mednuikh kuficheskikh monet iz Tadzhi-kistana. (Un nouveau trésor de mona-ies de cuivre trouvé au Tadzhi-kistan.) *Gos. Ermitazh, Tridui Otd. Num.* 1 (1945), pp. 88-113

Tacikistan

SUBAT 1993

3164 SAWEZ, Islamuddin. Anpassung und Abgrenzung - die Tägik. *Die ethnischen Gruppen Afghanistans: Fallstudien zu Gruppenidentität und Intergruppenbeziehungen* von E. Orywal (Hrsg.) Wiesbaden: Reichert, 1986 (Beihefte zum Tübinger Atlas des Vorderen Orients, B/70) pp.284-289

Tacikiler

SUBAT 1993

19323 KISLYAKOV, N. A. Okhota tadjhikov dolinui r. Khingou—v butu i v fol'klore. (La chasse dans l'existence et le folklore des Tadjiks de la vallée du Kingou.) *Sov. Etn.*, 1937 (4), pp. 104-119

Tadjikler

SUBAT 1993

19338 RUSYAİKINA, S. P. Narodnaya odezhda Tadjhikov Garmskoj oblasti Tadjhikskoi SSR. *Inst. Etn. Kr. Soob.* 20 (1954), pp. 86-98

Tadjikler

SUBAT 1993

19343 TROITSKAYA, A. L. Rozhdenie i pervuie godui zhizni rebenka u tadjhikov dolinui Zeravshana. (La naissance et les premières années de l'enfant chez les Tadjiks de la vallée du Zéravchan.) *Sov. Etn.*, 1935 (6), pp. 109-135

Tadjikler

SUBAT 1993

19332 OISLENDER, A. Tadjhikskie poslovitsui i aforizmui. *Druzha Narodov* 7 (1941), pp. 272-274

Tadjikler

SUBAT 1993

19339 RUSYAİKINA, S. P. Natsional'naya odezhda i ornament tadjhikov Garmskoj oblasti. *Inst. Etn. Kr. Soob.* 6 (1949), pp. 28-33

Tadjikler

SUBAT 1993

19344 VORONINA, V. L. Zametki po narodnomu zodchestvu tadjhikov basseina Zeravshana. *Sov. Etn.*, 1953 (3), pp. 176-188

Tadjikler

SUBAT 1993

19321 IVANOV, S. V. K voprosu ob izuchenii stennuikh rospisei gornuikh tadjhikov. *Inst. Etn. Kr. Soob.* 2 (1947), pp. 80-83

Tadjikler

SUBAT 1993

KALONTAROV, Ya. I.

Vzaimosvyazi ustnogo tvorчества tadjhikskogo i uzbekskogo narodov. *Izv. Akad. Nauk Tadjhik. SSR, otd. obshch. nauk* 2(48, 1967), pp. 73-83

Tadjikler

SUBAT 1993

19341 SUKHAREVA, O. A. Mat' i rebenok u tadjhikov. (La mère et l'enfant chez les Tadjiks.) *Iran* 3 (1929), pp. 107-154

Tadjikler

SUBAT 1993

191310
TADJIKISTAN

3417. **Musulmonkulov, Rahim**: Persidsko-tadjhikskaja klasiceskaja poetika: X - XV vv. / R. Musul'mankulov. - Moskva: Nauka, 1989. - 238 S. Inhalt: Die pers.-tadschik. klassische Poetik. - In kyrill. Schr., russ. ISBN 5-02-016660-X 29 A 21581

05 OKAK 1994

SHEVCHENKO, Z. M.

Razvitie bibliotecnogo dela v Tadjhikskoy SSR (1929-1932 gg.) *Izv. Akad. Nauk Tadjhik. SSR, otd. obshch. nauk* 2(48, 1967), pp. 54-62

Tadjikler

SUBAT 1993

19345 ZARUBIN, I. I. Materialui i zametki po etnografii gornuikh tadjhikov. *Sb. Muz. Ant. Etn.* 51 (Radioff Festschrift, 1918), pp. 97-148 See also 21444

Tadjikler

SUBAT 1993

4613 DRAGADZE, Tamara. The sexual division of domestic space among two Soviet minorities: the Georgians and the Tadjiks. *Women and space*. Ed. S. Ardener. London: Croom Helm, 1981, pp.158-167

2165 TSVETAEV, M. A. O nekotorykh osobennostyakh tadjikskikh narodnykh melodii. *Sbornik statei posvyashchennyykh iskusstvu Tadjh. naroda*, 1956, pp. 107-123

Tadjiklar (Musika)

SUBAT 1993

19336 RAKHIMOV, M. R. Zemledelie Tadjhikov basseina reki Khingou v dorevolyutsionnuii period. *Inst. Etn. Kr. Soob.* 24 (1955), pp. 75-85

Tadjiklar

SUBAT 1993

- Özbekistan
- Tajikistan

2136 MARS, G. & ALTMAN, Y. The cultural bases of Soviet Central Asia's second economy (Uzbekistan and Tajikistan). *Central Asian Survey*, 5 iii-iv (1986) pp.195-204

921 ATKIN, M. The survival of Islam in Soviet Tajikistan. *Middle East Journal*, 43 (1989) pp.605-618

TADJIKISTAN

197 MAYIS 1993

19330 MANDELSHTAM, A. M. O nekotorykh voprosakh slozheniya tadjhikskoi narodnosti v sredneaziatskom mezhdurech'e. (Some questions concerning the composition of the Tadjhik nation in the interlingua of Central Asia.) *Sov. Arkh.* 20 (1954), pp. 57-99

Tadjiklar

SUBAT 1993

10 KASIM 1993

TADJIKISTAN
1932 ZAKI, Yaqub, 'Tajikistan Follows Afghan Example in Liberation From Communism'. *Crescent International* (London), 21:5, 1992, pp. 1, 11

10 KASIM 1993

5360 ROZENFEL'D, A. Z. Tadjhiko-yaznichnoe naselenie Sovetskogo Badakhshana. (Population de Badakhchan Soviétique parlant tadjik.) *Sov. Etn.* 1963 (1), pp. 118-122

Badakhshan
Tadjikistan
S.S.C.B.

19331 NURDZHANOV, N. Istoki narodnogo teatra u tadjhikov. *Inst. Etn. Kr. Soob.* 18 (1953), pp. 103-109

Tadjiklar

SUBAT 1993

10 KASIM 1993

TADJIKISTAN
1916 BROWN, Bess, 'Whither Tajikistan?' *RFE-RL Research Report* (Munich), 1:24, 1992, pp.1-6

1112 UMAROV, H. Development and socio-cultural transformation: the role of education in Tajekistan. *Socio-economic transformation of Soviet Central Asia*. Ed. R.G. Gidadhubli. Delhi: Patriot, 1987, pp.101-115

Tadjikistan

17 MAYIS 1993

9515 SEMENOV, A. A. Material'nuie pamyatniki aryskoi kulturui. *Tadzhikistan*, 1925, pp. 113-150

TADZHIKISTAN

TADZHIKISTAN
SIMONS, L. Tadzhikistan: a developing country in the Soviet Union. *Asian affairs* 61(N.S.5, 1974), pp. 249-256.

Tadzhikistan: Souyetlar
Rivlipinde gelyan
bir' ghe

08 OCAK 2004

64 RYDON, F. Bibliographie indicative sur le Tadzhikistan. *Lettre d'Asie Centrale*, 7 (1998) pp.12-14

21575 ALIEV, G. A. Razvitie sotsialisticheskoi kul'turui v Tadzhikistane. *Sov. Vost.*, 1955 (3), pp. 96-107

6451 CEJPEK, J. Die verbale Periphrase als ein wichtiges Unterscheidungsmerkmal zwischen Neupersisch und Tägikisch. *Arch. Or.* 24 (1956), pp. 171-182

TADZHIK

501. *Istorija Tadzhikistana* : (ukazatel' sovetsoj literatury 1917 -1983) / Akad. Nauk Tadzhiksoj SSR, Inst. Istorii im. A. Doniša. [Sost.:D. S. Lejvi ...]. - Dusanbe : Izd. »Doniš« Übers. d. Hauptsacht.: Geschichte Tadschikistans. Bibliogr. d. sowjet. Literatur 1917-1983. - In kyrill. Schr., russ.

27 A 18809

1. Istorija istoričeskoi nauki. Vspomogatel'nye istoričeskie discipliny. Antropologija. Etnografija. - 1986. - 348 S.

27 A 18809-1/2

2. Archcologija. Vspomogatel'nye ukazateli. - 1986. - 376 S.

27 A 18809-1/2

502. **Rakowska-Hormstone, Teresa**: Sovietization of Tadzhikistan : 1945 - 1955 : a case study in controlled political change and modernization / Teresa Rakowska-Harmstone. - 1966

Cambridge, Mass., Harvard Univ., Diss., 1966 1 F 6145

503. **Salihi, Nour al-Din al**: Die Musik in Kurdistan / Nour-Al-Din Al-Salihi. - Frankfurt am Main ; Bern ; New York ; Paris : Lang, 1989. - 173 : Ill., 1 Kt., Noten. - (Europäische Hochschulschriften : Reihe 36, Musikwissenschaft ; Bd. 40)

ISBN 3-631-40896-X

8 E 6652

05 OCAK 1994

6530 BOROVKOV, A. K. Filologičeskie zametki. *Trud. Akad. Nauk Tadzhik. SSR* 17 (Sbornik Semenova, 17, 1953), pp. 49-53

TADZHIK

9505 LITVINSKY, B. A. Novuie materialui po arkheologii Tadzhikistana. *Krat. Soob. Inst. Ist. Mat. Kull.* 55 (1954), pp. 139-146

TADZHIKISTAN

2206 THOMSEN, U.L. Tadzhikistans Latifa. *Living waters: Scandinavian Orientalistic studies presented to Professor Dr. Frede Lokkegaard on his seventy-fifth birthday, January 27th 1990*. Ed. E.Keck, S.Søndergaard, E.Wulff. Copenhagen: Museum Tusulanum Press, 1990, pp.361-364

TADZHIKISTAN

19 OCAK 1994

6545 TADZHIEV, D. T. Slovo ob "voda" v sovremennom tadzhikskom yazuike. (Iz materialov po tadzhikskoi leksikologii.) *Trud. Inst. yaz.* 1 (1952), pp. 120-153

6539 NIYAZMUKHAMEDOV, B. N. O trekh rabotakh professora A. A. Semenova v oblasti tadzhikskogo yazuikoznaniya. *Trud. Akad. Nauk Tadzhik. SSR* 17 (*Sbornik Semenova*, 1953), pp. 163-166

6544 RUBINCHIK, Yu. A. i MURAV'eva, L. N. Artiki' v sovremennuikh tadzhikskom i persidskom yazuikakh. *KSIV* 29 (1959), pp. 75-87

TADZHIK

480 TADJBAKHS, Shahrbanou. Women and war in Tajikistan. *Iranian Journal of International Affairs*, 6 i-ii (1994) pp.207-218

Tadzhikistan

2469 PRIEGO MORENO, Alberto. El islam en las antiguas repúblicas soviéticas de Asia Central: Uzbekistán, Turkmenistán, Tayikistán, Kirguistán, Kazajistán. *Culturas: Revista de Análisis y Debate sobre Oriente Próximo y el Mediterráneo*, 6 (2010) pp.43-59

El islam en las antiguas repúblicas soviéticas de Asia Central

0126 Dubeux, Louis. Historia de la Tartaria / por Luis Dubeux, y por V. Valmont ; puesta al castellanana [sic] por una sociedad literaria. - Barcelona : [s.n.], [1847?] (Imprenta del Fomento). - 230 p., [13] h. de grab., [1] h. de map. pleg. ; 21 cm. - (Panorama universal. Asia)
Encuadernado con: Historia de la Arabia / Noël des Vergers ; Historia del Afghanistan / Xivier Raymond. - Palau, 76310, fecha la obra ca. 1847. - Anteport.
1. Asia Central - Descripción I. Valmont, V. II. Título. III. Serie. 910.4(5-191.2) ICMA 4R-433(2) R. 69703

Tatarstan

LIBRARY OF THE
RUSSIAN FEDERATION
MOSCOW

19 APR 21

6538 MIRZOEV ABDULGANI. Pervaya redaktsiya "Navodir-ul-vakoe" i vremya ee sostavleniya. *Trud. Akad. Nauk Tadzhik. SSR* 17 (*Sbornik Semenova*, 1953), pp. 151-161

1470 RUBIN, B.R. The fragmentation of Tajikistan. *Survival*, 35 iv (1993-94) pp.71-91

Tajikistan

13 EKIM 1994

1465 BORCKE, A. von. *Spannungen an der afghanisch-tadschikischen Grenze und das russische Krisen-Management*. Cologne: Bundesinstitut für Ostwissenschaftliche und Internationale Studien, 1994 (Berichte des Bundesinstituts für Ostwissenschaftliche und Internationale Studien, 16-1994, 29-1994). 2 vols. pp. [Summary in English.]

21 APRILIK 1999

1197 (ATKIN, M.) Tajikistan. *Kazakistan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan country studies*. Ed. G.E. Curtis. Washington: Federal Research Division, Library of Congress, 1997. pp.195-290

R75 Bürgerkrieg in Tadschikistan. By Reissner, J. Ebenhausen, 1997.
Hyman, Anthony. *Central Asian Survey*, 18 i (1999), pp.139-140 (E)

21 APRILIK 1999

1559 ATKIN, M. Tajikistan's relations with Iran and Afghanistan. *The new geopolitics of Central Asia and its borderlands*. Ed. Ali Banuazizi & M. Weiner. London: Tauris, 1994, pp.91-117

731 DURAN, Khalid, 'Out of the Afghan Rubble a Great Tajikistan?: Regional Repercussions of the Mijahidin Take-Over in Kabul'. *Problems of International Cooperation* (Bonn, Germany), No.130, 1992, pp.343-9

R494 Tadjikistan à l'épreuve de l'indépendance. Ed. Djilili, Mohammad-Reza. & Grare, F. Geneva, 1995.
R., J-L. *Hérodote*, 84 (1997), pp.241-242 (F)

R2245 Tajikistan: a forgotten civil war. By Jawad, Nassim & Tadjbakhsh, Shahrbanou. London, 1995.
Myer, W. *Central Asian Survey*, 15 ii (1996), pp.307-310 (E)

1108 AHMED, Mutahir. Afghanistan and Tajikistan: destabilising factors for South and Central Asian region. *Perceptions*, 3 i (1998) pp.134-150

- 1083 HARRIS, C. Women and the construction of the Tajik nation state. *Lettre d'Asie Centrale*, 7 (1998) pp.6-8
- 1084 JAHANGIRI, Guissou. Un accord de paix très fragile au Tadjikistan. *Lettre d'Asie Centrale*, 7 (1998) pp.1-3
- 1085 JURAEVA, Gavhar. Ethnic conflict in Tajikistan / with an introd. by N.Lubin. *Ethnic conflict in the post-Soviet world: case studies and analysis*. Ed. L.Drobizheva, R.Gottmoeller, C.McArdle Kelleher, L.Walker. Armonk: Sharpe, 1998, pp.255-270
- 1086 LAURENT, M. Le développement du Tadjikistan: un défi politique. *Lettre d'Asie Centrale*, 7 (1998) pp.4-6
- 1087 PÉAN, R. A propos des traumatismes de guerre au Tadjikistan. *Lettre d'Asie Centrale*, 7 (1998) pp.8-11

891.591
RU. (Rubaihayi khalqi Tadjik)
رباعیهای خلقی تاجیک / محرر مسئول ع
• شوازتس: رجب امانف • دوشنبه: اکادمی
لنمای رسن تاجیکستان اسنیتوی زبک و ادبیات
بنام رودکی ۱۹۷۷ • 21 cm. 135, [6] p.;
Text in Persian

1. Literature, Tajiki-Poetry I. Shuwartas, 'A.A. (ed.) II. Amanuw, Radjab (ed.) III. Author (Arabic) IV. Title (Arabic)

7666

1099 AHMED, Mutahir. Afghanistan and Tajikistan: destabilising factors for South and Central Asian region. *Perceptions*, 3 i (1998) pp.134-150

- 08 OCAK 2004
- R497 **Tajikistan: the trials of independence.** Ed. Djalili, Mohammad-Reza. & others. Richnomd, 1997.
Bergne, P. *Central Asian Survey*, 17 iv (1998), pp.719-722 (E)
Katz, M.N. *Nationalities Papers*, 26 iv (1998), pp.807-808 (E)

- 08 OCAK 2004
- 1082 BERG, G. van den. Religious poetry in Tajik Badakhshan. *ISIM Newsletter*, 1 (1998) pp.21-21
- 1083 HARRIS, Colette. Coping with daily life in post-Soviet Tajikistan: the Gharmi villages of Khatlon province. *Central Asian Survey*, 17 iv (1998) pp.655-671

- R412 **Tajikistan: the trials of independence.** Ed. Djalili, Mohammad-Reza. & others. Richnomd, 1997.
Bergne, P. *Central Asian Survey*, 17 iv (1998), pp.719-722 (E)
Seifert, A.C. *DAVO-Nachrichten*, 9 (1999), pp.108-109 (G)
Katz, M.N. *Nationalities Papers*, 26 iv (1998), pp.807-808 (E)

- 08 OCAK 2004
- 1085 TADJBAKHS, Shahrbanou. Between Lenin and Allah: women and ideology in Tajikistan. *Women in Muslim societies: diversity within unity*. Ed. H.L. Bodman, Nayereh Tohidi. Boulder: Rienner, 1998, pp.163-185

ARTICLES

- 1120 HORSMAN, S. Uzbekistan's involvement in the Tajik civil war 1992-97: domestic considerations. *Central Asian Survey*, 18 i (1999) pp.37-48

- 1267 ATKIN, M. Thwarted democratization in Tajikistan. *Conflict, cleavage, and change in Central Asia and the Caucasus*. Ed. K. Dawisha, B. Parrott. Cambridge: Cambridge University Press, 1997 (Democratization and Authoritarianism in Postcommunist Societies, 4), pp.277-311

- 22 NISAN 2000
- 1780 SCHOEBERLEIN-ENGEL, J.S. Conflict in Tajikistan and Central Asia: the myth of ethnic animosity. *Harvard Middle Eastern and Islamic Review*, 1 ii (1994) pp.1-55 [1980s and -90s.]

Vakuf Tajikistan
563. QUSMATOV, Abduvali. *Vaqf (Namunahoi zamindorii vaqf dar shimoli Tojikiston dar solhoi 1870-1917)*. Dushanbe, Irfon, 1990, 192 p.
[Le vaqf (Exemples de propriété foncière de type vaqf dans le nord du Tajikistan pendant la période 1870-1917)]

A partir d'une patiente recherche dans divers fonds d'archives du Tajikistan, l'A. présente une typologie et retrace l'évolution de nombreux vaqf de la région de Khudjand, à l'ouest de la vallée de Ferghana, et d'Urâ-Teppe, dans le Kuhistân, depuis la conquête russe jusqu'à la collectivisation des terres et la suppression de l'enseignement traditionnel, en Asie Centrale, par le pouvoir soviétique (en décembre 1922). Cette étude fourmillante d'informations factuelles restitue notamment les modes de financement et d'organisation des confréries soufies du Ferghana et du Kuhistân: elle offre un matériau abondant pour l'étude des sociabilités mystiques (et politiques) dans ces régions quadrillées de réseaux confrériques, et qui furent en proie à une agitation sociale endémique pendant toute la période coloniale.
S.A.D.

Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 134

- 1207 GHOBADIANI, Rahim M. Zehn Anmerkungen der Demokratischen Partei Tadschikistans zur tadschikischen Geschichte. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.151-157
- 1208 GORYAYEV, V. Peacekeeping der UNO (UNMOT) in Duschambe: annotated chronology of the Tajik conflict and United Nations peace-making and peace-keeping involvement (September 1991 - April 1996). *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.86-99
- 1209 JOUSSEF, Shadman. Bekanntmachung der Demokratischen Partei Tadschikistans zum Blutvergiessen im März 1998. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.30-31 [Text in German & Persian/Tajik (Arabic script).]
- 1210 NOURZHANOV, K. Traditional kinship structures in contemporary Tajik politics. *Silk Road Studies II: Worlds of the Silk Roads: ancient and modern. Proceedings from the Second Conference of the Australasian Society for Inner Asian Studies (A.S.A.A.S.), Macquarie University ... 1996*. Ed. D.Christian & C.Benjamin. Turnhout: Brepols, [for] Ancient History Documentary Research Centre, Macquarie University, 1998, pp.147-164
- 1211 RACHMANOW, E.S. Tadschikistan: Hoffnung und Sorgen. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 22 (1998) pp.35-45

- 14 ARALIK
- 1571 ATKIN, M. Tajik national identity. *Iranian Studies*, 26 i-ii / 1993 (1994) pp.151-158
- 1572 ATKIN, M. Tajikistan's relations with Iran and Afghanistan. *The new geopolitics of Central Asia and its borderlands*. Ed. Ali Banuazizi & M. Weiner. London: Tauris, 1994, pp.91-117

14 ARALIK 1989

79 AKIMUSHKIN, O.F. & KHALIDOV, A.B. Tajikistan. *World survey of Islamic manuscripts*. Vol. Three. Ed. G.Roper. London: Al-Furqan Islamic Heritage Foundation, 1994 (Publication, 10), pp.215-224

Tajikistan

30 OCAK 1997

2175 RUBIN, Barnett R., 'The Fragmentation of Tajikistan'. *Survival* (London), 35:4, 1993-94, pp.71-91

Tajikistan

1727 BEČKA, J. Zentralasien im Umbruch: aktuelle kulturelle Entwicklungen in Tadschikistan. Tr. Qerter, W.B. *Archiv Orientalni*, 62 ii (1994) pp.140-153

Tajikistan

1728 DUDOIGNON, S.[A.] Destins de la littérature turco-persane d'Asie centrale, d'une renaissance à l'autre (1870-1970). *Anka*, 22-23 (1994) pp.69-98 [In Tajikistan & Uzbekistan.]

14 ARALIK 1989

728 BROWN, Bess, 'Tajikistan: The Conservatives Triumph'. *RFE/RL Research Report* (Munich, Germany), 2:7, 1993, pp.9-12

Tajikistan

21 ARALIK 1989

1706 LORENZ, M. Zur Wiedergabe deutscher Nebensätze im Tägikischen. *Bamberger Zentralasienstudien. Konferenzakten ESCAS IV Bamberg ... 1991*. (Hrsg.) I.Baldauf, M.Friederich. Berlin: Schwarz, 1994 (Islamkundliche Untersuchungen, 185), pp.99-104

Tajikistan

30 OCAK 1997

2183 TAREEN, Pervez Iqbal Khan, 'The Dilemma of Tajikistan'. *Central Asia* (Peshawar, Pakistan), No.32, Summer 1993, pp.91-8

Tajikistan

17 OCAK 1988

75853 AINI, K. and Y. MALTSEV. "Oriental studies in Tajikistan." *Iranian Stud.* 21, nos. 1-2 (1988) 14-22.

Tajikistan

3237 BROWN, Bess, 'Tajikistan: The Fall of Nabiev'. *RFE/RL Research Report* (Munich, Germany), 1:38, 1992, pp.12-18

Tajikistan

30 OCAK 1997

2172 PSTRUSINSKA, Jadwiga, 'The Impact of the Afghan War on the Democratization Process in the Post-Soviet Central Asia-Tajikistan Case'. *Folia Orientalia* (Krakow, Poland), 29:2, 1992-93, pp.205-12

Tajikistan

10 EKIM 1996

14 TEMMUZ 1992

Tajikistan

8862 ALIEV, G. A. "The development of socialist culture in Tajikistan." (in Russian) *Sov. Vostok*, 1, no. 3 (1955) 96-107. Pride in the past (Rudagi, Daqiqi, Ferdowsi, and Ibn Sina were all Tajiks!) and in the achievements of the Soviet era.

14 ARALIK 1989

1074 MESBAHI, Mohiaddin. Tajikistan, Iran, and the international politics of the 'Islamic factor'. *Central Asian Survey*, 16 ii (1997) pp.141-158

Tajikistan

3199 ИМОМОВ. Ашурбой. Конституционно-правовая реформа и политический процесс в Таджикистане. *Центральная Азия и Кавказ*, 2000 ii / 8, pp.244-251 Also online at www.ca-c.org/journal-table-rus.shtml

17. LEJVI, D. S. & BUBNOVA, M. A. *Istorija Tadžikistana. Bibliografičeskij ukazatel' sovetskoj literatury 1917-1983*. Dušanbe, Doniš, 1986, 2 vol.: 348 + 376 p. (Akad. Nauk Tadžikskoj SSR, Inst. Istorii im. A. Doniša) s. 6, 7.

I.1. BIBLIOGRAPHIE

[Histoire du Tadjikistan. Répertoire bibliographique des travaux soviétiques, 1917-1983].

Deux premiers volumes d'un répertoire extrêmement utile des travaux soviétiques publiés entre 1917-1983, et consacrés au Tadjikistan. Le premier volume regroupe l'historiographie et d'autres disciplines auxiliaires de l'histoire: numismatique (catalogues et collections), épigraphie, études des sources (catalogues, fonds des manuscrits), géographie historique, anthropologie, ethnographie. Le deuxième tome est consacré entièrement à l'archéologie et aux domaines avoisinants (histoire de l'irrigation, inscriptions, etc.). Le tout est réparti en rubriques selon le domaine de recherche, et non pas chronologiquement, chaque rubrique comportant plusieurs subdivisions. La numérotation des titres est continue pour les deux volumes. A la fin du volume deux, des index détaillés (auteurs, noms géographiques, terminologie ethnique) facilitent l'utilisation de cet ouvrage dont l'intérêt ne saurait être sous-estimé.

Les deux volumes suivants sont en préparation et sortiront, espérons-le, sous peu. L'un d'eux traitera de l'histoire jusqu'en 1917, le second de l'histoire du Tadjikistan soviétique jusqu'à nos jours.

137 WHITSEL, Christopher M. Family resources, sitting at home and democratic choice: investigating determinants of educational attainment in post-Soviet Tajikistan. *Central Asian Survey*, 28 i (2009) pp.29-41. (There has been a decrease in average completion rates for basic, secondary and higher education, as well as a growing gender gap.)

16 JUILLET 1992

TADJIKISTAN
Osimi, M. S.: Tajikistan / Mukhamed Asimov
Moscow : Novosti Pr. Agency, 1987. - 74 S. : zahlr.
Ill. . Kt.
(Socialist Republics of the Soviet Union)
Einheitssacht.: Tadžikistan <engl.>. - Aus d. Russ
Übers.
NE: Osimi, M. S.: Tadžikistan <engl.>

Bestell-Nr.:
7 E 5901

Patrunov, Feliks G.: Po Tadžikistanu : putevoditel' /
F. G. Patrunov
Moskva : Profizdat, 1987. - 239 S. : zahlr. Ill.
Inhaltsang. d. russ. Hauptsacht.: Reiseführer tad-
schik. Republik. - In kyrill. Schrift, russ.

Bestell-Nr.:
7 E 7312

The United Nations and the situation in Tajikistan. New York: United Nations Department of Public Information, [1995] (Reference Paper). 30pp.

ARTICLES

AKBARZADEH, Shahram. Why did nationalism fail in Tajikistan? *Europe-Asia Studies*, 48 vii (1996) pp.1105-1129

MOAR, T. Foreign investment in Tajikistan - not for the faint-hearted. *International Business Lawyer*, 24 xi (1996) pp.536-537;540

MORTAZAVIAN, Seyed Ali. National identity crisis: the role of common language and script in the reconstruction of national identity. *Amu Darya*, 1 i (1996) pp.86-103 [Tajikistan.]

NURI, Maqsudul Hasan. Tajikistan in the 1990s. *Regional Studies* (Islamabad), 14 iv (1995-96) pp.22-57

RUFFIER, A. Géographie politique de la frontière tadjiko-afghane. *Lettre d'Asie Centrale*, 5 (1996) pp.11-14

SINCLAIR, H. Tajikistan. *Middle East Review*, 21 / 1996 (1995) pp.119-122

TADJBAKSHSH, Shahrbanou. National reconciliation: the imperfect whim. *Central Asian Survey*, 15 iii-iv (1996) pp.325-348 (Tajikistan.)

16 JUILLET 1992

8958 NEMENOVA, R. L. "Some peculiarities of Tajik speech in the region of Baljuan." (in Russian) *Izvest., Akad. Nauk Tajik SSR* 5 (1954) 137-46.

8956 LIVSHITS, V. A. "On the immanent laws of development of the Tajik language." (in Russian) *Izvest., Akad. Nauk Tajik SSR* 5 (1954) 86-102.

16 JUILLET 1992

2996. *Ėnografija Tadžikistana / Akad. Nauk Tadžikskoj SSR, Inst. Istorii im. A. Doniša. Otvetstv. red.: B. A. Litvinskij. - Dušanbe: Izd. »Doniš», 1985. - 148, [32] S. : Ill. In kyrill. Schr., russ. 7 E 3729*

1268 KATZ, M.[N.] Tajikistan and Russia: sources of instability in Central Asia. *Caspian Crossroads*, 2 iv (1997) Online at <http://ourworld.compuserve.com/homepages/usazerb/casp.htm>

12 11/2009 2011

- 2944 KABIRI, Muhiddin. Tadjikistan: analyse comparative du Parti de la renaissance islamique et du *Hizb al-Tahrir al-islami*. Tr. Fara, Laurence. *Cahiers d'Asie Centrale*, 15-16 (2007) pp.103-117.
- 2945 KARAGIANNIS, Emmanuel. The challenge of radical Islam in Tajikistan: Hizb ut-Tahrir al-Islami. *Nationalities Papers*, 34 i (2006) pp.1-20.
- 2946 KAUSHIK, Devendra. A decade of independent Tajikistan: some reflections. *Contemporary Central Asia*, 5 ii (2001) pp.5-16.
- 2947 KOROSTELINA, Karina. The system of social identities in Tajikistan: early warning and conflict prevention. *Communist and Post-Communist Studies*, 40 ii (2007) pp.223-238.
- 2948 LARUELLE, Marlene. The return of the Aryan myth: Tajikistan in search of a secularized national ideology. *Nationalities Papers*, 35 i (2007) pp.51-70.
- 2949 McAULIFFE, Conor. Tajikistan peace negotiations. *Al Nakhlah: the Fletcher School Online Journal for Issues Related to Southwest Asia and Islamic Civilization*, Fall (2006) [13- page article, available online.]
- 2950 OLIMOVA, Saodat. La jeunesse du Tadjikistan face à l'islam et à l'islamisme. Tr. Fathi, Habiba. *Cahiers d'Asie Centrale*, 15-16 (2007) pp.196-222.
- 2951 TORJENSEN, Stina. R before D: the case of post conflict reintegration in Tajikistan. *Conflict, Security, and Development*, 7 ii (2007) pp.311-332. (Reintegration was prioritised over demobilisation and disarmament in Tajikistan's peace process.)

Hizb ut-Tahrir

Tadjikistan

Tadjikistan
69. *MEROSI NIJOGON*, réd. en chef Rahim Masov. Dushanbe, Djam'ijati Hifzi Jodgorihoi Ta'rix va Madaniyati Tojikiston [Association de Conservation du Patrimoine Tadjikistan] 1992, 128 p., revue annuelle en tadjik et en russe, avec résumés en anglais, vol. 1.

[L'Héritage des Ancêtres]

Essentiellement orientée vers la réhabilitation du patrimoine architectural pré-soviétique, "L'Héritage des Ancêtres" est une revue illustrée en couleur, destinée au public cultivé du Tadjikistan. Elle présente les principaux monuments et chantiers de restauration (*mazâr* de Shaykh Muslih al-Din à Khudjand, de Hazrat Bâbâ à Chârkhûh, de Muhammad Bashârâ sur le Zarafshân...); chantiers de fouilles actuels (Sarazm, Khulbuq), ou grandes découvertes archéologiques du siècle (peinture murale sogdienne, civilisation de Hissâr, site de Kâfir Qal'a), sous la forme d'articles courts rédigés le plus souvent par des spécialistes de l'Institut d'Histoire de l'Académie des Sciences. La revue ménage également une grande place à la redécouverte du patrimoine vivant du Tadjikistan ("Urâ-teppe, ville des artisans"). Chaque article est suivi d'un bref résumé en anglais (Adresse: Dushanbe, khiyâbân-i Dûstî-yi Khalghâ n° 94).
S.A.D.

**Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 21**

Tadjikistan

102. NAVRUZOV, Gul'duz. *Formirovanie naučnogo centra v Tadžikistane (1924-1950 gg.)*. Dušanbe, Doniš, 1992. 310 p. (Akademija Nauk Tadžikskoj SSR, Institut Istorii, Arxeologii i Etnografii im. A. Doniša)
[Histoire de la recherche scientifique au Tadjikistan]

Cette histoire de la recherche scientifique au Tadjikistan, depuis la fondation de la République Soviétique Autonome à la création de l'Académie des Sciences, détaille le rôle moteur joué par les spécialistes russes des sciences humaines et exactes dans l'essor de l'institution académique tadjike.

S.A.D.

**Abstracta Iranica (Suppl. *Studia Iranica*),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 28**

153

Maverannahr
Tadjikistan

68. *MAVERANNAHR*, informacionno-analitičeskij bjulleten", réd. en chef P.M. Mullodžanov et G.B. Miloslavskij. Moskva, Centre Evrazija & Moskva, journal Sogdiana, 1992, revue en russe, périodicité inconnue, 2 numéros thématiques parus, depuis août 1992.

[Bulletin d'information et d'analyse *Mâvarânnahr*]

Edité à l'origine par le Centre culturel "Eurasie" et le journal indépendant de l'intelligentsia tadjike radicale *Sogdiana* (disparu à l'automne 1992). *Maverannahr* est animé par une équipe de jeunes politologues de l'Institut d'Orientalisme de Moscou, et vise à offrir un aperçu et des analyses régulières sur les événements de ces dernières années à la périphérie musulmane de la Russie. Le premier numéro (août 1992) est consacré à la crise du Tadjikistan; on y

trouve un article de Parviz Mullodžanov sur "Islam et politique au Tadjikistan" (v. *infra* n° 1526), ainsi qu'une chronologie, des "portraits politiques", et une liste des partis créés depuis l'automne 1989, avec des extraits du programme du mouvement nationaliste *Rastâkhez* (Adresse: 111250 Moskva, Krasnokazarmennaja ul. 10). S.A.D.

**Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 20-21.**

Afghanistan
Tadjikistan

553. GHÂYEBUF, Mohammad. *Az târikh-e rowshangari-e Tâjikestân va Afghânestân*.
Dushanbe, Irfon, 1991, 208 p.

[Pages d'histoire des Lumières au Tajikistan et en Afghanistan]

Destiné à l'exportation en Afghanistan, ce petit ouvrage écrit à l'aube de la perestroïka de l'historiographie au Tajikistan est une sorte de manuel d'histoire des mouvements réformistes en Islam sunnite persanophone, à la charnière des 19e et 20e s., d'après l'œuvre de Dânesht, Afghâni, Mahmud Tarzi, etc. Malheureusement inspiré non point des sources, mais de commentaires fortement marqués par le matérialisme dialectique le plus orthodoxe (en particulier l'œuvre de l'indéboulonnable Z.I. Radžabov (voir *O 'Političeskom Traktate' Ahmada Doniša (Kratkij očerk)* [Dushanbe, Dânish, 1977] et *Aktual'nye voprosy gumanitarnyx nauk na sovremennom etape: filosofija, istorija, pravo* [Dushanbe, Dânish, 1987]), ce livre n'apporte guère d'élément nouveau sur la question, et n'a donc qu'une portée assez réduite.

S.A.D.

**Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 131**

612. EMADI, Hafizullah. « Politics of Transformation and Ismailis in Gorno-Badakhshan, Tajikistan ». *Internationales Asienforum*, 29 (1998), 1-2, pp. 5-22.

Following a somewhat thrown together historical overview, based e.g. on Soviet popular literature like Pavel Luknickij's *Soviet Tajikistan* (1954), and a partly rather distorted description of the momentous civil war in Tajikistan (1992 onwards), this article finally (p. 16 ff) appears to be a kind of publicity brochure for the Pamir Relief and Development Program of the Agha Khan Foundation. As laudable as this engagement of the Agha Khan Foundation might be, the engagement of the author to contribute to academic knowledge thereby does not get the attention it deserves.

R.E.

Tajikistan
Ismailites

Tadjikistan
609. CHERMATOVA, Sanobar. « Tadjikistan : pouvoir et sphères d'influence », in : Berton-Hogge, Roberte ; Crosnier, Marie-Agnès, éds., *Les pays de la CEI : édition 1997*. Paris, La Documentation française, 1997, pp. 29-33, 1 carte.

Traduction française de l'article « Vlast' i sfery vlijanja », *Moskovskie novosti*, (Moscou), 1997, n° 35. R

599. SINDAROVA, Azizaxon. « Dejatel'nost' Gosudarstvennoj migracionnoj služby Tadžikistana ». CAiK, 2 [3] (1999), pp. 156-159.
[L'action du Service d'État des Migrations au Tadjikistan]

Tadjikistan
Une vice-directrice du Service d'État des Migrations du Tadjikistan (créé en 1992) expose la contribution de cet organisme à la normalisation qui a accompagné, depuis l'amnistie de 1993, les principales vagues de retour des réfugiés, essentiellement en provenance d'Afghanistan. L'A. insiste en conclusion sur l'importance du rôle de ce Service pour le contrôle de l'immigration clandestine, dont le Tadjikistan est devenu, en Asie Centrale, la principale plaque tournante.
S.A.D.

595. HARRIS, Colette. « Coping with Daily Life in Post-Soviet Tajikistan : the Gharmi Villages of Khatlon Province ». *CAS*, 17/4 (1998), pp. 655-671.

Tajikistan
Beyond giving a well-founded idea of the problems of daily life that women of the defeated Garmī population of southern Tajikistan had to face as a result of the disruptive effects of armed struggle in 1992/93, this article also provides a remarkably deep and sensitive insight into sentiments of Tajikistan's population struck by civil war and its aftermath. R.E.

344. [NIJAZI, Aziz] NIYAZI, A. «Islam in Tajikistan: Tradition and Modernity». *Religion, State & Society*, 26/1 (1998), pp. 39-50.

Tajikistan
 This brief survey, remarkably enough, does not follow current trends to track down 'the Islamic threat', instead of that drawing almost an opposite picture of a continuous local Islamic tradition, which hardly would allow radical Islamic movements to get a firm footing in Tajikistan. This look at continuities reveals noteworthy phenomena. Not least because of the influence of 'Naqšbandīya Islam' mediating between dogmatic prescriptions and pre-Islamic beliefs and customs, the author detects that «in Soviet Tajikistan the 'struggle against the survival of religion' did not inflict serious damage on the Islamic tradition» (p. 42). Religious practice and instruction continued on an unofficial level, «the activity of Central Asian atheists in many ways recalled that of puritanical foreign Muslims», and «'learned' Islam was preserved by the local intelligentsia, particularly those in the humanities». The revival and official readmission of Islam in the late 1980s resulted basically in two tendencies: «moderate traditionalist (chiefly apolitical) and radical neotraditionalist (chiefly politicised)». The latter variant «was first and foremost the response of a traditional society to the rapid process of industrialisation which was devastating» (p. 44 ff.). The next step, «the radicalisation of the Islamic opposition on the eve of civil war took place mainly as a result of the clumsy actions of the authorities in Dushanbe». Despite this development and subsequent armed struggle (also supported by foreign radical Islamist organisations), Nijazi can point to numerous, more or less convincing evidences which illustrate that the political views held within Tajik Islamic opposition circles were and are in their vast majority far from representing anything what could be called 'fundamentalist' in a usual sense (particularly for the question of 'political Islam' see also a further developed version of this article by the same author: «Vozroždenie islama v Tađžikistane: tradicija i politika» [The Renewal of Islam in Tajikistan: Tradition and Politics], *CAiK*, 5 [6] (1999), pp. 153-164.

R.E.

614. MAMADAZIMOV, Abdugani, dir. *Partii i dviženija Tadžikistana*. Journal mensuel, Douchanbeh, Nacional'naja Asociacija politologov Tadžikistana, depuis mai 1998.

[Partis et mouvements du Tadjikistan]

Tadjikistan
La brochure éditée par l'Association des Politologues du Tadjikistan apparaît comme une sorte de forum offert aux partis et mouvements nés de l'éclatement de la scène politique tadjique, depuis la clôture officielle de la guerre civile en 1997. Le journal présente les statuts et programmes de ces partis, ainsi que des comptes rendus sommaires de tables rondes et colloques organisés à Douchanbeh sur les thèmes les plus divers. Il faut noter, cependant, que ce nouvel organe reste fermé aux organisations les plus radicales, et que les partis rassemblés dans ce qu'il est convenu d'appeler « l'opposition tadjique unifiée » n'y tiennent aucune place. Ce journal n'en reste pas moins un document intéressant sur les partis et mouvements issus de l'aile réformiste du parti communiste, du secteur agro-alimentaire, de l'appareil industriel, ou des organisations nationalistes de l'intelligentsia urbaine au lendemain de la guerre civile. S.A.D.

01 MARS 2004

281. TAXIROV, F. T. *Pravovaja sistema Tadžikistana v dorevoljucionnyj period*. Douchanbeh, TGNU, 1998, 71 p.

[Le système juridique du Tadjikistan à l'époque pré-révolutionnaire]

Tadjikistan
Sous ce titre anachronique (puisque l'apparition du Tadjikistan n'est pas antérieure à la période soviétique), l'A. du présent ouvrage nous propose un survol des différents systèmes juridiques appliqués d'une part dans les régions intégrées à partir de 1867 au territoire russe du Turkestan (Khoudjand, Oura-Teppe), d'autre part dans les régions orientales de l'émirat de Boukhara, sous protectorat russe entre 1873 et 1917. L'A. se penche d'abord sur le droit russe tel qu'il était administré à l'encontre des communautés « allogènes » (*inorodcy*) de l'empire. Les chapitres consacrés, respectivement, au droit islamique et au droit coutumier (curieusement isolés l'un de l'autre) reposent pour l'essentiel sur des études ethnographiques effectuées pendant la période soviétique, ce qui leur fait perdre beaucoup de leur valeur. L'A. s'est intéressé aux effets contradictoires de la politique russe sur le fonctionnement du système juridique de l'émirat de Boukhara : favorable aux religieux traditionalistes, le pouvoir colonial a encouragé dans l'émirat les courants les plus conservateurs du *mazhab hanafi*; en même temps, l'extension de la législation russe dans les domaines concernés par les échanges avec la Russie minait de l'intérieur le système mis en place lors de l'établissement du protectorat. Ces considérations sont fort intéressantes, et elles auraient sans doute donné lieu à des conclusions plus fines, si l'A. avait eu accès à une documentation plus importante – à commencer par un très abondant corpus de textes juridiques en persan, qu'il semble avoir totalement ignoré.

S.A.D.

76. TAJIKISTAN; MODERN TAJIK LITERATURE

Tajikistan

ARTICLES

- 1317 BEEMAN, W.O. The struggle for identity in post-Soviet Tajikistan. *MERIA Journal*, 3 iv (1999)
Online at <http://www.biu.ac.il/SOC/besa/meria>
- 1318 HARRIS, Colette. The changing identity of women in Tajikistan in the post-Soviet period. *Gender and identity construction: women of Central Asia, the Caucasus and Turkey*. Ed. Feride Acar & Ayşe Güneş-Ayata. Leiden: Brill, 2000 (Social, Economic and Political Studies of the Middle East and Asia, 68), pp.205-228
- 1319 HARRIS, Colette. Health education for women as a liberatory process? An example from Tajikistan. *Women, globalization and fragmentation in the developing world*. Ed. Haleh Afshar & S.Barrientos. Basingstoke: Macmillan; New York: St. Martin's Press, 1999, pp.131-149
- 1320 (ŞĀBİR, Bāzār). Das Blut kann aus dem Herzen strömen, jedoch niemals die Emotionen: Reisebericht des tadschikischen Dichters Basar Saber über den Iran. Tr. Mahrad, Ahmad. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 24 (1999) pp.15-23
- 1321 (ŞĀBİR, Bāzār). Die Sprache als Schlüssel zum Nationalbewusstsein. (Gekürzte, zusammengefasste Übersetzung von Ahmad Mahrad.) *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 24 (1999) pp.24-25 [Tajik & Russian in Tajikistan.]
- 1322 SMITH, R.Grant. Tajikistan: the rocky road to peace. *Central Asian Survey*, 18 ii (1999) pp.243-251 Also online at <http://www.catchword.co.uk>
- 1323 Der Beitrag der Literatur zum Überleben der tadschikischen Sprache: Interview mit dem tadschikischen Schriftsteller Ghanaat. (Zusammenfassende Übersetzung von Ahmad Mahrad.) *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 24 (1999) pp.30-32
- 1324 Kritik an einen opportunistischen tadschikischen Journalisten – Leserbrief an eine russische Zeitung von Shadman Jusufi. Tr. Mahrad, Ahmad. *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 24 (1999) pp.69-73
- 1325 Mein Vorbild war der persische Dichter Nima: ein Gespräch mit Basar Saber. (Zusammenfassende Übersetzung von Ahmad Mahrad.) *Hannoversche Studien über den Mittleren Osten*, 24 (1999) pp.26-28

621. REISSER, Johannes. *Bürgerkrieg in Tadschikistan. Ursachen, Akteure, Verlauf und Friedenschancen*. Ebenhausen, Stiftung Wissenschaft und Politik, 1997, 97 p.

There is a review by Anthony Hyman in CAS, 18/1 (1999), pp. 139-140.

R.

622. ROY, Olivier. *The Foreign Policy of the Central Asian Islamic Renaissance Party*. New York, Council on Foreign Relations, 1999, 29 p.

Sous une forme très concentrée, l'A. présente une histoire parallèle des branches tadjique et ouzbègue du Parti Islamique de la Renaissance, créé à Astrakhan en juin 1990, sous l'angle de leurs relations extérieures. En introduction, l'A. souligne leurs points communs, dont certains spécifiques aux partis islamistes d'Asie centrale : une idéologie analogue à celle des autres mouvements islamistes du monde sunnite ; un ancrage régional très marqué (au Tadjikistan la vallée de Gharm, et ses communautés migrantes de Qourghan-Teppe, en Ouzbékistan la vallée de Ferghana) ; une base sociale constituée de jeunes instruits au profil scientifique ou technique (les fameux « ingénieurs islamistes » que l'on rencontre ailleurs dans le monde musulman), lesquels ont souvent reçu, dans la clandestinité, une formation religieuse auprès de 'ulamâ ferghanais fortement inspirés par l'école de Deoband (sur cet aspect, voir Bakhtyar Babajanov, « Muhammadġân Hindustânî (1925-1989) and the Beginning of the 'Great Schism' among the Muslims of Uzbekistan », in : Stéphane A. Dudoignon & Hisao Komatsu eds., *Islam and Politics in Russia and Central Asia, Early 18th - Late 20th Centuries*. Londres, Kegan Paul International, à paraître en 2001). Au Tadjikistan, la force du PIR est expliquée par la concomitance de trois facteurs : l'alliance rapide de ce parti avec le chef du clergé musulman officiel de la république ; son ancrage dans une faction régionale politiquement active (les Gharmis), et la construction d'une coalition avec les forces nationalistes et démocratiques.

Tadjikistan
803. SEČKINA, L.P. *Tadžikistan v gody velikoj otečestvennoj voiny, 1941-1945*. Dushanbe, Donish, 1989, 248 p. (Institut Istorii, Arxeologii i Etnografii im. A. Doniša AN Tadžikskoj SSR)
[Tadjikistan in the years of the great fatherland war, 1941-1945]

Genre classique de l'historiographie soviétique du Tadjikistan, l'histoire de la contribution de la république à l'effort de guerre est illustré par l'A. avec une surabondance de détails. En l'absence totale de perspective critique, et de toute statistique d'ensemble, il reste cependant difficile d'apprécier précisément l'impact de la guerre sur l'économie tadjike, ainsi que sur la démographie de la république, sans même parler de la vision du conflit par la population du Tadjikistan, au lendemain des sanglantes purges de 1936-1937, qui s'étaient soldées par l'élimination brutale de tout l'état-major du parti communiste national. S.A.D.

Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 192-193

368. SĪND, Mas'ūd, *Bū-ye jū-ye Mūliyān, Yādāšt-hā-ye safar-e Tajikistan / Journey Through Tajikistan*. Los Angeles, Cooperation, 1996, 263 p.
[Parfums de la rivière Mūliyān]

Tajikistan

The Author, an Iranian poet, living in the United States of America, describes his personal observations in Tajikistan. He was invited to participate at the Šahnāme symposium in Dushanbe, the capital of Tajikistan. This type of travel account is being prepared by a number of Iranians who knew nothing about central asian cultures, especially that of Tajikistan, in the past century. The enthusiasm in these reports, demonstrate the need for a more unstructured, non-governmental and non-political cultural exchange between the educated people in the region.

Tch.P.

Tadjikistan 797. MASOV, Rahim. *Istorija topornogo razdelenija*. Dushanbe, Irfon, 1991, 190 p.
(deux versions: en tadjik et en russe)

Le renouveau national que l'on observe en Asie Centrale depuis le milieu des années quatre-vingt, entraîné par l'affaiblissement de la Russie, prend racine dans un ensemble régional fragmenté depuis le milieu des années vingt en républiques nationales, et parcouru de frontières sans égard pour une mosaïque ethnique intriquée. Il n'est donc guère étonnant que l'intelligentsia d'appareil du Tadjikistan, en quête de références idéologiques après un demi-siècle de fidélité à l'idéal soviétique, se soit cherché de nouveaux repères chez les communistes nationaux de 1924: ceux-ci ('Abbâs Aliev, 'Abd al-Qâdir Muhi'd-dinov, etc...) avaient tenté de gagner la faveur de Staline, en dénonçant le "panturquisme" de leurs homologues uzbeks, pour limiter les effets d'un découpage territorial qui faisait de Bukhara et Samarcande, les grandes cités persanes d'Asie Centrale, des villes uzbeks.

Rahim Masov, historien de la soviétisation du Tadjikistan, réactualise ces thèmes de la frontière, et des capitales aliénées, en retraçant l'histoire de la résistance des premiers communistes tadjiks à la "perte" de Boukhara et Samarcande. Producteur de légitimité politique, en 1989 comme en 1924, le thème du Grand Tadjikistan n'a cependant pas eu le succès qu'escomptait son actuel réinventeur: les contacts étroits maintenus ces dernières années entre Tadjiks et Uzbeks, tant au niveau des gouvernements que des oppositions, ainsi que la nostalgie montante pour le monde indivis d'avant la révolution, que l'on perçoit même chez les intellectuels nationalistes de Dushanbe, et surtout l'indifférence profonde, pour le thème de la Bukhara délivrée, d'une population tadjike essentiellement rurale, et parcourue de clivages qui n'épousent pas les critères nationaux "modernes", ont réduit les chances de succès populaire de cette relecture polémique de l'histoire. S.A.D.

Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 192

Tadjikistan 1526. MULLODŽANOV, P. "Islam i politika v Tadžikistane". *Maveramahr* [Moscou], [n° 1], août (1992) pp. 15-21, carte.
[Islam et politique au Tadjikistan]

La transformation du Tadjikistan en république islamique était-elle une fatalité, après la prise du pouvoir à Dushanbe, en mai 1992, par le Parti de la Renaissance Islamique — s'il n'y avait pas eu l'intervention militaire russe et le soulèvement pro-communiste des provinces de Kulâb et de Leninâbâd? L'A. répond à cette question cruciale en analysant la base sociale du PRI tadjik, composée pour l'essentiel d'agriculteurs issus des communautés montagnardes du Tadjikistan central (Gharm, Matchâ), et dont le revenu des lopins individuels, seul vrai gage de survie, chuta brusquement par suite de la libéralisation des prix des produits industriels, des transports, etc., dans les années quatre-vingt. Or cette force sociale s'est heurtée à trois types d'obstacle dans sa course au pouvoir: son "localisme" a limité l'audience du PRI aux régions dominées par les communautés gharmies; l'implantation urbaine de ces communautés resta faible, malgré un début d'exode rural; enfin les jeunes mollahs du PRI, intellectuels islamistes, ne purent disputer leur autorité politique aux chefs de l'islam officiel, comme le montre le rôle qu'a joué l'imam de Kulâb, Mullâ Haydar, pendant l'année de guerre civile entre cette province et les communautés gharmies. Par ailleurs la victoire temporaire des islamistes (mai-décembre 1992) semble devoir être imputée moins à leur puissance propre qu'à un moment de faiblesse et de démission du régime communiste. S.A.D.

Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 356

861. MUKIMOV, R.S.; MAMADŽANOVA, S.M. *Zodčestvo Tadžikistana (Istorija arhitekturny i stroitel'nogo dela Tadžikistana)*. Dushanbe, Maorif, 1990, 176 p., ill.

Destiné aux étudiants en architecture du Tadjikistan, ce manuel offre un survol de l'histoire architecturale de l'Asie Centrale, centré sur l'actuel territoire tadjik, depuis les origines jusqu'aux années cinquante du 20e s. Destiné à de futurs restaurateurs, l'ouvrage accorde une attention particulière à l'analyse des techniques de construction. Il doit aussi une grande partie de son intérêt à l'étude des changements fonctionnels introduits dans certains bâtiments traditionnels (*mihmân-khâna, chây-khâna*), à la suite de la croissance des villes dans la première moitié du 19e s., puis de la colonisation russe. S.A.D.

Abstracta Iranica (Suppl. Studia Iranica),
c. 15-16, 1992-1993, Tehran 1997. p. 207.

Ferguson, Charles A. 1956. "The emphatic *!* in Arabic". *Language* 32.446-452.

Jakobson, Roman. 1962. "Mufaxxama: The 'emphatic' phonemes in Arabic". Roman Jakobson, *Selected writings. I. Phonological studies*, 510-522. The Hague: Mouton.

Naṣr, 'Atīyya Qābil. 1992. *Gāyat al-murīd fī 'ilm at-tajwīd*. Cairo and Riyadh: Private publication by the author.

Xūlī, Muḥammad 'Alī al-. 1984. "at-Taḥlīl al-'iḥṣā'ī li-'aṣwāt al-luġa al-'arabiyya". Mecca: *Majalla Ma'had al-Luġa al-'Arabiyya* ('Umm al-Qurā University) 2.49-92.

MUHAMMAD HASAN BAKALLA
(Emeritus Professor; King Saud University)

Tajikistan

Tajik

Tajik Persian (*zabān-e fārsi-e tājiki*; as transliterated from Cyrillic, *zaboni forsi-i tojikī*) is the New Persian dialect of Central Asia, a descendant together with Persian of Iran (*fārsi*) from the spoken Middle Persian of the Sasanian Empire at the time of the Arab Muslim conquest of 640-712 C.E. The Arabic alphabet and vocabulary were instrumental in the rise of this language, which, in the form of Classical Persian, furnished a common idiom for writers of Iran, India, and Central Asia over many centuries. This survey accordingly focuses on the differences of distribution and form of Arabic loanwords in Central Asian Persian in comparison with other varieties, notably Standard → Persian of modern Iran.

Until the early 20th century, there was little difference in the style and vocabulary of Persian as written in Iran, Central Asia, or India. After the Bolshevik revolution in Bukhara (1920) and the creation of the Tajik SSR, a literary language called Tajik, based on vernacular Persian of Central Asia and written in a Latin alphabet (from 1928), then a Cyrillic alphabet (from 1939), was fostered as the language of the Soviet nationality of the Tajiks. (The term *Tājik*, derived from the Middle Persian *Tāzīk* 'Arab', was an ethnonym distinguishing Persian speakers from Turks – specifically, in modern times, from Uzbeks.) As in the case of modern Turkish, the privileging of the vernacular and the break with the Arabic script provide for the first time a realistic indication of the status of Arabic loanwords in the language. Few statistics are available for Arabic loans in Tajik; the

proportions are essentially similar to those in Standard Persian.

Arabic loanwords were originally assimilated into Persian of Central Asia in the same ways as into Persian of Iran. Over the centuries the two vowel systems diverged (see Table 1; → Persian), and a few consonants changed: /q/ and /g/ collapsed in Standard Persian but have remained distinct in Tajik. In some dialects (notably that of the Jews of Bukhara and Samarkand), the uvular pronunciation of 'ayn and postpalatal *ḥā'* is preserved. The mid back vowel /ā/ of Tajik is rounded, and the contrast between long and short vowels has been neutralized in many dialects and in the standard orthography (contrast Standard Persian; see Perry 2004, § 1.1-1.2).

Table 1. Correspondence of Arabic and Tajik vowels

	long vowels	short vowels	diphthongs
Arabic	ā ī ū	a i u	ay aw
Tajik	ā ī, e ū, ū	a i, e u, ū	ay av, aw

Tajik has preserved the so-called *majhūl* vowels of early New Persian, originally *ē* and *ō*, distinct from *ī* and *ū*, although both are written with *wāw*; these appear in Table 1 as modern *e* and *ū* (a central vowel between *u* and *ū*, shared with Uzbek). Both these vowels are found in Arabic loanwords as allophonic variants of /i/ and /u/ respectively, mainly before /h/ and /l/ (< Arabic '): *ū:da* 'responsibility' (Arabic '*uhda*), *ne'mat* 'affluence' (Arabic '*ni'ma*); /ū/ is also found in some Arabic loans of the pattern *maf'ūl*, instead of the more usual /u/: e.g. *ma:ruf* 'familiar', but *ma:ruza* 'presentation, lecture' (*ma'rūḍa*), and /e/ occurs initially in some loans of the pattern '*if'āl*, e.g. *imān* 'belief' (*'imān*), but *ejād* 'creation, production' (*'ijād*).

Some loanwords that are well established in (Standard) Persian have only Persian or Uzbek equivalents in everyday modern Tajik, e.g. *gun dāstan* 'to gather' (Persian *jam kardan* < Arabic '*jam*'); *pešvāz giriftan* 'to meet, welcome' (Persian *esteqbāl kardan*); *gusel kardan* 'to see off/out' (Persian *mošāye'at kardan*). This was perhaps the result of a lower level of literacy, and competition with Persian and Uzbek vocabulary in the spoken language.

52. LITVINSKIJ, Boris Anatol'evič (éd.). *Ėtnografija Tadžikistana*. Dušanbe, Doniš, 1985. 148 p., 30 p. de pl.

Ce recueil consacré à l'ethnographie du Tadjikistan contient les études suivantes: PEŠČEREVA, E. M. "Nekotorye svedenija o tadžikskom žilišče Privaxšskix rajonov" [Quelques données sur l'habitation tadjike dans les régions du fleuve Vaxš], pp. 4-9. — KARMYŠEVA, B. X. "Stacionarnoe žilišče Uzbekov-Lokajcev (sередina 1940-načalo 1950-x gg.)" (L'habitation fixe des Ouzbeks *Lokaj* (milieu des années 40-début des années 50)), pp. 9-19. — LJUŠKEVIČ, F. D. "Sel'skaja usad'ba i žilišče Buxarskogo oazisa" [Propriété agricole et habitation dans l'oasis de Boukhara], pp. 20-24. — MUXIDDINOV, I. M. "Obyčai i obrjady, svjazannye so stroitel'stvom žilišča u pripamirskix narodnostej v XIX-načale XX v." [Rites et coutumes liés à la construction de la maison chez les peuples du Pamir au XIXe et au début du XXe s.], pp. 24-29. — SUXAREVA, Ol'ga Aleksandrovna "Xodžentskie suzani" [Les *suzani* de Xojand], pp. 29-36. — MEZURNOVA, T. I. "O sredneaziatskoj naboijke" [Les étoffes imprimées d'Asie Centrale], pp. 36-44. — ŠIROKOVA, Z. A. "Mužskie tjubetejki Kuljaba" [Les calottes d'homme de Kuljab], pp. 44-48. — ERŠOV, N. N. "Poxorony i pominki u Tadžikov Isfary" [Funérailles et repas funéraire chez les Tadjiks d'Isfara], pp. 48-54. — XAMIDŽANOVA, M. A. "Mužskie džaxry v poxoronnye obrjadax Tadžikov verxov'ev Zerafšana" [Les danses d'hommes (*džaxry*) dans les rites funéraires des Tadjiks du haut Zerafšan], pp. 54-58. — BABAЕV, N. S. "Davra: obrjad vykupa grexov umeršego (po materialam Kuljabskoj oblasti)" [La *davra*: un rite de rachat des péchés du mort (d'après les matériaux de la région de Kuljab)], pp. 58-64. — TOŠMATOV, N. Ė. "Obyčai i obrjady,

- 2824 BUISSON, Antoine & KHUSENOVA, Nafisa. La production identitaire dans le Tadjikistan post-conflit: état des lieux. *Cahiers d'Asie Centrale*, 19-20 (2011) pp.97-132. [After the 1992-1997 civil war. With abstract in English.]
- 2825 CLIFFORD, David, FALKINGHAM, Jane & HINDE, Andrew. Through civil war, food crisis and drought: trends in fertility and nuptiality in post-Soviet Tajikistan. *European Journal of Population. Revue Européenne de Démographie*, 26 iii (2010) pp.325-350. [With abstract in French.]
- 2826 DAR, Firdous & WANI, Mohd Younus. Role of NGOs in the development of women in post-independent Tajikistan. *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları. Journal of Central Asian and Caucasian Studies (OAKA)*, 8 / 32 (2012) pp.149-176. [With abstract in Turkish.]
- 2827 HEATHERSHAW, John. Tajikistan's virtual politics of peace. *Europe-Asia Studies*, 61 vii (2009) pp.1315-1336. (Since the formal end of its post-Soviet civil war in 1997, Tajikistan has found something proximate to peace and simultaneously been the object of international peacebuilding.) [This issue also published separately as a volume under the title *Symbolism and power in Central Asia: politics of the spectacular*, Ed. Sally N.Cummings, (Abingdon: Routledge, 2010).]
- 2828 HORSMAN, Stuart. Michael Romm's *Ascent of Mount Stalin*: a Soviet landscape? *Europe-Asia Studies*, 61 vii (2009) pp.1151-1166. [In 1936 Romm wrote an account of a 1933 expedition to the USSR'S highest mountain, Peak Stalin (Tajikistan). This issue also published separately as a volume under the title *Symbolism and power in Central Asia: politics of the spectacular*, Ed. Sally N.Cummings, (Abingdon: Routledge, 2010).]
- 2829 KARIMOVA, Mavzuna. Tajikistan's economic cooperation prospects with the SCO countries. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 13 i (2012) pp.136-143.
- 2830 (MAYHEW, Bradley). Tajikistan. Точикистон. *Central Asia / Bradley Mayhew & others*. (5th ed.). Footscray: Lonely Planet, 2010, pp.372-423.
- 2831 OLIMOVA, Saodat. The impact of labour migration on human capital: the case of Tajikistan. *Revue Européenne des Migrations Internationales (REM)*, 26 iii (2010) pp.181-197. [With abstract in Spanish.]
- 2832 REEVES, Madeleine. Materialising state space: 'creeping migration' and territorial integrity in southern Kyrgyzstan. *Europe-Asia Studies*, 61 vii (2009) pp.1277-1313. (Examines the institutional forms and mundane practices through which a juridical boundary between Kyrgyzstan and Tajikistan is materialised.) [This issue also published separately as a volume under the title *Symbolism and power in Central Asia: politics of the spectacular*, Ed. Sally N.Cummings, (Abingdon: Routledge, 2010).]
- 2833 SON, Hyun H. Evaluating social protection programs in Tajikistan. *Journal of Asian Economics*, 23 ii (2012) pp.179-188.
- 2834 SPINETTI, Federico. Music, politics and nation building in post-Soviet Tajikistan. *Music and the play of power in the Middle East, North Africa and Central Asia*. Ed. Laudan Nooshin. Farnham: Ashgate, 2009, pp.115-142.
- 2835 TUNÇER-KILAVUZ, Idil. Understanding civil war: a comparison of Tajikistan and Uzbekistan. *Europe-Asia Studies*, 63 ii (2010) pp.263-290. (Why civil war erupted in Tajikistan but not in Uzbekistan.)

- 2668 GRASSI, Evelin. Alcune considerazioni sul racconto Margi sudkhūr "La morte dell'Usuraio" dello scrittore tagico Sadriiddin Ajni. *Oriente Moderno: Rivista d'Informazione e di Studi per la Diffusione della Conoscenza della Cultura dell'Oriente soprattutto Musulmano*, 89 i (2009) pp.67-86.

MADDE YATIRILANDIRGAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 1399 *The United Nations and the situation in Tajikistan*. New York: United Nations Department of Public Information, [1995] (Reference Paper). 30pp.

18 AĞU 2011

- 87 STEPHAN, Manja. Education, youth and Islam: the growing popularity of private religious lessons in Dushanbe, Tajikistan. *Central Asian Survey*, 29 iv (2010) pp.469-483.

MAR
SONRA
DOKÜMAN

- van den Berg, Gabrielle. "Minstrel Poetry from the Pamir Mountains: A Study on the Songs and Poems of the Ismâ'ilis of Tajik Badakhshan" (Ph.D. thesis, State University of Leiden, 1997). pp. 764.

- 144 EPKENHANS, Tim. Muslims without learning, clergy without faith. Institutions of Islamic learning in the Republic of Tajikistan. *Islamic education in the Soviet Union and its successor states*. Ed. Michael Kemper, Raul Motika and Stefan Reichmuth. Abingdon & New York: Routledge, 2010, pp.313-348. [Soviet and post-Soviet Tajikistan.]

1523. [GUPTA, Rakesh. "Tajikistan: locked horns for power". *Strategic Analysis* 15, 6 (1992) pp. 519-537]

3220 *Economic Review: Tajikistan*.
Washington, DC: International Monetary Fund,
1992, 46pp.

Tajikistan

العبارات التي تعبر عن رفضه لتراث فن التصوير. كما كان يوقع أحياناً على زجاجة فارغة أو غيرها من الأشياء المبتدلة باسم مستعار ويقدمها للعرض في الصالات الرسمية بوصفها عملاً فنياً وكان يقول: «ليست المهارة في صنع الأشياء، بل في اختيارها ووضعها في هدف غير هدفها النفعي، وذلك لخلق فكرة جديدة عن هذا الشيء». وكان مارسيل دوشان يقول «إن هناك في العالم رجالاً أحراراً غير مقيدين بالتراث وغير خاضعين للقيم السلفية التي تنتج عنها الحروب». وقد مهد بذلك لظهور الفن الشعبي pop-art الذي انتشر في مطلع الخمسينيات من القرن العشرين.

أما الأخوة ريموند، وغاستون،

وسوزان، فقد تفاوتت أدوارهم في الحركة الفنية الأوروبية: ريمون فيون دوشان (1876 - 1918) Raymond Duchamp Villion: نحات من المدرسة التكعيبية. تعد أعماله، مع حياته القصيرة، من أهم الأعمال النحتية التي حققها التكعيبون في القرن العشرين مثل تمثال شاب (1910) وتمثال بودليير (1911) ولعل أشهرها تمثال الحصان (1914) الموجود في المتحف الوطني للفرن الحديث بباريس، وفيه تتحرك أجزاء الحصان وتتكور بتوازن متين، ممثلاً القوة الديناميكية الكامنة في العصر الصناعي الذي كان الفنان متفائلاً بتطوره.

فيون جاك غاستون دوشان (1875 - 1963) Villon Gaston Duchamp: مصور من المدرسة التكعيبية التي انضم إليها عام 1911، كان بارعاً في اختيار الألوان وتحريكها ضمن اللوحة بحساسية شاعرية، ويظهر هذا التناغم اللوني في لوحته «صورة ريمون دوشان» 1911، وعلى غرار تجارب أخوه مارسيل جسد الحركة في عمله المشهور «جنود يسيرون» (1913).

سوزان دوشان (1889) Duchamp Suzanne: مصورة من المدرسة الدادائية والأخت الصغرى للإخوة دوشان، كان لها دور مهم مع زوجها (جان كروتى) في تطوير الحركة الدادائية وانتشارها في مدينة باريس.

حسان أبو عياش

الموضوعات ذات الصلة:

التكعيبية - المستقبلية - الدادائية.

مراجع للاستزادة:

- لرونه ويغ، الفن الحديث.
- جوزيف مولر، الفن في القرن العشرين.
- جوزيه بيير، المستقبلية والدادائية.

■ دوشنبه

دوشنبه Duschanbe عاصمة جمهورية طاجكستان إحدى جمهوريات الاتحاد السوفييتي سابقاً، إذ انفصلت عن ذلك الاتحاد في 15/12/1990 وصارت جمهورية مستقلة في 9/9/1991 وما زالت دوشنبه عاصمة لها منذ ذلك التاريخ.

تعد دوشنبه إحدى مدن وادي فرغانة وبلاد الأنهار السبعة، ويمتد وادي فرغانة من أوزبكستان غرباً عبر طاجكستان إلى قرغيزيا شرقاً، يصل طوله إلى 300 كم، كما يبلغ عرضه في بعض المناطق نحو 150 كم، وتزيد مساحته على 22 ألف كم²، من أهم مدنه طشقند أكبر عواصم جمهوريات آسيا الوسطى.

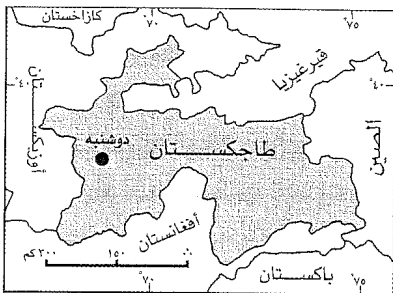
تقع دوشنبه في وسط غربي

جمهورية طاجكستان في الوادي المشار إليه وادي فرغانة. تحيط بظهيرها الجغرافي جبال عالية الارتفاع. وتصل أعلى قمة في جبالها إلى 7495 م، ترتفع دوشنبه عن سطح البحر بمقدار 800 م، وتعد التربة في وادي فرغانة عموماً من التربة الخصبة، لذلك توجد في محيط مدينة دوشنبه المزروعات بأنواعها ولاسيما الزراعات المروية، ومنها زراعة القطن والفاكهة وكروم العنب والخضار، كما يوجد في منطقة دوشنبه بعض الثروات المعدنية مثل مكامن الزئبق والكبريت، فضلاً عن وجود النفط والفحم والغاز.

ليس ثمة تاريخ معلوم لبداية العمران وقيام مدينة دوشنبه، إلا أنه من المرجح، كما تشير بعض المراجع،

أن يكون بناؤها عائداً للعصور التاريخية القديمة، لما يتمتع به موقعها من عوامل طبيعية واقتصادية جعلت منه منطقة جذب للسكان والعمران.

يبلغ عدد سكان دوشنبه المسجلين عام 1998 نحو 584 ألف نسمة، في حين تشير بعض المراجع إلى أنه يزيد على 750 ألف نسمة، ولما شهدته المدينة من أقوام وحضارات فإنها تضم تركيبة

ago. The latter, al-Shahra, maintain a separate but socially inferior identity.

Mahra tribes are also found in Zafār, mainly camel-herding nomads in either the northeastern Najd or along the Yemen border in the west. Some have established themselves recently on the mountains. In addition to al-Shahra, other *da‘if* or socially inferior peoples are also present in Zafār, amongst them al-Mashāyikh and al-Barā‘ima. Ṣalāla and the smaller coastal towns are also inhabited by mixed-race *bahārs* and descendants of African slaves. Several small groups speaking South Arabian languages have been pushed out into the deserts northwest of Zafār; among these are al-Baṭāhira, al-Hikmān, and the larger and more important al-Harasīs.

Following the end of the civil war in Zafār in the late 1970s, the region has undergone rapid socio-economic development. Most *qibbāls* have built permanent homes in the mountains, often clustered in new settlements, and some maintain second homes in Ṣalāla.

Traditionally, ‘Umān was a rural country, with most of its population scattered in small agricultural settlements or coastal fishing villages. The process of development since 1970, however, has produced considerable urbanisation. The capital region, consisting in 1970 of the twin towns of Maṣkaṭ and Maṭraḥ with a combined population then of perhaps 25,000, grew to nearly half a million at the beginning of the 21st century. Ṣalāla’s population grew over the same period to nearly 200,000 and Ṣuhār (on the north-western al-Bāṭina coast), Nizwā (in the interior), and Ṣūr (near the eastern coastal tip) have become relatively large regional centres.

‘Umānī society is relatively free from social stratification, although members of the ruling Āl Bū Sa‘īd family, tribal leaders, religious figures, and wealthy merchants occupy the upper rungs of society. A small middle class has emerged since 1970, but many ‘Umānīs in the Maṣkaṭ region are employed as government employees, soldiers, drivers, and skilled and unskilled labour. The majority of the population outside the capital remains engaged in subsistence agriculture, fishing, or animal husbandry.

The government has used its modest oil revenues to extend roads, electricity, communications, schools, and health-care facilities throughout the country. The country remains dependent on oil income, however, and diversification into natural gas exports and tourism has had limited success. The first university opened in 1986.

Up to 25% of the total population is expatriate, with the greatest numbers coming from south and southeast Asia. While the heaviest concentration is in the capital area, expatriates are dispersed throughout the country and the government periodically has extended bans on expatriate labour to a growing number of occupations in an effort to “Omanise” the labour force and provide employment for a burgeoning indigenous population.

Bibliography: J.G. Lorimer, *Gazetteer of the Persian Gulf, ‘Umān and Central Arabia*, 2 vols. Calcutta 1908-15; J.E. Peterson, *Oman in the twentieth century. Political foundations of an emerging state*, London and New York 1978; F. Barth, *Sohar. Culture and society in an Omani town*, Baltimore 1983; Christine Eickelman, *Women and community in Oman*, New York 1984; J. Janzen, *Nomads in the Sultanate of Oman. Tradition and development in Dhofar*, Boulder, Colo. 1986; J.C. Wilkinson, *The Imamate tradition of Oman*, Cambridge 1987; F. Scholz, *Muscat-Sultanat Oman. Geographische Skizze einer einmaligen arabischen Stadt*, Berlin 1990; Dawn

Chatty, *Mobile pastoralists. Development planning and social change in Oman*, New York 1996.

(J.E. PETERSON)

URA-TEPE (Ūrā-Tīpa, Ūrā-Tīpa), Russian Ura-Tyube, a town and a district on the northern slope of the Turkestan chain, now the town and district of Ūroteppa in Tadjikistān. The town is located in lat. 39° 55' N. and long. 69° 00' E. at 1040 m/3,425 feet above sea level. Lying in the foothills between the steppe plains and the mountains, and on a major route linking Samarkand with Tashkent and the Farghāna valley, the historical Ura-Tepe both connected and separated adjacent ecological and political regions.

The place name, signifying a “high hill” (*ōrā tūbe/tūpā/tepā*) in Kīpčak and Čaghatay vernaculars, emerges in the Tīmūrid period. It is first mentioned in the course of events in early Muḥarram 812/late May 1409 when the royal camp of Shāh Rukh [g.v.] was pitched in the “summer pasture (*yaylāq*) of Ūrā-Tīpa” (‘Abd al-Razzāk Samarkandī, *Maṭla‘ al-sa‘ādayn*, ed. M. Shaffī, Lahore 1941-9, ii, 141). Several 10th/16th century authorities confirm that the new toponym had come to gradually replace the earlier “Ustrūshana” (Bābur, ed. Mano, 13), “Ūstrūshana” (Muḥammad Ḥaydar, *Tārīkh-i Rashīdī*, ed. W.M. Thackston, 91), or “Ustrūshana” (Ḥāfiz-i Tanīsh, *Sharaf-nāma-i shāhī*, ed. Salakhētdinova, i, facs. fol. 88b; and see USRŪSHANA).

At the turn of the 10th/16th century, the district’s centre was a fortified town (*kūrghān*) surrounded by high walls and a moat, amidst cultivated lands and pastures for horses and sheep (Muḥammad Ṣāliḥ, *Shībānī-nāma*, ed. and tr. H. Vambéry, 174-9). In 908/1503 the former Tīmūrid stronghold fell to the Ōzbek led by Muḥammad Shībānī Khān. During the Shībānī and early Aṣhtarkhānīd periods, the Ura-Tepe district (*wilāyat, kalamraw*) at times was allotted as an individual appanage to ruling princes, and at times it was attached to larger entities, such as Tashkent or Samarkand.

From the middle of the 11th/17th century, the Ōzbek tribe of the Yūz, established in Ura-Tepe, as well as in Khodjand and Ḥiṣār (to the north and the south of Ura-Tepe, respectively), came to play an increasingly important political role, which was not strictly confined to the realm of Ura-Tepe.

One line of Yūz chiefs can be traced back to Bākī Biy Yūz, who around 1641-4 served as chief military and administrative adviser (*atāliq*) to an Aṣhtarkhānīd prince (i.e. Bahrām Sulṭān b. Nadr Muḥammad Khān) ruling at Tashkent. Bākī Biy’s grandson, Muḥammad Raḥīm Biy Yūz (b. Ghāzī Biy), who held Ura-Tepe in 1091/1680 and 1105/1693-4, proved to be loyal to the Bukhāran court, at a time when another leading figure of the Yūz joined a rebellion (Mukhtarov, *Materiali*, 24, 29). Subsequently, Muḥammad Raḥīm was named governor (*hākīm*) of Samarkand. In 1114/1702, when he was further raised to the rank of an *atāliq* and “Pillar of the Amirs” (*sumdat al-umarā*), one of Muḥammad Raḥīm’s major assets was said to be his prestige among the warlike tribes of “Andigān, Khodjand, Āk-Kūtal and Tashkent, up to the regions of Sayrām, Turkistān and Ulugh-Tāgh”, which enabled him to provide auxiliaries for the Bukhāran rulers (Muḥammad Amīn Bukhārī, *‘Ubayd Allāh-nāma*, ms. Tashkent, no. 1532, fols. 20b, 28b, tr. Semenov, 34-5, 43-4). While Muḥammad Raḥīm reached the zenith of his career, his son, Muḥammad Ākbūta Biy, followed his father’s footsteps in Ura-Tepe and Khodjand, where he ruled from 1113/1701 up to 1144/1731

ناحیه دوشنبه نشان می‌دهد که این ناحیه از اواخر دوره نوسنگی بودباش انسان بوده است. اما نخستین بار در سده‌های هفدهم و هجدهم میلادی است که در منابع تاریخی به روستایی به نام دوشنبه اشاره می‌شود. احتمالاً سبب نامیدن این روستا به دوشنبه این بوده که در روزهای دوشنبه بازاری در آن‌جا برپا می‌شد و مردم ناحیه اطراف در آن به مبادله کالاهای بومی می‌پرداختند. در اوایل سده هجدهم میلادی دژی کوچک در دوشنبه برآوردند و دژ و روستا را روی هم رفته دوشنبه می‌گفتند. دوشنبه و پیرامون آن روزگاری دراز فرمانگزار بیگ حصار بودند. در سده نوزدهم میلادی روستای دوشنبه مرکز داد و ستد ناحیه و تولیدات دستی و کارگاهی، مانند بافته‌ها، جامه‌های چرمی و ابزارهای آهنی بوده است. در پی کشاکشی دیرپا، اما متناوب، که میان فرمانروایان گوناگون بومی و ناحیه‌ای بر سر استیلای بر دوشنبه درمی‌گرفت، سرانجام در ۱۸۶۸م حکومت تزاری این شهر را به جبران گرفتن بخش‌هایی از قلمرو امیر بخارا و دادن آن به فرمانروای کل ترکستان، به او واگذاشت. جنگ خانگی که در پی انقلاب روسیه در گرفت، در دوشنبه ویرانی‌های فراوان به بار آورد. با پیشروی نیروهای ارتش سرخ از تاشکند سید عالم خان، آخرین امیر بخارا در پایان اوت ۱۹۲۰م به دوشنبه گریخت. وی پس از رسیدن به دوشنبه مدت شش ماه این شهر را پایگاهی برای هدایت جنگ با کمونیست‌ها کرد. ارتش سرخ در بیست و یکم فوریه ۱۹۲۱م دوشنبه را گرفت و امیر عالم خان از آن‌جا به نواحی شرقی‌تر و سرانجام به افغانستان گریخت. نیروهای باسماچی در پایان زمستان ۱۹۲۱م و زمستان ۱۹۲۲م پادگان کمونیست‌ها را در دوشنبه محاصره کردند. اصطلاح اهانت‌آمیز باسماچی (راهزن) را زمامداران شوروی برای کسانی به کار می‌بردند که در سال‌های جنگ‌های خانگی در آسیای میانه با آن‌ها می‌جنگیدند. اما این اصطلاح اهانت‌آمیز نامی نبود که تنها در زبان زمامداران شوروی بچرخد، بلکه به زودی کاربرد گسترده یافت و همه آن‌را به کار می‌بردند. محاصره دوم که فرماندهی آن‌را انور پاشا به‌عهده داشت به پیروزی انجامید و دوشنبه در فوریه ۱۹۲۲م به دست باسماچی‌ها افتاد. روستای دوشنبه تا جولای همان سال که ارتش سرخ آن‌را باز گرفت در دست باسماچی‌ها باقی ماند. در نتیجه آشوب و ناآرامی، جمعیت شهر از سه هزار و صد و چهل تن در ۱۹۲۰م به دو بیست و هشتاد و سه تن در ۱۹۲۴م کاهش یافت. در سال‌های جنگ خانگی

خسرو دهلوی می‌دانست. در استخراج تاریخ مهارتی بسزا داشت. دیوان او که بیش از دو هزار بیت شعر دارد، باقی مانده است. در این دیوان دو بیست و چهل و نه غزل، پنجاه و سه رباعی، هشت قطعه و دو مخمس گرد آمده است. از آن‌چه از دیوان دوستی مانده، چنین می‌نماید که وی قصیده نمی‌گفته است. دوستی در رباعیاتش بیشتر به زهد ریایی خرده می‌گیرد. منابع: پرواوس، ۳۴۶-۳۴۷؛ تاریخ نظم و نثر، ۵۸۰/۱؛ دایرةالمعارف ادبیات و صنعت تاجیک، ۴۳۱/۱؛ دایرةالمعارف شوروی تاجیک، ۳۶۳/۲؛ یاد یار مهربان، ۱۵۹-۱۶۲؛ یادی از رفشان، ۲۶-۳۰.

دانشنامه

دوستی سمرقندی (*du.s.ti-ye.sa.mar.qan.di*)، میر، سده یازدهم هجری، شاعر تاجیک. در سمرقند زاده شد و در همان‌جا علوم دینی را فراگرفت. وی از شاگردان مولانا مشفق بخارایی بود. سپس به سفر پرداخت و به هندوستان رفت و چندی در آن‌جا در خدمت عبدالله خان فیروزجنگ حاکم گجرات بود. پس از آن به خدمت عبدالرحیم خان خانان درآمد و اکثر اشعار دوستی در ستایش او است. عبدالنبی فخرالزمانی قزوینی، نویسنده تذکره میخانه، دیوان دوستی را در ۱۰۲۸ق در کشمیر دیده و گفته است که این دیوان هشت هزار بیت شعر داشته است. اما از این اشعار تنها ساقی‌نامه‌ای در صد و بیست بیت که در تذکره میخانه آمده است و ابیاتی پراکنده در تذکره‌ها باقی مانده است. دوستی در اقسام شعر، مانند غزل، قصیده، مثنوی و رباعی دست داشته است.

منابع: تاریخ نظم و نثر، ۵۹۶/۱؛ ۸۱۶/۲؛ تذکره الشعراء مطربی، ۲۷۵-۲۹۱؛ سخنوران صیقل روی زمین، ۹۸-۱۰۰؛ شرح احوال و آثار عبدالرحیم خاتخان، ۳۳۶-۳۳۷؛ فهرستواره کتابهای فارسی، ۱۸۷۰/۳؛ گلزار جاویدان، ۵۱۴/۱؛ مآثر رحیمی، ۶۳/۳؛ میخانه، ۶۶۱-۶۶۸؛ نسخه زبانی جهانگیر، ۴۸-۴۹.

دانشنامه

دوشنبه (*do.shan.be*)، پایتخت و پرجمعیت‌ترین شهر جمهوری تاجیکستان. این شهر در جنوب غربی تاجیکستان، در وادی حصار نهاده است. بلندی آن از دریاهاى آزاد تقریباً ۸۲۳ متر است و رودخانه دوشنبه از کنار آن می‌گذرد و رودخانه زرآب در نزدیکی این شهر به رود لوچاپ می‌پیوندد. آثار به دست آمده از

marquée par l'arrivée de poètes sortis des écoles post révolutionnaires publiant une poésie qui, dans une forme moins traditionnelle, soutint la libération des femmes, le développement de l'éducation, la victoire sur les Bamačis [q.v.] et le prétendu succès du développement soviétique, avec des éloges de Lénine et de Staline. Comme partout en Union Soviétique, il y eut des répressions au Tadjikistan en 1930; quelques écrivains furent emprisonnés, exilés ou perdirent même la vie et 'Aynī lui-même fut persécuté. Celui-ci écrivit dans les années 1940 et au début des années 1950 son ouvrage fondamental, un livre de souvenirs, *Toddosh-to*, chronique de la société de Bukhārā au tournant du XIXe siècle. Les successeurs d'Aynī sont de plus jeunes écrivains tels que Djalol Ikromī (1909-93) avec une petite nouvelle *Tirmor* (1939), une nouvelle autobiographique *Subhi djavonii mo* (1954), et d'autres ouvrages; certains écrivirent pour le théâtre à partir de thèmes historiques et contemporains. Les années 1960 amenèrent une certaine détente. En poésie, une place prépondérante revient à Mirzo Tur-sunzoda (1911-77) qui fut pendant longtemps Président de l'Union des Écrivains Tadjiks. Il publia plusieurs ouvrages de poésie dénonçant le colonialisme et insistant sur la fraternité entre les nations occidentales, ainsi que quelques poèmes lyriques intimes. Il y a des séries de poèmes épiques lyriques (*dostons*) sur les changements intervenus dans la vie tadjik: *Hasani arobakashi* (1954), *Az Gang to Kremli*, concernant le voyage de Raja Pratap à Moscou, ou *Čaroghi abadi* (1958) en l'honneur de Sadriddin Aynī. Mirsaid Mirshakar (1911-93) publia un recueil de poèmes de même que des poèmes pour les enfants ou encore des *dostons* tels que *Kishloki tilloī* (1944), légende provenant de la région du Pamir ou d'autres, de même que ses mémoires, *Yordi yori mehrubon* (1979), Mu'min Kanoat (1932) écrivit *Korvoni nur* et les *dostons Surudi Stalingrad, Gahvorai Ibn Sino*, etc. Parmi les poètes éminents de cette époque figure aussi Ghaffor Mirzo, Abdudjabbor Kahhori, les poétesses Gulrukhsor Safiyeva, Loik Sheralī, Bozor Sobir et d'autres.

Bien que la poésie soit prédominante, la prose tadjik prend aujourd'hui d'avantage d'importance. Ikromī publia des nouvelles sur des thèmes contemporains, *Zoghhoi badmur* (1977) et les crimes contre l'humanité de la période stalinienne sont traités dans sa courte histoire *Duozdah kilometre* (1967) qui ne fut publiée qu'en 1988. Ulugh-zoda publia des travaux historiques tels que *Firdusi* (1978); Rahim Djalil (1909-89) traita de la création du socialisme et Foteh Niyozī (1914-91) traita principalement d'événements de la guerre. Fazli-ddin Muhammadiyev (1928-91) fut l'auteur assez talentueux de la nouvelle *Palatai kundjaki* («La pièce aux coins»), faisant preuve d'un point de vue civil plus libéral. La vie contemporaine est le thème abordé par des auteurs tels que Yusufdjon Akobirov, Mihiddin Khodjayev, Amindjon Shukūhi ou Djurn'a Odina dont la nouvelle *Guzashhi ayyom* (1978) fut interdite en raison de son attitude critique envers un fonctionnaire du Parti Communiste; et il y eut de nombreux autres auteurs tels que Ūrun Kūhzod, Sorbon, Bahrom Firuz, Adash Istad, etc. Les pièces de Ghani Abdullo (1912-84) et celles d'auteurs tels que Ulughzoda, Ikromī, Shukūhi, Muhammadiyev, incluant également les poètes Mirshakar et Fayzullo Ansori, furent jouées dans les théâtres du Tadjikistan.

En 1989, le parlement du Tadjikistan accepta une loi sur la priorité de la langue «*tadjiki (forsī)*», ce qui peut signifier un retour à l'écriture traditionnelle mais qui ne s'est pas encore produit. A l'université de Dushanbe a été créé un département pour l'étude du

adabiyoti navini forsii tadjik. La libération politique de la fin des années 1980 aboutit à une profusion de poèmes patriotiques, de vers louant la langue mère, les traditions nationales y compris l'Islam et condamnant le régime soviétique, la perte de Bukhārā et de Samarcande, etc. Après l'éclatement de la guerre civile de 1991 un quart de millions de Tadjiks, la plupart membres de l'intelligentsia, quittèrent le pays et font aujourd'hui résonner de Russie, de Perse et d'autres pays des proclamations et des vers de protestation: *Hamosai dod* (1994) du *doston* Mu'min Kanoat, les vers de Bozor Sobir, le recueil de poèmes plein de mélancolie *Zodruzi dard* (Moscou 1994) de la poétesse Gulrukhsor, et d'autres.

Bibliographie: Š. 'Aynī, *Namūna-i adabiyāt-i tadjik*, Moscou 1926; J. Bečka, dans J. Rypka et alii, *History of Iranian literature*, Dordrecht 1968, 483-605, J. Bečka, *Adabiyāt-i fārsī dar Tadjikistān*, Téhéran 1372/1993; A. Abdullojev et S. Sa'diyev, *Adabiyoti forsu tadjik dar nimai duvumi asri XI va avali asri XII*, Dushanbe 1986; A. Abdullojev, *Adabiyoti forsu tadjik dar nimai avali asri XI*, Dushanbe 1986; Usmon Karimov, *Adabiyoti tadjik dar asri XVI*, Dushanbe 1985; U. Karimov, *Adabiyoti tadjik nimai duvumi asri XVIII va avali asri XIX*, Dushanbe 1974; Rasul Hodizoda, *Adabiyoti tadjik dar nimai duvumi asri XIX*, Dushanbe 1968; J. Bečka, *Sadriddin Ayni, Father of modern Tajik culture*, Naples 1980. (J. BEČKA)

TADJIKISTAN (Djumhuri Tadjikiston), République moderne d'Asie Centrale bordée par la Chine (frontière de 430 km), l'Afghanistan (1030 km), l'Uzbekistan (950 km) et le Kirgizstan (590 km). 93% de son territoire (au total 143 000 km²) est recouvert de montagnes, près de la moitié étant situées à plus de 3 000 m au dessus du niveau de la mer. Sa capitale est Dushanbe, renommée Stalinabad de 1929 à 1961. La langue officielle est, selon la constitution de 1994, le Tadjiki (promu officiellement langue iranienne distincte sous le régime soviétique, et aujourd'hui généralement considérée comme une variante du persan moderne [voir TADJIKI], le russe étant destiné aux «relations internationales»). La population s'élève à quelques 5,5 Millions d'habitants, constitués, selon le dernier recensement (1989) de 62,3% de Tadjiks, 23,5% d'Uzbeks, 7,6% de Russes et autres (ces chiffres ont sans doute changé en partie en raison de la guerre civile de 1992).

Comme la topographie du pays le laisse supposer, la Nation des Tadjiks a un caractère régional plutôt diversifié. Elle varie entre d'un côté une population issue d'un mélange turco-iranien (considérée, avant 1920 et dans la sphère d'influence russe, comme Sarts[h]), assez fréquemment bilingue en turc et en persan et originaire des régions agricoles densément peuplées et des centres urbains de la plaine; et d'un autre côté, les restes d'une population composée d'éléments de l'Iran oriental qui survécurent dans les zones refuges des vallées de montagnes élevées et isolées et qui conservèrent en partie leurs langues archaïques (telles que le Yaghnābī, le Yazghulāmī, le Sughnī et le Wakhī). Quand bien même un certain nombre de traditions populaires et de pratiques religieuses furent plus ou moins radicalement supprimées avec les Soviétiques, la population locale, en particulier la population rurale, conserva jusqu'à un certain point ses coutumes et croyances (principalement issues de l'école juridique sunnite hanafite avec une communauté isma'élite en Gorno-Badakhshān).

La création de l'Etat du Tadjikistan fut permise sous les auspices des Soviétiques avec la délimitation dite de «territoires nationaux» en Asie Centrale de

القَارَات . المَنَاطِق . الدَوْل . البُلْدَان . المَدُن

الموسوعة التاريخية الجغرافية

مَعَالِم . وَثَائِق . مَوْضُوعَات . زَعَمَاء

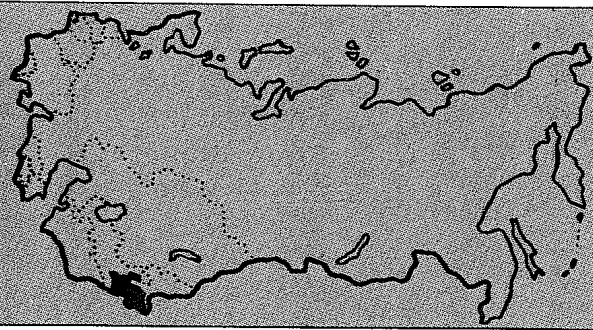
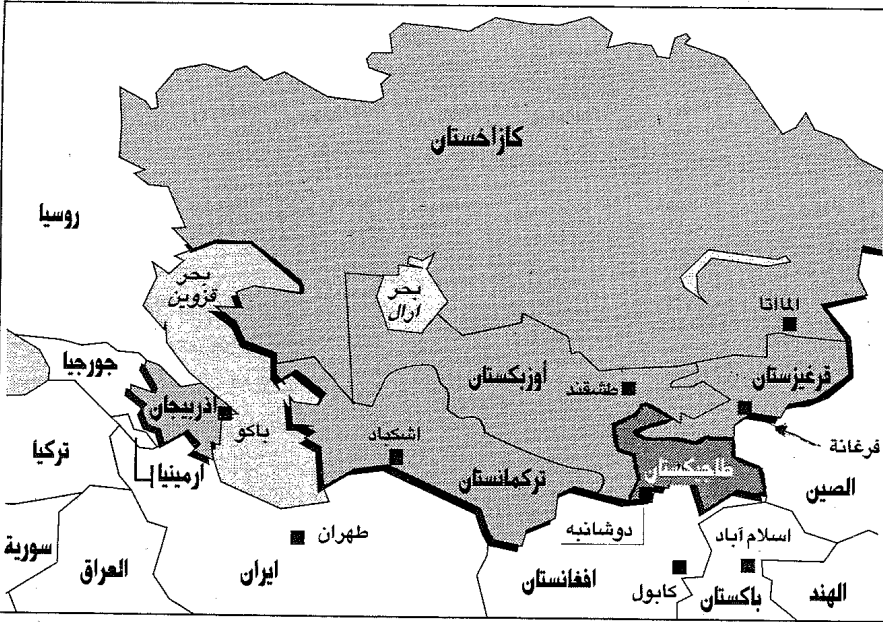
Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	78213
Tas. No:	030 909 HAV.M

الجزء (الحاوي) عشر

سورينام-العالم

Beirut 2003

2003

Tajikistan

طاجيكستان

بطاقة تعريف

الموقع والمساحة: في آسيا الوسطى وإحدى جمهورياتها الإسلامية. لها حدود مشتركة مع أوزبكستان وقيرغيزستان والصين وأفغانستان. وطاجيكستان هي الدولة الأصغر في آسيا الوسطى، تبلغ مساحتها ١٤٣١٠٠ كلم م..
العاصمة: دوشنبه (ستالين آباد سابقاً) التي تعد نحو ٦٢٥ ألف نسمة. وأهم المدن حوجند (لينين آباد سابقاً) وتعد نحو ١٧٠ ألف نسمة.

والعاصمة «دوشنبه» حديثة العهد، أنشئت في ١٩٢٥ على أنقاض قرية صغيرة تقع في وادي غيسار وتحمل الاسم نفسه «غيسار». واسم «دوشنبه» يعني «سوق يوم الاثنين». وعلى الرغم من التقاليد الحضرية في البلاد، فإن عدد المدن (أي التي تتجاوز الـ ٣٠ أو الـ ٤٠ ألف نسمة) لا يتعدى ١٨ مدينة، مقابل ١٢٣ مدينة في أوزبكستان و ١٦ مدينة في تركمانستان و ٢١

379-386

بعد استقلالنا لم نجد سوى النصارى والمنصرين

الشيخ حسين
موساليف نائب
مفتي طاجكستان

المدينة المنورة - خالد سعيد باحکم:

بعد سقوط الاتحاد السوفيتي وزوال ما كان يسمى بالاتحاد السوفيتي واتجاه الدول الإسلامية في آسيا الوسطى للاستقلال وإعادة بناء الذات من جديد، ظهرت مآسي الشيوعية التي سيطرت على هذه الشعوب وكبلتها بالأغلال وحكمتها بالحديد والنار، فقد ظهر الفقر المدقع في جميع الجمهوريات التي وقعت عقودا تحت الإرهاب الشيوعي، عندما فشلت السياسات الماركسية في النهوض بهذه الشعوب.. ولذلك كانت هذه الدول الفقيرة المعدمة والمنهكة من التجربة الماركسية المريرة موضع اهتمام كبير من قبل المنصرين ومجلس الكنائس العالمي، فكان المنصرون - مع الأسف - أول من وطأت أقدامهم هذه البلاد، وبدعوا في تقديم الإغاثة الطبية والمعيشية - ظاهريا - وفي يدهم الصليب وكتب التنصير لاقناع الناس أن «الصليب جاء لنجدتهم» وأن الكنائس هي التي ستخفف عنهم أهمهم ومحنتهم، ورفع مجلس الكنائس العالمي شعار «مزيد من الكنائس مزيد من التنصير، فأخذوا في بناء كنائس في القرى التي لا يوجد بها نصراني واحد، بل كلها من المسلمين وحرصوا على توفير الغذاء والدواء والكساء في هذه الكنائس حتى يتردد الناس عليها ويألفوا القسس وصور الصليبان ووثنيات النصارى..

لتبني نظام الحكم حرية المعتقدات الدينية وعقب الانقلاب الذي وقع ضد جورباتشوف أعلنت طاجكستان أسوة بالجمهوريات الإسلامية الأخرى التابعة لما يسمى بالاتحاد السوفيتي استقلالها الكامل وسيادة البرلمان والقوانين الطاجيكية على أراضيها ثم أعلن شعب طاجكستان المسلم تاسيس العديد من الأحزاب السياسية بهدف القضاء النهائي على الشيوعية وتنمية اقتصاد بلدهم الفقير ومن هنا فإنني استطيع أن أقول إن المسلمين البالغ نسبتهم أكثر من ٩٣٪ من سكان طاجكستان يعيشون في أفضل وضع رغم المشاكل الاقتصادية التي تواجهها البلاد وتقوم وزارة الشؤون الدينية في البلاد بدورها في نشر العقيدة الإسلامية بين المسلمين بهدف تعميق العقيدة الإسلامية في قلوبهم.

● ما دور الإسلام في دفع مسيرة التقدم العلمي في كل المجالات ودور المسلمين في استرداد جهودهم السابقة في المجال العلمي؟
- أن الإسلام استند إلى دعامة العلم في استنبات بذور الهوية في قلوب البشر، فإذا نظرنا إلى تعاليم القرآن الكريم وهدى السنة النبوية الشريفة وجدنا أن الإسلام يدعم التفكير العلمي ويمهد له كل الأسباب والوسائل وعبر التاريخ الإسلامي كله لم يكن هناك أية عقبات حالت دون ازدهار حركة البحث العلمي لذا فإن الاتجاه التفريبي الذي ينادي بضرورة الفصل بين العلم الشرعي والعلم التجريبي هو اتجاه خبيث، والحضارة الإسلامية زاخرة بإنجازات علماء الإسلام في مختلف العلوم حيث فتح لهم الإسلام باب البحث والنظر والتفكير في الكون فطلب العلم فريضة إسلامية وقد نبغ علماء الإسلام في ميادين العلم بتشجيع من عقيدتهم الإسلامية والتزامهم الديني فبرعوا في الطب والفلك والكيمياء والرياضيات وغيرها من المعارف والعلوم ومنهم جابر بن حيان وأبو الحسن بن الهيثم وابن سينا وأبو بكر الرازي والخوارزمي وابن النفيس وغيرهم فكانوا بجانب إبداعاتهم ومبتكراتهم في العلوم علماء في الفقه وعلوم القرآن الكريم والتفسير وعلوم اللغة وحقيقة أن المسلمين قادرين على استرداد أمجادهم في مجال التقدم العلمي وذلك يرجعهم إلى تعاليم دينهم الإسلامي الحنيف الذي يحثهم على مواصلة طلب العلم وتحريص السياسة التعليمية من منهجية الفصل بين الدين والعلم لأنها منهجية علمانية وتخريبية ولقد كانت الجامعات الإسلامية البعض منها يتضمن دروسا في الفلك والطب وخواص الأجسام وغير ذلك من

الإسلامية في آسيا الوسطى وقد أعلنت منذ ثلاث سنوات استقلالها بعد انهيار الاتحاد السوفيتي وهي من أصغر الجمهوريات التركستانية في الساحة، إلا أنها تمتاز بوفرة المياه الصالحة للزراعة وهي تمتاز بانتاج القطن والذرة والقمح. كما تتوفر في العاصمة دوشنبه مصادر الطاقة الكهربائية الوفيرة في الوقت الذي يعاني فيه شعبها حاليا من الأزمات الاقتصادية الطاحنة ويبلغ عدد السكان حوالي ستة ملايين ولقد دخل الإسلام إلى طاجكستان منذ نحو ١٢٠٠ عام وبعد وقوع البلاد تحت القبضة الحديدية الماركسية شن الشيوعيون العديد من الحملات العدائية الشرسة ضد زعماء المسلمين وضد العلماء والدعاة فقتلوا العديد منهم واعتقلوا الآخرين وهدموا الكثير من المساجد والمدارس. ومع توالي الرئيس السوفيتي السابق ميخائيل جورباتشوف مقاليد الحكم في موسكو واتباعه سياسة الانفتاح أو البروستريكا بدأ مسلمو طاجكستان في بناء المساجد وتأسيس المدارس الدينية مرة أخرى دون أية معارضة من جانب الشيوعيين نظرا

وفي هذا الحوار يحدثنا فضيلة الشيخ حسين موساليف نائب مفتي طاجكستان عن التنصير في هذه البلاد وكيف تكون المواجهة. فقال:
- بعد سقوط الشيوعية توافد المنصرون على الجمهوريات الإسلامية بصفة خاصة وبدعوا في إقامة الكنائس والمعابد النصرانية والمستوصفات الطبية تحت شعار الإغاثة. وفي الحقيقة كانت كل أعمالهم تنصيرية بحتة.
● وهل كسبوا انصارا في هذه البلاد؟
- الناس أخذت المعونات وفي البداية وجدوا تعاطفا من الناس المعدمين الذين لا يعرفون شيئا ويتضورون جوعا، ولكن بعد أن قامت حملات التوعية الإسلامية بدأ الناس يعرفون لماذا جاءت اليهم الكنائس والمنصرون وهم مسلمون.
● وكيف يواجه المسلمون هذا الخطر؟
- لا بد من خطط استراتيجية بعيدة المدى لمواجهة الزحف التنصيري ولا بد أن تتوفر الإمكانيات والدعاة المتخصصين في توعية الناس وإرشادهم.
● وماذا عن أحوال طاجكستان اليوم؟
- جمهورية طاجكستان هي إحدى الجمهوريات

الصهاينة والكنيسة وراء عودة الشيوعية للحكم:

طاجكستان: أسوأ مذابح ضد المسلمين ومليونون لاجئ على الحدود

كتب - المحرر السياسي:

فالعالم كله لا يبالي بهذه المذابح، لأنها على حد تعبير «بطرس غالي» ازاء المسألة البوسنية «انها امر خاص ومعقد» أو انها مسألة «قبلية» كما يحدث في الصومال، أو انها مجرد «خلافات داخلية» كما يحدث في الفلبين وفي كشمير وفي بورما.. أما بالنسبة لليهود فالوضع يختلف تماما، الدنيا كلها تقوم لنجدة هذا الصهيوني.

والمثال الحي على تجاهل مأساة شعب يباد، ولا احد يبالي به ما يحدث اليوم في جمهورية طاجكستان المسلمة والتي يتجاهل الجميع مأساتها بما فيها الصحافة العربية والإسلامية، فيما ترفض الأمم المتحدة مجرد مناقشة هذه المسألة كسبا لرضا روسيا.. ولأن المسألة لا تستحق الاهتمام من أحد..!!

فماذا يحدث في طاجكستان؟! ولماذا هذا التجاهل؟! ولماذا حملات الإبادة ضد هذا الشعب المسلم؟! ولمصلحة من؟! هذا ما سنجيب عليه خلال هذا التقرير..

وفي البداية نقول: أن ما يحدث في دولة طاجكستان المسلمة، هو جزء من الصراع الذي يدور حاليا في آسيا الوسطى، بين نفايات الشيوعية البائدة، وبين ارادة الشعوب المتحررة، الاولى تحاول أن تورث الحكم في هذه البلاد، واستمرار سياسة الظلم والقهر والارهاب، وارتكاب أبشع الجرائم لتنفيذ ذلك.. والثانية تريد أن تخرج الى النور وتودع دياجير الظلام التي وضعت فيها قرابة السبعة عقود وتعود الى هويتها الاسلامية.. الاولى لديها نظام سري وجيوش مدربة وعملاء وأجهزة مخابرات وتقف بجوارها قوى صهيونية خفية وقوى كنسية أخذ دورها ينمو.. والثانية ممثلة في شعوب عزلاء فقيرة ليس لديها ما يسد حتى رمقها ولكنها تحاول الصمود والثبات أملا في النصر.. نفايا الشيوعية ليس لديهم سوى المصالح التي تجعلهم يتحالفون مع بعضهم البعض.. والشعوب لديها عقيدة كانت غائبة عنهم وهم يعودون اليها أو هي تعود اليهم ويدركون أنهم في أمس الحاجة اليها. ومن ثم فالصراع في آسيا الوسطى قد يستغرق سنين أو عدة سنوات لحين استقرار الأوضاع، فارث الشيوعية من عملاء وكوادر ومخابرات وتشابك مصالح ليس بالسهل، وقوة الشعوب المسلمة في هذه المنطقة ليست بهذه الدرجة التي تستطيع من خلالها تجاوز هذه المرحلة بسرعة.. فالبطالة شبح مخيف، والوضع الاقتصادي سيء

هناك قاعدة تقول: «إذا هلك يهودي أو نصراني في أحرش آسيا أو في أدغال أفريقيا أو في أي بقعة من العالم، قامت الدنيا، لانتهاك حقوق هذا الانسان.. اما اذا أبيد شعب مسلم بأكمله في مكان ما حتى ولو كان في قلب أوروبا التي تدعي التحضر!! فمسألة خاصة، ولا يحق للمجتمع الدولي التدخل فيها» فمن الواضح أن هذه القاعدة التي ينطلق منها الاعلام العالمي.. هي التي تحكم العالم كله اليوم.

والأدلة على وجود هذه القاعدة كثيرة، بل ومثيرة للدهشة، فهناك شعوب مسلمة تم إبادتها بالكامل ولا أحد يعلم عنها شيئا، بدءا من الصين البلد الذي أباد الشيوعيون فيه قرابة المائة مليون مسلم، وليبيريا التي هُجر منها حوالي نصف مليون مسلم.. مروراً بما فعله البوذيون بستة ملايين مسلم في بورما، وما يفعله الهنادكة في مائة مليون مسلم وستة ملايين كشميري، وما يقترفه الصليبيون في الفلبين ضد المسلمين هناك.. وما ارتكبه الشيوعية المجرمة في المسلمين بآسيا الوسطى خلال السبعين عاما الماضية، وما يحدث اليوم في البوسنة والهرسك حيث يقوم نصارى الصرب الارثوذكس بحملة إبادة جماعية ضد المسلمين هناك.

د/ بكر ابو زيد

عضو في لجنة

البحوث والافتاء

صدر أمر ملكي بتعيين عضو هيئة كبار العلماء فضيلة الشيخ الدكتور بكر بن عبدالله ابو زيد عضواً متفرغاً في اللجنة الدائمة للبحوث والفتوى المتفرعة من هيئة كبار العلماء.

في بؤرة الأحداث

إعلان الجهاد الإسلامي في طاجكستان.. وروسيا في مأزق؟

● هل تفي دول «الأطلسي» بوعدها وتتدخل عسكريا في البوسنة؟

■ كتب - المحرر السياسي:

معارك ضارية على الحدود الطاجيكية الافغانية، وتأكيد رسمي روسي على التدخل في الصراع، وتهديد من «وزارة الدفاع الروسية بآبادة الاسلاميين الطاجيك» وسط تنازل دولي واضح تجاه هذه المسألة.. اما في البوسنة فلا يزال الوضع غامضا برغم قرار حلف الاطلسي توجيه ضربات جوية ضد المواقع الصربية التي تحاصر سرايفو، و«حوار الطرشان» يخيم على أجواء المحادثات الثلاثية بين المسلمين والكروات والصرب... وفي ماينلا القوات النصرانية الفلبينية تشن اعنف هجوم لها على مواقع المسلمين في جزر مورو في جنوب البلاد.. اما على الحدود البورمية البنغالية فمأساة ٣٠٠ الف مشرد من مسلمي بورما ما تزال مستمرة.

«العصا الروسية».. ومجاهدو طاجكستان

بالرغم من الحديث عن الحوارات السياسية وتهذبة الوضع فلا تزال المعارك الضارية بين القوات الروسية والشيوعيين الطاجيك من جانب والمجاهدين المسلمين الفارين من جحيم الشيوعيين والمرابطين على الحدود الافغانية الطاجيكية من جانب آخر.. فروسيا لا تزال تصر على إبادة جميع فصائل المجاهدين الطاجيك، وترى فيهم «خطرا شديدا يهددها» وتقوم الطائرات الروسية بتوجيه ضربات مكثفة لمخيمات اللاجئين الطاجيك.. في الوقت الذي قبل فيه المجاهدون التحدي، واخذوا في تكثيف عملياتهم الجهادية ضد الروس والشيوعيين الطاجيك، وهدد الزعيم الطاجيكي المسلم «همت زادة» بنقل العمليات الجهادية الى قلب موسكو وقال: «اننا لا نريد لروسيا ان تتورط في التدخل في شئوننا اكثر من ذلك» و«اضاف» انهم يريدون حماية الشيوعيين في دوشنبه ونحن باذن الله سنجاهد لاسقاط هذه الحكومة وتحرير بلادنا».

والسؤال هل تريد روسيا حربا قصيرة تتم من خلالها توجيه ضربات سريعة لمواقع المجاهدين المرابطين على الحدود؟ ام حربا استنزافية طويلة؟ من خلال البيانات والتهديدات الصادرة من موسكو، نلاحظ ان القيادة الروسية تريد «محو اي وجود للمعارضة الاسلامية على حدود طاجكستان» وذلك من خلال ضربات جوية سريعة وعمليات برية محدودة، ولكن مثل هذه الضربات لا تصلح لعدة اسباب اولاً: ان المجاهدين

يشكلون مجموعات مسلحة بعضها يربط على سفوح الجبال وفي اماكن يصعب تحديدها.. ثانياً: ان الضربات الجوية التي يقوم بها الطيران الروسي توجه الى مخيمات اللاجئين والقرى الافغانية الواقعة على الحدود.. ثالثاً: ان الكثير من المجاهدين الطاجيك يعملون من داخل طاجكستان و من ثم فالحرب الشاملة التي تريدها روسيا غير مجدية.

وبذلك ستقع روسيا - حتماً - في فخ حرب العصابات، وسيكرر المجاهدون الطاجيك تجربة المجاهدين الافغان ضد السوفيت، ولقد ايقنت روسيا بهذا الامر سريعا فبادرت الى توريث بعض الجمهوريات الاسلامية في آسيا الوسطى التي يسيطر على قيادتها شيوعيون، في معاهدات «دفاع مشترك» جديدة غير تلك المعاهدات التي ابرمتها مع دول الكومنولث.

والمعاهدات الدفاعية الجديدة المبرمة بين روسيا وطاجكستان واوزبكستان وتركمانستان وقرغيزستان وكازاخستان، ستقحم هذه الدول في هذه الحرب، وبخاصة اذا علمنا ان قيادة اوزبكستان الشيوعية تكن كل الحقد والكراهية للمجاهدين المسلمين وترى في «حزب النهضة» الاسلامي خطرا كبيرا عليها.. وبهذه المعاهدة تستفيد روسيا من امكانات اوزبكستان العسكرية وباعتبارها تشترك في الحدود مع طاجكستان.

ولكن بالنظر الى ما يجري في هذه البلاد من مشكلات اقتصادية صعبة، وبطالة ونقص في المواد الغذائية وعدم استقرار سياسي - بما فيها روسيا وهزات عرقية وقومية، سيجعل مثل هذا التحالف ضعيفا وغير ذي فعالية وهذا يتوقف على مدى تعامل المجاهدين الطاجيك مع جيوش روسيا وطاجكستان واوزبكستان المتورطة في الحرب ضدهم.

و «حرب العصابات» هي اكثر الادوات فعالية في قهر هذه الجيوش النظامية التي لا يجمعها هدف واحد في الحرب سوى «مصالح القادة الشيوعيين» و «الرغبة في السيطرة» فدوافع القهر والارهاب الشيوعي انتهت ولا يوجد ما تقدمه هذه البلاد لجيوشها «اغراءات مادية» ولذلك اكد همت زادة زعيم حزب النهضة على «ان مسيرة الجهاد الافغاني ضد السوفيت ستكون موضع دراسة عميقة لنا في جهادنا ضد الروس والشيوعيين الطاجيك»... وبإذن الله سيكون في طاجكستان تجربة جهادية

Estonia. In 1979 there were more than 7,000 popular/public libraries. The major research libraries are the Library of the Estonian Republic (founded 1918), the Academy of Sciences Library (1947), Tartu University Library, and the Scientific-Technical Library (1968).

The Caucasus

Azerbaijan. In Azerbaijan the earliest collections were those at the Palace Library Giandzha (11th century), the mausoleum collection of Sheik Sefi in Ardabil, and the library at the Maragheh Observatory (13th century). An important figure in the book culture of the 16th century was the chief librarian of the Safavid court, Sadigibek Afshar. The first popular libraries did not appear in Azerbaijan until the end of the 19th century.

During the early Soviet period popular/public libraries and village reading rooms were created, and 1923 marked the opening of the State Library of the Azerbaijan Republic named after M.F. Akhundov. By 1979 the republic had 3,800 popular/public libraries. The main research libraries are concentrated in Baku. Among them, the Scientific Technical Library (founded in 1930), the University Library (1919), and the Academy Library (1923), all with collections in excess of 1 million items.

Armenia. Armenian monasteries as early as the 5th century maintained manuscript collections. In the 19th century libraries were established at educational institutions: the Erevan Gymnasium for Men (f. 1842), the Gymnasium for Women (1850), and the Teachers' Seminary (1881). In the 1890s libraries also existed at primary and parochial schools.

The first subscription library opened in Erevan in 1902. On the eve of World War I there were 13 such libraries with a book stock of only 9,000 titles. By 1930 the number of libraries had grown to 60. In addition, books were available to the public in 245 village reading rooms. In 1979 Armenian citizens could avail themselves of library services in 1,400 popular/public libraries. The largest research collection developed at the Republic Library in Erevan (f. 1922). Other major research libraries include the Academy Library (1935), the University Library (1921), the Scientific Technical Library (1963), and the Scientific Medical Library (1949), all of

which (except the medical library) contain more than 1 million volumes.

Georgia. Monastic and private libraries in Georgia date from the 8th century. After the incorporation of Georgia into the Russian Empire in 1802, public libraries were created in Tbilisi, Batumi, and Kutaisi. As of 1978, there were 4,000 popular/public libraries, the largest research library being that of the Library of the Republic in Tbilisi, whose collections were based on those of the Tbilisi Public Library (f. 1846). Other research libraries include those at the Georgian Academy of Sciences and Tbilisi University.

Central Asia and Moldova

Turkmenia. The first public library in Turkmenia was founded in 1895 in Ashkabad as the Transcaspian Regional Social Library. It was designed to serve primarily the Russian population. In 1921 this collection became the foundation of the Turkmen Regional Public Library; in 1924 it was reorganized into the State Library of the Turkmen SSR. In 1979 there were 1,300 libraries throughout the republic. The largest research libraries were located in Ashkabad: among them, the Academy Library (f. 1941), the University Library (1950), and the Scientific-Medical Library (1932).

Tadjikistan. The first Tadjikistan library was organized in 1923 in Dushanbe. By 1928 there were 11 popular/public libraries, and by the end of the 1930s libraries had been created in every city as well as many hamlets. The largest collection is that of the Republic Library, founded in 1933 on the basis of the City Library (f. 1923) in Dushanbe. In 1979 the republic had 1,600 popular/public libraries. The largest research libraries included at the Academy Library (f. 1933), the University Library (1948), the Pedagogical Institute Library (1931), and such special libraries as that of the Institute of Scientific-Technical Information and the Medical Library (1939).

Uzbekistan. The first library opened in Tashkent in 1870. At the beginning of the 20th century, city library reading rooms were established in Fergana, Samarkand, and Andizhan, while Muslim libraries opened in several cities. In 1919 the Tashkent Public Library was renamed the Turkestan Peoples' Library. In May

TAJDĪD. See Revival and Renewal.

TAJIKISTAN. An independent state in Central Asia as of December 1991, Tajikistan was formerly a constituent republic of the Soviet Union. In the nineteenth century the area was divided between the emirate of Bukhara and the khanate of Kokand; in the late nineteenth century, Kokand was annexed by the Russian Empire.

By the beginning of the 1990s, the overwhelming majority of Tajikistan's population of more than five million belonged to nationalities that were historically Muslim. Tajiks (and eastern Iranian peoples counted as Tajiks in Soviet censuses) comprised roughly 60 percent of the population, Uzbeks more than 20 percent, and Tatars, Kirghizes, and Türkmens each less than five percent. The remainder of the population was comprised of historically non-Muslim nationalities. A large majority of the Muslim peoples of Tajikistan are Sunnī and follow the Ḥanafī school of law. A small minority is traditionally Ismāʿīlī Shīʿī; it includes certain eastern Iranian peoples and some Tajiks living in the mountainous southeast of the republic in Badakhshan. Sufism, especially the Naqshbandīyah order, has strong historic roots in Tajikistan and adjoining republics, especially in the Ferghana valley.

During the nineteenth and early twentieth centuries, most Muslims in what later became Tajikistan continued to practice their faith as they had traditionally done. Mosques, *maktabs*, *madrasahs*, and popularly venerated holy places were numerous. There was a high degree of conformity with the standard obligations of Islamic observance.

Despite major changes during the Soviet era, there was significant continuity in the practice of Islam in Tajikistan. Except for a period of relative tolerance in the early and mid-1920s, the Soviet regime sharply restricted the practice of Islam, and, under Stalin and Khrushchev, launched campaigns to destroy it along with other religions. Religious figures were arrested, religious books destroyed, religious schools abolished, and religious instruction of minors made a crime. Mosques and other holy places were closed, converted to secular use, or allowed to fall into ruin. The number of legally recognized religious figures (the "official clergy" in Soviet parlance) was limited to far too few to meet the needs of the Muslim population. By 1989 Tajikistan had only seventeen legally registered Muslim congregations.

Tajikistani Muslims adapted by drawing on the traditional practices of ordinary believers from pre-Soviet times. Religious instruction of children continued in the home and in de facto but illegal local *maktabs*. The main life-cycle rituals and major holidays were still observed. People made pilgrimages to tombs of holy men and to many natural sites associated with the miraculous. Numerous mullahs, Ṣūfīs, fortunetellers, and pious individuals served the needs of believers in ways the "official clergy" could not.

Yet Soviet policies did produce changes. Many people became less observant or nonobservant, although a large proportion of them still considered Islam an important part of their national heritage. By the end of the Soviet era, a number of religious leaders and Islamic activists were criticizing their fellow Muslims for knowing little about the religion beyond the major rituals.

The status of Islam changed in the late Soviet and early independence periods (since 1989); official anti-Islamic measures virtually disappeared, and citizens became openly assertive of the importance of Islam to them not only as religion, but also as a system of worldly values (in contrast to Soviet ideology) and as a part of their cultural and national heritage. Positive treatments of Islamic subjects were published. People organized Islamic study groups and, in a broader sense, reexamined the role they wanted Islam to play in their society. Political parties representing a range of ideologies (even the Communist Party) declared their respect for Islam and an explicitly Muslim party, the Islamic Renaissance or Revival Party (also called the Islamic Movement Party), was established. A new *madrasah* opened in Dushanbe, the capital of the republic. By 1991 Tajikistan had nearly three thousand legally functioning mosques. The old distinctions between "official" and "unofficial" Islam collapsed in the face of the rapid expansion of open observance.

Tajikistan's Muslims have ethnic and cultural as well as religious links to peoples beyond the republic's borders. All the larger Muslim nationalities represented in Tajikistan have members living elsewhere in the former Soviet Union, mostly in adjoining Central Asian republics. Contacts between Tajikistanis and members of the same nationalities in China's Xinjiang Autonomous Region appear to be extremely limited.

Tajik interest in the Tajiks of Afghanistan seems to focus primarily on repudiation of the Soviet war there and on ways to use Tajik cultural development in Afghanistan to enrich Tajikistan's culture after years of

TADZHIKISTAN: A DEVELOPING COUNTRY IN THE SOVIET UNION

LESLIE SYMONS

Based on a talk, illustrated with slides, given to the Royal Central Asian Society on 21 November 1973. Dr Symons is Reader in the Geography of Russia and a member of the Centre of Russian and East European Studies at the University College of Swansea. He has also held academic posts at Queen's University, Belfast, and the University of Canterbury, New Zealand. He has travelled extensively in the USSR and is the author of *Russian Agriculture: A Geographic Survey* and co-author of *Russian Transport. An historical and geographical survey*.

WHEN TADZHIKISTAN became a Union Republic of the USSR in 1929 it was a very backward area economically. The mountainous relief of a large part of the area inhabited by the Tadzhik people for many centuries, the disturbed nature of the country under successive occupiers and its remoteness from progressive civilizations had inhibited development. Change had occurred only slowly in the old oases civilizations, and caravan routes were limited in their effects in diffusion of new ideas and techniques. Marco Polo travelled up the river Oxus (now known as the Amu Dar'ya) about 1270 and experienced the severity of the climate on "the roof of the world" and brought back descriptions of the great Pamir sheep (*Ovis poli*), but few Western travellers ventured into these inhospitable regions. When Lieutenant Wood of the Indian Navy was dispatched to the source of the Oxus in 1836¹ and found things much as Marco Polo had described them 600 years earlier, it was the threat that the Russian advance from the north posed to the British Indian Empire that had provided the stimulus for this exploratory journey.

In the event it was the Russians who suppressed the Central Asian sultanates, conquering Tashkent, Samarkand, Khiva and Bukhara within a few years. This brought them to the lands of the Pamir Plateau which they seized in 1895, though the annexation was never confirmed by treaty and the area remains disputed by the Chinese. Russia and Britain agreed on the formula of a strip of territory, the "Afghan panhandle", to separate their respective spheres of control, and Russia set about consolidating its hold on Central Asia by the building of the Trans-Caspian Railway and, later, the Orenburg-Tashkent Railway. Under the tsarist regime the emirates of Khiva and Bukhara were not incorporated formally in the Russian Empire but as vassal states became, in effect, valuable colonies, exporting cotton for manufacture in European Russia. The Tadzhik lands, however, were of minor importance compared with the Uzbek oases for they were less accessible and the suitable valley areas more limited.

After the Revolution, People's Republics of Bukhara and Khorezm (Khiva) and a Republic of Turkestan were set up, but they lasted only until 1924 when they were replaced by new "autonomous" units. Tadzhikistan was included as an autonomous republic within the Uzbek

million tons before the next breakthrough on yields, which are currently claimed at around 26 centners per hectare to produce a total output of over 7 million tons.

About two-thirds of the total output of cotton comes from the Uzbek Republic and little more than one-tenth from the Tadzhik SSR - 766,000 tons out of the 7,199,000 tons total in 1972. However, this is more than proportionate to the area devoted to the crop; indeed the Tadzhik yields of cotton have been consistently higher than those averaged in the Uzbek or other republics and were a record 30.2 centners per hectare in 1971. The scope for Tadzhik cultivation of cotton is limited by the availability of suitable flat land for irrigation, but it is far and away the most important cash crop produced in the republic.

The utilization of the cotton grown in Soviet Central Asia has always been the subject of criticism both within the region and abroad. In tsarist days all of it was sent to the Moscow region for processing, except for the initial cleaning which represented virtually the only industrial development in the Tadzhik lands. The Soviets have also maintained a largely colonial economy in Central Asia but they did establish in the 1930s a large cotton mill in Tashkent, the capital of Uzbekistan, followed by another at Dushanbe, the chief town in Tadzhikistan, both being large factories by international standards. During the war textile plants were moved from the European territories of the USSR to the area for safety reasons, these including a silk combine to the northern Tadzhik city of Leninabad.

Criticism has also been widespread of the policy of keeping most of the managerial work, and even indeed much of the labour force, of these enterprises in Russian hands. It must be remembered, however, that at the time of the Revolution these republics were extremely backward. Tadzhikistan was virtually an illiterate nation. Muslim practices inhibited the employment of women, always a large element in the labour force of textile factories, and there was no local understanding of industrial processes. Hence, it was inevitable that Russians should dominate the factory scene, and, as recently as 1965, it was reported that at the Dushanbe textile works there were about 40 per cent more Russians than Tadzhiks employed. The poor knowledge of Russian, inevitably the main language used, was given as one of the reasons for this situation.² Despite striking progress in education, the Central Asian nationalities continue to lag behind the other major Soviet nationalities in this respect.

Soviet writers like Perevedentsev, seeking to harmonize the treatment of the minority nationalities of the Soviet Union with the progress of the dominant Slavonic peoples, assume that the Tadzhiks must be offered better opportunities to move into the towns and become part of the proletariat. Western critics also tend to measure the fairness of treatment of the minorities by the extent to which they share the statistical measures of progress. The Tadzhiks remain dominantly rural, therefore, it is argued, the treatment of them by the Soviets is less than fair. It is, however, also reasonable to ask whether the Tadzhiks, as a whole, want to leave their rural way of life and become factory workers; if not, should they be forced to move? Presumably most outside observers would think not. This is, of course, an acute problem in many parts of the world, and as the

فارسی در آسیای میانه در سده بیستم میلادی نوشته خدای نظر
 عصازاده*. این کتاب که ویژه دانشجویان رشته زبان و ادبیات
 فارسی تاجیکی در دانشگاه دولتی تاجیکستان است در دو جلد
 تدوین یافته است. مجلد یکم که تحلیلی است از آثار منظوم
 ادیبان و شاعران افغانستان در یک پیش گفتار و سه بخش است.
 بخش یکم که «زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی ادبیات نودری
 افغانستان» نام دارد و در پنج قسمت نوشته شده است. بخش
 دوم که «ادبیات دوران امانی» نام دارد در سه قسمت است.
 بخش سوم به نام «روند شعر فارسی دری در پنجاه سال اخیر»
 شرح حال و بررسی اشعار نمایندگان مهم این دوره شعر دری،
 مانند خلیل‌الله خلیلی، محمدقاسم واجد، محمدعثمان
 صدیقی، غلامرضا مایل‌هروی، سلیمان لایق، بارق شفیع،
 واصف باختری و اسدالله حبیب است. جلد دوم کتاب به نام
 «ادبیات سده بیستم فارسی تاجیکی» شرح و بررسی نثر داستانی
 ادبیات معاصر افغانستان است. این مجلد در یک پیش گفتار و
 پنج بخش تدوین شده است. بخش‌های پنجگانه «سیر تکامل
 انواع نثر نو دری»، «شکل انواع کلان نثر داستانی افغانستان»،
 «شکل داستان کوتاه»، «ادبیات داستانی به اصطلاح انقلابی» و
 «آشنایی با چند تن از داستان‌نویسان» نام دارند. ادبیات سده
 بیستم فارسی تاجیکی به خط سیریلیک در دوشنبه به چاپ رسیده
 است (۱۹۹۶ م).

منبع: ادبیات سده بیستم فارسی تاجیکی.

دانشنامه

ادبیات سوویتی (a.da.bi.yāt-e.so.vi.ye.ti)، مجله مصور یهودیان
 تاجیک زبان آسیای میانه که از ۱۹۳۱ تا ۱۹۴۱ م به فارسی
 تاجیکی در تاشکند به چاپ می‌رسید. شماری از آثار عینی،
 لاهوتی و دیگر ادیبان تاجیک و ترجمه آثار پوشکین،
 چخوف، مایاکوفسکی، گورکی و جز آن‌ها در کنار مقاله‌های
 گوناگون ادبی و فرهنگی در ادبیات سوویتی منتشر می‌شد.

منابع: ادبیات سوویتی؛ دایرة المعارف ادبیات و صنعت تاجیک،

۶۸/۱

قبادیانی

ادبیات شوروی تاجیک (a.da.bi.yāt-e.šo.ra.vi.ye.tā.jik)،

ادبیات فارسی تاجیکی در فرارود در سال‌های حاکمیت
 کمونیسم در اتحاد شوروی. این ادبیات که ستایشگر حکومت

و فروردین ۱۳۷۹ ش، صص ۴۸۵-۴۸۹؛ جابر عناصری، «نمایش
 و موسیقی در تاجیکستان»، همان‌جا، سال هفتم، شماره ۵،
 بهمن ۱۳۶۸ ش، صص ۶۵۳-۶۵۷؛ محمدجعفر محجوب،
 «پوریای ولی، پیر و پهلوان، شاعر، عارف»، خاکستر هستی،
 ۴۰۵-۴۱۳؛ مهرباب اکبریان، «ادبیات تاجیک در دوره بیداری»،
 سیمخ، سال دوم، شماره ۲-۱، تابستان و پاییز ۱۳۷۴ ش، صص
 ۳۵۳-۳۸۹؛ روشن رحمانی، «شاعران محلی و ضرورت ثبت و
 بررسی آن‌ها»، همان‌جا، سال یکم، شماره ۷-۹، مرداد-آبان
 ۱۳۶۹ ش، صص ۴۶-۴۹؛ رحیم مسلمانیان قبادیانی، «چند
 ترانه لالایی تاجیکی»، شعر، سال ششم، تابستان ۱۳۷۷ ش،
 صص ۱۲۰-۱۲۱؛ یعقوب آژند، «قیام تاریخی»، کیهان فرهنگی،
 سال سوم، شماره ۱، فروردین ۱۳۶۵ ش، صص ۱۷-۱۹؛ نادره
 بدیعی، «نگاهی به فرهنگ عشایر تاجیک»، نامه پارسی، سال
 اول، شماره ۱، تابستان ۱۳۷۵ ش، صص ۲۹-۴۳؛ مردم‌گیا، در
 شماره‌های پراکنده.

کوتی

ادبیات دهانکی (a.da.bi.yāt-e.da.hā.na.ki)، نخستین مجموعه
 آثار دهانکی (شفاهی) مردم تاجیک به کوشش عابد عصمتی
 که در ۱۹۳۴ م در سمرقند و دوشنبه به خط لاتین منتشر شد.
 پیشگفتار کتاب، «فولکلور چیست و برای چه ما آن‌را
 می‌آموزیم» عنوان گرفته است. بخش نخست که «ادبیات» نام
 دارد، در برگزیده اشعاری درباره تاجیکستان، نکوهش زندگی
 گذشته و ستایش دوران جدید، آزادی زن و انتقاد از ثروتمندان
 است، که در اصل به مردم درواز (بدخشان) تعلق دارد. ابیات
 عاشقانه و ترانه‌های پرداخته به آیین‌های مردمی نیز در آن فراوان
 به چشم می‌خورد. فصل دوم مجموعه‌ای از چیستان‌ها است.
 گردآورنده در همین بخش از اشعار عاشقانه لاهوتی نیز
 نمونه‌هایی آورده است. کتاب با فصل ضرب‌المثل‌ها به پایان
 می‌رسد. ادبیات دهانکی هر چند به دور از کاستی نیست، روی
 هم رفته ارزشمند است.

منابع: ادبیات دهانکی؛ دایرة المعارف ادبیات و صنعت تاجیک،

۵۶/۱

م.شکورزاده

ادبیات سده بیستم فارسی تاجیکی (a.da.bi.yāt-e.sa.de.ye.bis.
 tom-e.fār.si.ye.tā.ji.ki)، کتابی به فارسی در بررسی ادبیات

فارسی زبانی است که در بخشی از ماوراءالنهر تاریخی، در شمال افغانستان، بین دو رود جیحون و سیحون، به صورت جزیره‌ای در میان دریای اقوام ترک، واقع است. آن بخش از سرزمینهای شمال آمو دریا یا جیحون که امروزه به «تاجیکستان» مشهور و موسوم است از قرن ۱۶ میلادی تا انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ تابع خان نشین بخارا بوده که در سال ۱۸۷۳ م به تصرف روسها درآمد. موجودیت کنونی آن مولود تفکیکی است که دولت شوروی بر اساس تقسیمات زبانی در مستملکات روسیه تزاری در ترکستان غربی قایل شد؛ «جمهوری تاجیکستان» یکی از جمهوریهای مستقل مسلمان جدید در آسیای میانه (بعد از فروپاشی شوروی سابق)، نیز مولود قرن بیستم میلادی است.

جغرافیای طبیعی و انسانی، کشور کنونی جمهوری تاجیکستان در گوشه جنوب شرقی آسیای میانه، در موقعیت جغرافیایی ۳۹ درجه عرض شمالی و ۷۱ درجه طول شرقی واقع شده، و از شمال به جمهوری ازبکستان و جمهوری قرقیزستان، از غرب به جمهوری ازبکستان، از شرق به چین کمونیست، و از جنوب به افغانستان محدود است. مساحت این کشور ۱۴۳/۱ هزار کیلومتر مربع (کمابیش به اندازه استان فارس) است، و در سال ۱۹۸۴ م/۱۳۶۳ ش، ۴۳۶۵۰۰۰ نفر جمعیت داشته (و تراکم نسبی جمعیت آن در این سال ۳۰/۵ نفر در هر کیلومتر مربع بوده) است. پایتخت این کشور شهر نسبتاً قدیمی دوشنبه (سابقاً استالین آباد) می‌باشد. این شهر که در وادی حصار، در ارتفاع ۷۵۰ تا ۹۳۰ متر از سطح دریا ساخته شده، به چهار ناحیه راه‌آهن، مرکزی، اکتبر، فروزنه تقسیم شده بوده، و در اوایل دهه ۱۹۹۰ م/۱۳۷۰ ش حدود ۶۰۰۰۰۰ نفر جمعیت داشته است؛ در سالهای آستانه استقلال تاجیکستان که تشکیلات اداری و حکومتی این جمهوری در قبضه روسها بود و قوانین مدنی جمهوری فدراتیو روسیه در آن اجرا می‌شد، روسها حدود یک چهارم از جمعیت این شهر را تشکیل می‌دادند و اکثر مقامات عالی اداری و حزبی و حکومتی را در اختیار داشتند. تاجیکستان دارای ۴ استان یا ولایت به نامهای خُجند، کولاب، قوزغان تپه، ولایت خود مختار بدخشان کوهی و ۱۸ شهر و ۴۹ شهرک است. بخش اعظم این کشور کوهستانی و در سلسله ارتفاعات پامیر و تیان شان واقع است؛ و ارتفاع تقریباً نیمی از این کشور از سطح دریا بیش از ۳۰۰۰ متر است. بلندترین قله سلسله جبال پامیر و بلندترین نقطه تاجیکستان (سابقاً به نام قله استالین و بعداً به نام قله کومونیسیم بود) ۷۴۹۵ متر ارتفاع دارد. چندین دژه ریزابه‌های شمالی آمو دریا که مرز جنوبی این کشور را با افغانستان تشکیل داده است، سیمای سطح الارضی این منطقه را رقم زده‌اند. رودخانه‌های این سرزمین بسیار زیاد و گل و گیاهان آن بسیار متنوع است؛ تاجیکستان به «سرزمین پنج هزار نوع گل»

سلطان حمایت می‌کرد به مبارزه برخاست. ملک‌شاه پس از برکنار کردن نظام الملک از مقام وزارت و کشته شدن او به دست فدائیان اسماعیلیه (۱۰ رمضان ۴۸۵ ق) در ۲۴ رمضان همان سال مقام او را به تاج الملک داد، اما ایام وزارت تاج الملک به یک ماه نرسید و در نیمه شوال ملک‌شاه درگذشت. پس از مرگ ملک‌شاه تاج الملک پسرش محمود را که شش ساله بود به پادشاهی برداشت و کسانی را به اصفهان فرستاد که بر کیارق را گرفته در حبس اندازند. اما غلامان نظامیه که تاج الملک را محرک قتل نظام الملک می‌دانستند بشویردند و بر کیارق را از حبس بیرون آورده بر تخت شاهی نشاندند. تاج الملک و محمود به دفع بر کیارق شتافتند، اما در بروجرد منهزم شدند و اندکی بعد وزیر به اسارت سپاهیان بر کیارق درآمد. سلطان قصد داشت وزارت خود به تاج الملک دهد و وزیر نیز حاضر شده بود در قبال رسیدن به وزارت ۲۰۰۰۰۰ دینار به او بپردازد، ولی غلامان نظامیه سر به شورش برداشتند و خواستار قتل او شدند. سرانجام در ۱۲ محرم ۴۸۶ ق بر سر تاج الملک ریختند و او را که در این هنگام بیش از ۴۷ سال نداشت پاره پاره کردند. تاج الملک مردی فصیح، زیرک، بخشنده و بلند همت بود. وی با ورود به دستگاه ملک‌شاه پای گروهی از هم‌مذهبان خود را به دربار سلجوقی باز کرد و احتمالاً دشمنی سرسختانه نظام الملک با شیعیان در کوشش تاج الملک برای بیرون کردن خواجه از صحنه سیاست بی‌تأثیر نبوده است، چنانکه بیشتر کسانی که با وی در این کار همدست بودند از رجال شیعی مذهب دربار بودند

منابع: تاریخ سلسله سلجوقی (ترجمه زبده النصره و نخبه العصرة)، ۷؛ تجارب السلف، ۲۸۱؛ راحة الصدور، ۱۳۳؛ سلجوقنامه، ۳۲؛ وزارت در عهد سلاطین بزرگ سلجوقی، ۹۳. حسن انوشه

تاج الموالید، نام دو کتاب عربی در انساب از دو دانشمند شیعی هم‌روزگار و هم‌نام یکدیگر: (۱) ابو علی فضل بن حسن طبرسی (م ۵۴۸ ق)، این طبرسی همان است که تفسیر بزرگ قرآن مجید مجمع‌البیان را نگاشته است؛ (۲) ابومنصور احمد بن علی بن ابو طالب طبرسی (م ۵۸۸ ق) از استادان ابن شهر آشوب، این طبرسی همان است که اثر معروف احتجاج را نوشته است. احمد بن سلیمان آل ظبیه (م ۱۱۲۷ ق) از تاج الموالید این طبرسی بسیار نقل می‌کند و این نشان دهنده آن است که وی نسخه‌ای از آن را در دست داشته است. مرحوم آقا بزرگ تهرانی احتمال می‌دهد که این هردو، یک کتاب از یکی از این دو دانشمند باشد (و نیز ← تاریخ الاثمه).

منبع: الذریعة، ۲۰۸/۳-۲۰۹. محمد حسین روحانی

تاجیکستان، کشور جمهوری جدید مستقل و مسلمان

A subscription in India cost 4 rupees; foreign subscriptions also included the cost of postage. Single issues sold for 1 anna each.

Dürnemā-ye Irān does not seem to be held in Persian or foreign libraries.

Bibliography: (For abbreviations in this bibliography, see "Short References.") F. Ābādānī, *Zendaḡī-nāma-ye 'Abd-al-Ḥosayn Sepantā*, Isfahan, 1348 Š./1969. Bāmdād, *Rejāl* IV, p. 138. E. Naqavī, *Fārsī šaḡāfat. Tārīḡ-e adabiāt-e Mosolmānān-e Pākestān wa Hend V*, Lahore, 1972, p. 627. Šadr Hāšemī, *Jar'ed o majallāt* II, pp. 299-302.

(NASSEREDDIN PARVIN)

DÜRRI EFENDI (Dorrī Afandī), AḤMAD (b. Van, date unknown, d. Istanbul, 1135/1722), Ottoman poet, civil servant, and diplomat who served as ambassador to Tehran and wrote *Sefārat-nāma*, the first Turkish account of Safavid Persia. Nothing is known of his early life and education; he made his career in Istanbul, rising through the bureaucratic ranks.

The Ottoman empire had lost western territories as a result of its defeat by Austria and Venice and the treaty of Passarowitz (20 Ša'abān 1130/21 July 1718). The government hoped to compensate itself by acquiring territories from Persia, which was weak and torn by internal conflict. Dürri Efendi's official mission was to help smooth the path for Persian merchants crossing Ottoman territory to Austria, but his real task was to assess the situation. According to his *Sefārat-nāma*, he left Baghdad and crossed the border near Kermānšāh on 1 Moḡarram 1133/2 November 1720, passing through Kermānšāh, Darjāzīn, Hamadān, and Qazvīn to Tehran, where he delivered letters to Shah Solṡān-Ḥosayn, who was in residence there (1105-35/1694-1722), and the vizier. He was accompanied on his return (18 Safar 1134/5 December 1721) by the Persian ambassador Mortazāqolī Khan, who carried letters to their Ottoman counterparts. Some time later the Ottomans declared war on Persia, most of which was by then under Afghan control.

Dürri Efendi was known for his virtuosity in casting chronograms and composed a *majmū'a*, the manuscript of which is kept in the Süleimaniye library (Esat Efendi, no. 3409). His fame is based mainly on his *Sefārat-nāma*, however. Aside from valuable information on Persia, it is also useful for the study of "embassy literature." It was first published in lithograph (*Relation de Dourry Effendy, ambassadeur de la Porte Ottomane . . .*, Paris, 1820; repr. in *Rāšed tarīḡī* III, Istanbul, 1153/1740, pp. 93-100; 2nd ed., V, Istanbul, 1282/1865, pp. 372-98; a Persian translation of this edition has not survived). It was translated into French by Louis Langlès (*Relation de Dourry Efendi . . .*, Paris, 1810) and into Latin by Father Tadeusz Krusiński (*Prodomus ad Tragicam*

Bertentis Belli Persici Historiam seu Legationis . . .); an abridged version of the latter was translated into Turkish by Ibrahim Müteferrika (*Tārīḡ-e sayyāḡ*, Istanbul, 1277/1860-61), which was in turn translated into Persian by 'Abd-al-Razzāq Donbolī (*Bašīrat-nāma*, Tehran, 1369 Š./1991). The most recent Persian translation is by Moḡammad-Amīn Rīyāḡī (in *Sefārat-nāmahā-ye Irān. Gozarešhā-ye mosafarat wa ma'mūriyat-e safīrān-e 'otmānī dar Irān* (Tehran, 1368 Š./1989, pp. 49-98).

Bibliography: M. Aktepe, "Dürri Ahmet Efendi'nin İnan sefāreti," *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi* 1, 1985, pp. 56-61. F. Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leiden, 1927; tr. C. Üçok as *Osmanlı tarih yazarları ve eserleri*, Ankara, 1982, pp. 354-55. *Hayāt* (Istanbul) I/38, 1926, pp. 14-15; I/69, 1926, pp. 323-24. Şayḡī Meḡmed (Moḡammad) Afandī, *Waqāye' al-fozalā'*, ed. A. Özcan, Istanbul, 1989, pp. 737-39. F. R. Onat, *Osmanlı sefirleri ve sefaretnameleri*, Ankara, 1968, p. 59-61. Qāzīasker Sālim Efendi, *Tādḡera*, Istanbul, 1311/1893-94, pp. 239-44. Meḡmet (Moḡammad) Süreyya, *Sejelle 'otmānī* II, Istanbul, (1891?); repr. Westmead, Hants., U.K., 1971, pp. 337-38. B. M. Tahir, *Osmanlı müellifleri* III, Istanbul, 1924, p. 8. A. Talay, *Bizim eller Van*, Istanbul, 1988, p. 82.

(TAHSIN YAZICI)

DUSHANBE (Pers. Došanba "Monday"; in Russian known as Dyushambe until 1929, Stalinabad from 1929 to 1961, and Dushanbe after 1961), capital and most populous city of Tajikistan. It is located in the Hisor (Pers. Heşār, Russian Gissar) valley, at an average altitude of approximately 823 m, on the Dushanbe river (Russian Dushanbinka), the lower course of the Varzob (Pers. Varzāb) at the confluence with the Luchob (Lūčāb). According to tradition, the name reflects an earlier practice of holding a market in the area on Mondays.

There is archeological evidence of human habitation in the Dushanbe region since the late Neolithic era. Speculation that there may have been a large ancient settlement on the site remains controversial. The earliest historical references to a village named Dushanbe are from the 17th and 18th centuries; by the early 18th century a small fort was associated with it ("Dushanbe," p. 353). Dushanbe and its environs were long subject to the beg of Hisor. In the 19th century the village of Dushanbe was a center for regional trade and artisanal production, including weaving, tanning, and ironworking (Ghafurov, p. 199). After a prolonged, though intermittent, struggle for control of the Hisor area among various local and regional rulers, the tsarist government allocated it to the amir of Bukhara in 1868, as compensation for the loss of other parts of his realm to the Russian governorship-general of Turkestan (Bartol'd, pp. 291, 430-31; Spuler, p. 247).

Tajikistan

تاجیک / تاجیکها

۷۵

Formirovaniya Tadzhikskogo naroda, Dushanbe 1999; Rahim Masov, *Tarikh-e Tajikān bāmuhr-e kamilan sirī*, Dushanbe 1996; N. Ni'matov, *Davlat-e Sāmāniyān, Tajikān dar asrhā-ye 9-10*, Dushanbe 1989; idem, *Tadzhikskiy fenomen, Istoriya i Teoriya*, Dushanbe 1997; Sebeos, *Ta'rikh Sebeos*, ed. G.V. Abgariyan, Erevan 1979; Sharif Shakurov, "Tadzhiki", *Nezavisimaya gazeta* (26 Feb. 1993); Hasanbay Sharifov, *Tajikani Burunmarzi*, Dushanbe 1999; Bahādir Siddikov, "Tadzhikskiy uzul", *Zavtra*, no. 36 (successive no. 353).

/ رحیم مسلمانان قبادیانی /

تاجیکی، زبان و ادبیات تاجیکستان امروزی. الف) زبان. تاجیکی یا فارسی تاجیکی از زبانهای ایرانی نو است که از اعضای خانواده هند و اروپایی است (کاتسندر، ص ۱۵۷). گروههای نژادی گوناگون در مناطق مختلف آسیای مرکزی، شمال افغانستان، پاکستان، ایالت سین‌کیانگ - اوغور چین به تاجیکی سخن می‌گویند، اما تاجیکی در اصطلاح به زبان رسمی تاجیکستان اطلاق می‌شود (د. اسلام، چاپ دوم، ذیل "Tadjiki"). زبان و ادبیات فارسی از قرن چهارم تا دهم، در ایران و ماوراءالنهر و هند و قفقاز، گذشته از تفاوت‌های زبانی محلی، یکسان بوده است. از قرن دهم - که در ایران حکومت شیعی صفویه و در ماوراءالنهر حکومت سنی شیعی تشکیل شد و به دلایل مذهبی و ملی رابطه سیاسی ایران با جهان خارج محدود گردید - رابطه فرهنگی میان ایرانیان و تاجیکها نیز کمتر شد. از این زمان، زبان و ادب فارسی در ایران و ماوراءالنهر به دو مسیر جداگانه افتاد و با انقلاب اکتبر ۱۹۱۷/۱۳۳۶ در روسیه ایرانیان و تاجیکان به کلی از یکدیگر بی‌اطلاع ماندند. زبان فارسی در ایران در طول این دوران مفارقت شکوفاتر شد؛ آثار منظوم و منثور ارزشمندی در آن پدید آمد، واژه‌های جدیدی ساخته شد و این زبان به صورت زبانی علمی و تا حدودی روزآمد درآمد. اما در تاجیکستان، بویژه در قرن اخیر، به زبان تاجیکی توجه چندانی نشد.

فارسی تاجیکی مانند فارسی ایرانی دارای لهجه‌های متعدد است. این لهجه‌ها را به صورتهای گوناگون طبقه‌بندی کرده‌اند. یکی از این طبقه‌بندیها در ۱۳۳۹ش/۱۹۶۰ به پیشنهاد راستارگویا^۱ (ص ۲۱) و خروموف^۲ (ص ۱۸-۲۲) و به این شرح بوده است: (۱) گروه شمالی، شامل لهجه‌های سمرقند، بخارا، فرغانه شرقی و غربی، اوراتپه و پنجیکت؛ (۲) گروه مرکزی، شامل لهجه‌های زرافشان، رشتان و سوخ. گفته شده که

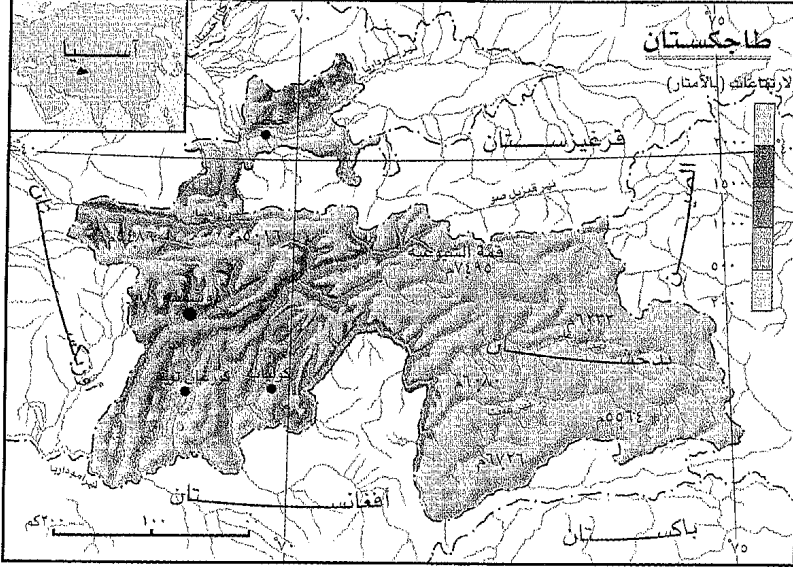
۱۳۶۳ش؛ رستم شکوروف، «تاجیکان در خرابزار بزرگی»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ محمدجان شکوری، «پاره‌ای از تاریخ تقسیمی که با زور تبر صورت گرفته است»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ همو، خراسان است اینجا: معنویت، زبان و احیای ملی تاجیکان، دوشنبه ۱۹۹۶؛ زین‌العابدین بن اسکندر شیروانی، بستان‌السیاحه، یا، سیاحت‌نامه، چاپ سنگی تهران ۱۳۱۵، چاپ اقتس [بی‌تا]؛ جلال‌الدین صدیقی، «تاجیکان»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ عباس علی‌یف، «دفاع از حقیقت»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ محسن عمرزاده، «سرحد تاجیک زبان تاجیک است»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ صدرالدین عینی، «معنای کلمه تاجیک»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ باباجان غفوروف، تاجیکان، دوشنبه ۱۳۷۷ش؛ محمدبن جلال‌الدین غیاث‌الدین رامپوری، غیاث‌اللغات، چاپ منصور ثروت، تهران ۱۳۷۵ش؛ محمودین حسین کاشغری، نامها و صفتها و ضمیرها و پسوندهای دیوان لغات‌الترک، ترجمه و تنظیم و ترتیب الفبایی محمد دبیرسیاقی، تهران ۱۳۷۵ش؛ مسعود کیهان، جغرافیای مفصل ایران، تهران ۱۳۱۰-۱۳۱۱ش؛ یحیی ماهیارنوبی، مجموعه مقالات، به اهتمام محمود طاووسی: «تاجیک و تازیک»، شیراز ۱۳۷۷ش؛ احمد متین‌دوست، «زبانهای ایرانی کنونی در تاجیکستان»، نامه پارسی، سال ۵، ش ۲ (تابستان ۱۳۷۹)؛ محمد محیط‌طباطبائی، «ذریاره لفظ تاجیک و تات»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ عبدالقادر محیی‌الدین‌اف، «مردم شهر و اطراف بخارا تاجیک‌اند یا ازبک»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ مرکز آمار ایران، سرشماری اجتماعی - اقتصادی عشایر کوچنده ۱۳۷۷: نتایج در قبادیان»، بخارا، سال ۳، ش ۴ (فروردین - اردیبهشت ۱۳۸۰)؛ مریم میراحمدی، «قوم تاجیک و فرهنگ تاجیکی در آسیای مرکزی»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ سعید نفیسی، محیط زندگی و احوال و اشعار رودکی، تهران ۱۳۳۶ش؛ علی‌اکبر نفیسی، فرهنگ نفیسی، تهران ۱۳۵۵ش؛ عبدالغیاث نوبهار، «تاجیکان افغانستان»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ هرودوت، تاریخ هرودوت، ترجمه هادی هدایتی، تهران ۱۳۳۶-۱۳۴۰ش؛ همام، «تاجیکها»، در تاجیکان در مسیر تاریخ؛ یوسف شاه یعقوب‌شاه، «تاریخ شکل‌گیری تمدن تاجیکان»، بازنویسی و ویرایش اردمهر و میرزا شکورزاده، ایران شناخت، ش ۶ (پاییز ۱۳۷۶)؛

T. Ātakhānov, "Etnonim-e kalima-ye Tajik", *Adab*, no. 3 (May-Jun 2000); Kamāliddin Aynī. "Sukhan jān ast, jān, ay jān-e jānān!", *Jum-huriyat*, no. 78, 14 July 2001; Mansur Bābākhānov, *Ta'rikh-e Tajikan-e jahan*, Dushanbe 1999; Vasily Vladimirovich Barthold, *Istoriya kulturnoy žizni, Turkestan* 1927; Bol'shaya Sāvetskaya Ensiklopediya², [Moscow] 1949-1958; *Ensiklopediyāyi Sāvetii Tajik*, Dushanbe 1978-1988; Ayniddin Gadāzāda, *Vārisān-e āl-e sāmān*, Kūlāb 1999; *Great Soviet encyclopedia*, New York 1973-1983; *Istoriya tadzhikskogo naroda*, vol. 2: *Epokha*

6 JUL 2007

■ الطابعة الليزرية - الطابعات الحاسوبية

■ طاجكستان

تقع جمهورية طاجكستان في منطقة جبلية من آسيا الوسطى، تحدها أربع دول هي: أوزبكستان من الغرب والشمال الغربي، أفغانستان من الجنوب، الصين من الشرق، قرغيزستان من الشمال، وتقترب الهند وباكستان من حدودها الجنوبية، وكازاخستان من حدودها الشمالية وتركمنستان من حدودها الغربية.

تبلغ مساحة البلاد ١٤٣١٠٠ كم^٢، تنتشر الجبال العالية والجبال والمتوسطة الارتفاع في أرجاء البلاد جميعها، ما عدا أقصى الجنوب الغربي وجزء ضيق في أقصى الشمال. وتحتل الجبال العالية التي يزيد ارتفاعها عن ٣٠٠٠ متر فوق مستوى سطح البحر أكثر من ٥٠٪ من مساحة البلاد، بل إن نحو ٩٠٪ من المساحة الكلية تعد جبلية الطابع. والجزء الشرقي من البلاد هو الأكثر ارتفاعاً حيث توجد قمم يزيد ارتفاعها عن ٧٠٠٠ م فوق سطح البحر، مثل قمة الشيوعية (كما سميت زمن الحكم السوفييتي) والتي يبلغ ارتفاعها ٧٤٩٥ م، وهي أعلى قمة في البلاد، وكانت الأعلى على أرض الاتحاد السوفييتي السابق، وتشغل مقاطعة بدخشان الجبلية Gorno-Badakhshan هذا الجزء من البلاد، الذي يقدر بنحو ٤٠٪ من المساحة العامة.

يسود طاجكستان مناخ قاري متطرف جاف إلى شبه جاف، قارس البرودة شتاءً، وخاصة في الأماكن الأكثر ارتفاعاً. ويكون الصيف طويلاً في الوديان، لكنه قصير في المرتفعات العالية، في حين الشتاء عكس ذلك؛ فمتوسط الحرارة في شهر تموز في

يتجهان منها إلى أوزبكستان المجاورة، ثم أنهار: الوحش، المورغان، زرافشان، كفرنيجان، وجميعها أنهار جبلية شديدة الانحدار في مجاريها العليا ضمن طاجكستان، وأقيم عليها بعض السدود لتوليد الطاقة الكهربائية والري.

كان عدد سكان البلاد عام ١٩١٣ نحو مليون نسمة، وأضحى عام ١٩٥٩ نحو ١,٩ مليون نسمة، وغدا في عام ٢٠٠١ نحو ٦,٢ مليون نسمة، وكان معدل النمو السنوي في عقدي السبعينات والثمانينات ما بين ٣٢ - ٣٣ في الألف، إذ كان الأعلى بين جمهوريات الاتحاد السوفييتي السابق، وكانت المؤشرات الديموغرافية على اختلافها في هذه الجمهورية تشبه مؤشرات البلدان النامية والبلدان المتخلفة. أما معدل النمو ما بين ١٩٩٥ - ٢٠٠٠، فقد انخفض إلى ١١ في الألف سنوياً لرداءة الأوضاع الاقتصادية التي أعقبت الاستقلال. وتبلغ الكثافة السكانية ٤٣ نسمة/كم^٢.

الوديان المنخفضة قد يصل إلى ٣٠ م أما في الجبال العالية فلا يتعدى ٥ - ١٠ م، وفي كانون الثاني يكون المتوسط نحو ٢ م في الوديان و ٢٠ - ٢٢ تحت الصفر في الجبال العالية، وقد تهبط درجة الحرارة إلى ٥٠ تحت الصفر في البامير شرقي البلاد. ويهطل على الجبال ما بين ٢٠٠ - ٣٠٠ مم من الأمطار سنوياً، بينما في المنخفضات، وخاصة في أقصى الجنوب الغربي، يقل الهطل عن ٢٠٠ مم سنوياً، وتسود الصحراء هناك. تبقى الجبال العالية مكللة بالثلوج دائماً، وتتوضع فيها جليديات عديدة، أشهرها جليدية فدشنكو التي تمتد ٧٧ كم طويلاً، وتشغل مساحة ٩٠٧ كم^٢، وتشكل ما يشبه النهر الجليدي. تنحدر الأرض عموماً باتجاه الجنوب الغربي والشمال الغربي، حيث توجد أخفض مناطق البلاد وتشكل نحو ١٠٪ من المساحة العامة، ومع هذا الانحدار تمتد أهم أنهار البلاد مثل: أموداريا (جيحون) Amudarya وسيرداريا (سيحون) Syrdarya اللذين

تاریخ ابوالفیض خان

شماره ۱۵۱۲ در پژوهشگاه خاورشناسی فرهنگستان علوم ازبکستان نگهداری می شود.

منابع: ادبیات فارسی برمنای تألیف استوری، ۵۷۰/۲-۵۷۲؛ تاریخ ادبیات در ایران، ۱۵۵۴/۵؛ تاریخ نظم و نثر، ۳۵۵/۱؛ دایرة المعارف شوروی تاجیک، ۲۹۱/۷؛ دولت ازبکان کوچ نشین، احمدوف، ۱۶۲؛ فهرست دست نویس های شرقی فرهنگستان علوم ازبکستان، ۶۴/۱؛ میراث اسلامی ایران، ۵۴۷؛ پیام نوین، سال یکم، شماره ۱۲، ۱۲، صص ۱۲۴-۱۲۵.

Catalogue of the Persian Manuscripts in the British Museum, 1/102 - 104.

ت. آنتشین

تاریخ ابوالفیض خان (tā.rīx-e.a.bol.feyz.xān)، کتابی به فارسی در شرح رویدادهای روزگار فرمانروایی خان های بخارا، به ویژه ابوالفیض خان اشترخانی (۱۱۲۳ - ۱۱۶۱ ق)، تألیف عبدالرحمان دولت، متخصص به طالع. این کتاب گزارشی است درباره جدایی و استقلال سمرقند و فرغانه از خان نشین بخارا، شورش های وادی زرافشان و شهر سبز و شکست ابوالفیض خان، آخرین نماینده اشترخانیان از گروه های شورشی که از سوی نادر شاه افشار (۱۱۴۸ - ۱۱۶۱ ق) تقویت می شدند. نسخه ای از تاریخ ابوالفیض خان در گنجینه دست نویس های فرهنگستان علوم ازبکستان نگهداری می شود.

منابع: تاجیکان، باباجان غفوروف، مسکو، ۱۹۷۲؛ دایرة المعارف شوروی تاجیک، ۲۹۰/۷-۲۹۱.

م. شکورزاده

تاریخات (tā.rī.xāt)، کتابی به فارسی در بردارنده مواد تاریخ، تألیف ملاحسین مخدوم بی طالع بخارایی. گویا این اثر در ۱۸۳۸ / ۱۸۳۹م تألیف شده است. بی طالع برای ماده تاریخ هایی که آورده، توضیحاتی به نشر داده است. قطعات تاریخ این کتاب در رویدادها و مناسبت هایی از این دست سروده شده است: شیوع وبا در بخارا در ۹۹۹ق، گشوده شدن بدخشان به دست کامران فرزند ظهیرالدین بابر گورکانی (۹۳۲-۹۳۷ق) در ۹۵۱ق، بنیاد مسجدی در هرات به فرمان امیر علی شیر نوایی، فراغت جامی از سرودن یوسف و زلیخا، بنیاد بازار چهارسوق به فرمان عبدالله خان، فتح هرات به دست عبیدالله خان ازبک (۹۴۰-۹۴۶ق)، کشته شدن نادر شاه

تاریخ ادبیات نگاری در تاجیکستان

(۱۱۴۸ - ۱۱۶۰ ق)، کشته شدن حاکم حصار، الله بیری، تأسیس مدرسه میرعرب بخارا و فتح خوقند، شهر سبز، زامین، اوراتپه و چشت به دست امیر نصرالله منغیتی (۱۸۲۶ - ۱۸۶۱ م). تاریخات ارزش تاریخی و فرهنگی بسیاری دارد. نسخه دست نویسی از آن به خط مؤلف به شماره ۱۳۰۳/۱۳ (۱۰۵ الف - ۱۱۸ الف) در پژوهشگاه خاورشناسی فرهنگستان علوم تاجیکستان نگهداری می شود.

منبع: فهرست دست نویس های شرقی فرهنگستان علوم تاجیکستان،

۲۶۲/۱ - ۲۶۳.

قبادیانی

تاریخ ادبیات شوروی تاجیک (tā.rīx-e.a.da.bi.yāt-e. šow.ra.vi.ye.tā.jik)، کتابی در تاریخ ادبیات تاجیک از ۱۹۱۸ تا فروپاشی جمهوری های اتحاد شوروی (۱۹۹۱ م). این کتاب که در شش مجلد تدوین یافته، آغاز پیدایی ادبیات شوروی در تاجیکستان را مرثیه ای که صدرالدین عینی در سوک برداش خواجه سراج الدین نوشته و سرودی که وی برای آهنگ مارسیز سروده است، می داند. جلد نخست این کتاب که به قلم خالق میرزازاده، عطاخان سیف الله یف، عبدالرحمان عبدالمنانوف و با پیش گفتاری از ا. س. براگنسکی و محمدجان شکوری نوشته شده، در ۱۹۸۴ م در دوشنبه به چاپ رسیده است. جلد چهارم این کتاب که درباره نثر سال های ۱۹۴۵ - ۱۹۷۴ م است به قلم محمدجان شکوری تألیف یافته است و در ۱۹۸۰ م در دوشنبه نشر گردیده است. بخش یکم جلد ششم که به ادبیات کودکان اختصاص دارد، به دست رجب امانوف نوشته شده و در ۱۹۸۲ م در دوشنبه چاپ شده است. جلد دوم که به نثر فارسی تاجیکی در دهه سی سده بیستم میلادی می پردازد، در ۱۹۷۸ م به چاپ رسیده است. مجلدات سوم، پنجم و بخش دوم جلد ششم هنوز به چاپ نرسیده است.

منابع: تاریخ ادبیات شوروی تاجیک، جلد یکم، دوشنبه ۱۹۸۴ م؛

جلد چهارم، دوشنبه، ۱۹۸۰ م؛ جلد ششم، بخش یکم، دوشنبه

۱۹۸۲ م؛ دایرة المعارف ادبیات و صنعت تاجیک، ۳۹۹/۱؛

نارمحمد سیدزاده، «سیرنگارش تاریخ ادبیات در تاجیکستان»،

شعر، شماره ۲۳، سال ششم، ۱۳۷۷ش، ص ۱۱۳.

دانشنامه

تاریخ ادبیات نگاری در تاجیکستان (tā.rīx-e.a.da.bi.yāt.ne.gā.)

cation in Central Asia Prior to 1917," in C. Lemerrier-Quellejay, G. Veinstein, and S. E. Wimbush, eds., *Passé turco-tartar, présent soviétique: Études offertes à Alexandre Bennigsen*, Louvain and Paris, 1986b, pp. 316-43. Idem, "The Islamic Revolution and Education in Iran," *Comparative Education Review*, February 1988, pp. 58-75. Šūrā-ye mottaḥed-e nešāb-e ta'limī-e tanzīmihā-ye eslāmī-e Afġānestān, *al-Loġāt al-'arabiya le'l šenf al-rābe'*, n.p., 1987?. M. ʿArzī, *Maqālāt-e Maḥmūd-e ʿArzī dar Serāj al-aḵbār al-afġāniya*, Kabul, 1355 Š./1976. United Nations Economic, Social and Cultural Organization (UNESCO), *Report of the Mission to Afghanistan*, Paris, 1952. Idem, *Long-Term Projections for Education in Afghanistan*, Bangkok, 1965. Idem, "Educational Reform in the Republic of Afghanistan," in *Education in Asia: Reviews, Reports, and Notes*, Bangkok, 1975, pp. 13-15. Idem, *Assistance to the Educational Reform*, Report and Project Proposal of the Government of Afghanistan/UNDP/UNESCO Tripartite Review Mission, Kabul, 1977. United States Agency for International Development and Government of Afghanistan, *National Demographic and Family Guidance Survey of the Settled Population of Afghanistan I*, Kabul, 1975. D. Wilber, *Afghanistan*, New Haven, Conn., 1956. The World Bank, *Afghanistan: The Journey to Economic Development I*, Washington, D.C., 1977. P. M. Zahir and M. Y. 'Elmī, *D'Afġānestān d'ma'āref tāriq*, Kabul, 1339 Š./1960.

(M. MOBIN SHORISH)

xxviii. EDUCATION IN TAJIKISTAN

Modern education in Tajikistan developed as the country emerged as a Soviet socialist republic, under the Soviet policy of standardizing the educational system throughout the Soviet Union, with language as virtually the only variable. In Tajikistan, as in other Central Asian republics, this policy brought about nearly universal literacy and establishment of institutions of secondary and higher education that provided training in a wide range of occupations required by the local economy.

Before the Soviets consolidated their control of Central Asia in 1924 the territory of Tajikistan was divided between the emirate of Bukhara (q.v.) and the province of Samarkand in Russian Turkestan. Three parallel educational systems functioned in these areas. The first was a centuries-old system of traditional schooling in *maktabs* and *madrasas* (see iii, iv, above; CENTRAL ASIA ix), which had gained strength through the 19th century. The curriculum usually included Arabic conjugation and syntax (*šarf wa naḥw*), theology (*kalām*), natural philosophy and theosophy (*ḥekmat-e ṭabī'ī wa elāhī*), and Islamic jurisprudence (*feqh*). Those who wished to study literature and arithmetic usually did so privately. The language of instruction was Persian, and text-

books were predominantly in Persian and Arabic ('Aynī, 1362 Š./1983, pp. 163-65). In 1910 there were ninety *maktabs* and *madrasas* in Kōjand, with a population of 40,000; total enrollment was 1,380 (Obidov, 1965, p. 10; Medlin et al., pp. 10-45; Wheeler, pp. 198-200). The second system comprised the "Russian-native" schools, founded by Russian officials and missionaries after the annexation of Turkestan. Both Russian and native children were taught reading, writing, and arithmetic, as well as elementary geography and history. Native students received instruction in both Russian and local languages; religion was taught by local Muslim clerics. In 1911 there were ten such schools with 369 students on the present territory of Tajikistan (Obidov, pp. 10-12). The third system consisted of schools operated on "new principles" (*maktabhā-ye ošūl-e jadīd*), founded by activists of the Jadīd movement whose modernizing objectives included educational reform. In order to create a generally literate civil society, Jadīd educators broadened the traditional curriculum to include geography, natural sciences, and arithmetic; even reading and writing were taught by modern methods, and there was strong emphasis on the Islamic religion (Allworth, pp. 130-40). Prominent among these educators was Šadr-al-Dīn 'Aynī (q.v.), who, as a member of the semisecret Jam'iyate tarbiā-ye aṭfāl (Association for Children's Education), encouraged the establishment of new schools and wrote textbooks suited to modern curricula, for example, *Taḥḥib al-šebyān* (1909). Such textbooks, emulating Tatar models, included poems and edifying tales, emphasizing the virtues of love for one's parents, telling the truth, and so on (Allworth, pp. 130-40; 'Aynī, pp. 801-4). Teaching in these schools, which grew rapidly after the turn of the century, was generally bilingual in Tajik and Uzbek, the latter under the influence of the Tatars of Russia, who had promoted nationalism among Central Asian Turks. Both the Russian authorities in Turkestan and the Bukharan clergy took a negative view of Jadīd schools and occasionally shut them down. Nevertheless, they seem to have attracted more students than the Russian-native schools, though no reliable data are available on their number or enrollment in Tajikistan (Medlin et al., pp. 46-62; Shorish, 1972, pp. 80-100). The Russian-native and Jadīd schools produced many of the teachers of the Soviet period. All three of these systems were integrated into the new Soviet system within a decade after 1917.

The Soviet government gave public education a high priority, particularly in regions with low literacy rates. Between 1917 and 1919 the following educational objectives were adopted: universal literacy, nationalization of schools, provision of free coeducational instruction, instruction in native languages, abolition of religious instruction, and training of productive labor (Holmes, 1979). In Tajikistan the literacy campaign was launched in 1925 with the organization of the state agency Nīst bād bisawādī

formes de clientélisme politique de type «localiste» développées par la société tadjike dans la seconde moitié du XXe s., par suite du développement économique très différencié des diverses régions du Tadjikistan.
R.

852. EMADI, Hafizullah. «State, Ideology and Islamic Resurgence in Tajikistan». *Central Asian Survey* 13, 4 (1994) pp. 565-573.

Article très faiblement documenté, qui tend à faire passer la guerre civile du Tadjikistan à travers le prisme hélas simpliste d'un antagonisme entre une technocratie «nordiste» (*khujandi*) et les élites des régions plus méridionales, Kulâb, Qurghân-Teppa et le Badakhshân.
S.A.D.

853. HUSANOV, Abduğabbor. *Ўzbekistonga toʻgʻri otmang*. Marghelan, Farqona Naşrijoti, 1993.
[Ne jetez pas la pierre à l'Uzbekistan]

Recueil d'articles polémiques d'un journaliste ferghanais, sur les violences interethniques de 1989 et leurs suites politiques en Uzbekistan (notamment l'éviction du premier secrétaire Rafiq Nishanov).
S.A.D.

854. JAHANGIRI, Guissou. «Anatomie d'une crise: le poids des tensions entre régions au Tadjikistan». *CEMOTI* 18 (1994) pp. 37-72, 1 carte, 1 phot. (N^o intitulé: «Le Tadjikistan existe-t-il?»)

Long article sur le poids des régionalismes politiques dans la gestation et l'évolution de la guerre civile du Tadjikistan, qui fait notamment une large place à l'analyse du fonctionnement localiste des «bandes» (*dasta*) de l'économie parallèle, organisées sur le même type d'affiliations régionales que les principaux partis politiques.
R.

855. JAHANGIRI, Guissou. «Partis politiques du Tadjikistan, de l'indépendance à la guerre civile». *CEMOTI* 18 (1994) pp. 193-198 (N^o intitulé: «Le Tadjikistan existe-t-il?»)

Suite de notices sur les principaux partis et organisations politiques du Tadjikistan, comprenant pour chacun un très bref historique, la liste de ses publications périodiques, quelques traits de son programme (notamment en matière d'économie, de religion et de relations internationales). L'A. tend malheureusement à reprendre à la lettre des affirmations qui ont pu lui être faites par les animateurs de ces organisations, plutôt que d'étudier de manière critique les nombreuses sources en sa possession (par exemple en ce qui concerne la rupture consommée en octobre 1991 entre le *Nahzat* tadjik et le Parti islamique de la Renaissance pansoviétique, attribuée ici, sans guillemets, à une dérive «panturquiste» [?] du second — on connaît en fait l'influence des élections présidentielles du Tadjikistan et de l'alliance «islamo-démocrate» particulière à la scène politique tadjike, dans cette rupture des islamistes tadjiks avec l'état-major moscovite du P.I.R. et dans la création d'un parti autocéphale. Outre ces approximations, il nous a aussi paru regrettable qu'une part importante des informations publiées dans ces notices aient été transcrites d'un article de Sh. Tadjibakhsh, sans que ce dernier apparaisse dans une citation.
S.A.D.

856. KENĠAEV, Safaralī. *Tabadduloti Tojikiston*. Dushanbeh, Fondi KenĠaev & Tashkent, Uzbekiston, 2 vol.: 1992, 383 p. et 1994, 366 p.
[Les bouleversements du Tadjikistan]

Par l'un des principaux acteurs du camp «rouge» pendant la guerre civile du Tadjikistan, le juriste et homme politique de Khujand, S. KenĠaev, un récit touffu, partiellement écrit à la première personne, des événements de la période 1989-1993, avec notamment nombre d'informations intéressantes, mais à traiter avec doigté, sur les attendus économiques de la guerre civile du Tadjikistan.
S.A.D.

857. KUDRIJAVCEV, A.V. & NIJAZI, A.Š. «Političeskij islam, načalo 90-x», in: V.V. Naumkin ed., *Sovremennij islam: kul'tura i politika*. Moskva, Institut Vostokovedenija RAN, 1994, pp. 95-128 (Rossijskij Centr Strategičeskix i Meždunarodnyx Issledovanij)

[L'islam politique au début des années 90]

Après un préambule très synthétique sur l'ensemble de l'islam post-soviétique, on aborde avec beaucoup plus de détail une histoire de l'islam parallèle au Tadjikistan, de la fin des années 1980 aux premières phases de la guerre civile (sous la plume du politologue A.Š. Nijazi, spécialiste de la zone). L'auteur s'est particulièrement intéressé à la politisation rapide de l'islam tadjik non officiel, à la suite du congrès fondateur du Parti islamique de la Renaissance à Astrakhan, en 1990. Il analyse l'implantation essentiellement régionale (Gharm) du P.I.R. tadjik, puis son bref rapprochement avec la *qāziyat* de Dushanbeh, et enfin sa radicalisation politique croissante, jusqu'à la formation en 1993 du «Mouvement de la résistance islamique» basé en Afghanistan et conduit par Sayyid 'Abdallāh Nūrī, dirigeant historique de l'islam parallèle au Tadjikistan.
S.A.D.

858. MALASHENKO, Alexei V. «Islam versus communism», in: Dale F. Eickelman ed., *Russia's Muslim Frontiers: New Directions in Cross-Cultural Analysis*. Bloomington & Indianapolis, Indiana University Press, 1993, pp. 63-78.

Les relations entre islam et communisme doivent-elles être seulement définies en termes d'opposition? L'A. présente un survol de l'islam politique et propose un premier essai de typologie des relations entre communistes et islamistes en ex-URSS: exploitation des sympathies nationalistes ou islamistes de la population par les partis communistes au pouvoir (Tatarstan), ou bien confrontation entre islamistes et (néo-)communistes; éventuellement résolue au moyen d'une entente contre l'ennemi commun représenté par les «libéraux» et «démocrates» nationaux (Uzbekistan, Turkmenistan, Daghestan), ou encore une alliance atypique entre ces intellectuels locaux et les politiciens islamistes, réunis dans une «haine commune du communisme» (Tadjikistan).
S.A.D.

859. MALASHENKO, Alexei V. «Religious and Political Change in Soviet Muslim Regions», in: Vitaly Naumkin ed., *State, Religion and Society in Central Asia. A Post-Soviet Critique*. Reading, Ithaca Press, 1993, pp. 162-175.

L'A. analyse le conflit entre «clergé» officiel et imams clandestins dans les régions de peuplement musulman compact de l'ex-URSS, depuis la perestroïka, et évalue les tentatives des organisations fondamentalistes pour maintenir une unité de mouvement à l'échelle de toute l'ancienne Union, contre les tendances de «nationalisation» des partis islamistes (illustrées par l'évolution du *Nahzat-i islāmī* au Tadjikistan, depuis l'automne 1991).
S.A.D.

860. MEDVEDEV, Vladimir. «Saga o Bobo Sangake, voine». *Družba Narodov* [Moscou] fasc. n° 6 (1993) pp. 188-205.
[La saga de Bâbâ Sangak, seigneur de la guerre]

Cette biographie du chef des milices «rouges» dans la guerre civile du Tadjikistan a été écrite par l'A., ancien journaliste à Dushanbeh, sur la base d'un long entretien accordé par Bâbâ Sangak quelques mois avant son assassinat. Voir mon compte rendu détaillé dans *CEMOTI* 16, 1996, pp. 393-400.
S.A.D.

861. OTTOMAN, Ali. «Le désenclavement de l'Asie centrale et du Caucase. Rôle inédit pour une ère nouvelle». *CEMOTI* 18 (1994) pp. 201-231.

Survol des grands projets de désenclavement géographique de l'Asie Centrale ex-soviétique, avec une attention particulière pour leur dimension environnementale.
S.A.D.

Abstracts Iranica, 17-19 (1994-1996) Tahar, s. 276-

mediate Rehabilitation, 8 vols., Kabul, 1993a. Idem, High Commissioner for Human Rights, *Information Bulletin* 2, New York, 12 January 1993b. Wezārat-e pelan-e Afġānestān, *Survey of Progress*, Kabul, 1960. Idem, *Survey of Progress*, Kabul, 1961-62. Idem, *Pelan-e haft-sāla-ye awwal*, 2 vols., Kabul, 1976. Idem, *Statistical Pocketbook of Afghanistan*, Kabul, 1971-72. World Bank, *Afghanistan. Journey to Economic Development*, 2 vols., Washington, D.C., 1978. Idem, *World Development Report 1978-79*, Washington, D.C., 1979. Idem, *World Development Report*, Washington, D.C., 1981.

(M. SIDDIQ NOORZOY)

xii. IN TAJIKISTAN

Before its incorporation into the Soviet Union the territory of Tajikistan constituted the eastern part of the Bukharan emirate, with an economy based on agriculture and animal husbandry, as well as on such highly skilled local manufacturing as silk weaving, pottery, and leatherwork. The Russian imperial government had introduced cultivation of cotton on a significant scale only in the densely populated Farġāna valley, in the northern part of Tajikistan. Rudimentary modern industry was established mainly in Kojand, the only significant urban center incorporated into Soviet Tajikistan (Asimov, pp. 190-92; Nurnazarov and Rahimov, pp. 46-50).

During the seventy years of centralized Soviet administration the economy of Tajikistan was modernized and integrated into the Soviet economy. As a participant in the general dynamics of Soviet economic development, the Tajik Soviet Republic exhibited comparatively remarkable growth in the agricultural and industrial sectors during successive five-year plans, beginning in 1928. Its economic development was oriented to Soviet, rather than local, needs, however. As in other southern Central Asian republics, with which Tajikistan formed a single economic unit within the Soviet Union, specialization in cotton monoculture undermined grain production and animal husbandry. During the period before World War II Tajik agriculture was largely collectivized, and there were dramatic increases both in the area under cultivation and in irrigation. The postwar period was marked by steady growth in the industrial sector, particularly in branches supporting agriculture. In recent years production of hydroelectric energy and processing of nonferrous metals have expanded rapidly. Nevertheless, as in other Central Asian republics, the economy has remained primarily agricultural, with industrial growth lagging far behind that of European regions of the Soviet Union.

The agricultural sector. Two major economic reforms followed the establishment of the Tajik Republic. The first, nationalization of land and water resources, occurred in the second half of the 1920s. Confiscated lands were distributed among

landless peasants, and progressive taxation was imposed. The organization of farmers' cooperatives made state assistance available to poor peasants. By 1930 approximately 15,500 peasant households, nearly three-quarters of the total households in the Tajik Republic, had joined such cooperatives. The economy made significant gains during that period and partially recovered from the large-scale displacement of population and destruction of irrigation networks caused by the civil war between the Soviet army and the Basmachi resistance in the early 1920s (Rywkin, pp. 45-47; Rakowska-Harmstone, pp. 29-34; see DUSHANBE).

The second reform, which shaped the structure of Tajikistan's rural economy for decades to follow, was the collectivization drive of the 1930s, in which villages and private farms were absorbed into collective farms (*kolkhozi*). Many peasants rebelled against forced collectivization. As a result, a significant portion of the rural economy was devastated. Losses in livestock during collectivization were not fully made up until the 1950s. Despite this resistance, however, half the agricultural land in the republic had been collectivized by 1933, and by the end of the decade only a few private farms survived, most in remote areas (Rakowska-Harmstone, pp. 38-39). Concurrent with the collectivization campaign, new land was brought under cultivation, particularly in the southern valleys of the republic. Areas already under cultivation, like the Farġāna valley on the Jaxartes (Syr Darya) and the Zarafšān valley, were further developed. A considerable number of the inhabitants of mountain villages, particularly in the Ġarm district, were resettled in the new collective farms along the Vaḡš and Kāfernehān (Kafirnigan) rivers, tributaries of the Oxus (Amu Darya). Most collective farms were set up to be ethnically homogeneous, with either predominantly Tajik or predominantly Uzbek farmers. Individual farms were required to raise specific crops. For instance, many collective farms in the foothills specialized in grain (principally wheat) and livestock, whereas those in the valleys often grew cotton. In the period after World War II there was a general trend toward converting grain lands to cotton cultivation. The total area of agricultural lands planted in grain in 1986 was one-third of what it had been before the Russian revolution of 1917 (Table 1). As a result, massive quantities of cereals had to be imported from other Soviet republics. Meanwhile, construction of extensive networks of irrigation canals and improvement of cultivation techniques, as well as greater use of fertilizers and insecticides, increased cotton yields (Niyazov, pp. 37-40; Rakowska-Harmstone, pp. 56-60). Production of raw cotton increased from 0.17 million tons in 1940 to 0.4 million tons in 1960 and 1 million tons in 1980. In the latter year Tajikistan produced 11 percent of all cotton in the Soviet Union, ranking third after Uzbekistan and Turkmenia (*Narodnoe khozyaġstvo*

La capitale, Tachkent, est une grande ville de 700.000 habitants. Les autres cités sont déchues de leur splendeur antique. Seule Samarkand fait encore figure de centre important (200.000 habitants).

L'artisanat traditionnel n'a pas entièrement disparu malgré l'industrialisation, sans doute à cause de sa particulière valeur (tapis de Bokhara). Les usines sont nombreuses (textiles, chimiques, métallurgiques). A Farkhad a été construite la plus grande centrale électrique d'Asie et une des premières du monde. Cependant, c'est le coton et la soie qui donnent à l'Uzbekistan son importance économique : 70 à 80 % de la production totale de l'U. R. S. S. pour le premier, 50 % pour la seconde. On cultive aussi le riz et la vigne. Le troupeau comprend plus de 5 millions de bêtes.

LE TADJIKISTAN

C'est la plus excentrique des Républiques musulmanes soviétiques d'Asie Centrale. Elle est presque tout entière contenue dans la poche que forme à cet endroit l'U. R. S. S. entre l'Afghanistan et le Sin-Kiang (Turkestan chinois). A l'ouest et au nord, elle est limitrophe de l'Uzbekistan et, dans une plus faible mesure, de la Kirghizie.

Ses 142.000 km² (y compris la région autonome de Gorno-Badakhshan) sont surtout formés des hautes chaînes du Pamir dont l'altitude moyenne est supérieure à 4.000 mètres. A l'ouest, le Tadjikistan descend dans la plaine du Turkestan russe. C'est le seul des pays d'Asie Centrale soviétique qui présente donc une notable variété de climat : froid intense en montagne, chaleur torride, surtout en été, de la grande plaine turkestanienne.

C'est aussi le seul dont la population musulmane ne soit pas essentiellement turque. Les Tadjiks sont iraniens de langue et de culture mais sunnites (et non chiites comme ceux de Perse).

Malgré les noms de sa capitale, Stalinabad (90.000 habitants) et de sa seconde ville, Leninabad (50.000 habitants) une assez forte résistance religieuse se manifeste contre la soviétisation. 30 % de la population indigène, peu touchée par l'émigration russe, était encore illettré en 1939, soit moins de 500.000 sur un million et demi. Il y a une Université comme ailleurs, mais pas d'Académie des Sciences. La culture orientale (arabe, etc.)

JEAN-PAUL ROUX

Chargé de recherches au C. N. R. S.

L'ISLAM EN ASIE

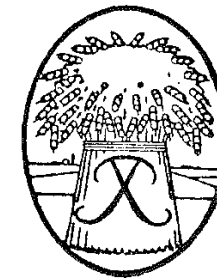
SA PROPAGATION - LES ÉTATS MUSULMANS D'ASIE
LA LAÏCISATION - LA PATRIE MUSULMANE - L'ANTI-COLONIALISME - LA TENTATION DU COMMUNISME
L'ISLAM MINORITAIRE

Tadjikistan

PRÉFACE DE LOUIS MASSIGNON

Professeur honoraire au Collège de France

Avec 9 cartes dessinées par l'auteur

PAYOT, PARIS

106, BOULEVARD SAINT-GERMAIN

1958

Tous droits de traduction, de reproduction et d'adaptation réservés pour tous pays. © Copyright 1958, by Payot, Paris.

23 SUBAT 1995

85-93

TAJIKISTAN S.

ALEXANDRE BENNIGSEN

S. ENDERS WIMBUSH

Muslims of the Soviet Empire

A Guide

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No.	30003
Tasnif No.	958.4 BEN-M

C. HURST & COMPANY, LONDON 1985

sub-national identity which is clanic rather than tribal, but at the same time their awareness of belonging to a Soviet Kirghiz nation is intense and steadily developing. One can safely say that of all the Central Asian nationalities the Kirghiz form the one which has the keenest consciousness of forming a distinct modern nation. This consciousness is a result of several factors: their geographical and linguistic remoteness from other Central Asian Turks, the relative unimportance of Islamic influence in northern Kirghizia, the traditional hostility of the Kirghiz against the Uzbeks of the Kokand Khanate; another factor is the originality of the Kirghiz oral literature (Kirghiz epic songs such as *Manas*, *Sementey*, *Seytek*, *Er-Töshtuk*) which has no parallel among other Central Asian Turks. The last factor is the emergence, after the Revolution, of an authentic, brilliant and purely Kirghiz literature, enhanced by two outstanding writers — the poet Aaly Tokombaev and the novelist Chingiz Aytmatov — thanks to whom Soviet Kirghiz culture has become a reality. As a consequence the supra-national identity, the awareness of belonging to a “Turkestani” nation, to an “Islamic millet”, is weaker among the Kirghiz than among other Central Asian Muslims.

However, its comparatively numerous mosques, its holy places of pilgrimage and of legal and illegal worship, and its clandestine religious schools have led to southern Kirghizia gaining a special reputation for religious education in the *Dar ul-Islam*. The constant contact with Muslim brethren from abroad (Uzbeks, Tajiks) who come to worship at its shrines and holy places, the ready response of the rural population to the teachings of popular Sufism, and the “Islam before all else” principle of the Muslim religion constitute unifying poles of attraction. These forces might well develop — now or in the not too distant future — into a strong Islamic supra-national consciousness despite the memories of an ever-receding past and the clumsy and ineffectual, although massive, efforts of anti-religious “foreign” (i.e. Russian) propaganda.

Defensive *cultural nationalism* is relatively weak. The Kirghiz nation is not threatened by linguistic or biological assimilation by any other Central Asian nation and even less so by the Russians. Between 1959 and 1970 the percentage of the population claiming Kirghiz as its native language rose fractionally from 98.7 to 98.8% — one of the highest percentages among the Soviet Turks. In this respect an exception is represented by the Kirghiz living in Uzbekistan, who are moderately assimilated linguistically by the dominant nationality: the percentage of Kirghiz in Uzbekistan claiming Kirghiz as their first mother-tongue

dropped from 92.3% in 1959 to 90.6% in 1970. In Tajikistan, on the contrary, this percentage rose from 95.5 to 97.6% during the same period.

Historical nationalism in Kirghizia is directed principally against the Uzbeks. Before the Russian conquest of Kirghizia (in the 1870s), the Khanate of Kokand dominated southern Kirghizia, and its ruthless rule left a solid heritage of anti-Uzbek xenophobia (anti-Kokand uprisings of the Kirghiz clans in 1845, 1857, 1858 and 1873). There is no hostility towards the Kazakhs, with whom the Kirghiz share a common history.

The anti-Russian tradition has its solid roots in the following events. First, the Russians massacred the Kirghiz in 1916 after the great revolt of the Kazakh and the Kirghiz tribes. Some 150,000 Kirghiz then escaped to China. Anti-Russian feeling is present in the Ferghana valley which was the main centre of Basmachi activity. The brutal Russian collectivisation and sedentarisation policies, with consequences that were almost as tragic as in Kazakhstan, also fostered anti-Russian traditions. Last, the purges of 1936–8 were particularly heavy in Kirghizia, where the not too numerous intelligentsia was practically liquidated.

Administrative nationalism — that is, the competition for jobs — pits the Kirghiz against the Russians but also against Tatars and Uzbeks. In their own republic the Kirghiz constitute the rural community, while the Russians, the Tatars, and to some extent the Uzbeks dominate the cities. In 1970 the distribution of the urban population was 14.5% Kirghiz; 36.1% Uzbeks living in Kirghizia; 66% Russians; and 80.3% Tatars.

(iv) THE TAJIKS

The Tajiks are mostly Sunni Muslims of the Hanafi school. However, there are an unknown number of Shi'a (Twelvers) in the cities of Leninabad and Dushanbe (10,000 to 30,000); and Ismailis of the Nizarit rite (followers of the Aga Khan) in the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast' (see Pamirian peoples).

Tajikistan was an Autonomous Republic (ASSR) founded on 14 October 1924 and attached to the Uzbek Republic. It became a Union Republic (SSR) on 5 October 1929. Its territory covers 143,000 square km. and its capital is Dushanbe, with a population in 1979 of 493,000. The total Tajikistan population in 1979 was 3,801,000.

CONTENTS

- Haken 2

Gali Oda Teulakh, Brief History of the Central Asian Asian Republics and Azerbaijan, Amman 1992, IRICA Ktp. 23469

- FORWARD ix
- ACKNOWLEDGEMENTS x
- NOTES ON TRANSLATION AND TRANSLITERATION xi
- CHAPTER ONE: INTRODUCTION 1
- CHAPTER TWO: THE KHANATE OF KOKAND 9
 - Pre-Russian history 9
 - Administration 10
 - The Russian conquest 11
 - Kokand during the revolution (1917) 14
- CHAPTER THREE: THE EMIRATE OF BUKHARA 19
 - Early history 19
 - Independent Bukhara 22
 - Bukhara under the Soviet authorities 26
 - The abolition of Bukhara 31
- CHAPTER FOUR: THE KHANATE OF KHIVA 33
 - Early Russo-Khivan relations 33
 - The conquest of Khiva 34
 - Khiva after 1917 36
 - Khiva during the Civil War 37
 - Sovietization 38
- CHAPTER FIVE: THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN 41
 - Pre-Russian history 41
 - The Russian conquest 43
 - Kazakhstan between 1900 and 1917 49
 - Kazakhstan after 1917 53
 - Kazakhstan during 1940-1945 58
 - Independent Kazakhstan 60
- CHAPTER SIX: THE REPUBLIC OF KIRGHIZSTAN 63
 - Pre-Russian history 63
 - The Russian conquest 65
 - Kirghizstan under the Communist rule 68
 - Kirghizstan during the second World War 70
 - Kirghizstan after independence 71

٥٠١

الاسلامية (١٩٨٠)

آسيا الإسلامية

Vacikistan

تأليف

الدكتور السيد الجوهري

أستاذ الجغرافيا وعميد كلية الآداب
جامعة المنيا

Türkiye Diyanet Vakfı	
İslâm Ansiklopedisi	
T.C. Kültür Bakanlığı	
Kitap No:	3265
Yayıncı:	956.3
Yayıncı:	CEV. A

١٩٨٠

دار المعارف

جمهورية طاجيكستان

تدخل معظم أراضي طاجيكستان في الحوض الاعلى لنهر جيحون أى أنها تقع في وسط آسيا ليمدها من الشرق التركسيان الصينيه ومن الجنوب فرغيزيا ومن الغرب والشمال جمهورية أوزبكستان . وتبلغ مساحة طاجيكستان حوالى ١٤٣ ألف كم^٢ ، وهي عبارة عن كتلة جبلية مرتفعة تبلغ أقصى ارتفاع لها في منطقة البامير التي تقع في الأجزاء الشرقية . وعلى سطح البحر تتفرع عدة سلاسل جبلية تأخذ اتجاهات مختلفة لتلتقى جميعا عند عقدة البامير . وأهم هذه الجبال جبال الهيمالايا وقره قروم وهندوكشن وتيان شان . وتتخلل هذه السلاسل الجبلية بمجموعه من الأودية العميقة التي تأخذ اتجاه شرقي غربي .

ويتمدد تنوع من أراضي طاجيكستان نحو الشمال الغربي ليحتوى على جزء من وادى فرغانه وحوض سيحون . ومعنى ذلك أن الظروف المناخية في هذه المنطقة لا بد وأن تكون متفاوتة تبعاً لاختلاف الارتفاع فالثلوج الدائمة تغطي بصفة دائمة المناطق العاليه على حين تتعرض المناطق المتوسطة الارتفاع للصقيع الدائم في فصل الشتاء وترتفع درجة حرارتها في فصل الصيف أى حوالى ١٠م^٢ بينما تنخفض درجة الحرارة في الأودية والأجزاء المنخفضة لتصل في فصل الشتاء إلى ٤م^٢ على حين تبلغ في الصيف الجاف إلى ٣٠م^٢ . وتراوح كمية الأمطار الساقطة في طاجيكستان بين ٣٥٠ مم و ٥٠٠ مم .

ويعتبر الطاجيك أكبر الجماعات السكانية في البلاد ، فن بين ٤ مليون نسمة نجد أن حوالى ٥٦ ٪ منهم ينتمون إلى هذه المجموعة في حين يكون الأوزيك ٣٣ ٪ والروس حوالى ١٢ ٪ والتتار ٢,٥ ٪ ، وينتمى الطاجيك إلى سلالات خليطة بين الأتراك والإيرانيين إذ أنهم يقيمون في أراضي فرغانه والجزء الغربي

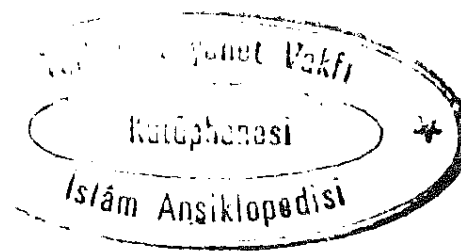
آسيا الإسلامية

Tajikistan

تأليف

الدكتور السيد الجوهري

استاذ الجغرافيا وعميد كلية الآداب
جامعة النجف

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi

3265
956.3
CEV.A

١٩٨٠

دار المعارف

جمهورية طاجيكستان

تدخل معظم أراضي طاجيكستان في الحوض الأعلى لنهر جيحون أي أنها تقع في وسط آسيا ليمدها من الشرق التركيبان الصينيه ومن الجنوب فرغيزيا ومن الغرب والشمال جمهورية أوزبكستان وتبلغ مساحة طاجيكستان حوالي ١٤٣ ألف كم^٢ ، وهي عبارة عن كتلة جبلية مرتفعة تبلغ أقصى ارتفاع لها في منطقة البامير التي تقع في الأجزاء الشرقية. وعلى سطح البحر تنفرع عدة سلاسل جبلية تأخذ اتجاهات مختلفة لتلتقي جميعاً عند عقدة البامير. وأهم هذه الجبال جبال الهيمالايا وقره قروم وهندوكشن وتيان شان. وتتخلل هذه السلاسل الجبلية بمجموعه من الأودية العميقة التي تأخذ اتجاه شرقي غربي.

ويمتد نتوء من أراضي طاجيكستان نحو الشمال الغربي ليحتوي على جزء من وادي فرغانه وحوض سيحون. ومعنى ذلك أن الظروف المناخية في هذه المنطقة لا بد وأن تكون متفاوتة تبعاً لاختلاف الارتفاع فالثلوج الدائمة تغطي بصفة دائمة المناطق العالية على حين تتعرض المناطق المتوسطة الارتفاع للصقيع الدائم في فصل الشتاء وترتفع درجة حرارتها في فصل الصيف أي حوالي ١٠م[°] بينما ينخفض درجة الحرارة في الأودية والأجزاء المنخفضة لتصل في فصل الشتاء إلى ٤م[°] على حين تبلغ في الصيف الجاف إلى ٣٠م[°]. وتتراوح كمية الأمطار الساقطة في طاجيكستان بين ٣٥٠ مم و ٥٠٠ مم.

ويعتبر الطاجيك أكبر الجماعات السكانية في البلاد، فن بين ٤ مليون نسمة نجد أن حوالي ٥٦٪ منهم ينتمون إلى هذه المجموعة في حين يكون الأوزبك ٢٣٪ والروس حوالي ١٢٪ والتتار ٢,٥٪، وينتمي الطاجيك إلى سلالات خليطة بين الأتراك والإيرانيين إذ أنهم يقيمون في أراضي فرغانه والجزء الغربي

جغرافيا الشجوة الإسلامية

Tajikistan

دكتور
يسرى عبدالرازق الجوهري
أستاذ الجغرافية وعيد كلية الآداب
ونائب رئيس جامعة المنيا

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No. :	1002
Tasnif No. :	910.253 CEU.C

الناشر
الإسكندرية
جلال حزي وشركاه

Tehran, 9.13.76/1997
IRCIICA: 36008

LOCATION, CLIMATE, LANGUAGE, RELIGION, FLAG, CAPITAL

The Republic of Tajikistan (formerly the Tajik Soviet Socialist Republic) is situated in the south-east of Central Asia. To the north and west it borders Uzbekistan, to the north-east Kyrgyzstan, to the east the People's Republic of China and to the south Afghanistan. The climate varies considerably according to altitude. The average temperature in January in Khojand (lowland) is -0.9°C (30.4°F); in July the average is 27.4°C (81.3°F). In the southern lowlands the temperature variation is somewhat more extreme. Precipitation is low in the valleys, in the range of 150-250 mm (6-10 ins) per year. In mountain areas winter temperatures can fall below -45°C (-51°F); the average January temperature in Murgab, in the mountains of south-east Gornyi Badakhshan, is -19.6°C (-3.3°F). Levels of rainfall are very low in mountain regions, seldom exceeding 60-80mm (2-3ins) per year. The official language is Tajik. The major religion is Islam. Most Tajiks and ethnic Uzbek residents follow the Sunni tradition, but the Pamiris are mostly of the Isma'ili sect. There are also representatives of the Russian Orthodox Church. There is a small Jewish community. The national flag (proportions 2 by 1) consists of three equal horizontal stripes from top to bottom of red, white and green, with an emblem which is surrounded by seven five pointed stars, in the center of the white stripe. The capital is Dushanbe.

AREA, POPULATION AND DENSITY

Area (sq km)	143,100
Population (census results)	
17 January 1979	3,806,220
12 January 1989	
Males	2,530,245
Females	2,562,358
Total	5,092,603
Population (official estimates at mid-year)	
1993	5,638,000
1994	5,751,000
1995	5,836,000
Density (per sq km) at mid-1995	40.8

ECONOMY

Monetary Units: 100 Kopeks= 1 Tajik rubl (ruble or rouble).

Revenue (million Soviet/Russian roubles)	1991	1992	1993
Turnover tax	955	-	-
Tax on sales	219	-	-
Value-added tax	-	4,341	65,417
Excises	-	2,298	13,401
Enterprise profits tax	604	5,778	45,527
Inventory revaluation tax	393	1,818	9,848
Personal income taxes	333	1,654	13,954
Duties and local taxes	169	262	2,245
Customs revenue	2	88	5,900
Other taxes	22	383	2,903
Other current revenue	6	613	10,835
Transfers from USSR budget	2,543	-	-
Balance from previous year	209	-	-
Total	5,455	17,235	170,030

EDUCATION

(1994/95)

	Institutions	Teachers	Students
Pre-primary	798	8,879	76,087
Primary	625	25,968	593,596
Secondary	3,101	62,700	652,700
Higher (incl. universities)	10	5,434	125,100

GOVERNMENT

Head Of State: President of the Republic of Tajikistan
Legislature: Supreme Assembly, composed of 181 members.

موقعیت جغرافیایی، آب و هوا، زبان، مذهب، پرچم، پایتخت

جمهوری تاجیکستان (جمهوری سوسیالیستی تاجیکستان شوروی سابق) در جنوب شرقی آسیای میانه واقع شده است. در شمال و غرب با ازبکستان، در شمال شرقی با قرقیزستان، در شرق با جمهوری خلق چین و در جنوب با افغانستان هم مرز است. آب و هوای این کشور بر حسب ارتفاع متغیر است. میانگین درجه حرارت هوا درخند از اوایل دی تا اوایل بهمن ۹ درجه زیر صفر و از اوایل تیر تا اوایل مرداد ۲۷/۴ درجه سانتیگراد است، در مناطق کم ارتفاع جنوبی میزان تغییر درجه حرارت بیشتر است. میزان بارندگی در دره ها میان ۱۵۰ تا ۲۵۰ میلیمتر در سال است. در مناطق کوهستانی درجه پروت هوادر زمستان تا ۴۵ درجه زیر صفر می رسد و درجه حرارت هوا از اوایل دی ماه تا اوایل بهمن در مرغاب که در منطقه کوهستانی جنوب شرقی کورنی بدخشان واقع شده است به ۱۹/۶ درجه زیر صفر می رسد. میزان بارندگی در مناطق کوهستانی بسیار اندک است و بندرت از ۶۰ تا ۸۰ میلیمتر در سال تجاوز می کند. زبان رسمی تاجیکی است. مذهب اصلی اسلام است. اکثر تاجیکها و اقلیت ازبک در این کشور اهل تسنن هستند اما اهالی پامیر اغلب پیرو فرقه اسماعیلیه هستند. در عین حال پیروان کلیسای ارتدوکس روسیه نیز در این کشور حضور دارند. جامعه کوچکی از یهودیان نیز در آنجا سکونت دارند. پرچم ملی کشور متشکل از چهار نوار افقی به رنگهای قرمز، سفید و سبز میباشد. و در مرکز نوار سفید هفت ستاره پنج پر یک نشان را در بر گرفته است. پایتخت این کشور شهر دوشنبه است.

مساحت، جمعیت و تراکم جمعیت

مساحت (کیلومتر مربع)	۱۴۳۱۰۰
جمعیت (آمار سرشماری)	
۱۷ ژانویه ۱۹۷۹	۳۸۰۶۲۲۰
۱۲ ژانویه ۱۹۸۹	
مرد	۲۵۳۰۲۴۵
زن	۲۵۶۲۳۵۸
جمع کل	۵۰۹۲۶۰۳
جمعیت (آمار رسمی در نیمه سال)	
۱۹۹۳	۵۶۳۸۰۰۰
۱۹۹۴	۵۷۵۱۰۰۰
۱۹۹۵	۵۸۳۶۰۰۰
پراکنندگی جمعیت (در هر کیلومتر مربع) در نیمه سال ۱۹۹۵	۴۰/۸

اقتصاد

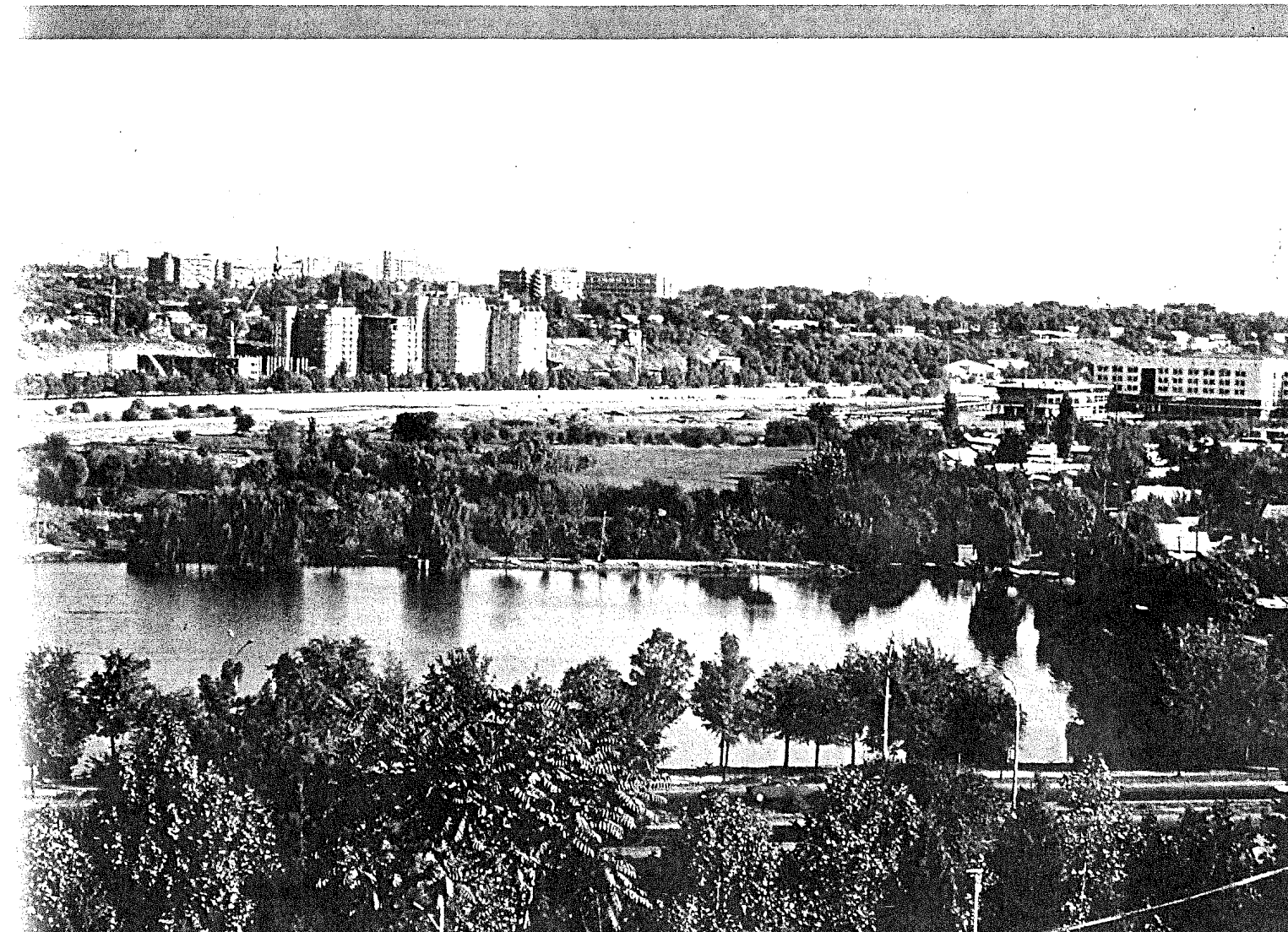
واحد پول: ۱۰ روبل تاجیک = ۱۰۰ کپک	۱۹۹۳	۱۹۹۲	۱۹۹۱
درآمد (بر حسب میلیون روبل روسیه)	۱۹۹۳	۱۹۹۲	۱۹۹۱
مالیات بر سرمایه برگشتی	-	-	۹۵۵
مالیات بر فروش	-	-	۲۱۹
مالیات بر ارزش افزوده	۶۵۴۱۷	۴۳۴۱	-
مالیات غیرمستقیم	۱۳۴۰۱	۲۲۹۸	-
مالیات بر منافع معاملات تجاری	۴۵۵۲۷	۵۷۷۸	۶۰۴
مالیات بر ارزیابی مجدد موجودی	۹۸۴۸	۱۸۱۸	۲۹۳
مالیات بر درآمد شخصی	۱۳۹۵۴	۱۶۵۴	۲۳۳
عوارض و مالیات محلی	۲۲۴۵	۲۶۲	۱۶۹
درآمد گمرکی	۵۹۰۰	۸۸	۲
سایر مالیاتها	۲۹۰۳	۲۸۳	۲۲
سایر درآمدهای جاری	۱۰۸۳۵	۶۱۳	۶
انتقالات از بودجه اتحاد جماهیر شوروی	-	-	۲۵۴۳
موازنه از سال پیش	-	-	۲۰۹
جمع کل	۱۷۰۰۲۰	۱۷۲۲۵	۵۴۵۵

آموزش (۱۹۹۴/۱۹۹۵)

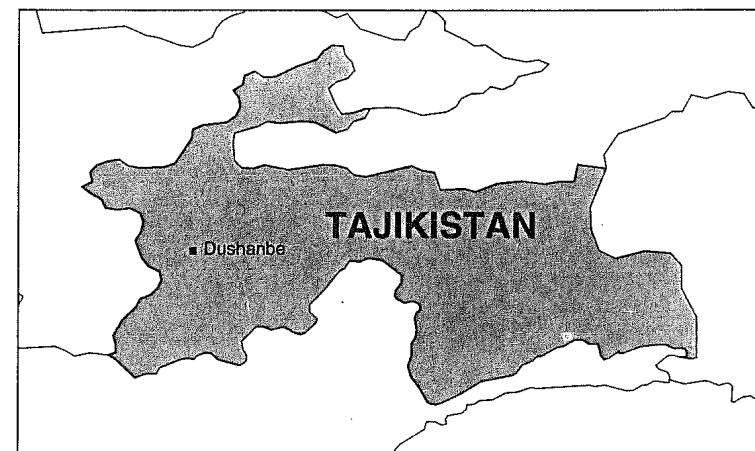
تعداد شاگردان	تعداد مدرسین	تعداد واحدهای آموزشی
۷۶۰۸۷	۸۸۷۹	۷۹۸
۵۹۳۵۹۶	۲۵۹۶۸	۶۲۵
۶۵۲۷۰۰	۶۲۷۰۰	۳۱۰۱
۱۲۵۱۰۰	۵۴۳۴	۱۰

حکومت:

رئیس کشور: رئیس جمهوری تاجیکستان

TAJIKISTAN

A. ZEKİ VELİDİ TOGAN

Bugünkü

TÜRKİLİ (TÜRKİSTAN)

ve yakın

TARİHİ

Cilt I

BATI ve KUZAY TÜRKİSTAN

Prelistans
76-81

2. Baskı

İstanbul - 1981

— 80 —

Soğdça muhtelif şivelere ayrılmış bulunuyordu. Meselâ şimdiki Sayram (eski «İsficâb» yani «Sefid Âb»=«Aq Su») şehrinin ahalisini teşkil eden Suğdakların dili, El-Bîrûnî'nin verdiği malûmata göre, ayrı bir şive olmuştur. Soğdça vesikalarda da bu lehçe farkları görülmektedir.

«Tacik Kelimesi ve Taciklerin Menşei» Arapların, «Tayy» kabilesi adının bir pehlevî tahvüvü demek olan «Tacik» kelimesi¹⁰⁶⁾, Türkistanda evvelâ bilhassa Araplara itlâk olunmuş, Orkhun türk âbidelerinde de Araplar «Tezik» tesmiye olunmuşlardır. Türklerden alarak Çinliler de Araplara «Daşık» demişlerdir; eski «Tacik» den ermeni müellifleri şimalî Arabistan mânâsında «Täckastan» tâbirini kullanmışlardır¹⁰⁷⁾. Fakat Araplar geldiğinden bir iki asır sonra «tacik» kelimesi, umumiyetle «müslüman» mânâsında kullanılıp, Milâdın on birinci asrında artık yalnız «farsça konuşan İranlı» mânâsında kullanılır olmuştur. Bu mânâ ile «Tacikler» yani farsça konuşan İranlılar, Türkistanda nispeten son devirlerde bilhassa Eftalit ve Sâsâniler devrinde ticaret maksadıyla ve yahut Sâsânî İrandaki sınıf ve din mücadeleleri sonunda ve daha fazla Araplar devrinde, hâkim milletin cebren yaptığı muhacerepler sonunda ve tüccar sıfatıyla Türkistana gelip dolan unsurlardan ibarettir. Bunlar meselâ Bukhara ahalisinin «İstahar» dan geldiği ve İranın edebî saray farsçası ile konuştuğu¹⁰⁸⁾, Taşkentin şimalindeki «Şelci» şehrinde yaşayan on bin kadar Tacikin İsfahandan gelmiş olduğu¹⁰⁹⁾, Ferganedeki Taciklerin ise İranın her tarafından, her bin haneden bir hane olmak üzere, ayrı ayrı Sâsâniler devrinde gönderilmiş oldukları¹¹⁰⁾, Arap coğrafya eserlerinde kayıtlıdır. Umumen Araplar Horasanda, divan ve muamelât dili olarak arapçayı değil, farsçayı kullanmışlar, Sâmaniler ise bunu terakki ettirmişler, bu da memlekette farsçanın revacına büyük sebebiyet vermiştir. Ferganedeki İranlı Tacik unsuru ancak Grek-Baktriya saltanatı devrinde gelmiş ve burada önce yaşayan «Saka» ve «Kuşan» kavimlerini ve Şarkî Sogd kabilelerini yutmuşlardır. Taşkent

¹⁰⁶⁾ Bk. Hünschmann, *Armenische Grammatik*, I, 86-87; Dulauer, *Recherches sur la chronologie armenienne*, s. 225.

¹⁰⁷⁾ Muasır İranlı müellifler de şimdi bazan «arap» mânâsında «تاجک» ve «arabistan» mânâsında da «تاجستان» tâbirlerini kullanmaktadırlar, bk. Kusravi Fabrizi, *Şehriyârân-i Gumnâm*, II, Tahran, s. 1-16.

¹⁰⁸⁾ İstakhrî, s. 314-315.

¹⁰⁹⁾ Muqaddasî, 275.

¹¹⁰⁾ İbn Khurdadbeh, s. 30.

— 81 —

civarında, daha yedinci asırda Soğdlular yaşadığı halde, onuncu asırda burada Farşlar «fasih farsça» konuşur oldular. Evvelce Buca merkezi olmakla «Bukhara» adını (bu kelimenin aslı sanskritçe «Vihârâ», budahlıların medrese ve manastırı demektir) alan şehre gelip yerleşen İranlılar tağallüp ettikten sonra, burası bir Zerdüşt dini merkezi şeklini almıştı. Araplar birinci defa Türkistana geldiklerinde elli bin kadar arap ve tacik ailesini Türkistana hicret ettirdiler; Uratepe müstesna olmak üzere, Fergane ve Şaş taraflarına çok arap ve tacik, sonra da mütemadiyen İrandan muhacir gelmiştir. Bu muhacirler Bukharada ve diğer bazı şehirlerde her evin yarısını işgal ederek yerleşiyorlar; ve yerli ahalii oturdukları «iç şehir» («şehristan») dan «rabd» lara koğuyorlardı¹¹¹⁾. Bukharadaki Farşların dili Sâsânî İran padişahlarının merkez mıntakalarında konuşulan «derri» lehçesi idi¹¹²⁾ ki, farsçada padişahın saray dili demek olan bu lehçe, türkçedeki «khâkanî» ye mukabil idi. Zaten islâm devrinde edebî farsça dili Mâverâünnehir ve Horasanda tekrar hayata dönebildi. Araplar ve Sâmaniler zamanında bu Fars-Tacik unsuru Türkistan ve Mâverâünnehirde öyle kalabalık idi ki, İranlılar Mâverâünnehri «İraşşehir» ve yahut «İranîyülâlâ» tesmiye eder olmuşlardı¹¹³⁾. Bu meseleye temas eden Kaşgarlı Mahmud da «Mâverâünnehir Türk ülkesi idi, şimdi tamamen bir Acem ülkesi gibi oldu» diyor. Soğdlular «Suğdak» adıyla ancak Yedi Su şehirlerinde yaşayabilişlerdi. İslâm devrinde Mâverâünnehre gelen Tacik unsurunun keşafeti ve medenî tağallübü her yerde kendisini gösteriyordu. Gerek Sâmaniler ve gerek Karahanlılar devrinde buralara gelip yerleşen Araplar gibi bütün Türkler de farslaşıyorlardı.

Türk ve İran Dilleri Mücadelesi

Türk ve Tacik dilleri mücadelesindeki eski müvazene Çingiz ve Temür fütuhatından sonra tamamen türk dili lehine değişti. Çingiz oğulları zamanında Mâverâünnehir Taciklerinin ekserisi Doğu Türkistana ve Horasana, İlhanlılarla Çağataylıların mücadeleleri sırasında Tacik unsuru yine Horasana inmek mecburiyetinde kaldı. Bunların yerlerini Türkler doldurdular. Yukarıda «Kent Türkleri» babında bahsolunduğu gibi, Moğollar ve Temürlülük hâkimiyeti zamanında, eskiden farsça konuşan «Karşı» (Nesef), Çarcuy, Mergilan, Cızak gibi şehirlerde o dil orta-

¹¹¹⁾ Horasanda arap kabileleri yerleşmesi tarih için bk. J. Wellhausen *Das arabische Reich und sein Sturz*, Berlin, 1902, s. 247-306.

¹¹²⁾ İstakhrî, s. 314, Muqaddasî, s. 335.

¹¹³⁾ Ebu İshaq el-Nedim, *Kitâb ül-Fihrist*, s. 18.

TAIZHOU SCHOOL, Chinese Neo-Confucian philosophical school that represents the activist-oriented branch of the School of Mind. While members of the Taizhou school followed Wang Yangming's (1472–1529) lead in seeking to break out of the rigid philosophical orthodoxy of Zhu Xi (1130–1200), they went beyond Wang's identification of knowledge with action to make action the key to the sagely mind. This school of thought derives its name from the native district of its founding philosopher, Wan Gen (1483–1540). Exerting a wide influence on the intellectual climate of sixteenth-century China, Taizhou adherents represented a diversity of socioeconomic groups and intellectual ideas and spread the teachings of Wang Yangming as never before.

[See also Ming Dynasty; Neo-Confucianism; Wang Gen; Wang Yangming; and Zhu Xi.]

Judith Berling, *The Syncretic Religion of Lin Chao-en* (1980). Wm. Theodore de Bary, "Individualism and Humanitarianism in Late Ming Thought," in *Self and Society in Ming Thought* (1970), pp. 145–247.

ANITA M. ANDREW

TAJIKISTAN. The Tajik Soviet Socialist Republic, commonly referred to as Tajikistan (Tadzhikistan), is a republic of the Soviet Union located in south-eastern Central Asia. Its capital is the city of Dushanbe. Bordered by Afghanistan in the south and the People's Republic of China in the east, its Soviet neighbors are the Uzbek and Kirghiz republics.

Tajikistan is traversed from east to west by a number of mountain ranges. Its generally mountainous terrain has two of the Soviet Union's highest mountains, Communism Peak and Lenin Peak. To the north flows the Syr Darya River and to the south, the Amu Darya. In the mountains, the average yearly temperature is below freezing, while a hot and dry climate prevails in the lowlands, with temperatures ranging from 3 degrees centigrade in January to 40 degrees centigrade in July. Rain falls heavily in the foothills.

In the fifteenth century the Uzbeks, Turkic nomads who were part of the Golden Horde, swept through Central Asia. It was the last major invasion before the Russians came. One could distinguish Tajiks from Uzbeks by their use of the Persian language. Persian was accepted as the court language by the different khans.

The British, established in India, attempted to extend their influence to Afghanistan from the south-east, while the Russians expanded from the north-

west. In the 1860s the Russian conquest of Central Asia began. It was motivated in part by their need for cotton. In 1867 the Russian province of Turkestan was formed, and by 1868 the Russians had forced Bukhara to become their protectorate, as they had forced Khiva in 1873. In 1876 Khokand was incorporated into Russian Turkestan. The region of modern Tajikistan was divided between the khanate of Bukhara and the Samarkand and Ferghana provinces of Russian Turkestan at the beginning of the twentieth century. Turkestan was governed by military governors under Russian colonial rule.

Much of Tajikistan was included in the Turkestan Autonomous Soviet Socialist Republic established in 1918. The Bukharan People's Soviet Republic was declared in 1920, and in 1921 the Soviets took Dushanbe and Kulyab. There was a Basmachi revolt in Tajikistan from 1922 to 1923. On 5 December 1929 the area was renamed Tajik Soviet Socialist Republic. According to the 1970 census, Tajikistan has a population of 2.9 million. Its principal cities are Dushanbe, Leninabad, Ura-Tyube, Kulyab, and Kurgan-Tyube.

The culture of the Tajik people is Iranian and their language is a Persian dialect, although it has been written in the Cyrillic script since 1940. About 27 percent of the population of Tajikistan is of Turkic descent, mainly Uzbeks who resist iranization. For that reason there are several newspapers published in Uzbek as well as Uzbek schools. Radio and television broadcasts are in the Tajik, Russian, and Uzbek languages.

The economy of Tajikistan is based on the cultivation of cotton. Food processing is the main industry. Although cotton is the main agricultural crop large quantities of fruit are also grown. Tajikistan has a considerable cattle-breeding industry as well.

Edward Allworth, ed., *Central Asia: A Century of Russian Life* (1967). Teresa Rakowska-Harmstone, *Russia and Nationalism in Central Asia: The Case of Tadzhikistan* (1970).
ISABELLA IBRAHIMOV

TAJ MAHAL. Shah Jahan, the fifth Mughal emperor, built the Taj Mahal in Agra as a mausoleum for his favorite wife, Mumtaz Mahal (d. 1631). The single-domed white marble structure, flanked by four towering minarets, is evolved from Timurid tombs and more immediately from Humayun's tomb in Delhi. Located in a walled garden divided by four watercourses, the Taj Mahal's setting is inspired by Qur'anic descriptions of paradise. Para-

Dinî inançlarını hiç terketmeyen

Tacikler, taviz vermediler

Tacikistan
(Düşembe)

Başşehir Düşembe'de de diğer yerlerde olduğu gibi tadığımız yoktu. Uçaktan inip bir taksiye bindik Mescide geldik. Biz zaman akşam namazı için abdest almaya koyulduk. Bir anda etrafımızı 13-16 yaş grubundan çocukların sardığını ve sıcak bir hava içinde hoşamedi etiklerine şahit olduk. Tacikistan hakkında daha önceki seyahatlerimizde de müsbet gelişmelerin olduğunu duyduğumuzdan manzara bizi şaşırtmamıştı. Mescide kalabalık bir cemaat yatı namazı için hazır bekliyordu. Namazdan sonra Düşembe Kadısı Ekberhan Törezaade Bey'i evinde ziyaret ettik. Bize anlatılmadığını ümit vaadedici bulunduğumuzdan bize aynen intikal etmeye çalışalım. Günlerden cuma akşamı idi. Bugün dedi, mescide 7000 kişi cuma namazı kıldık. İstisnasız bunların 4500-5000 civarında olanın gençler teşkil ediyordu. Daha önce gelecek hakkında ümitsizliğe düşerek, boşuna uğraşıyorsunuz bu neslin işi bitti olmaz, bu iş diyen belli bir yaş grubunun üzerindekiyle ayağa kalkıp bir daire çizerek dönmelerini söyledim. Ne demek istediğim gayet iyi anlaşılmişti. Allah'a hamdederim ki neslimizin dinimize sahip çıkmasından çok sevinçliyiz. Geleceğe ümitle bakıyoruz. Onun için İmam Tirmizi Hz.'lerin tevellüdünün 1100 sene-i devriyesi münessebiyle Düşembe'de bir Tirmizi Ali

Bişkek Mescidi İmam Uygur Türklerinden A. Mehid Efendi.

mektebi açmış bulunuyoruz. Tez-kik ettiğimizde bu mektepte bizim imam hatip liselerinde okutulmakta olan Arapça ve dini derslerin verildiğini öğrendik. Ekberhan hocamız Ezher'de okumuş ve Türkçe'yi orada öğrenmiş mükemmel bir Türkçe'si var. Bize verdiği habere göre, Kulap, Menengan, Endican ve Fergana gibi şehirlerde de bu Ali mekteplerinin açılacağını şimdiden faaliyetlerinin başladığını da söyledi. Cidden Tacikler'de Özbek halkı gibi müteveyyin insanlar. Rusya'da diğer cumhuriyetlerde tesettürlü bir hanıma rastlamamız veya bir ezan sesi duymamız oldukça fazla. Hatta TV'de dini program ezan sesi duymak mümkün. Ne var ki, güzel ülkelerin güzel insanları bizdeki bazı safilerin gafilleri gibi gelmekte olan tehlikeye çok son-

radan fark etmişler ama iş isten çoktan geçmiş. İçeride zalim ve hainler sınıca kendi menfaatleri uğruna bu canım güzel yerleri harabezara çevirmişler. Bize anlatılana göre bu hain ve gafillerden biri de Özbekistan'ın halkının inim inim inlemlerinden dönemin cumhurbaşkanlığını yapmış olan Osman Hocayef adlı biri. Özbel bir dostum anlatmıştı. Arabalâtımızın ön camında veya iç tarafa mukaddesatımıza ait bir yazı olsa KGB iflahımızı kesiyor arkasında bir siyasi teşkilât arıyor siz kendinizi anlatmaya kadar 5-10 gün zindanlarda sürünüyorsunuz. Sonra bu şahıs devlet başkanı olmak için rüşvet verirken suçüstü yakalanıp 12 yıl hapse mahkûm olmuş ve hapishanede ölmüş. Tacik Ekberhan Hoca da; hep bu vatanına ihanet edenler etti,

kurmuş adeta bir çöl haline dönüşmüş. Halk yine diğer yerlerde olduğu gibi buralarda şehir dışında oturmayı tercih ediyor; zira 1-2 dönümlük bir arsa içinde evi ve ineği, koyunu, tavuğu, bahçesi vs. ile hem kendi geçimlerini temin ediyor, hem de turfandan domates, salatalık, yeşillik vs. yetiştirmek suretiyle üç beş kuruş kazanabilmenin yollarını araştırıyor. Bütün bunlar maddi açıdan gelecek adına Rusya'da yaşayan Müslümanlar için ümit vaadedici gelişmeler olarak kayda geçiyor. Tacikistan'dan Özbekistan'ın başşehri Taşkent'e gitmek üzere vedalaşıyoruz.

Özbekistan
(Taşkent
Semerkant
Buhara)

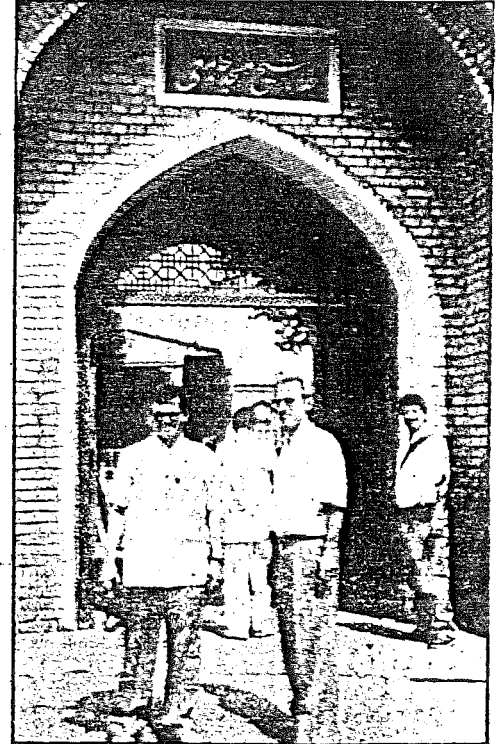
Gördüğümüz cumhuriyetler içinde en çok dikkatimizi çeken burası oldu. (Vakıa Tacikistan'da buradan farklı değil). Taşkent'te hiçbir zaman unutamayacağım dostlar, arkadaşlar, kardeşler edindik. Bir cuma günü götürüldüğümüz mescitdeki manzara unutulacak gibi değildi. Yıllarca komünizmin kahredici pençesi altında inim inim inleyen bu ülke insanı nasıl olmuş da kalbinde imanını koruyabilmiş ve Allah'la olan irtibatlarını kesmemişler. Doğrusu bu ancak Allah'ın bir lütfudur. Mescide daha girmeden sokaka seccadesini atıp namaz vaktini beklerken okumakta olan lahuti bir sesteki dinledikleri Kur'an-ı Kerim'in ruhlarna aksettirdiği İlahi neşe içindeki hallerini yüzlerinden süzmek mümkündür.

Ve tabii içerideki manzarayı da buradan kestirebiliyorduk. Aman Allah'ım içerisi % 95'i gençlerden oluşmuş bir altın nesil cemaati hepsi pırıl pırıl. Aralarına girip resim çekmeye çalışırken yüzlerinden dökülen sevinç ifadelerini anlayabilmek için bu manzarayı yaşamak lazımdır. Türk olduğumuzu ve Türkiye'den geldiğimizi anlayınca nasıl birbirleriyle bir Türk'e ellerini değdirmeye çalışmalarını anlatmak ise cidden zor. Yanındaki çocuğunu göstererek bir Özbek Türk'ü babanın, "Oğlum bu ama Türkiye'den gelmiş dur bir yanaktarımdan öpüp başını okşasın da sana bir Türk eli değsin" dediğini nasıl ifade etmek lazım onu size havale ediyorum. Gittiğimiz her yerde gördüğümüz herkes aynı şeyi yapıyor ve aynı şeyi söylüyor. Bu insanların birbirlerinden haberleri olmadığı halde bu böyle idi.

Çöken
komünizmin
pençesinden
hâlâ sıyrılmaya
gayretinde çırpınan
BİZİM ELLER

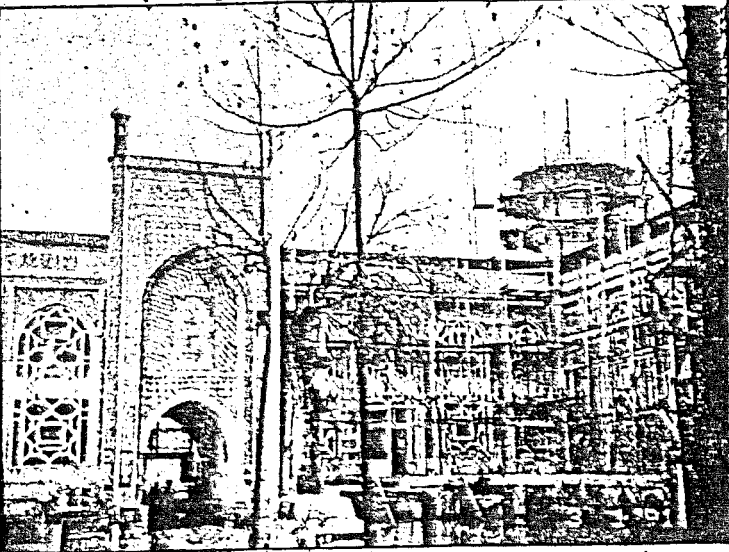
5

Hazırlayan: Sadi Beşer

Şeyh Muslihiddin Camii

belli oluyor. Belli ki bu anlatılan şeyler komünizmin insanlığı bıraktığı hediye. Daha iki sene öncesine kadar bütün bunlar olup bittiği halde sistem hakkında menfi birşey dememiz imkânsızdı. İcrat müsbet olsaydı İslâm, inkışaf bugünkü yerine gelebilirdi, gençlere birşeyler anlatabilirdik? Ne yapalım etmişiz ki çekiyoruz, diyor. Bu dostumla alâkalı beni dilhun eden bir hatıra yâd emeden geçemeyeceğim. Önemli yerlerde Ruslar iş yürütmeye çalışıyorlar. Uçak bileti temin etmek oldukça zor. endişelendiklerini ifade ediyordu. Dostumuzun bu samimi konuşmalarından burada yaşayan Müslümanların ruh hâletinden siz okurlarımıza birşeyler aktarmaya çalıştık. Ayrıca kendilerine misafir olduğumuz Cihangir Beyler ise bizim cidden maddi-manevi feyiziyab olmamıza vesile oldular. Evin küçük hanımı henüz çocuk denemek yaşta iyi bir hatip ve kuvvelli bir kalem olan 15 yaşındaki bir kızımız ve kendisinden küçük kardeşlerinin de sıcak alâkasını yâd etmek mümkün değil. Babası bu kızı

Düşembe İmam Tirmizi Medresesi'nden bir görünüş

Tajikistan's Relations with Iran and Afghanistan

MURIEL ATKIN

Tajikistan and Iran have shown increased interest in each other since the last years of the Soviet Union's existence. However, that does not mean that the reasons for this interest are the same in both countries or that either sees the other as the linchpin of its foreign policy. Culture, economics, religion and politics all play a role in relations between these two countries. Tajikistan's interest in Iran has broad support but is tempered by wariness of subordination to Iran. Iranian interest in Tajikistan has a narrower base of support, being largely a function of government ambitions, but ranges more broadly in its objectives.

Some of the same factors which link Tajikistan to Iran link it to Afghanistan as well. However, this relationship is complicated by the fact that one virtually has to speak of 'Afghanistans' rather than a single entity, since the country is divided on many lines, including the political gulf between the supporters of the now-defunct Communist government in Kabul and the opposition to it, which is itself divided along ideological, religious and ethnic lines. Ethnicity divides not only the mujahedin but also the population as a whole between the traditionally dominant Pashtuns and all others, who are divided among themselves and include Tajiks as well as other Persian speakers.

The Tajiks of the former Soviet Union and the dominant nationality in Iran, the Persians, as well as the various Persian speakers in Afghanistan, are similar – though not identical – in language and other aspects of culture. That fact has been important to educated Tajiks in Central Asia as they manoeuvred for advantage in the context

09 EYLÖL 1996

now decided to relegate the date to the end of each term, to allow our student editors the appropriate time to cope with the increasing workload of the journal. As we go to work on the third issue, we continue to be encouraged by the support we have received from scholars around the world. However, we would like to hear from our readers in writing, so that a page of "Letters to the Editor" can accompany the third issue. Contributions from faculty and students of the University continue to be welcome. Needless to say, they will be given serious consideration. Freshness of approach in the multifaceted problems of the Middle Eastern region and the Islamic world will continue to be our criterion for selection.

Reza Alavi

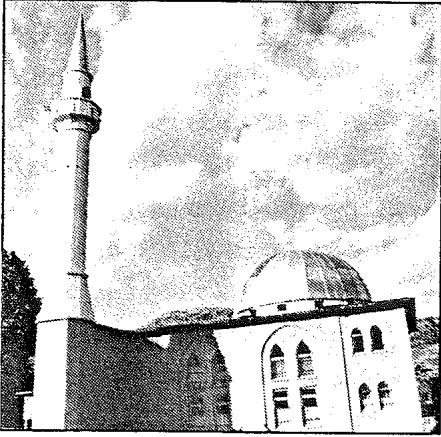
17 HAZIRAN 1996

John Schoeberlein-Engel

CONFLICT IN TĀJIKISTĀN AND CENTRAL ASIA: THE MYTH OF ETHNIC ANIMOSITY

Central Asia has emerged over the past few years from the shadow of Soviet domination. The problems facing the region now—the threat of inter-communal strife among them—present important challenges for our comprehension, and these problems have implications that extend well beyond the boundaries of the former Soviet Union. The international environment into which Central Asia has emerged seems everywhere marred by serious strife: in the former Yugoslavia, the Caucasus, Palestine, Sudan, Kashmir, Rwanda. Many of these conflicts have been too facily explained as fundamentally ethnic, irrational, and inevitable. The interpretive challenge is to distinguish the true causes of such conflicts where interested political actors seek to arouse ethnic animosity as a smoke screen or a cynical tool in order to further their power and political goals. When the foot soldiers in power games voice their cries of "ethnic hatred" and inscribe that hatred on the bodies of their ethnic enemies, it should not be assumed that such antagonism has deep roots in some ethnic psyche. For a true understanding of the reasons for conflict, one must examine the political machinations of leaders who create and exploit situations made volatile by insecurity, fear, horror, and bereavement—conditions which make minds malleable to the propagation of hatred. It is also well to consider the role played by journalists, outside politicians, and scholars when they parrot—and thereby add efficacy to—the explanations offered by the perpetrators, which in fact amount to slogans of hatred.

إعداد: مركز المعلومات

طاجيكستان

تواجه موسكو وواشنطن

● ● الحرب في طاجيكستان أثارت مخاوف الشيوعيين في الجمهوريات الأخرى، الذين خشوا من انبعاث الحركات الإسلامية في شعوب تلك الجمهوريات، ومن وجهة نظر سياسية بدأ يظهر ميزان جديد للقوى، حيث تتطلع عدة قوى إلى ملء الفراغ الذي تركه سقوط الاتحاد السوفياتي!! ● ●

السيطرة، فدعا مجلس الأمن إلى إيجاد تسوية سياسية للأزمة الطاجيكية.

العوامل الداخلية للحرب

لاشك أن السبب الأول هو طمع الشيوعيين في السلطة وتمسكهم بها رغم الرفض الشعبي الجارف لهم، وكذلك كان سقوط الاتحاد السوفياتي محفزاً للقيادات الإسلامية أن تتقدم إلى حكم البلاد وأحداث تحول سياسي فيها وهناك أسباب ثانوية أخرى منها ما تفرج به طاجيكستان من عشائرية واستئثار الطبقة الحاكمة بخيرات طاجيكستان وفساد النظام السياسي والاقتصادي التركيبة السكانية في طاجيكستان هي على هذا النحو: ٦٢٪ طاجيك، ٢٤٪ أوزيك، و٨٪ سلافيين، بالإضافة إلى النتر والكرجيس، والطاجيك هم سكان الجبال من أهل السنة، ولغتهم هي الفارسية، ويتحدثون لغة أخرى أيضاً، والغريب أن عدد الطاجيك خارج بلادهم أكثر منه داخل طاجيكستان إذ يعيش خارج طاجيكستان أكثر من أربعة ملايين طاجيكي، منهم ثلاثة ملايين في أفغانستان وحدها، ومليون في أوزبكستان، وقد قاوم المسلمون الطاجيك مفهوم

صرامة فطالبت باستقالة (بناييف) وحل مجلس السوفيات الأعلى وإجراء انتخابات جديدة وعادلة ووضع دستور جديد للبلاد، وكان رد الشيوعيين في السلطة تنظيم مظاهرات ترويد (بناييف) وسط العاصمة دوشانبيه.

وهذه هي بداية المواجهة المسلحة في مطلع مايو ١٩٩٢م، وكانت حدة القتال تتزايد في جنوب البلاد بقرب الحدود الأفغانية ثم تنامت المواجهة المسلحة حتى أصبحت حرباً داخلية عنيفة بين الشيوعيين والشعب المسلم الطاجيكي، ولم يعد هناك مجال للتراجع، وفي ٧ سبتمبر ١٩٩٢م اقتحمت مجموعة المجاهدين الطاجيك مقر الرئاسة وأجبرت (بناييف) على الاستقالة.

وفي يوليو ١٩٩٣م وصلت الحرب إلى نقطة تحول عندما شنت جماعات المجاهدين هجوماً عنيفاً على نقطة عسكرية على الحدود الطاجيكية يربط فيها جنود روس ودمروها بالكامل فتدخلت روسيا في الحرب بشكل علني وشنت قواتها وقوات الكومونولث غارات جوية قصفت فيها قرى أفغانية ورغم ايوائها للمجاهدين الطاجيك مما أثار قلقاً دولياً أن تستفحل الحرب وتخرج عن نطاق

ويمكن النظر إلى الحرب في طاجيكستان على أنها سلسلة من المراحل التي أنذرت بمصير مؤلم للبلاد... المرحلة الأولى من الحرب كانت بين أغسطس ١٩٩١ ومايو ١٩٩٢م حين ثار نزاع بين الحزب الشيوعي الحاكم والمعارضة الإسلامية، فقد أدى انقلاب موسكو الفاشل في أغسطس ١٩٩١م وإنهيار الحزب الشيوعي الحاكم في الاتحاد السوفياتي إلى سقوط آخر للحزب الشيوعي في طاجيكستان فاندلعت مظاهرات حاشدة في العاصمة (دوشانبيه) أجبرت المجلس الأعلى للسوفيات الطاجيك على اعلان حظر نشاط الحزب الشيوعي وإجراء انتخابات قومية عامة ثم استقال رئيس طاجيكستان (كاخار مخكاموف) الشيوعي تحت وطأة الضغوط الشعبية، وبدل أن تتاح للشعب حرية اختيار قيادته السياسية، تم صنع نخبة سياسية وحيء بالشيوعي (رحمون بناييف) إلى هرم السلطة، وعزز ذلك مجلس السوفيات الأعلى الذي نحى المعارضين من مناصب الدولة وألقى الحظر على نشاط الحزب، وتم إلقاء القبض على عدد من رجال المعارضة الإسلامية في مارس ١٩٩٢م، فاتخذت المعارضة موقفاً أكثر

THE MUSLIM REPUBLICS OF THE U.S.S.R.

This is the eighth in a series of reviews of new Soviet literature on the six Muslim republics of the U.S.S.R. and the countries bordering on them. The present article deals with books received between August and the end of November, 1960. It is contributed by the Central Asian Research Centre in collaboration with the Soviet Affairs Study Group of St. Antony's College, Oxford.

I. CENTRAL ASIA

Cultural History

IN honour of the 70th birthday of the noted Georgian scholar Iosif Abgarovich Orbeli, a group of Soviet scholars decided to present a collection of articles about the history, philology, archaeology and art of the Caucasus, Central Asia and the Near and Middle East, from ancient times to the present day. The results of this endeavour were published in 1960 in *Research on the History of the Culture of the Peoples of the East* (Issledovaniya po istorii kul'tury narodov vostoka. Publishing House of the U.S.S.R. Academy of Sciences, Moscow and Leningrad, 1960. 527 pp.). The book starts out with an eight-page biography of Academician I. A. Orbeli, who devoted most of his life to the development of Orientalology. The first part of the book is about the Caucasus, and includes two articles on architectural schools and problems of style in architecture in medieval Azerbaydzhan. The section on Central Asia includes articles by L. N. Gutilev on *The Talassk Battle of 36 B.C.*; N. V. D'yakonova and O. I. Smirnova on *The Interpretation of Pendzhikent Painting*, studying its relation to historical and religious movements throughout Central Asia; A. N. Kononov on *The History of Russian Turkology* (until the nineteenth century), in which he gives a history of the different Turkic languages, their relation to Russian, and the influence of the Russian language and culture on their neighbours; R. G. Mukminova on *The History of Vaqf Land Ownership in Central Asia in the XVI Century*; A. A. Roslyakov on *Basic Features of Turkmen Fortification in the XVIII-XIX Centuries*; A. L. Troitskaya on *Sagira* (in the sense of "Orphans") in the *Kokand Khanate (XIX Century)*; S. N. Ivanov on *Categories of Voice in Particles of the Uzbek Language*; and Ye. V. Sevortyan on *The Verb-forming Affix -sa/-sy/-syn in the Turkic Languages*. The final section of the book is on the Near and Middle East. Among others, there are articles by I. N. Vinnikov on *Notes on the Koran*, which analyses several verses with the obvious intention of casting suspicion on the meaning, and implying contradictions in the Koran; M. B. Rudenko on *Kurdish Literature*; I. P. Petrushevskiy on *The History of the Poll-Tax under the Mongolian Empire*; and other articles on Persian archaeological discoveries and Persian grammar.

Exploring the Pamirs

An attractive book on the Pamirs has been written by Nikolay Vasil'evich Krylenko, formerly a high Party and Government official in the

proshlogo v soznanii lyudey v sredney Azii i rol' sotsialisticheskoy kul'tury v bor'be s nimi. Department of Philosophy and Law of the Kirgiz Academy of Sciences, Frunze, 1958. 91 pp.), is a most interesting study of some present-day conditions in Central Asia, especially in regard to religious beliefs. In some ways, more questions appear to be raised than are answered. Altmyshbayev claims that there are two basic types of survivals of pre-bourgeois social formation and bourgeois society. The first type includes such practices as polygamy, bride price (kalyim), ancestral seniority, blood feuds, the isolation of women from male society, occurring in various parts of the country and mainly in the republics of Central Asia, but not among peoples formed into bourgeois nations before the October Revolution (e.g., Russia, the Ukraine, Belorussia). The second type includes "non-communist attitudes to labour and public property; an incorrect attitude towards family, drunkenness, manifestations of religious prejudices, and national particularism. These are found all over the country, though surviving more strongly and for a longer period among those peoples who passed to socialism without going through the stage of capitalist development. He especially attacks here the violation of "communist principles of selecting trained personnel" by the play on links of family and friends, as well as national origin. "In the words of Mao Tse-tung, contradictions in Soviet society are contradictions of an internal character (inside the people), that is, non-antagonistic (sic) contradictions. They are manifested not only in the form of a struggle between conscious and unconscious attitudes towards labour of the two groups of Soviet people, but also in the struggle between the antiquated and the new, more progressive style of work of the economic and cultural organs of Soviet power . . ."

Other breaches of labour discipline, such as speculation, pilfering and embezzlement are regarded as reflecting the struggle against communist consciousness of an ideology which is hostile to socialism, and as an attempt to disorganize the normal current of planned production. A surprising allusion to sabotage is made, when the author says "we will not dwell on the facts of subversive activities, on sabotage carried out by undisguised foreign and internal enemies of Soviet society. This open struggle of the enemies of the people against socialist society has, in the minds of some elements of the Soviet people, nothing in common with the survivals of the past. The campaign against such elements should be stern and relentless." The author, while admitting that respect for the wisdom and experience of older people "is one of the best national ethnic traditions," inveighs against excessive insistence on the rights due to the heads of families. This, he says, is due to lack of awareness of the socialist principle of labour—from each according to his ability, to each according to his labour. In some families the heads of family simply do nothing, and live at the expense of working members of the family. In Kirgizia, for example, nearly ten per cent. of those living on kolkhozes who are capable of work have not put in the required number of hours. At meetings, wives often just look at their husbands to find out how to vote on an issue. Many men will not help with work at home, considering it beneath their dignity. As to religion, Islam is blamed for the retain-

State, ideology and Islamic resurgence in Tadjikistan

HAFIZULLAH EMADI

Introduction

Tadjikistan, a small Persian-speaking nation in Central Asia, was incorporated into the Russian empire in the 1870s and to the Soviet Union after the 1917 October socialist revolution. After the consolidation of the Soviet regime Tadjikistan remained an autonomous republic within the jurisdiction of Uzbekistan and then became a member republic within the Soviet Union in 1929. After the demise of the Soviet Union Tadjikistan emerged as an independent state on 9 September 1991. Since its independence the newly founded republic has experienced growing political instability. The focus of this article is to examine the origins of this turbulence and the dialectics of the relationship between forces defending the status quo, desperate to retain power, and the forces to seize power and control of the state apparatus. Determining the parameters of this relationship would facilitate an understanding of the factors at work and emerging developments that can influence the future direction of political transition in the country.

Historical background

Tadjikistan was one of the most underdeveloped regions within the Russian empire. On the eve of the socialist revolution in 1917 only 0.5% of the population were literate. The overwhelming majority of the population were peasants. The land was divided into three categories: state land, private land and land belonging to religious institutions. Poor and impoverished peasant farmers, who cultivated the land, received one-half or one-fifth of the produce. The Emir of Bukhara remained subservient to the Tsar of Russia and maintained his rule by appointing Uzbek loyalists to key administrative posts. The 1917 October socialist revolution which overthrew the Tsarist regime inspired the Young Bukharan communists and the Jadidist, nascent middle class Islamic intellectuals trying to modernize their societies on the basis of Pan-Islamic and Pan-Turkic ideology, to overthrow the Emir. In August 1920 these social forces, aided and abetted by the Soviets, organized an armed insurrection in Bukhara, forcing

Hafizullah Emadi is an associate with East-West Centre, Honolulu.

Edited by ALI BANUAZIZI AND
MYRON WEINER

The New Geopolitics of Central Asia
and Its Borderlands, London-1994,
s. 91-117. IRCICA: 28300

13 AGUSTOS 1996

Tajikistan's Relations with Iran and Afghanistan

MURIEL ATKIN

Tajikistan and Iran have shown increased interest in each other since the last years of the Soviet Union's existence. However, that does not mean that the reasons for this interest are the same in both countries or that either sees the other as the linchpin of its foreign policy. Culture, economics, religion and politics all play a role in relations between these two countries. Tajikistan's interest in Iran has broad support but is tempered by wariness of subordination to Iran. Iranian interest in Tajikistan has a narrower base of support, being largely a function of government ambitions, but ranges more broadly in its objectives.

Some of the same factors which link Tajikistan to Iran link it to Afghanistan as well. However, this relationship is complicated by the fact that one virtually has to speak of 'Afghanistans' rather than a single entity, since the country is divided on many lines, including the political gulf between the supporters of the now-defunct Communist government in Kabul and the opposition to it, which is itself divided along ideological, religious and ethnic lines. Ethnicity divides not only the mujahedin but also the population as a whole between the traditionally dominant Pashtuns and all others, who are divided among themselves and include Tajiks as well as other Persian speakers.

The Tajiks of the former Soviet Union and the dominant nationality in Iran, the Persians, as well as the various Persian speakers in Afghanistan, are similar – though not identical – in language and other aspects of culture. That fact has been important to educated Tajiks in Central Asia as they manoeuvred for advantage in the context

در مقابل این مسئله مخالفت‌های دیپلماتیک کمی از سوی آمریکا مشاهده شده است. انتخابات از پیش معلومی برای قوه مقننه جدید یعنی مجلس عالی در ۱۹۹۴ برپا خواهد شد. کریم اف رئیس‌جمهور ازبکستان هراس خود را نسبت به خروج ازبکستان از منطقه روبل که منجر به مهاجرت بسیار روسها می‌شود اعلام کرده است. سیاست اقتصادی و اقتصاد: ازبکستان از منطقه روبل خارج و واحد پول صوم^۱ را معرفی کرده است. شرایط روسیه برای ماندن در منطقه پولی روبل برای ازبکستان بسیار دشوار بود. این کشور موفق به جذب سرمایه‌گذاری‌های چندجانبه مهم نشده است و علت آن شکست در مطابقت و تجانس با اصلاحات اساسی است. آمار ادعا شده ذخایر مورد تردید هستند. قسمت مربوط به نفت مجزا شده اما اقتصاد قسمت‌های دیگر همچنان در حال سقوط است. محصول پنبه ۱۹۹۳ کمی افزایش داشته است اما هنوز ۱۲ درصد زیر سطح متوسط پنج سال گذشته است. تورم همچنان بالاست و قیمت‌ها افزایش فراوانی داشته است. تجارت با کشورهای غیرازبک از منافع گرمای خاصی برخوردار است. وام طلای نیومونت-زارافشان^۲ بیش از مقدار لازم بوده است. دو قرارداد پالایش نفت ارائه شده است.

تاجیکستان

پیوند ادبی ایران و تاجیکستان - گفتگو با رحیم مسلمانیان قبادیانی. کیهان فرهنگی. س ۱۰، ش ۸.

خلاصه: دکتر رحیم مسلمانیان قبادیانی می‌گوید: تاجیکی‌ها هیچ‌گاه از ایرانیان جدا نبوده‌اند. این مرزهای جغرافیایی اواخر سده‌های میانه پیدا شدند. امپراطوری شوروی کاری کرد که نه تنها میان ملتی هم‌زبان و هم‌فرهنگ و هم‌تاریخ جدایی افتاد، بلکه گاهی خاندانی پاره‌پاره شد؛ یکی آن سوی نهر و دیگری این سو، و هزاران کس در حسرت دیدار یکدیگر. امپراتوری شوروی همه اهدافش را عملی ساخت. از عواملی که در بی‌فرهنگی و بی‌مذهبی مردم مؤثر افتاد جدا شدن از هنر و ادبیات بود. وی همچنین بیان می‌دارد که با نگاهی به تاریخ جامعه شوروی تاجیک و تاریخ ادبیات آن بر همه نشان می‌دهد

- 1. Som
- 2. Newmont- Zarafshan

اصلاحات دموکراتیک در ازبکستان دانسته است و کریم اف نیز با رد تقاضاهای آمریکا ابراز اطمینان کرده که می‌تواند به تعداد لزوم سرمایه‌های خارجی را جذب کند. این سرمایه‌گذاری‌های خارجی که در سال ۱۹۹۱ در حدود ۶۰۰،۰۰۰ دلار بود اکنون به ۲ میلیارد دلار افزایش یافته است. میان دولت و بخش خصوصی تنش وجود دارد و این‌گونه تعبیر می‌شود که احیای بخش خصوصی به معنی از میان رفتن کنترل دولت است. چرا که اقتصاد بازار در تضاد با اقدامات دولت است و خصوصی‌سازی به مالکیت فردی تعبیر می‌شود.

Uzbekistan and the West: Time for a new departure. [by] James Critchlow. Central Asia Monitor. No.6 (1993) pp.17-21.

عنوان: ازبکستان و غرب: زمان مناسب برای حرکتی جدید

خلاصه: هرگونه تعمق در مورد آینده آسیای مرکزی باید در ابتدا بر ازبکستان متمرکز باشد که یکی از پرجمعیت‌ترین جمهوری‌هاست و $\frac{1}{5}$ جمعیت آسیای مرکزی را در خود جای داده است. این جمهوری در سومین سال استقلال خود و در میان این منطقه پرآشوب از ثبات نسبی برخوردار بود اما با تنش‌های سیاسی لاینحل این آرامش به هم خورد. رئیس‌جمهور کریم‌اف و طرفدارانش معتقدند که تقاضا برای اصلاح سیاسی سریع و شوک درمانی اقتصادی مورد تأیید غرب به عنوان پیش‌شرط کمک و روابط نزدیک، دستورالعملی است برای نابودی ازبکستان به دست خود، با این حال کریم اف از ابتدای استقلال ازبکستان و به دست گرفتن قدرت نسبت به رابطه با آمریکا حساس بود. اما آنچه که از جانب غرب لازم است سیاست رقیقی است که وفاداری به حقوق بشر را با نیاز به حفظ ثبات به عنوان چارچوب پیشرفت تدریجی بیامیزد.

Uzbekistan: The Political scene, economic policy and the economy. Country Report. No.4 (1993) pp.60-65.

عنوان: ازبکستان - صحنه سیاسی، سیاست اقتصادی و اقتصاد

خلاصه: صحنه سیاسی - دولت در مقابل مخالفان و به اصطلاح بنیادگرایان شکست خورده است.

13 AUG 1996

Lest We Forget....

Islamic Peoples of the Soviet Union

(This article is based on figures taken from Soviet publications, and freely quotes judgements from the same sources. At the end of the article, there are some comments and corrections by Mehmet Allahverdi. But, since we do not possess exact figures, the population, etc. figures taken from Soviet sources remain as they are. It is certain that these figures grossly and purposely distort and reduce the numbers of the Muslim population and contain other distortions of the truth such as representing the various tribes and dialects of Turks in the Soviet Union as separate "nations," falsifying their origin and descent, etc. The readers will have to use their own judgement in evaluating and correcting these. — Voice of Eastern Turkistan).

-----**Mrs. Shirin Akiner**-----

Being a Muslim means submission to the will of God: Belief in God, His Scriptures and His Apostles. The question whether a person is a Muslim or not, depends on the way he lives. The basis of belief is generally accepted to be willingness to associate oneself with it. All those people in the Soviet Union who identify themselves as Muslims belong to the Islamic community; there is nothing hypocritical or fanciful in their claim of being such.

Islam in the Soviet Union was introduced by the Arabs when they conquered Central Asia in the second half of the seventh century. The earliest people to come into its fold were the Turkic natives. By the end of the ninth century, it had spread in Transcaucasia and the European part of Russia.

The Soviet Muslims came first under Russian rule for periods ranging between fifty to three hundred and fifty years ago. They are under the Soviet Communist system for the last sixty-odd years. During this time, the attitude of the rulers towards them has been mostly that of coercion and oppression. But they have remained steadfast in their faith.

They present a vast spectrum of ethnic groups. The differences between them are legion. It is only common religion and citizenship which binds them together. Unlike Muslim populations in most other countries, they do not have a corporate identity. They are formed of a great number of separate elements that have no direct links with one another.

The Sufis of various schools of "Tariqat," such as Naqashbandi, Qadiri, Chishti and Jilani have played a vital role in disseminating Islam in the Soviet Union. Prominent among them were Yousuf Hamadani; Ahmad Yasavi, Najmuddin al-Kubra (twelfth century); and Bahauddin Naqashbandi (1318-89). The Muslims of Transcaucasia, the Volga region and Azerbaizhan owe much to Ahmad Yasavi, the first Turkic Sufi who worked tirelessly to

promote Islam in these areas. During Russian rule, the followers of these schools of "Tariqat" put strong resistance to all moves against Islam. They have been doing whatever is possible to strengthen religious spirit in the Soviet Muslims and till now have great influence among them.

Though divided into various Khanates, the Muslims were the rulers in Russia at first. Their downfall started in the sixteenth century when the Khanates of Kazan and Astrakhan (Russia proper) fell to Ivan IV, the Terrible, in 1552 and 1556 respectively. In Central Asia, they lost Tashkand (1865), Samarkand (1868) and Khokand (1876). Turkestan finally came under Russian control in 1919. In 1820, they desposed the Emir of Bokhara and the Khan of Khiva. The Muslims thus came under complete control of the Communist regime in 1924 when the former Khanates were annexed into the Soviet Union.

Muslim Areas

The Muslims are spread over the whole of the USSR. They are found as far West as the borders of Poland, as far East as the borders of China; in Siberia to the North and Central Asia as well as Transcaucasia in the South.

The Soviet Union is a large country. It has 15 Union Republics and 20 Autonomous Regions. In several of these administrative units, the indigenous population is Muslim, as indicated below:

Union Republics

1. Uzbek Central Asia.
2. Kazakh Central Asia.
3. Kirghiz Central Asia.
4. Tadjik Central Asia.
5. Turkmen Central Asia.
6. Azerbaijan SSR—Transcaucasia.

Orta Asya
Dzhedidlar
Kirgizlar
Tadjiklar
Tashkent
Azerbayjan
Cən
Dagistan

NOT: Makale "AZERBAIJAN" posetirledin.

Tajikistan: Civil War

TUCKED IN the southeast corner of the USSR, Tajikistan was the poorest Soviet republic. The territory is mostly mountainous, with the two highest peaks in the Soviet Union, and settlement is concentrated in the valleys of the north and southwest. With the fastest-growing population in the USSR (see Table 7.1), Tajikistan suffered from population pressure and high unemployment even in the Soviet era.

The Tajiks are distinct from the other major ethnic groups of Central Asia. Their language is Persian rather than Turkic. Their history is sedentary, and large Tajik populations still exist in the historic cities of Bukhara and Samarkand in Uzbekistan. The Pamiri people in the autonomous oblast of Gorno-Badakhshan in the eastern part of the country were officially classified as Tajik in Soviet censuses, but have distinct traditions.¹ Badakhshan is the poorest part of the country, the most inaccessible, and the area where Islam has the strongest hold.

Since independence, Tajikistan has been racked by civil war. The battle lines are extremely confused. While it is often portrayed as a battle pitting old-style communists against a strange alliance of democrats and Islamic fundamentalists, in large part it is a revival of old clan loyalties and conflicts.² Overlying this is a strong ethnic component born of fear of Turkic domination of Central Asia, and especially reflecting Uzbek-Tajik conflicts. Several of these elements threaten to spill over to other parts of Central Asia, reducing areas (most immediately the Fergana Valley) to new Bosnias.

HISTORY

The Tajiks have been a distinct ethnic group for over a millennium, but never formed a political unit. In the nineteenth century the northern part of present-day Tajikistan came under Russian rule, while the southern part was annexed by the emir of Bukhara.

After the Bolshevik revolution, the area was slowly brought under Soviet rule in the face of guerilla opposition. The Bolsheviks controlled the north in 1918. Dushanbe and the south in 1921, and the east by 1925. In 1929 the Tajik Soviet Socialist Republic was enlarged by the transfer of

TABLE 7.1
Demographic Profile of Tajikistan

Population (thousands)	5,728
Population density (per sq km)	40
Annual growth rate (percent)	2.6%
Crude birth rate (per thousand)	38
Crude death rate (per thousand)	7
Infant mortality rate (per thousand)	41
Life expectancy at birth	
Females	71
Males	66
Percentage of population aged	
14 or less	44%
60 or more	6%
Ethnic composition (1989 census)	
Tajiks (including Pamiri people)	62.3%
Uzbeks	23.5%
Russians	7.6%
Tatars	1.4%
Population of main towns (thousands)	
Dushanbe (Stalinabad, 1929-1961)	602
Khojand (Leninabad)	163

Sources: ESCAP, *Population Data Sheet 1993* (Bangkok: United Nations, 1993); for urban populations, Economist Intelligence Unit, *Country Profile* (Tajikistan).

Note: Ethnic composition is as of 1989; town populations are as of 1990; all other data are for 1993.

Khojand from the Uzbek SSR, and declared a full Union republic. During the 1930s the livestock sector was severely disrupted by collectivization, and Stalin reacted to local opposition by replacing almost all Tajiks in the government by Russians.

Opposition to Russian control continued to simmer, with reports of large anti-Russian riots in the 1970s. The 1970s appear to have been characterized by rising Islamic influence. Activists opposing Soviet intervention in Afghanistan were arrested after 1979. The Soviet regime severely restricted any contact with Iran after the 1978 Islamic revolution there, but could not stop the growth of cultural contacts with Afghanistan, where many Tajiks acted as official interpreters during the war.

The Gorbachev campaign against corruption led to the dismissal in 1985 of the local leader, Rakhmon Nabiyev, who had been first secretary since 1982. His successor, Kakhar Makhkamov, emphasized the need to improve the republic's economy and also allowed more open discussion. The new openness mainly led to expression of popular concern over perceived injustices, such as the treatment of Tajiks in Uzbekistan and the

42. Interview with the author, December 1991.
 43. Interview with the author in Osh, October 1992.
 44. Reuters, 'Kyrgyzstan Opposes Military Bloc', *Dawn* (Karachi), 18 March 1992.

Ahmed Rashid
 The Resurgence of Central Asia.
 London-1994, s. 159-186.
 ON:30562

MART 1995

The Mountains of Islam – Tajikistan

The green flag of Islam, with the Crescent and Star and the Kalma or creed of Islam written in Arabic script, is the most potent symbol of the future in Dushanbe, the capital of landlocked Tajikistan. Within nine months of independence a bloody civil war engulfed the republic and threatened to divide it along regional lines. Although it was ostensibly between pro-communist forces and Islamic fundamentalists, in fact the long-suppressed clan, regional and ethnic rivalries in the republic had quickly come to the surface after communism's demise. As Tajikistan faced the worst and longest-running political crisis of all the Central Asian republics, there were fears in early 1993 that the Tajik model of civil war, economic breakdown and ethnic conflict could spread to other republics.

'For seventy-five years the communists tried to wipe out the memory of Allah, but every Tajik today still remembers Allah and prays for the success of the party of Allah,' said Mohammed Sharif Himatzade, chairman of the Islamic Renaissance Party (IRP) as Tajikistan declared itself independent in December 1991.¹ Six months later Himatzade had left Dushanbe for a secret military base outside the capital where he was raising an 8,000-strong militia force for the IRP.² He returned to Dushanbe for ten weeks in the autumn of 1992 when the IRP was part of a coalition government, before it was overthrown and its leaders took to the mountains again. The IRP is riding the crest of an Islamic wave that has gripped many Tajik youth, who see an Islamic political system as the only way to revive past Tajik glories, as an expression of Tajik nationalism, and as the only hope for a more equitable economic system.

Himatzade is typical of the new breed of Tajik politicians. A forty-year-old mechanic and the son of a poor peasant, Himatzade is called by some of his followers 'the Gulbuddin of Central Asia' after the

Tehran, s. 17-36

موسیقی در دوگاه از عبدالؤمن ارموی

چو همیشه باشیم و هم یک زبان

اکبر تورسان زاد^۱

در روند دیگرگونی‌های تاجیکستان، روشنفکران تاجیک چگونه موضع و نقشه داشتند؟ این قصه دراز و حزن‌انگیز است. از این رو فقط درباره پندار و رفتار اجتماعی همان گروه روشنفکران حرف می‌زنم، که خودم شامل اویم. موضع این گروه روشن و مشخص است. ما اشخاص تجددخواه هستیم و بسیار می‌خواهیم که جمهوری تاجیکستان هر چه زودتر به ردیف کشورهای مترقی و متمدن وارد شود، ولی نه از طریق تقلیدکاری به مدل‌های رشد دیگران، بلکه با راه باطناً به هم پیوستن دستاوردهای تمدن جهانی و سنن ملی و فرهنگی خودمان.

سخنی از وضع بحرانی جمهوری تاجیکستان و نیازهای روشنفکران پارسی‌گوی در آسیای مرکزی

دو چشمم خشک شد امروز از بس گریه کرد بر دیروز،

دیگر امشب کدامین چشم بر فردای من گرید؟

(اخوان ثالث)

قرن ۲۰، زمان انقلاب‌های پرآوازه و پرخون اجتماعی است. انقلابگران کشورهای مختلف اروپا و آسیا منادی برانگیخته بودند، که بنای کهنه بدبختی را بر هم زده کاخ نو خوشبختی را بنیاد

۱. دکتر اکبر تورسان زاد، رئیس بنیاد ملی علم و عضو فرهنگستان علوم جمهوری تاجیکستان است.

مترجم در دوگاه از ان عبدالؤمن
تا یک من کسا مذکی وردانه الامسکا کامکا کماتر زوله دن ورتله تبل لنه دیرده دیر
دیزه دله دن در دله تبلنه دیردیزه در دن ننا تبلدن ننا ما تبلین در یانه در ننا
و در تبلین ننا نلا للا اء تب وکل نانی اء تطلع من نرق ایلیا سینی اء میان خانه وصالک
چینی و بفاک ناری کماتر نانی ننا زور بلللا. و هیک تبلتی و سواک دینی و در کب
ننا اوله بازگت اء سنتی نینی ننا زور دندر ننا بان بل لانا زور ننی انان ننی
ننی ننی ننا زور دندر ننا بان ننا ننا زور ننا بان دن ورتله واپر دیزه در ننی ننا تبل لنه
در نانه در در ننا ننا دلا ن زوله دن در دیر ننی زوله دن دلا ننا ننا ننا ننا ننا ننا
در ننی ننی ننا ننا زور بلللا. و هیک تبلتی و سواک دینی و در ننی ننا اوله

مترجم در نوا از ان علی سنایی
بنا کوشی نوتی ننا ننا سیمین ننی ننی ننا ننا ک و نیره دلی ننا ننا ننا ننا ننا ننا

این غزل بر خوان به عشق شهریار کازرونی. از سماع طریقه کازرونیه قرن پنجم هجری

سید ازت اگر خواهد کسی
این غزل بر خون بعضی شهریار کازرونی
۱۳ شهریور ۱۹۹۰

تاجیکستان: نوسازی و دگرگونی سیاسی

سیداسدالله اطهری^۱

در دوره استالینیسیم، شاهد توسعه در مسکو و زیر سیستم مسکو هستیم. نتیجه توسعه استالینستی در جمهوری تاجیکستان، ایجاد دوگانگی ساختاری در این کشور بود. بدین ترتیب که جامعه‌ای مدرن در بطن یک جامعه سنتی پدیدار گشت. مدرنیسم، موجب ایجاد قوانین جدیدی چون مجتمع‌های صنعتی، دادگاههای مدرن و ... گردید. در این میان، اگرچه به ساخت سنتی خدشه وارد گردید؛ ولی منهدم نشد. هر دو جامعه مذکور، پایگاههای نیروهای اجتماعی متفاوتی گردیدند. جامعه مدرن مبنای مشروعیت گروههای جدید و در کنار آن ایدئولوژی مدرن بود. در این میان رهبران دوشنبه نماینده طبقات کهن و سنتی بودند.

بعد از فروپاشی امپراطوری شوروی، در سال ۱۹۹۱، جمهوری تاجیکستان به استقلال دست یافت و بدین ترتیب به عنوان دولت-کشوری جدید، وارد عرصه روابط بین‌الملل شد. برگزیدگان محلی، قومی و منطقه‌ای این جمهوری، به عنوان یک گروه کوچک اعمال‌کننده قدرت که از خجند و کولاب و از درون حزب کمونیست بپا خاسته بودند، شعارهای انترناسیونالیستی را حذف کرده و شعارهای ناسیونالیستی را جایگزین آن کردند. این برگزیدگان که وارثان نظام کهن بودند و از طریق آموزش گزینشی نیروی انسانی، سلسله مراتب حزبی را طی کرده بودند، به عنوان آپاراتچیک حزبی تمام قدرت را در اختیار خود گرفتند و از تقسیم قدرت با

۱. سیداسدالله اطهری، کارشناس مرکز مطالعات استراتژیک خاورمیانه است.

(تجدید حیات فرهنگی که شامل بیان هویت‌های ملی، قومی و مذهبی می‌شود) فرایندی را تشکیل می‌دهد که هرچند ممکن است آهسته و خسته کننده باشد، اما محصول اجتناب‌ناپذیر رژیمهای پس از شوروی است و سنت‌های اسلامی بومی، که بخشی از میراث فرهنگی مسلمانان آسیای مرکزی را تشکیل می‌دهد می‌بایست یکبار دیگر، نه در چارچوب مجادلات پژوهشگران شوروی یا غربی، بلکه در چارچوب جوامع خاص آسیای مرکزی که این سنتها متعلق به آنها هستند، مورد بررسی قرار گیرد.

در تلاش برای درک فرایندهای دگرگونی، مشاهده مشابهتهای تاریخی احیای فرهنگی و مذهبی در دولتهای پس از استعمار همچون جنبشهای اسلامی و یا ملی در مصر و یا هندوستان در قرون نوزده و بیست، ممکن است مفید باشد. با این حال می‌توان استدلال کرد که دولتهای پس از شوروی در آسیای مرکزی از زمانی که این تجدید حیات نه تنها به بیان تازه‌ای از هویتها پرداخت بلکه یک فرایند گسترده‌ای از تجدید ساختمان در زمینه شبکه‌های بنیادی آموزشی و نهادی- که چهارچوب جوامع اسلامی را مهیا می‌ساخت- وارد نمود، یک مورد منحصر به فرد هستند. اسلام به عنوان شکلی از هویت، یک نیروی مشروعیت‌بخش، و به عنوان یک مبنای اخلاقی و قومی جهان‌بینی، تاریخی طولانی در میان جوامع مسلمان آسیای مرکزی دارد. سیاست الحاد علمی شوروی به طور جدی بر معنای وابسته به این هویت و بر بنیان‌های اجتماعی که آن را حمایت می‌کردند، ضربه وارد نمود. چارچوب سیاسی حاضر، معانی جدیدی برای اسلام مشخص می‌کند و شبکه‌های نهادی نوینی برای آن فراهم می‌کند، هرچند که بسیاری از آنها کاملاً رشد نکرده‌اند و برخی دیگر به طور کامل برای بعضی از گروهها قابل قبول نیستند. در هر صورت در وضعیت آینده دولتهای آسیای مرکزی و در روابط آنها با یکدیگر و با دولتهای هم‌مرزشان، غیرمتمم است که فرایند جاری سازماندهی مجدد جامعه اسلامی به سادگی واژگون شود.

Tajikistan. Country Report. No.3 (1994) pp.59-65.

عنوان: ازبکستان

خلاصه: رئیس جمهور کریم اف، رژیم سرکوبگر خود را در یک روزنامه روسی توجیه کرده است در حالی که مطبوعات خارجی را همچنان مرعوب می کند. علی رغم تلاشهای دولت برای متوقف ساختن جریان مهاجرت، روسها به مهاجرت خود ادامه می دهند. واحد پول معرفی شده اما اصلاحات بخوبی کنترل نمی شود. محدودیت بر تبادلات پولی اعمال می شود. دستمزدها و مستمری ها افزایش یافته تا با تورم برابری کند. تولیدات صنعتی امسال همچنان کاهش می یابد. قزاقستان و جمهوری قرقیز بخشی از دیون خود را با ذخایر گاز پرداخت کرده اند.

عنوان: تاجیکستان

خلاصه: علی رغم دو دور مذاکرات صلح، مناقشه نظامی بین دولت و مخالفان ادامه دارد. پارلمان تصمیم گرفته است تا انتخابات ریاست جمهوری و رفراندومی در مورد قانون اساسی جدید برگزار کند و نامزدهای مخالفان را از شرکت در آن محروم کرده است. نیروهای مخالف مستقر در افغانستان حملات خود علیه دولت تاجیکستان و اهداف نظامی روسیه را تشریح کردند. موانع اتحاد مالی با روسیه همچنان برقرار است. دولت کنترل بر تولید پنبه و آلومینیوم را برای افزایش درآمدهای خارجی اعمال کرده و کمک خارجی آمریکا و ترکیه التزام یافته است.

تاجیکستان

Tajikistan: The political scene, the economy. Country Report. No.1 (1994)

pp.62-66.

عنوان: تاجیکستان: صحنه سیاسی، اقتصاد

خلاصه: ظاهراً ناآرامی های جاری پایان نمی یابند. سربازان روسی مانده اند اما محافظان مرزی قزاق آنجا را ترک کرده اند. چندین ترور سیاسی به وقوع پیوسته است. دولت فشار برای صلح و آشتی را نادیده گرفته است. نخست وزیر میانه رو عبدالملک عبدالله جانف کنار گذاشته شده است. روبل جدید روسیه معرفی شده است. روسیه به حمایت از تغییر و دگرگونی ها و ام صدمیلیون دلاری و سی میلیارد روبلی اعطا کرده است. وضعیت اقتصادی همچنان وخیم است. تولید پنبه در ۱۹۹۳ افزایش داشته اما از سطح معمولی همچنان پایین تر است. ممکن است مواد ذوب کننده آلومینیوم رگار^۱ به شرکتهای خارجی فروخته شوند. استخراج طلا و ظرفیت تولید افزایش یافته است.

ترکمنستان

Turkmenistan seeks new export routes for its oil and gas. [by] Ahmed Rashid.

Far Eastern Economic Review. Vol.157, No.8 (24 Feb 94) p.71.

عنوان: ترکمنستان در پی راههای صادراتی برای نفت و گاز

خلاصه: ترکمنستان فاقد خط لوله های نفتی قابل اطمینان و مناسب برای صادرات نفت و گاز خود می باشد. لذا خارجی ها در مورد سرمایه گذاری در استخراج این منابع انرژی در تردید به سر می برند. در حال حاضر ترکمنستان از طریق خط لوله نفت روسیه صادرات خود را انجام می دهد اما نیازاف می خواهد این ارتباط را خاتمه دهد. ترکمنستان دو راه دارد یکی ساخت خط لوله ای که از ایران و ترکیه عبور کرده و اروپا را تغذیه کند و دیگری خط لوله ۱۸۰۰ کیلومتری است که از غرب افغانستان به پاکستان رفته و دسترسی به آسیای شرقی را میسر می سازد.

Turkmenistan: The political scene, economic policy and economy. Country

Report. No.1 (1994) pp.67-72.

عنوان: ترکمنستان: صحنه سیاسی، سیاست اقتصادی و اقتصاد

خلاصه: نیازاف با ۹۹/۹۹ درصد آرا در انتخابات پیروز شد. او می تواند تا سال ۲۰۰۲ قدرت را در

13 AUGUST 1996

اقتصاد تاجیکستان

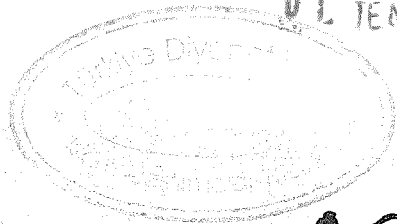
جمهوری تاجیکستان با وسعت ۱۴۳۱ هزار کیلومتر مربع و جمعیت ۵ میلیون و ۷۰۰ هزار نفری خود که به ترتیب ۲٪ مساحت و ۲/۶٪ جمعیت آسیای مرکزی را تشکیل می‌دهد، در زمره فقیرترین کشورهای آسیای مرکزی محسوب می‌شود.

آنچه در نگاه اول به نظر می‌رسد بی‌سروسامانی و سردرگمی بخش اقتصادی است. این بخش چه در بُعد کلان و چه در اقتصاد معیشتی مردم با بحران فراگیر روبه‌روست، خصوصاً در چندماه گذشته حیات اقتصادی مردم تنزل داشته و سطح زندگی پایین‌تر آمده و فقری گسترده در اکثر ولایات و نواحی این کشور به چشم می‌خورد. فروپاشی اقتصاد سوسیالیستی قبل از آنکه جایگزین قابل‌قبولی برای آن در نظر گرفته شده باشد و بدون وجود یک برنامه منسجم و سازماندهی شیده اقتصادی و همچنین وابستگی‌های اقتصادی جمهوری‌ها با یکدیگر که تحت تأثیر گسستگی سیاسی و اجتماعی پس از فروپاشی قرار گرفته لافل در شرایط کنونی و وضعیت انتقالی فعلی ضربات مهلکی بر اقتصاد جمهوری تاجیکستان وارد نموده‌است.

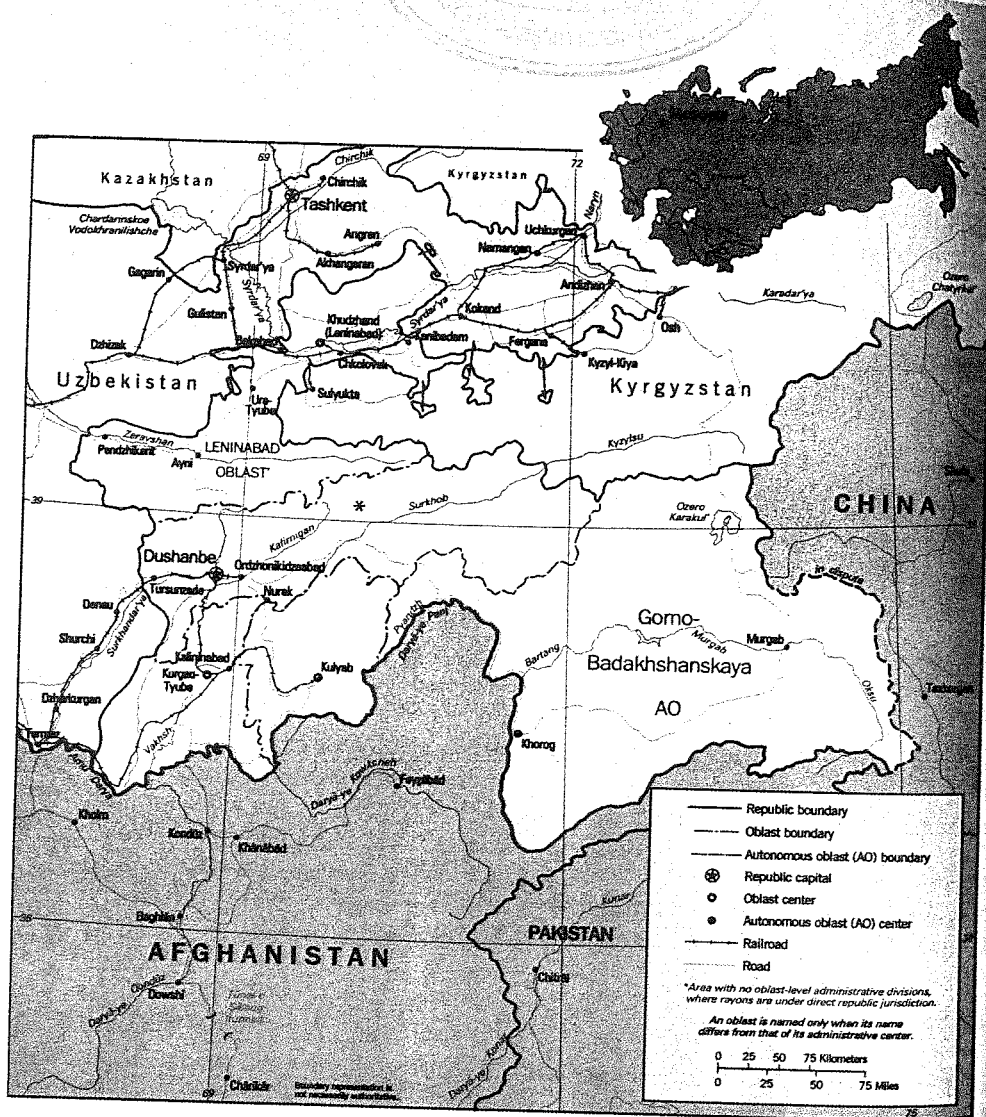
از سوی دیگر جنگ شدیدی که در ماه‌های گذشته در این جمهوری جریان داشته باعث گردیده که بسیاری از منابع اساسی این کشور لطمه ببینند.

جنگ داخلی سبب شده، کشاورزی که رکن اصلی اقتصاد این جمهوری را تشکیل می‌داد با افت شدید محصولات روبه‌رو شود و بیشتر کشاورزان که جمعیتی حدود ۳۰٪ کشور را شامل می‌شوند محل زندگی و کار خود را رها کنند و به کشورهای دیگر پناهنده شوند. این فرار همراه با زیرکشت نرفتن زمینهای زراعی طی سالهای پس از استقلال شده که خود عاملی برای کمبود مواد غذایی و کاهش انواع محصولات کشاورزی بعضاً تا ۲۰٪ شده است. در زمینه‌های صنعتی و تولیدات داخلی نیز بلاتکلیفی ناشی از ناآرامی‌ها باعث آن گردیده که بیشتر این واحدها تعطیل یا نیمه‌تعطیل باشند. از موارد دیگر باید به افت شدید صادرات اشاره نمود، دو محصول عمده صادراتی تاجیکستان یعنی پنبه و آلومینیوم تحت تأثیر عوامل ذکر شده افت شدید تولید داشته‌اند. از عمده عوامل دیگر نابسامانی اقتصادی و تورم شدید مسئله سیستم پولی این کشور می‌باشد. افزایش بی‌رویه روبل‌های از گردش خارج شده روسیه در تاجیکستان و سایر جمهوری‌های آسیای مرکزی با انتشار پول ملی ترکمنستان اتخاذ شد. از آن پس این کشور تدابیری برای جلوگیری از کاهش بیشتر ارزش روبل و خروج سرمایه‌ها به کار گرفت. دولت تاجیکستان در مصوبه‌ای رسماً از بانکها خواست تا پس‌اندازهای بیش از ۲۰۰،۰۰۰ روبل را از مردم قبول نکنند و به مأموران گمرک

Tajikistan

JEMMUZ 1997

David T. Twining

The New Eurasia: A Guide to the Republics of the former Soviet Union: Westport - 1993 s. 163-167. DN: 48839

Tajikistan

BASIC DATA

Total Area: 55,251 square miles (143,100 square kilometers). It is the smallest of the Central Asian republics.

Population: 5.7 million, composed of 62 percent Tajiks, 24 percent Uzbeks, and 8 percent Russians. The population is increasing at an annual rate of 3 percent, the highest birth rate of the 15 new Eurasian states. Tajiks are Persian peoples who speak Tajik, similar to Farsi.

Religion: Sunni Islam, Russian Orthodox.

Official Name: Republic of Tajikistan.

Capital: Dushanbe.

Government:

- Executive Branch: Rakhmon Nabiyeu, former Communist party first secretary, was elected president on November 24, 1991, in the republic's first popular presidential election, but he was forced to resign on September 7, 1992, by an armed coalition of democratic and Islamic forces. Akbarsho Iskandarov, chairman of the Supreme Soviet, was acting president until November 10, when the coalition government resigned amidst renewed conflict in Dushanbe. Nabiyeu forces, supported by former Communists and others, continued to fight, and Russian intervention was necessary to restore order. The pro-Communists gained the upper hand, and on November 19 Imomali Rakhmonov was elected chairman of the Supreme Soviet. The government is headed by a prime minister.

that Darius had received while hunting and that his Egyptian physicians were unable to treat (3.129.1-130.5). As a result, Democedes received immense rewards; he was held in high esteem at court and, despite his foreign origin, ate in the presence of the king. Democedes was thus the first of a series of Greek physicians at the Persian court; although he lived in luxury, he nevertheless wanted to return to Greece, but his requests were denied (3.132). He apparently remained in Persia for several years and at some point cured Darius' wife Atossa, daughter of Cyrus the Great (qq.v.), of a breast ulcer (3.133). As a reward he was permitted to go to Greece, with fifteen Persian noblemen and three Phoenician ships, to conduct a preliminary reconnaissance of the coastal regions for a planned military campaign (3.133.2-136). After completing most of the assignment the party stopped at Tarentum, and Democedes escaped, with the help of Aristophilides, the Tarentinian king. He returned to his native Croton, where he was protected from Persian recapture (3.136-137.4), and soon married the daughter of the famous wrestler Milon (3.137.5); the other Persian agents returned to Persia with their reports and maps (3.138.1).

Almost no useful additional information is to be found in other sources (Himerius *apud* Photius, *Bibliotheca* 243, ed. Bekker, p. 376a34; Timaeus *apud* Athenaeus, 12.522b-c; Aelian, *Varia Historia* 8.17; Dio Cassius, 38.18.5; Dio Chrysostom, 77/78.10-11; Suda, s.v. Dēmokédēs; Tzetzes, *Chiliades* 3.544-60). Only Iamblichus (*De Vita Pythagorica* 257, 261) touched upon another aspect of Democedes' biography.

It seems probable that, like Ctesias (q.v.) a century later, Democedes was the ultimate source for a number of Greek narratives about internal matters at the Persian court and especially the harem, though it is not certain that he left even any medical writings.

Bibliography: (For abbreviations found in this bibliography, see "Short References.") A. R. Burn, "Persia and the Greeks," in *Camb. Hist. Iran* II, pp. 292-391, esp. p. 299. J. M. Cook, *The Persian Empire*, London, 1983, esp. pp. 17, 141. A. Griffith, "Democedes of Croton. A Greek Doctor at the Court of Darius," in H. Sancisi-Weerdenburg and A. Kuhrt, eds., *Achaemenid History II. The Greek Sources*, Leiden, 1987, pp. 37-51. J. Hofstetter, *Die Griechen in Persien. Prosopographie der Griechen im persischen Reich vor Alexander*, Berlin, 1978, pp. 46-47 no. 79. P. Huyse, "Die persische Medizin auf der Grundlage von Herodots Historien," *Ancient Society* 21, 1990, pp. 141-48. G. Walser, "Griechen am Hofe des Grosskönigs," in E. Walder, ed., *Festgabe Hans von Greyerz* . . . , Bern, 1967, pp. 189-202, esp. pp. 196-97. E. Wellman, "Demokedes," in Pauly-Wissowa V/1, col. 132.

(RÜDIGER SCHMITT)

DEMOCRACY. See ANJOMAN; CONSTITUTIONAL REVOLUTION I-V; ELECTIONS.

DEMOCRAT PARTY. See CONSTITUTIONAL REVOLUTION V.

DEMOGRAPHY, the statistical study of characteristics of human populations.

- i. *In Persia since 1319 Š./1940.*
- ii. *In Afghanistan.*
- iii. *In Tajikistan.*

i. IN PERSIA SINCE 1319 Š./1940

Since World War II Persia, formerly a rural and tribal country dominated by elderly notables and with low population growth, has come to have a majority of young urban dwellers, mostly literate and multiplying rapidly. In 1358 Š./1979, for the first time in history, the proportions of urban dwellers and individuals classified as literate both passed the threshold of 50 percent. Such social changes have, however, been accompanied by great stability in natural demographic components, particularly fertility, which has changed very little, thus raising questions about the depth of the changes themselves. Unless otherwise noted, the statistics presented here have been drawn directly from the censuses of the general population conducted by Markaz-e āmār-e Irān (Statistical center of Persia) in November 1956, 1966, 1976, and 1986 (see CENSUS); a demographic survey was conducted in 1991.

In 1995 Persia had about 63 million inhabitants, increasing at a rate of about 1.8 million a year. Population density (38.5 per km²) differs sharply from that prevailing at the beginning of the century, when the total population of this large country was fewer than 10 million, increasing by only 100,000 a year, with a density of 6.0 per km². Since World War II the Persian population has nearly doubled every twenty years (2.9 percent a year), and migration to the cities has increased enormously (Table 10). Like most comparable countries Persia experienced a demographic "boom" beginning in the 1950s (with a 2.5 percent annual increase), entering a phase of "demographic transition," characterized by a continued high birth rate and a rapid decline in the death rate. Despite the impression gathered from examining the raw data, however, the rate of population growth has not accelerated but has remained stable. For extraneous reasons (including factors like registration for military service and food coupons) the census of 1365 Š./1986 was more nearly complete, whereas those of 1335 Š./1956, 1345 Š./1966, and 1355 Š./1976 were underreported by 7.5, 5.0, and 2.5 percent respectively (Bharier, 1968); if only natural growth had been taken into account, the Persian population in 1365 Š./1986 would have been recorded at between 45 and 47 million, rather than the nearly 50 million reported in the census (Amani,

- Nüfus
- Iran
- Afghanistan
- Tajikistan

سعيد أحمدوف - رئيس الشؤون الدينية في طاجيكستان:

٩٠% من الطاجيك مسلمون سنة

القاهرة - مكتب (الدعوة)

طاجيكستان من الدول الإسلامية التي نالت استقلالها في آسيا الوسطى بعد انهيار الاتحاد السوفياتي السابق، وهي تقع في الجنوب الشرقي من آسيا الوسطى، ويحدها من الغرب أوزبكستان وقيرغيزيا، ومن الشرق الصين، ومن الجنوب أفغانستان.

ويبلغ عدد سكان طاجيكستان حوالي خمسة ملايين نسمة.. وقد خضعت للحكم الشيوعي مثل سائر الجمهوريات الإسلامية بعد اندلاع الثورة البلشفية في روسيا عام ١٩١٧م بسنوات.

وقد عمل الشيوعيون طوال سبعين عاماً على محو الهوية الإسلامية لهذه الجمهوريات، إلا أنه بعد انهيار

الاتحاد السوفياتي خرجت طاجيكستان لتؤكد هويتها الإسلامية وترفض العلمانية التي طرحها كبدل للشيوعية

البيخضة على نفوس الطاجيك.

واقبل الطاجيك على الإسلام يتعلمون مبادئه التي لم تفارق قلوبهم يوماً واحداً، فهم ملتزمون بدينهم، محافظون على شعائر الإسلام بفضل الله، ويسافرون إلى بقاع العالم

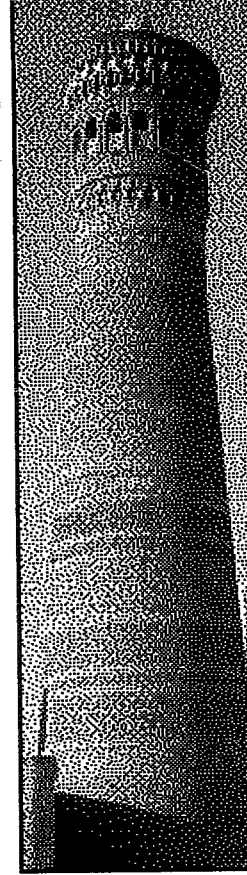
من أجل تلقي العلوم الإسلامية.

وفي الحوار التالي تلتقي (الدعوة) سعيد أحمدوف رئيس إدارة الشؤون الدينية في طاجيكستان، ليجدنا عن

أوضاع المسلمين هناك وطموحاتهم، وكيف تم تلافي آثار الشيوعية واستعادة الهوية الإسلامية للجمهورية المستقلة..

□ متى دخل الإسلام إلى بلاد الطاجيك؟

- يقول أحمدوف: فتحت طاجيكستان دون حرب على يد القائد تتيبة بن مسلم رضي الله عنه. وقد استقبل الطاجيك المسلمين بكل ترحاب، ودخلوا في دين الله أفواجا. وقد ظهر عدة علماء كبار من الطاجيك، منهم الإمام البخاري والزمخشري، وأبو حنيفة (رضي

العودة إلى الإسلام

□ بعد انهيار الاتحاد السوفياتي كيف تم تجاوز المرحلة الشيوعية؟ وكيف عاد الشعب الطاجيكي إلى الإسلام؟

- من المعلوم أن الشيوعية كانت ضد الأديان جميعاً، وكانت تتبنى الإلحاد وتحارب الإسلام خاصة، وبعد سيطرة الشيوعيين تم التمكن لعلماء الإسلام في مختلف أنحاء طاجيكستان. وأغلقت المساجد والمحاكم الشرعية، وصودرت المصاحف والكتب الإسلامية، وتم تغيير الأبجدية الطاجيكية التي كانت تكتب بالحروف العربية إلى اللاتينية ثم الروسية. وقد سجن أناس كثيرون لأنهم كانوا يمتلكون كتباً

مكتوبة بالخط العربي.

لكن بالرغم من محاربة الشيوعيين للإسلام ولكل ما هو إسلامي، إلا أن الأسرة الطاجيكية لا تزال أسرة إسلامية حقيقية، ملتزمة بالإسلام محافظة على شعائره كما تربي أبنائها على القيم الإسلامية.

وبعد انهيار الشيوعية أقبل الطاجيكي على الإسلام يتعلمون مبادئه وتحاليمه التي حاول الشيوعيون اقتلاعها من صدورهم دون جدوى.. والآن توجد حركة تعليمية واقبال كبير على تعلم العلوم الإسلامية، لذلك انشئت الكليات كبرى في التعليم الإسلامي.. أيضاً هناك حركة كبيرة من أجل ترميم المساجد القديمة وإنشاء مساجد جديدة تستوعب أعداد المصلين المتزايدة.. فالطاجيك اليوم أصبح الإسلام كل حياتهم ومحط آمالهم وطموحاتهم، ويرفضون كل الأفكار والنظريات التي لا تسيّر في ركابه مثل العلمانية، فقد عاد الإسلام الآن إلى ما كان عليه قبل الشيوعية في طاجيكستان، وعاد من جديد الاجتال بالأيدي الإسلامية وإقامة شعائر الإسلام والالتزام به.

مذاهب وديانات

□ وما هي الديانات والمذاهب الأخرى الموجودة في طاجيكستان؟

- توجد إلى جانب الإسلام النصرانية واليهودية، كما توجد وثنيات كالتندوكية، وتوجد منظمات رسمية وشعبية تمثل هذه الأديان، لكن الإسلام هو الدين الرسمي للبلاد، إذ إن حوالي ٩٠٪ من سكان طاجيكستان مسلمون. ويعتقد أغلب المسلمين مذهب أهل السنة والجماعة، وينتشر بينهم مذهب الإمام أبوحنيفة. وتوجد نسبة صغيرة من المسلمين لا تتجاوز ٢٪ تعتقد مذاهب أخرى، ولكن ٩٧٪ من المسلمين كلهم سنونيون وتوجد هناك أعراق وقوميات

أخرى لكنها أقلية.

التعامل مع غير المسلمين

□ وكيف تتعايش هذه الأديان والقوميات المختلفة؟

- الدستور الطاجيكي يقرر حرية العقيدة وممارسة الشعائر للأديان المختلفة، والعلاقات بين المسلمين وغير المسلمين طيبة، وقد عقدت عدة مؤتمرات جمعت ممثلين للأديان المختلفة بهدف إرساء دعائم الحوار بين هذه الأديان، وحل المشاكل التي يتعرض لها المجتمع.. وقد أوضحنا في رئاسة الشؤون الدينية أن الإسلام له ثلاثة مواقف تجاه الشعوب والدول: موقفه تجاه الدول الإسلامية (ديار الإسلام)، وموقفه مع أصحاب الأديان السماوية أي أهل الكتاب والتعامل معهم وفق تعاليم الشريعة الإسلامية، وموقفه مع الشركين والكفار والملحدين.. وكل هذا يتم وفق الهدى الإلهي ونحن ندعو إلى ترسيخ العلاقات الأخوية بين المسلمين وتبني المؤسسات الإسلامية في طاجيكستان علاقاتها مع العالم وفق هذه المواقف. وندرى أن الإسلام والتعاون يجب أن يكون الموضوع الرئيس أثناء الحوار مع الدول غير الإسلامية، لأنه بدون ذلك لن نستطيع أن نتعايش مع العالم.. والحكومة الطاجيكية تعمل على ترسيخ الوجود الإسلامي في البلاد.

الدعوة والدعاة

□ ما الوظيفة التي تقوم بها إدارة الشؤون الدينية في طاجيكستان؟ - إدارة الشؤون الدينية وظانها مثل وظائف وزارات الأوقاف والشؤون الدينية في بلدان العالم الإسلامي، وهي تهتم بشؤون الدعوة والدعاة وبناء المساجد وكل ما يتصل بالعمل الإسلامي. وتتولى الإدارة حل المسائل الإسلامية، وهي تسمى إدارة الافتاء وتدير شؤون خمسة آلاف مصلى و ١٩٥ مسجداً جامعاً،

وتشرف على جامعة الإمام الترمذي الإسلامية وهي جامعة إسلامية رائدة خرجت الآلاف من الدعاة والعلماء، كما تشرف على المعاهد الإسلامية المتوسطة، وهناك قانون ينظم العلاقة بين المؤسسات الدينية ومنها إدارة الشؤون الدينية وبين الجمهورية، ينص على حرية العبادة والمؤسسات الدينية، ويوجب على المؤسسات الدينية عدم التدخل في شؤون الدولة، وأن تتولى إدارة الشؤون الدينية معالجة جميع المشاكل الناجمة عن أنشطة المنظمات الدينية والمرتبطة بالدولة.

والمنظمات الإسلامية في طاجيكستان لها علاقة مع كثير من الدول الإسلامية، لأن طاجيكستان تعمل على بناء مجتمع ديمقراطي، وهذه المنظمات تؤيد السياسة التي تنتهجها الدولة في علاقاتها الدولية. والمؤسسات الإسلامية الموجودة تتأخر الحوار مع جميع الدول والشعوب.

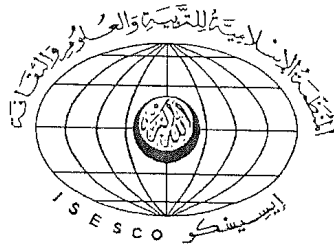
أبرز المشكلات

□ ما أهم المشكلات التي تواجه طاجيكستان الآن ومؤسساتها الدينية؟

- هناك مشكلات كثيرة سياسية واقتصادية نجمت عن الحرب الأهلية، وعلى مستوى المؤسسات الدينية نحن نسعى إلى تعمير المساجد وإحياء المؤسسات الإسلامية ونشر الكتب، وقد تسببت الحرب الأهلية في خسائر كبيرة في المباني تعجز الإمكانات الاقتصادية عن إعادة تعميرها. بالإضافة إلى القتال الذي يدور في عدة مدن بين الحكومة وبين قوى أخرى خاصة في مدينة عشق آباد.

□ وماذا عن محاولات الحكومة إعادة أكثر من مليون لاجيء طاجيكي على الحدود الأفغانية؟ - الحكومة وضعت برنامجاً لعودة هؤلاء، والحمد لله عاد معظمهم ولم يتبق إلا حوالي ١٢ ألف شخص فقط.

Rec. published
July, 2006.

Tajikistan (19486)

37 ADA 407

Islamic Civilization in Tajikistan

By

Arkin Rahmatullah Yaf - Abdullah Yulda Shif

Translated by

Ahmed Alaoui

Publications of the Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization

-ISESCO- 1424H/2003A.D. Rabant

- 2174 LOY, Thomas. *Jaghnob 1970: Erinnerungen an eine Zwangsumsiedlung in der Tadschikischen SSR*. Wiesbaden: Reichert, 2005. 130pp.

ARTICLES

- 2175 ALEKSEEVA MERZLIAKOVA, Irina. Environmental hazards (Hait earthquake) and administrative pressure for resource utilization (Pamiro-Alai case study). *Karakorum - Hindukush - Himalaya: dynamics of change*. Part I. Irmtraud Stellrecht (Ed.). Cologne: Köppe, 1998, (Culture Area Karakorum Scientific Studies, 4), pp.269-286. [Tajikistan: Hait earthquake of 1949 took ca. 32 000 lives.]
- 2176 ALIMARDONOV, A. Literature in Tajik. *History of civilizations of Central Asia*. Vol. VI: *Towards the contemporary period: from the mid-nineteenth to the end of the twentieth century*. Co-ed. Madhavan K.Palat and Anara Tabyshalieva. Paris: UNESCO, 2005, pp.883-887.
- 2177 BADENKOV, Yuri. Mountain Tajikistan: a model of conflictory development. *Karakorum - Hindukush - Himalaya: dynamics of change*. Part II. Irmtraud Stellrecht (Ed.). Cologne: Köppe, 1998, (Culture Area Karakorum Scientific Studies, 4), pp.187-206.
- 2178 BOBOHONOV, Mansur. Some information about Tajik's migration history. *Central Asia on display. Proceedings of the VII. conference of the European Society for Central Asian Studies*. Vol 2. Ed. Gabriele Rasuly-Palczek and Julia Katschnig. Vienna: Lit, 2005, (Wiener Zentralasien Studien / Vienna Central Asian Studies, 2), pp.217-223. [Mostly historical but continues to present.]
- 2179 DINORSHOEV, M. Tajikistan. *History of civilizations of Central Asia*. Vol. VI: *Towards the contemporary period: from the mid-nineteenth to the end of the twentieth century*. Co-ed. Madhavan K.Palat and Anara Tabyshalieva. Paris: UNESCO, 2005, pp.289-303.
- 2180 KESHAVJEE, Rafique. Trials in the humanities. *The challenges of education in Central Asia*. Ed. Stephen P.Heyneman and Alan J.DeYoung. Greenwich (USA): Information Age Publishing, 2004, pp.327-356. [Curriculum material and teaching programmes developed by the The Aga Khan Humanities Project in Tajikistan, 1997-2002.]
- 2181 NIYOZOV, Sarfaro. The effects of the collapse of the USSR on teachers' lives and work in Tajikistan. *The challenges of education in Central Asia*. Ed. Stephen P.Heyneman and Alan J.DeYoung. Greenwich (USA): Information Age Publishing, 2004, pp.37-64. (Rural teachers who have continued to teach in spite of the collapse around them.)
- 2182 ROBINSON, Sarah. Pastoralism in the Gorno-Badakhshan region of Tajikistan. *Nomadic Peoples*, 9 i-ii (2005) pp.199-206.
- 2183 VAKHIDOV, Shodman. The burial ritual "sadir" of the Tadjik populations of Pendjikent (Tadjikistan) and Samarkand (Uzbekistan). *Central Asia on display. Proceedings of the VII. conference of the European Society for Central Asian Studies*. Vol 2. Ed. Gabriele Rasuly-Palczek and Julia Katschnig. Vienna: Lit, 2005, (Wiener Zentralasien Studien / Vienna Central Asian Studies, 2), pp.33-37. [Contemporary.]

05 JUN 2007

Siriya/Syria, pp. 215–220 & 336–337, nos. 922–953 & 1628–1634.

Pearson, J.D. Arabic manuscripts: general. *Arab Islamic bibliography: the Middle East Library Committee guide*. Ed. D. Grimwood-Jones, D. Hopwood, J.D. Pearson & others. Hassocks: Harvester Press, 1977, pp. 160–163.

Pearson, J.D. *Index Islamicus 1906–1955: a catalogue of articles on Islamic subjects in periodicals and other collective publications*. Cambridge: Heffer, 1958.

I.d. Catalogues, descriptions of manuscripts. I. Manuscripts: general, pp. 27–35. Syria, p. 33, no. 1034; also 1041.

Pearson, J.D. *Index Islamicus: Second Supplement 1961–1965. A catalogue of articles on Islamic subjects in periodicals and other collective publications*. Cambridge: Heffer, 1967.

I.d. Catalogues, descriptions of manuscripts. I. Manuscripts: general, pp. 12–13. See no. 1591 on p. 56.

Pearson, J.D. & Behn, W. *Index Islamicus 1976–1980. Part 2: Monographs*. London: Mansell, 1983.

I.d. Catalogues. i. Manuscripts: general, pp. 9–10.

Qārī, Luṭf Allāh. Fahāris jadīda li-l-makḥṭūṭāt al-ʿArabīya. *Majallat Maʿhad al-Makḥṭūṭāt al-ʿArabīya* 32 i, 1988, pp. 33–60.

Sūriya, p. 45.

Sezgin, Fuat. *Geschichte des arabischen Schrifttums*. Band VI. Leiden: Brill, 1978.

Bibliotheken und Sammlungen arabischer Handschriften: Syrien, pp. 423–427.

Sezgin, Fuat (tr. Maḥmūd Fahmī Ḥijāzī). *Tārīkh al-turāth al-ʿArabī: majmūʿāt al-makḥṭūṭāt al-ʿArabīya*. Riyadh: Jāmiʿat al-Imām Muḥammad ibn Saʿūd al-Islāmīya, 1982.

Sūriya, pp. 149–155.

General Editor: Geoffrey Roper
 World Survey of Islam Manuscripts
 vol: III, London-1994, s. 215-224
 DN: 30542

TAJIKISTAN

by

O.F. Akimushkin
 with additional material by A.B. Khalidov

1991

başında bulunduğu mücâhidler ordusu, modern silâhlara sâhip olan Kızılordu ile mukayese edilemeyecek derecede zayıftı Mücâhidlerin topçu gücüne sâhip olmayışları çok büyük bir eksiklik teşkil etmiştir (Park, *ayn. esr.*, s. 54). Üçüncü faktör ise, Enver Paşa'nın şehâdeti ile mücâhid kuvvetlerin lidersiz kalışdır. Ayrıca mücâhidlerin, halk tarafından desteklenmesini önlemek için Sovyetlerin daha önce zorla işgal ettikleri vakıf topraklarını geri vereceklerini, yasaklanan müslüman okulları ile şer'i mahkemelerin tekrar açılacağını ve iç ticâretin serbest olacağını vaad ve bu vaadlerini, bir taktik icâbı, bir müddet tutmuş olmalarıdır (Pipes, *ayn. esr.*, s. 259; Park, *ayn. esr.*, s. 214; R. Vaidyanath, *The Formation of the Soviet Central Asian Republics*, New Delhi, 1967, s. 116 v.d.).

Türkistan'ın Cumhuriyetlere Bölünmesi ve Sovyet Rejiminde Millî Mukavemetin Devamı:

Türkistan Türkleri istiklâl savaşını kaybettikten sonra, bu defa haklarını değişik bir şekilde de olsa koruyabilmek için, bilhassa Harezmi ve Buhârâ Halk Cumhuriyetleri başta olmak üzere komünist partileri içinde kontrolü ellerinde tutmağa çalıştılar. Bu hareketin öncülüğünü münevver Kaari ile Turar Riskul yapmakta idi. Sultan Galiyev ise, aynı maksatla Moskova'da çalışmakta idi. Bu şahıslar komünist yönetiminde millî bir Türkistan Birliği yaratmaya çalışıyorlardı. Bu millî birlik fikri 1921'lerde çok canlı idi. 1921 temmuzunda Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ile Buhârâ'ya gelen, T. B. M. M. üyelerinden, İsmail Suphî Soysalhoğlu'nun teşebbüsleri ile bir "Türkistan Millî Birliği", teşkilâtı kurulup (Hayit, *ayn. esr.*, s. 301), başkanlığına da Zeki Velidî getirildi (Togan, *Hâtıralar*, s. 375). Fakat Rusların şiddetli baskıları yüzünden Zeki Velidî ile teşkilâtın ileri gelenlerinden Osman Hoca ve Müfti Sadruddin Han memleketten uzaklaşmak mecburiyetinde kaldılar. teşkilâtın Türkistan'daki üyelerinden Feyzullah Hoca ise, bu mücâdeleyi 1937'ye kadar devam ettirdi.

Türkistan Türklerinin, Türkistan'ın birliği için yaptıkları bu mücâdele Rusları çok telaşlandırmıştı. Özbekler ile Kazaklar ve Türkmenler ile Özbekler arasındaki eski geçimsizliklerin tekrar zuhûrundan da faydalanan Sovyetler, mes'elenin görüşülmesi için Taşkent'de bir kongre tertip ettiler (mart 1924). Sovyetler, kongrede birlik aleyhtarı olan Kazak ve Özbek delegelerini kışkırtarak kongreyi bir ayrılık havası içine soktular. Bunu gören Türkistan Birliği'nin ileri gelenlerinden Sultan Hoca, Kongre delegelerine, "Türkistan'ı ayrı ayrı cumhuriyetler hâlinde bölmek istiyorlar, hakikatte Özbek Türkmen v.s. gibi milletlerden bahsetmek mümkün değildir, bu sâdece Türkleri parçalamak için tutulan bir yoldur,, dedi ise de, Sovyetler onu da te'sirsiz hâle getirdiler (Hayit, *ayn. esr.*, s. 298 v.d.; Vaidyanath,

ayn. esr., s. 167 v.d.). Bunu tâkiben ayrı cumhuriyetler fikrini bu defa da partiler içinde işlemeye başladılar. Bu gayretler kısa zaman içinde meyvesini vermiş ve Türkistan'daki komünist partiler, Rus Komünist Partisi'ne mürâcaat ile ayrı cumhuriyetler hâlinde yaşamak istediklerini bildirmişlerdi (Vaidyanath, *ayn. esr.*, s. 168-171, 175 v.d.). Bu mürâcaat üzerine Rus Komünist Partisi, Türkistan Komünist Partilerinin isteklerini kabul ettiğini ve Türkistan'da ayrı ayrı cumhuriyetler kurulacağını ilân etti (Vaidyanath, *ayn. esr.*, s. 172; Allworth, *ayn. esr.*, s. 255). Rusların bu kararına itiraz edenler, kendilerine bir merci bulamadılar (Vaidyanath, *ayn. esr.*, s. 180-185).

Ayrı cumhuriyetlerin kurulması kabul edildikten sonra, teşekkül eden "Merkezî Toprak Komitesi,, bu cumhuriyetlerin sınırlarını tesbit işine girişmiş ve eylül 1924'te çalışmalarını tamamlayarak sınırları aşağıdaki şekilde tesbit etmiştir:

1- **Özbek Cumhuriyeti.** Umûmiyetle eski Buhârâ Cumhuriyeti topraklarını (Buhârâ, Kermin, Nur-Ata, Karşi, Şehribaz, Baysun ve Sarı-Asi), Semerkand ve Taşkent bölgelerini içine alıyordu.

2- **Türkmen Cumhuriyeti.** Hazar kıyılarından Merv bölgesine kadar uzanan Türkmen toprakları ile eski Buhârâ Cumhuriyeti'nin Türkmenlerle meskûn olan Kerki ve Çarju vilâyetleri ile Harezmi'nin Türkmen bölgeleri olan Taşöz, İlyali, Parsu, Kunya-Ürgenç, Mangıt, Ambar-Mamak, Sadavar, Dargan-Ata ve Hocaeli'nin bir kısmını içine alıyordu.

3- **Tacik Cumhuriyeti.** Kurgan-Tube, Kulyab, Duşembe, Sir-Derya bölgesinin bir kısmı, Carm vilâyetleri ile Zereşan bölgesi ve garbî, Pamir bölgesi, Vâkhan [b. bk.] bölgesinin bir kısmı ile Sarısu bölgelerini içine alıyordu.

4- **Kırgız Muhtar Cumhuriyeti.** Karakol bölgesi, Pişpek, Evliya-Ata'nın bir kısmı, Namangan ile Endican'ın mühim kısımları, Fergana ve Hokand'ın bâzı bölgeleri ile Oş ve Pamir'in şimalini içine alıyordu.

5- **Kazak Cumhuriyeti.** Akmesit, Evliya-Ata'nın bir kısmı, Mirzaçul, Çimkent, Alma-Ata, Yarkent, Pişpek'in bir kısmı, Taldu-Kurgan ve Çizak'ın bir kısmı ile Kazak topraklarını içine alıyordu.

6- **Kara-Kalpak Muhtar Bölgesi** (Kazak Cumhuriyeti'ne bağlı). Kara Kalpak bölgesi sonradan teşkil olunmuştur. Amu-Derya ve Harezmi (Hive) yakınındaki Kara-Kalpak yerleşme bölgelerinden meydana gelir (Vaidyanath, *ayn. esr.*, s. 188-191; Hayit, *ayn. esr.*, s. 345-352).

Bu cumhuriyetler, Rus komünist partisi tarafından tasdik edilir edilmez, her cumhuriyetin Komünist Partisi ileri gelenleri komiteler kurmak sûretiyle kendi idârî, iktisâdî ve kültürel programlarını Moskova'nın direktifi istikâmetinde yapmaya başladılar. Böylece bu programların tasdiki ile Rus

TAJIKISTAN: THE TRIALS OF INDEPENDENCE

Edited by

*Mohammad-Reza Djalili, Frédéric Grare
and
Shirin Akiner*

July 1988

CURZON

Bref exposé, très descriptif, sur quelques unes des œuvres littéraires pré-soviétiques, poétiques et dramaturgiques, de l'écrivain ferghanais de langue uzbeke Hamza Hakîmzâda Niyâzî (1889-1929), insistant notamment sur l'importance de la thématique anticoloniale. S.A.D.

397. KARIMOV, Naim. «Behbudij va ġadid adabijoti». *Ūzbek Tili va Adabijoti* fasc. n° 3 (1995) pp. 3-7.

[Bihbûdî et la littérature *jadîd*]

Par l'un des principaux redécouvreurs actuels, à Tashkent, des textes littéraires des auteurs *jadîd* turkestanais du premier tiers du XXe siècle, cette étude évoque l'importance des écrits journalistiques et littéraires de Bihbûdî (1875-1919) pour l'émergence contemporaine, au Turkestan, d'une littérature en persan et en uzbeke servant de véhicule aux slogans des modernistes musulmans. Si l'A. rappelle les influences intellectuelles reçues par Bihbûdî lors de ses années de formation et de ses voyages — en Égypte et en Palestine, notamment, dans les toutes premières années du siècle (sans un mot, toutefois, pour Muhammad 'Abduh ni son enseignement) —, on peut déplorer que rien ne soit dit de l'impact, pourtant considérable, exercé par la presse et la littérature musulmanes d'autres régions de l'Empire russe, en particulier de la Moyenne-Volga et du Caucase méridional, sur l'émergence de l'œuvre de Bihbûdî et de celle d'autres lettrés modernistes de Samarcande. S.A.D.

398. KHALID, Adeb. «Muslim printers in Muslim Central Asia». *Central Asian Survey* 11, 3 (1992) pp. 113-118.

Un article important et fort bien documenté sur le développement des premières maisons d'édition musulmanes au Turkestan russe et sur les mesures de contrôle et de limitation prises par les autorités coloniales à l'encontre de ce mouvement. S.A.D.

399. MÄHDIEV, Röstam. «Tatar mädräsäläre», in: Röstam Mähdiev ed., *Mädräsäsälärä kitap kıştase: Mäshür mäğrifät üzäkläre tarixynnan*. Kazan, Tatarstan Kitap Näşriyatı, 1992, pp. 3-12.

[Les *madrasa* tatars]

Éditeur de cet ouvrage collectif en tatar consacré, en principe, aux bibliothèques des *madrasa* de la Moyenne-Volga au tournant des XIXe et XXe siècles (mais qui est en fait une suite de monographies générales sur quelques uns de ces établissements, plus ou moins célèbres), l'A. introduit son recueil par un article très synthétique sur leurs collections de livres aujourd'hui dispersées (d'après, en particulier, le fonds de la Bibliothèque orientale de l'Institut d'Histoire de l'Académie des sciences du Tatarstan), en consacrant quelques paragraphes à la politique éditoriale des grandes *madrasa* réformées et à l'histoire de leurs bibliothèques au lendemain de la soviétisation. S.A.D.

400. MAHMUD, Vadud. «Turk šoiri Ağzıj», éd. par B. Qosimov, in: Šuhrat Rizaev ed., *Millij uġoniş v uzbek filologijasi masalalari: Ūzbek Filologijasi Fakul'teti Ilmij Kengashi (11.10.1990) da tasdiqlandi*. Tashkent, Universitet, 1993, pp. 76-85.

['Ajzî poète turc]

Réédition en caractères cyrilliques d'un article paru en 1924 dans la revue *Inqilâb* de Tashkent, dans lequel le publiciste *jadîd* de Samarcande 'Ajzî (1865-1927) était présenté comme le représentant d'une tradition poétique chaghatay revivifiée, au service d'une modernisation du turki d'Asie Centrale, et comme un poète d'inspiration civique dont l'œuvre avait favorisé en Asie Centrale le renforcement d'une conscience communautaire spécifiquement «islamique». Un texte intéressant et représentatif de l'enracinement du *jadidisme* culturel et politique dans les milieux lettrés turkestanais, à la veille du découpage ethno-territorial de l'Asie Centrale. La tonalité n'allait du reste pas tarder à changer, à partir du milieu des années vingt, comme le montre par exemple un texte du célèbre critique tadjik Rahîm Hâshim, publié en 1928 et réédité par Ū. Dolimov et Š. Rizaev dans le présent recueil («Siddiqij tuġrisida

mulohazalar», pp. 86-93), où 'Ajzî est taxé *post mortem* de «poète de la bourgeoisie marchande» musulmane, tandis que le *jadidisme* en tant que tel est condamné comme mouvement nationaliste bourgeois et anti-russe... S.A.D.

401. MAHMUDOV, Muhammadġon. «Hoġi Muinning iġodij jŷli». *Ūzbek Tili va Adabijoti* [Tashkent] fasc. n° 1 (1992) pp. 49-54.

[La voix créative de Hâġġi Mu'in]

Rare et importante présentation de l'œuvre publiée et manuscrite de Hâġġi Mu'in b. Shukrullâh Kattaqurġhâni, dit Mihrî (1883-1938), compagnon et traducteur en uzbeke de Bihbûdî, et l'un des principaux publicistes, théoriciens de la réforme de l'enseignement islamique et contempteur des «qadimistes» à Samarcande et dans sa région pendant le premier tiers de ce siècle, totalement oublié par la critique uzbeke soviétique jusqu'à une très récente et incomplète réhabilitation. S.A.D.

402. MAMAġONOV, Salohiddin. «Hamza va ġadidçilik asarlarining millij ġozibasi». *Ūzbek Tili va Adabijoti* [Tashkent] fasc. n° 3 (1995) pp. 12-19.

[Hamza et la tentation nationale dans ses œuvres *jadîd*]

Les débats de la fin des années 1980 sur la personnalité et l'œuvre du publiciste turkestanais Hamza Hakîmzâda Niyâzî avaient conclu à la remise en cause de son rôle (central pour l'historiographie soviétique) dans l'émergence d'une culture politique moderniste au Turkestan colonial russe. Certains critiques allèrent même jusqu'à lui dénigrer la paternité de certaines de ses œuvres (au premier rang desquelles le fameux drame «Maître et serviteur», exclu en 1988-89 de l'édition des «Œuvres choisies» en cinq volumes). Spécialiste des milieux intellectuels ferghanais du premier tiers du XXe siècle, l'A. propose ici une première tentative de réhabilitation post-soviétique de Hamza, naguère décrié pour sa conversion au communisme — en démontrant notamment le caractère anticolonial de sa production littéraire prérévolutionnaire et en remplaçant son adhésion au parti communiste turkestanais, dans le cadre de la stratégie d'allégeance qui fut celle d'une bonne part de l'intelligentsia musulmane de la région, après la répression de l'Autonomie de Kokand en février-mars 1918. S.A.D.

403. MANNONOV, B.S. «Hofiz Muhammad Fozilxonning Buxoro safari». *Šarġsunoslik* [Tashkent] fasc. n° 5 (1994) pp. 13-25.

[Le voyage à Boukhara de Hâfîz Muhammad Fâzil Khân]

Etude comparative, dans le contexte géopolitique général des premières années du XIXe siècle, des voyages respectifs en Asie Centrale de Mir 'Izzat Allâh et Fâzil Khân, fondée notamment sur un manuscrit du *Târikh-i manâzil-i Bukhârâ* de ce dernier, conservée à la Bibliothèque de l'Université d'Aligarh. S.A.D.

404. MIRBABAËV, A.K. *Istorija madrasa Tadžikistana*, vol. 1. Dushanbeh, Meros, 1994, 125 p., ill.

[Histoire de la *madrasa* au Tadjikistan, vol. 1]

Nous ne disposons malheureusement que du premier volume de cette très importante monographie sur l'histoire de la *madrasa* sur l'actuel territoire du Tadjikistan qui, après une introduction sur la place de cette institution dans la cité centrasiatique, présente des suites de notices historiques richement documentées sur les *madrasa* encore sur place ou disparues de l'actuel Tadjikistan septentrional (Khojand, Ourâ-Teppa et Pendjikent, Kânibâdâm et Isfara, ainsi qu'un chapitre très intéressant sur les *madrasa* rurales). Ces descriptions sont suivies d'une étude systématique des spécificités architecturales des *madrasa* de la région, ainsi que de la composition sociale du personnel de ces *madrasa* et de leur fonctionnement économique pendant la période présoviétique. S.A.D.

405. MIRZÂ SERÂJ AL-DIN HÂġġI 'ABD AL-RA'UF [BOKHÂRÂ'Î]. *Tohaf-e ahl-e Bokhârâ*, éd. Mohammad Asadiyân. Tehrân, Enteshârât-e Bu 'Ali, 1991/1370, 2e éd., 384 p.

[Souvenirs aux gens de Boukhara]

Abstracta Iranica, 17-19 (1994-1996)

Tehran, s. 133.

Enquête linguistique dans cette région jadis très prospère de la province de Kâshân avec textes et lexique. R.

109. ÂSHURI, Dâriush. *Bâzandishi-e zabân-e fârsi – Noh maqâle*. Tehrân, Nashr-e Markaz, 1372/1993, 174 p.
[Réflexion sur la langue persane – recueil de 9 articles]

Travaux de linguistique sur la langue persane, de caractère général, ou bien portant sur des points précis, comme la transformation nominale ou l'écriture. Compte rendu dans *Nashr-e Dâneshteh* 14, 3 (1372/1993) p. 57. C.F.

110. BECKA, Jiri'. «Problème de l'écriture au Tadjikistan», in: Ch. Balaÿ, Cl. Kappler & Ž. Vesel eds., *Pand-o Sokhan. Mélanges offerts à Charles-Henri de Fouchécour*. Téhéran, Institut Français de Recherche en Iran, diff. Peeters, 1995, pp. 43-51 (Bibliothèque Iranienne, 44)

La polygraphie en plein développement a provoqué, à partir de la deuxième moitié du XIXe siècle, des tentatives de réforme et de simplification de l'écriture des textes turcs et persans, écrits jusque-là avec les caractères arabes. L'A. esquisse une histoire de ces réformes, et s'attache en particulier à l'entreprise de Sadr al-din 'Ayni pour le monde tadjik à partir de 1927. Cette entreprise aboutit au «Projet de Fitrat», qui fut mis en œuvre en 1930. Il s'agissait de passer à l'écriture en caractères latins, avec des adaptations, dès l'apprentissage scolaire. Mais dès 1938, les caractères cyrilliques ont remplacé les latins, avec un but de «russification» à l'idéologie que l'on sait. Les choses évoluèrent jusqu'à ce que, premier pays d'Asie Centrale, le Tadjikistan revienne en 1989 à l'écriture persane et arabe. L'A. nuance l'enthousiasme qui a été apporté à ce retour. R.

111. DABIR MOQADDAM, Mohammad ed. *Majmu'e-ye maqâlât-e nokhostin kon-farâns-e zabânshenâsi-e nazari va kârbordi*. Tehrân, Dâneshgâh-e 'Allâgha Tabâ-tabâ'i, 1372/1993, 239 p.
[Actes de la première conférence de linguistique théorique et appliquée]

Actes d'un colloque qui a eu lieu les 5 et 6 janvier 1991 à Téhéran à la Faculté des Lettres et Langues Etrangères avec 800 participants et 25 communications en persan et anglais, dont certaines de grande qualité. Les contributions abordent l'apprentissage de la langue (le développement de la parole chez les enfants persans de 2 ans) et l'enseignement, le bilinguisme, la grammaire et la logique, la littérature, l'informatique. M.K.

112. FARHÂDI, Kâzem. *Vâzhegân-e eqtesâd va zamînehâ-ye vâbaste*. Tehrân, Mo'assese-ye Ketâb-e Pishbord, 1992/1371, XLVIII-1258 p.
[Vocabulaire de l'économie et des disciplines annexes]

Compte rendu élogieux de cet ouvrage, vocabulaire d'économie, par Majid Malekân dans *Nashr-e Dâneshteh* 13, 3 (1372/1993) pp. 36-38, «ehtemâmi darkhor-e setâyesh». C.F.

113. FILIPPONE, Ela. *The 'Pupil of the Eye' in the Iranian Languages*. Napoli, Istituto Universitario Orientale, Dipartimento di Studi Asiatici, 1995, 90 p., bibliogr. p.71-83 (Etnolinguistica dell'Area Iranica, 5)

Cette étude originale est consacrée aux mots qui désignent la pupille dans les langues iraniennes anciennes et modernes. On est tout d'abord surpris devant le nombre impressionnant de vocables relevés par l'A. Ils sont classés sous 8 rubriques, selon des critères physiques. On trouve d'abord (1) des mots qui font allusion à la couleur noire de la pupille (plus exactement avec l'iris), qui contraste avec le blanc de l'œil. Par ex. phl. *siyâhag*, persan *syâh(-e çâsm)*, krd. *rešk*, etc. Une autre désignation (2) fait allusion à sa forme sphérique, ce qui entraîne souvent des comparaisons métaphoriques avec toutes choses de forme arrondie. On peut en effet la désigner comme un point *nokte*, une graine *toxm*, un grain (de raisin, de

céréale, etc.), une partie du corps humain (ou associée à elle), un fruit (pomme). Plus rares dans les langues iraniennes (mais pas dans d'autres langues) sont les mots qui associent la pupille avec la fonction royale (3): *badšah* en balochi, *jam* (< *Yima* le roi!) en persan. Plus fréquents, par contre, sont les termes qui expriment le brillant de la pupille (4), au point de la comparer à un astre *setâre-ye çâsm* (et *târâ*, d'origine indienne), voire à une lampe. La fonction de la pupille, la vue, sert souvent à la désigner (5), d'où les mots tirés du verbe: *dide* (bal. *didag*), etc. A côté de sa fonction propre, la pupille reflète aussi les images, à la manière d'un miroir (6). En waxi on trouve même *aynek* au double sens de «pupille» et de «lunette». C'est de cette fonction qu'il faut expliquer des termes comme «homme» (*mardom-e çâsm*, *mardome*), «femme» (*do xâtun*) ou encore *hendû-ye çâsm*, «garçon» ou «fille», et même de «poupée», comme autant de personnages dont elle renvoie le reflet. La pupille est aussi petite (7). On la désigne donc ainsi, ou avec des termes affectifs, ou encore des termes tirés du langage des enfants. Enfin, un petit nombre de mots sont difficiles à classer (8).

Cette étude est particulièrement instructive et agréable à lire. Elle montre la très grande richesse du vocabulaire iranien, que l'A. a traqué dans un grand nombre de publications. Ce genre d'étude devrait être poursuivi et déboucher un jour sur un dictionnaire des langues iraniennes, comparable à celui de Turner pour les langues indiennes. P.Lq.

114. KESHÂNI, Khosrow. *Farhang-e fârsi-e zânsu*. Tehrân, Markaz-e Nashr-e Dâneshgâhi, 1993, 451 p.
[Dictionnaire persan inverse]

Dictionnaire inverse, fondé sur le dictionnaire de M. Mo'in. Le classement alphabétique des mots persans par ordre inverse des lettres est très utile en poésie évidemment. C.F.

115. LAZARD, Gilbert. «Un conte en persan local de Khusf (Khorassan méridional)», in: Ch. Balaÿ, Cl. Kappler & Ž. Vesel eds., *Pand-o Sokhan. Mélanges offerts à Charles-Henri de Fouchécour*. Téhéran, Institut Français de Recherche en Iran, diff. Peeters, 1995, pp. 147-153 (Bibliothèque Iranienne, 44)

Les parlers persans du Khorassan ont bien entre eux une parenté générale; s'ils diffèrent quelque peu de village à village, ils ont notamment «l'intérêt de conserver certains traits que l'on relève dans les textes persans anciens (X^e/XIe ap. J.C.)» (p. 147). Au cours de ses nombreuses missions, l'A. a recueilli nombre de récits de narrateurs qu'il publie en marge et en accord avec ses travaux magistraux sur le persan, en particulier sur les parlers persans et sur les origines de la langue littéraire persane. Voici donc un récit recueilli à Khusf, localité au sud de Birjand, en novembre 1970. Le texte est transcrit, traduit et suivi de vingt remarques linguistiques très intéressantes, du point de vue phonologique et grammatical (comme la marque interne de l'*ezâfe*), synchronique mais aussi diachronique, c'est-à-dire en relation avec le persan ancien, comme la cooccurrence du préfixe verbal *be-* et de la négation, qui reste donc vivante. Mais le conte lui-même est digne de figurer dans un recueil qui lui donnera sa bonne place. Trois personnages: le roi, le vizir et la fille du vizir. Le roi veut mettre le vizir à l'épreuve, comme il convient, en lui posant deux énigmes que la fille du vizir résoud si bien qu'il n'y aura plus d'énigmes au vizir. Les deux énigmes: 1) quel est le dernier des hommes, des animaux, des travaux, des fruits, des villes? Réponse: un Tsigane, qui avait un âne vert, qui mangeait des cornes, filait au fuseau et allait au Sistan. 2) Que fait Dieu au ciel, que mange-t-il et quel est son vêtement? Réponse aux deux dernières questions: il n'a pas de corps, mais se soucie des créatures. Mais que fait-il? La fille prend la couronne du roi et le bonnet de son père et inverse leur place. Il change comme le soleil. Et le roi ne proposa plus d'énigmes. R.

116. LAZARD, Gilbert. *L'actance*. Paris, Presses Universitaires de France, 1994, 288 p. (Linguistique nouvelle)

Dans cet ouvrage consacré à l'actance «[...] c'est-à-dire les faits relatifs aux relations grammaticales qui s'établissent entre le prédicat verbal et les termes nominaux qui en dépendent» (p. IX), l'A. invoque nombre de faits pris aux langues iraniennes. C'est sous cet angle que je tâcherais d'en rendre compte (pour une revue systématique de l'ouvrage, se reporter au

démie, avant une radicalisation politique et idéologique qui ne serait pas antérieure au plein développement de la guerre civile au Tadjikistan, pendant l'été 1992. S.A.D.

470. ISMAILOV, Hamid. «National Consciousness and Uzbek Poetry (1920-1980)», in: Ingeborg Baldauf & Michael Friederich eds., *Bamberger Zentralasienstudien: Konferenzakten ESCAS IV: Bamberg 8.-12. Oktober 1991*. Berlin, Klaus Schwarz, 1994, pp. 185-204; appendice p. 199-204 (Islamkundliche Untersuchungen, 185)

L'A. s'est proposé de suivre, au cours d'une période découpée en décennies, l'évolution du «sentiment national» à travers des poèmes uzbeks portant sur des thèmes proches, sans parvenir, la plupart du temps, à des conclusions bien convaincantes sur le thème qu'il s'est donné, dans la mesure où son propos reste le plus souvent limité à des considérations sur l'évolution des formes littéraires et leur investissement par un sens neuf. S.A.D.

471. JAHANGIRI, Guissou. «Les prémisses de la construction de l'identité nationale tadjike: 1920-1930», in: Mohammad Djalili & Frédéric Grare eds., *Le Tadjikistan à l'épreuve de l'indépendance*. Genève, Institut Universitaire des Hautes Études Internationales, 1995, pp. 29-54.

«Comment peut-on être tadjik?» L'auteur analyse la manière dont le ministère de l'Éducation de la jeune R.S.S., autonome puis fédérée, du Tadjikistan tenta, à partir de 1924, de répondre à cette question — contre les allégations des nationalistes turkestanais favorables à une politique de turquisation linguistique — en mettant sur pied une idéologie de la nation fondée, selon les canons stalinien, sur la définition d'une ethnie et d'un territoire historique spécifiquement «tadjiks» et sur la modernisation du parler persan vernaculaire du Miyânkâl, promu au statut de langue de presse et d'administration, tandis qu'une littérature nationale voyait le jour, alimentée à la tradition littéraire persane d'Asie Centrale. Déplorons que toute cette partie de l'article consacrée à la description du travail de construction d'une identité nationale fasse apparaître la première génération d'intellectuels tadjiks soviétiques (dont le profil social est ici à peine esquissé) comme l'acteur presque exclusif des processus en cours. Ceux-ci ne sont recadrés que d'une manière incomplète, dans une dernière partie très elliptique, dans le jeu à trois qui partagea pendant les années vingt Moscou, Dushanbeh et Samarcande (capitale de la nouvelle R.S.S. d'Uzbékistan), sur la question du découpage ethno-territorial de l'ancien Turkestan russe. L'A. montre également peu d'intérêt pour le problème, pourtant si important, de la continuité ou rupture entre le *jadidisme* politique des années 1910, plutôt turquiste, et la conversion des élites intellectuelles et politiques du Tadjikistan, dont une majorité étaient issus de la mouvance *jadid*, à un idéal national tadjik — comme si ces choses-là allaient de soi. S.A.D.

472. KARIM, Ibrohim. *Madaminbek (Iğtimoiy-falsafiy oçerk)*. Tashkent, Jozuvči Naşrijoti, 1993, 72 p.
[Madamin Bık: étude sociale et philosophique]

Réflexion sur les années de combat de Muhammad Amin Bık b. Ahmad Bık (1889-1920), l'un des chefs mythiques de la résistance des *basmachis* contre l'Armée Rouge dans la vallée de Ferghana. La figure de Madamin est généralement présentée à Tashkent, depuis l'indépendance récente de l'Uzbekistan, comme protagoniste d'une lutte d'indépendance nationale spécifiquement uzbeks — une thèse reprise sans discussion par l'A., qui ne prend pas la peine de l'étayer par une quelconque documentation. S.A.D.

473. KARIMOV, Naim. *Usmon Nosir. Hajotij lavhalar, huğğatlar, rivojotlar*. Tashkent, Şarq, 1993, 206 p. (Istiqlol Fidojilari)
[‘Usmân Nâsir: sources, documents et souvenirs biographiques]

Biographie détaillée du poète uzbek ‘Usmân Nâsir (1912-1944), depuis ses années de formation à son arrestation pour «nationalisme» lors des grandes purges de 1937. L'ouvrage restitue les multiples liens personnels du jeune poète dans le très riche milieu littéraire de

Tashkent, en particulier les cercles néo-*jadids* regroupés autour de Chulpân et de ‘Abdalâh Qâdirî. Il offre donc une contribution importante à notre connaissance d'une certaine contre-société uzbeks pendant les «années de plomb». L'A. a publié dans la foulée un volume consacré au procès et aux années de captivité de son héros: *Usmon Nosirning süngi kunlari* [Les derniers jours de ‘Usmân Nâsir], Tashkent, Sharq, 1994, 254 p. (coll. Istiqlol fidojilari). S.A.D.

474. KARIMOV, Naim. «Çülpon va uning badiij olami», in: *Çülponning badiij olami*. Tashkent, Uzbekiston Respublikasi Fanlar Akademijasining Fan Naşrijoti, 1994, pp. 3-58.
[Chulpân et son monde imaginaire]

À partir de souvenirs de contemporains, l'auteur restitue le climat intellectuel des années trente en Uzbekistan et le rôle de l'écrivain *jadid* ferghanais ‘Abd al-Hamid Sulaymân, dit Chulpân (vers 1897-1938) dans les sociabilités lettrées de Tashkent. Tout appareil critique fait malheureusement défaut à cette étude, qui constitue pourtant à ce jour l'une des biographies les plus complètes de Chulpân et fourmille d'informations sur les relations entre l'intellectuel moderniste d'Andidjan et son milieu. S.A.D.

475. KASAEV, Sergej Savvič. *Nekotorye aspekty rešenija nacional'nogo voprosa v Uzbekistane*. Tashkent, Özbekiston, 1994, 80 p.
[Quelques aspects de la solution de la question nationale en Uzbekistan]

Contrairement à ce que laissent imaginer son titre et sa présentation, cet opuscule n'aborde guère les aspects actuels de l'épineuse question nationale en Uzbekistan, mais concentre son étude sur la période 1925-1937, à travers la distribution aux diverses minorités ethniques de la république des ressources en eau et en terre, au lendemain de la collectivisation. En fait les résultats de cette étude, qui demeurent très superficiels quant aux effets sociaux de l'attribution de terres aux diverses minorités de la république (Juifs, Qazaqs, Tsiganes...), soulignent surtout les grandes disparités régionales apparues dans l'application des réformes successives de la propriété foncière de 1925 à 1929. S.A.D.

476. KERIMOV, Gasym M. «Islamskie èvoljucionnye processy u Sovetskoj Central'noj Azii», in: Ingeborg Baldauf & Michael Friederich eds., *Bamberger Zentralasienstudien: Konferenzakten ESCAS IV: Bamberg 8.-12. Oktober 1991*. Berlin, Klaus Schwarz, 1994, pp. 279-290 (Islamkundliche Untersuchungen, 185)

Suite de considérations générales mal informées sur la «réislamisation» en Asie Centrale soviétique, égrenant en particulier les mesures administratives prises successivement par Moscou à l'encontre de ses populations musulmanes. S.A.D.

477. KOMATSU, Hisao. 20. Yüzyıl başlarında Orta Asya'da türkçülük ve devrim hareketleri: Abdürrauf Fitrat'ın «Münazara» tartışma isimleri eserinin türkçülük ve devrim hareketlerinin başlangıç ve gelişiminde rolü. Ankara, Turhan kitabevi, 1993. [Le turquisme et les mouvements révolutionnaires en Asie Médiane au début du XXe s.: le rôle de la *Munâzara* de ‘Abd al-Ra’uf Fitrat dans la genèse et le développement du turquisme et des mouvements révolutionnaires]

Première monographie consacrée à la figure de Fitrat (1886-1937), qui fut dans le premier tiers du XXe siècle l'un des principaux porte-parole de la modernisation culturelle et politique à Boukhara puis en Uzbekistan soviétique, cette étude insiste particulièrement sur le rôle fondateur de sa *Munâzara* écrite à Istanbul en 1909-1910 pour l'émergence et la structuration du mouvement *jadid* dans l'émirat de Boukhara après le retour de Fitrat en 1913. L'A. consacre aussi plusieurs chapitres fort importants à la permanence, incarnée par Fitrat, d'un «turquisme» culturel et politique dans la RPS de Boukhara puis la RSS d'Uzbekistan, jusque dans les années de glaciation stalinienne. S.A.D.

Abstracta Iranica, 77-79 (1994-1996) Tashkent, s. 156.

semble peu à même de rendre les Uzbeks plus conscients de leur rôle d'agents de leur propre destin collectif. S.A.D.

815. MIROLIMOV, Šavkat éd. *Mahalla mehri*. Tashkent, Navrüz, 1994, 136 p.
[Le rayonnement de la *mahalla*]

Représentatif de la production journalistique la plus officielle de l'Uzbekistan, ce petit ouvrage présente l'intérêt de décrire les multiples tentatives faites par le pouvoir actuel pour encadrer le mouvement de revitalisation des sociabilités urbaines traditionnelles au niveau des quartiers (*mahalla*), lequel fut au centre de l'idéologie officielle développée à Tashkent dans les premières années de l'indépendance. S.A.D.

816. MUNKI, Rağab & XATLONI, Amiršo. *Nomus*. Dushanbeh, našrijoti Payk, 1994, 352 p.
[L'honneur]

Recueil d'environ 350 biographies, illustrées de nombreux portraits photographiques, de «martyrs» de la guerre civile tadjike, originaires des principaux cantons du sud du pays. Un document précieux pour l'élaboration future d'une «figure type» du combattant des milices «rouges», regroupées un temps sous l'autorité du chef de guerre Sangak Safar. S.A.D.

817. RAD, Mina. «Les médias au Tadjikistan». *CEMOTI* 20 (1995) pp. 211-224
(Dossier: «Médias d'Iran et d'Asie centrale»)

On déplorera le parti pris qui est celui de l'A., comme de la plupart des observateurs politiques du Tadjikistan, de limiter leur commentaire à une défense et illustration de la liberté de presse, ou de divers signes extérieurs de démocratie, sans s'intéresser à la logique propre du conflit qu'ils ont sous les yeux. On obtient une lecture morale de l'histoire des organes de la presse d'opposition tadjike — laquelle est du reste à peine esquissée ici, à partir d'exemples empruntés à la biographie de quelques journalistes d'opposition —, sans qu'une ligne soit consacrée aux médias officiels. On retiendra quand même un chapitre sur le journal *Carâq-i ritz*, publié à Moscou depuis 1993 et distribué sous le manteau (sans qu'un mot soit dit par l'A. de son contenu), un autre sur la radio (on ne sait pas comment l'A. a mesuré l'«audience importante» de certaines émissions, ni ce qu'elle entend par le rôle «déterminant» des slogans de la radio iranienne dans le déroulement des manifestations des années 1991-92 à Dushanbeh), et un dernier sur la télévision (où l'A. note bien la régionalisation de ce média, apparue dès les premières années du conflit, sans s'intéresser à un phénomène pourtant significatif, qui est la multiplication à Dushanbeh et dans les villes du Tadjikistan de la télévision par câble — un facteur d'autonomisation culturelle, régionale et locale, tout à fait considérable). S.A.D.

818. ROY, Olivier. «En Asie centrale: kolkhoziens et entrepreneurs», in: Jean-François Bayart éd., *La réinvention du capitalisme: les trajectoires du politique*, 1. Paris, Karthala, 1994, pp. 73-86 (Hommes et Sociétés)

L'une des grandes spécificités sociologiques de l'Asie Centrale contemporaine est la préservation (relative) des campagnes, moins marquées que le monde rural russe par la collectivisation des terres agricoles dans les années trente. Parallèlement, dans une région moins industrialisée que la partie européenne de l'URSS, le pouvoir des apparatchiks reposait et continue de reposer sur des réseaux de solidarité d'origine rurale. À partir de ce constat général — effectué sur la base de travaux de terrain au Tadjikistan et dans la vallée de Ferghana —, l'A. s'est intéressé au kolkhoze comme unité de base de réseaux de clientélisme économique et social, sinon politique, culminant dans l'identification des communautés locales à un district ou, plus largement, à une province. Communauté autonome étendant ses ramifications vers la ville et l'État, le kolkhoze ouzbek ou tadjik fonctionne donc comme une base territoriale de pouvoir, branchée sur un appareil d'État — le président de kolkhoze apparaissant, grâce à ses relations dans l'appareil d'État ou le réseau horizontal des autres prési-

dents, comme un indispensable vecteur d'insertion économique de la communauté locale dans des marchés encore très étatisés. Le maintien du kolkhoze apparaît ainsi comme une nécessité, à la fois pour les apparatchiks et pour les paysans, ces derniers ayant besoin de la structure communautaire pour avoir accès aux bénéfices du marché, mais aussi parce que c'est «leur forme d'accès au politique, d'articulation sur l'appareil d'État et de protection contre lui et les ambitions des autres groupes». L'A. termine d'ailleurs en indiquant que la reprise en main néo-communiste observée en Uzbekistan comme au Tadjikistan, ces cinq dernières années, ne s'oppose pas à l'autonomisation des notables kolkhoziens comme acteurs d'une certaine économie de marché.

Dans cette mesure, on peut certes affirmer, comme le fait l'A., que la réforme du statut de la terre n'est pas une question d'actualité. Elle l'a été cependant au cours des années 1987-93, pour l'intelligentsia d'académie pro-Gorbatchev de Tashkent et de Dushanbeh, libérale en matière de pratiques culturelles mais volontiers jacobine dans le domaine économique, car elle était dépourvue de la base sociale rurale et de l'accès aux leviers économiques de ses concurrents, les technocrates de l'appareil d'État. En effet, les intellectuels radicaux du mouvement *Rastâkhez* ou du *Nahzat-i islâmi* au Tadjikistan étaient souvent issus de communautés d'agriculteurs migrants descendus des régions montagneuses de la république vers les plaines cotonnières à partir du milieu des années 1950 (cf. Bushkov *supra* n° 810 et Mulladjanov n° 484). Ils ne disposaient donc pas de la base territoriale stable qui faisaient la force de leurs rivaux «conservateurs», et c'est pourquoi la question du refus d'une privatisation des biens de production, et en particulier de la terre agricole, mais aussi d'une plus grande centralisation économique, a occupé une place centrale dans la littérature et la presse de cette intelligentsia radicale, pendant toute la phase de montée en puissance de ses organisations (1989-1992), même si ce thème a été depuis cinq ans remis dans les cartons. S.A.D.

819. SCHOEBERLEIN-ENGEL, John. «Conflict in Tadjikistan and Central Asia: The Myth of Ethnic Animosity». *Harvard Middle Eastern and Islamic Review* 1, 2 (1994) pp. 1-55.

L'une des premières études sociologiques d'ensemble consacrées à la guerre civile au Tadjikistan, cet article propose un décryptage de la genèse du conflit, fondé sur l'analyse de la radicalisation politique progressive de segments croissants de la société tadjike, devant le refus des communistes au pouvoir de démocratiser leur régime. Parmi les quelques réserves que l'on peut formuler sur cette approche — dont le but explicite et méritoire est d'infirmer les stéréotypes en cours sur l'incapacité à la démocratie des sociétés centralasiatiques —, nous retiendrons ici la diabolisation des communistes tadjiks (globalement présentés comme une hiérarchie sans projet autre que la seule conservation de ses privilèges et sans autre stratégie que le blocage du changement), et le portrait souvent très édulcoré des organisations de l'opposition radicale (dont le discours nationaliste, voire volontiers irrédentiste, est ici nié en dépit de toutes les évidences). Cet article n'en constitue pas moins une étude très lucide et un apport déterminant à l'analyse de la guerre civile du Tadjikistan, ne serait-ce que par le rôle qu'elle accorde au clivage net apparu, dans les dernières années du régime soviétique (c'est-à-dire à une date antérieure à celle identifiée par l'auteur, qui situe ce changement à l'automne 1991), entre ceux qui, en Asie Centrale soviétique, possédaient les instruments de la transition politique et économique en cours et entendaient bien en conserver le monopole, et ceux, plus nombreux mais aussi plus démunis, qui du fait de leurs origines sociales ou parfois géographiques, n'avaient pas le moindre accès aux ressources publiques et privées dégagées par la faillite du système et espéraient en recueillir une part. S.A.D.

820. TYSON, David. «The Role of Unofficial Audio Media in Contemporary Uzbekistan». *Central Asian Survey* 13, 2 (1994) pp. 283-293.

L'A. analyse l'échec global des organisations de l'opposition politique ouzbeke de la fin des années quatre-vingts et de leurs médias (écrits, pour l'essentiel), à mobiliser dans de larges couches de la population, en dehors des villes et de leurs abords immédiats. Il se penche par contre sur le succès croissant d'un autre type de véhicule de l'information alternative: les «petits médias», auditifs en particulier, beaucoup plus largement utilisés par des acteurs

Abstracta Iranica, 17-19 (1994-1996) Tehran, s. 265.

478. MAMAĞONOV, Salohiddin. «Čülponning nasrij iğodi». *Ўzbek Tili va Adabijoti* [Tashkent] fasc. n° 6 (1992) pp. 6-13.
[L'œuvre en prose de Chulpân]

Cette étude très importante de l'œuvre en prose de l'écrivain moderniste et nationaliste ferghanais de langue uzbeke 'Abd al-Hamîd Sulaymân, dit Chulpân (vers 1897-1938), commence par un rappel détaillé de sa production littéraire de la période coloniale — des nouvelles très inspirées de Bihbûdî et des auteurs tatars du début du siècle, publiées dans les journaux et revues musulmans libéraux du Turkestan —, avant d'aborder le gros morceau constitué par le roman historique *Keçe va kunduz*, en deux parties (la première publiée à Tashkent en 1936 et la seconde aujourd'hui perdue), dont l'arrière-plan est donné par le «soulèvement des saisonniers» de l'été 1916. L'A. insiste fort judicieusement sur les multiples continuités entre les deux périodes, coloniale et soviétique, de l'œuvre multiforme de Chulpân, en insistant sur le turquisme de son auteur et sur ses attaches avec le monde tatar, ainsi que sur le caractère tout à fait central, dans son œuvre, de la thématique coloniale et de la défense des droits des populations «autochtones», jusque dans les années de la terreur stalinienne. Cet article fut l'un des premiers en Asie Centrale post-soviétique à souligner de manière systématique la permanence au Turkestan soviétique d'un «jadidisme politique», marqué par le turquisme et l'inspiration anti-coloniale, jusqu'au cœur des années de plomb.
S.A.D.

479. MAQSUDIJ, Junus. *Uluqlar davrasida*. Tashkent, Ўzbekiston Respublikasi Fanlar Akademijasi Fan Naşrijoti, 1994.
[A l'époque des grands hommes]

Ouvrage d'un intérêt tout à fait capital sur les sociabilités intellectuelles en Uzbekistan (à Tashkent, en particulier), au début des années trente, le livre de souvenirs d'un jeune disciple du publiciste et romancier *néo-jadîd* 'Abdallâh Qâdirî permet d'apprécier l'importance de l'héritage du réformisme musulman dans une certaine contre-société turkestanaise, jusqu'à la veille des grandes purges de 1937. Du même auteur et sur le même sujet, on lira également: *Xazon bûlgan taqdirlar* (A. Qodirij va dūstlari haqida xotiralari) [Destins interrompus (Souvenirs sur 'Abdallâh Qâdirî et ses compagnons)], Tashkent, Abdulla Qodirij nominingi xalq merosi naşrijoti, 1995.
S.A.D.

480. MASOV, Rahim. *Tadžiki: istorija s grifom "soveršenno sekretno"*. Dushanbeh, Centr Izdanija Kul'turnogo Nasledija, 1995.
[Les Tadjiks: une histoire marquée du timbre "ultra-secret"]

Ouvrage polémique du vibrilonnant directeur de l'Institut d'histoire de l'Académie des sciences du Tadjikistan, qui s'attache ici à montrer, documents des archives soviétiques à l'appui, comment les droits nationaux de la nation tadjike ont été foulés aux pieds, par suite des intrigues du gouvernement uzbeke, lors des découpages ethno-territoriaux de l'ancien Turkestan russe, effectués sous l'égide de Staline en 1924 et en 1929. Sur le sujet, qui fit couler beaucoup d'encre à Dushanbeh dans les années d'apogée du mouvement national conduit par l'intelligentsia d'académie, on se référera aussi aux travaux (moins lourds d'a priori politiques et plus convaincants) de Donald Carlisle sur la stratégie nationale et territoriale des gouvernements uzbeke sous Faydallâh Khwâja et à ceux de Reinhard Eisener sur le comportement des gouvernements communistes tadjiks lors des deux découpages ethno-territoriaux.
S.A.D.

481. MAXKAMOVA-KARIMOVA, N. «Cennyj istočnik po istorii Uzbekistana 1925-1937 godov». *Obščestvennyje Nauki v Uzbekistane* [Tashkent] n° 6 (1994) pp. 54-58.
[Une source importante pour l'histoire de l'Uzbekistan dans les années 1925-1937]

Résumé d'une thèse de «candidat» en histoire soutenue à l'Université d'État de Tashkent en 1994, sur les archives du gouvernement de Faydallâh Khwâja (1924-1937) comme source pour l'histoire de l'Uzbekistan.
S.A.D.

482. MAXMADAMINOV, Abdulhaj. *Poiski istiny: "Obrazcy tadžikskoj literatury" v bor'be za prava tadžikskogo naroda*. Dushanbeh, Izdatel'stvo Sino, 1994.
[Recherches de la vérité: le "Nemune-ye adabiyât-e tadjik" de 'Aynî dans la lutte pour les droits du peuple tadjik]

Intéressante étude sur la manière dont le «Florilège de la littérature tadjike» publié par 'Aynî à Moscou, en 1926 (c'est-à-dire au plus fort d'un débat souvent violent, à l'échelle de toute l'URSS, sur la définition des littératures soviétique et nationales) s'inscrit dans la polémique engagée avec certains cercles intellectuels nationalistes uzbeke sur le statut de la langue persane et de la nationalité tadjike. L'insistance de 'Aynî sur la richesse et la continuité de la littérature persane d'Asie Centrale, dans l'histoire de laquelle une large place est faite aux précurseurs mythifiés (Rûdakî) mais aussi aux réformistes musulmans et *jadîds* de Samarcande et Boukhara au tournant des XIXe et XXe siècles, devait permettre de justifier l'autonomie politique accordée en 1924 aux Tadjiks à l'intérieur de la R.S.S. d'Uzbekistan, avant la proclamation d'une république fédérée en 1929.
S.A.D.

483. MIRVALIEV, S. *Ўzbek adiblari: ixčam adabij portretlar*. Tashkent, Ўzbekiston Respublikasi Fanlar Akademijasi Fan Naşrijoti, 1993, 247 p.
[Les hommes de lettres uzbeke: portraits littéraires en miniature]

Recueil d'une centaine de courtes biographies d'écrivains et hommes de lettres uzbeke, depuis les derniers grands représentants du *jadidisme* jusqu'aux auteurs nés au milieu des années 1950. Un outil pratique, malgré son absence d'apparat critique même élémentaire, pour une approche sociale et géographique des milieux lettrés uzbeke pendant toute la période soviétique.
S.A.D.

484. MULLÂDJANOV, Parviz. «Réflexions sur quelques effets du passage de génération dans l'intelligentsia contemporaine du Tadjikistan», trad Stéphane A. Dudoinon. *CEMOTI* 18 (1994) pp. 27-36 (N° intitulé: "Le Tadjikistan existe-t-il?")

Cette brève étude, par le plus prometteur des politologues tadjiks, met en relief un clivage interne de l'intelligentsia d'académie du Tadjikistan, entre une première génération de lettrés constituée dans les années trente à cinquante, souvent issue des grandes cités de Transoxiane et globalement attachés à la culture soviétique, et une seconde génération (la «seconde intelligentsia tadjike») sortie à partir des années soixante de la population rurale migrante originaire des régions montagneuses du pays, beaucoup moins touchée que la première par l'influence culturelle russe et que l'on allait retrouver dans les années quatre-vingt dans les rangs des organisations politiques islamistes et radicales.
R.

485. NIYAZI, Aziz. «The year of tumult: Tadjikistan after february 1990», in: Vitaly Naumkin ed., *State, Religion and Society in Central Asia. A Post-Soviet Critique*. Reading, Ithaca Press, 1993, pp. 262-289.

L'A. considère les manifestations violemment réprimées de février 1990, à Dushanbeh, comme l'événement qui permit, au Tadjikistan, la polarisation des forces politiques et le déclenchement plus ou moins différé de la guerre civile. Il s'interroge sur l'inaptitude du parti communiste à reprendre l'initiative politique à partir de ce moment et déplore le caractère localiste et «carriériste» de la «faction secrète» du PC tadjik, i.e. le groupe d'intérêts rassemblé derrière une escouade de jeunes réformateurs battus en brèche par l'entourage des premiers secrétaires Mahkamov et Nabiev. Ces caractéristiques sont ici opposées à la fluidité idéologique des organisations de l'opposition — y compris du *Nahzat-i islâmî*, même si l'A. prête à ces dernières des limites structurelles qui sont celles de son implantation régionale limitée à la haute vallée du Qarategin et aux communautés migrantes des plaines cotonnières du sud.
S.A.D.

486. NORMATOV, Umarali. «Abdulla Qodirij (1884-1938)». *Ўzbek Tili va Adabijoti* [Tashkent] fasc. n° 2 (1992) pp. 40-57.

Abstracta Ironica, 17-19 (1994-1996)

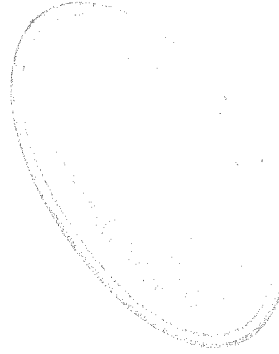
Tehran, s.l. 59 15 EKIM 2002

0.521

Bağımsızlık Sonrası Tacikistan

Dr. M. HAYDAROVA
(Tacikistan Cumhuriyeti)

15 HAZİRAN 1995

Politik ve Sosyo Ekonomik Değişim

Tacikistan, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden biridir ve Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) bir üyesidir.

9 Eylül 1991 Yılında Tacikistan, S.S.C.B. den bağımsızlığını ilan etti. Ocak 1992 Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı üyesi ve Mart 1992 de Birleşmiş Devletler üyesi oldu.

Bölge: Tacikistan 143.100 km², çoğunlukla dağlık bir alanı kaplar.

Coğrafi Özellikleri: Tacikistan'ın, Çin, Özbekistan, Kırgızistan ve Afganistan ile paylaştığı, 1000 km aşan uzunlukta sınırları vardır.

Nüfus: Ülkenin nüfusu, yüzde 62 i Tacik, yüzde 23 ü Özbek, yüzde 8 i Rus, yüzde 1.4 ü Tatar ve yüzde 13 ü Kırgız olmak üzere, yaklaşık 5.7 milyondur.

1989 da Batı İran dil grubuna giren ve İran'da konuşulan Farsça'ya benzeyen Tacik dili, Tacikistan'ın resmi dili olmuştur.

Yönetim Bölümü: İdarî merkezi Khorog'da olan Özerk Gorno-Badahşan vilayeti; İdari merkezi Hujand'da bulunan Leninabad vilayeti; İdari merkezi Kurgan-Tyube olan Khatlon vilayeti; Ayrıca ülke merkezinde Duşanbe'deki ulusal başkentten yönetilen Cumhuriyete Bağlılık Bölgelerini kapsayan onbir bölge bulunmaktadır. Son olarak, kendi şehir hükümetleri tarafından ayrı olarak yönetilen beş belediye vardır: Duşanbe, Nurek, Kofarnihon, Rogun, Tursun-zade.

1992-1994 İç Savaş: En az 50.000 ölü, ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kalan 700.000 kişi ve 55.000 i yetimlerden, 25.000 i dullardan oluşan en az 75.000 mültecinin Afganistan'a akın etmesiyle sonuçlandı. Binlerce ev ile yüzlerce okul ve tıbbi merkez hasar gördü. Tacikistan hâlâ, benzer biçimde, kötü sağlık

altyapısının ve dönemsel salgın hastalıkların acısını çekmeye devam etmektedir.

27 Haziran 1997: Hükümet ile birleşik Tacik Muhalefeti (UTO) arasında, Tacikistan'da Barış ve Ulusal Uzlaşmanın Sağlanmasına Yönelik Genel Anlaşma yapıldı. Taraflar, Tacikler arası görüşmelerin ve anlaşmaların uygulanışlarını 12 ile 18 ay içerisinde tamamlama konusunda mutabık kaldılar.

Tacikistan Anayasası, özellikle de "Bireylerin ve Vatandaşların Temel Hak ve Görevleri" adını taşıyan ikinci kısım ve yasa, teorik olarak tam eşitlik ile vatandaşların kendi kaderlerini belirleme, özgürlüklerini ve haklarını iletme haklarını verir.

Bunların birçoğu, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere karşılık gelir.

Anayasa'nın birinci maddesine göre, Tacikistan üniter ve laik bir devlettir. Yönetiminin üç kuvveti şunlardır. Yasal ve Temsili Kol (Majlisi Oli), İdari Kol ve Yargı.

Yüksek Meclis (Majlisi Oli), cumhuriyetin en yüksek temsili ve yasal organıdır. Yüksek Meclis oturumları, yılda iki kezden az olmamak üzere Merkez Seçim ve Referandum Kurulu tarafından toplanır. Oturumun toplanabilmesi için milletvekillerinin en az üçte ikisinin mevcudiyeti gerekir. 26 Şubat ve 12 Mart 1995 te, 181 üyeli yeni Yüksek Meclis oluştu. Majlisi Oli'nin Başkanı Safarali Rajabov'dur.

Kasım 1994 de Tacikistan'daki son başkanlık seçimleri, İmomalı Rahmanov % 58.3 oranında oy toplayarak Başkan seçildi.

Başkan, Devlet Başkanıdır. Aynı zamanda, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu ve yerel yönetimler de yönetim gücünü temsil ederler. Tacikistan Anayasası'na göre, Başkan, Yüksek Meclis'e nazaran daha az hakka sa-

edited by David Westerlund and Ingvar Svanberg

ISLAM OUTSIDE THE ARAB WORLD, Richmond: Curzon Press 1999, s. 182-189.

DN: 76882

majority of the population. This has provided an avenue for new and desperate attempts to formulate the true Islamic identity of Afghanistan, for a time lighting a star of hope, as in the first enthusiasm that met the advancing Taliban, but in the end adding confusion to confusion. It would be a fair guess that most Afghans remain uncertain about the true character of the religion they have fought so hard for twenty years to protect.

Tajikistan

About 90 per cent of the population of Tajikistan consists of what is often termed 'ethnic Muslims', that is peoples that before the Russian conquests in the nineteenth century were homogeneously Islamic and that in their private lives have upheld Muslim customs. These are people that speak Iranian (Tajik and various Pamir languages) or Turkic languages (Uzbek, Kirghiz, Turkmen, Kazak, Tatar etc.). Their percentage of the population is rising quickly, partly because of their high birth rate, partly through the emigration of citizens of European origin, mainly Russians, Ukrainians and Germans. In 1989 the population growth rate of Tajikistan was as high as 3.22 per cent, the highest figure in all of what was then the Soviet Union. The proportion of Russians in the population has decreased continuously from 13.3 per cent in 1959 to about 6 per cent today.

Insofar as they are at all aware of their religious identity, the majority of these ethnic Muslims would regard themselves as Hanafi Sunnites. A smaller group, consisting mainly of the Pamir peoples in the uppermost valleys of the river Oxus, are Ismailites, that is adherents of Seven-Imam Shiism. The census of 1989 also registered around 15,000 Jews, some of them so-called Chala, Jews that were converted to Islam by the rulers of Bukhara at the end of the eighteenth and the beginning of the nineteenth centuries. The Jewish colonies of Central Asia have a long history. Jews have probably lived there since pre-Islamic times. During recent years they have, however, emigrated in great numbers.

When, after the October Revolution, the Emirate of Bukhara was finally liquidated and the Autonomous Tajik Republic was erected in its eastern parts in 1924, the borders were drawn in such a way that the Persian-speaking Tajiks were separated from their old capitals, Samarkand and Bukhara. These cities were incorporated in the Uzbek Soviet Republic, and their importance as political, cultural and religious centres was systematically reduced. On the whole, the Soviet authorities treated the Muslims of Central Asia quite high-handedly, and a lengthy rebellion broke out which was not finally crushed until the middle of the 1930s. The insurgents, whom the Russians called 'basmachi', a Turkish word for robber, were to a great extent recruited among the adherents of the Sufi orders, and they were strongly motivated by Islam in their fight against the atheistic Soviet system which they regarded as a threat to their traditional way of living. They

Tajik pilgrims in Samarkand (photo: Ingvar Svanberg, 1990).

found shelter in the inaccessible mountainous regions of Tajikistan, but in the long run they could, of course, not keep up their isolated struggle against the well-equipped Soviet army. Due to the Sovietisation of Central Asia and the Basmachi rebellion considerable numbers of people, especially Uzbeks and Turkmen, fled to Afghanistan where they still live and are known as *muhajirin*, 'refugees'.

The new administration of Tajikistan, which was completely dominated by Russians, systematically repressed all official expressions of Islam. However, the Soviet power did set up a nominal Islamic organisation, which for Tajikistan meant that it came under the so-called Spiritual Directorate in Tashkent. This directorate was led by a *mufti* chosen and controlled by the central power, and under him Tajikistan had a similarly

EDITED BY YAACOV RO'1
 MUSLIM EURASIA: *Conflicting Legacies*
 London 1995, s. 123-142.

DN. 60557

7

APPENDIX 6.1 UZBEK LEADERS

FIRST CC SECRETARIES	PLACE OF BIRTH	CHAIRMAN, PRESIDUM OF SUPREME SOVIET	PLACE OF BIRTH	CHAIRMAN, COUNCIL OF MINISTERS	PLACE OF BIRTH
A. Ikramov 1925 - 1937	Tashkent	Iu. Ahunbabaev 1925 - 1943	Fergana 1925 - 1937	F. Khojaev	Bukhara
U. Iusupov 1937 - 1950	Fergana Oblast	A. Muminov 1943 - 1947	no data	S. Segizbaev 1937 - 1938	Tashkent
		A. Nijazov 1947 - 1950	Fergana	A. Abrurahmanov 1938 - 1950	Tashkent
A. Nijazov 1950 - 1955	Fergana	Sh. Rashidov 1950 - 1959	Jizak, Samarkand Oblast	A. Mavlianov 1950 - 1951	Kazakhstan
				N. Mukhitdinov 1951 - 1953	Tashkent
				U. Iusupov 1953 - 1954	Fergana Oblast
N. Mukhitdinov 1955 - 1956	Tashkent			S. Kamalov 1955 - 1957	Tashkent
S. Kamalov 1957 - 1959	Tashkent			M. Mirzaahmedov 1957 - 1959	no data
Sh. Rashidov 1959 - 1983	Jizak, Samarkand Oblast	Ia. Nasreddinova 1959 - 1970	Fergana	A. Alimov 1959 - 1961	no data
				R. Kurbanov 1961 - 1971	Bukhara
		N. Matchanov 1970 - 1978	Khorezm	N. Khudaiberdiyev 1971 - 1984	Jizak, Samarkand Oblast
		I. Usmankhojaev 1978 - 1983	Fergana		
I. Usmankhojaev 1983 - 1988	Fergana	A. Salimov 1983 - 1986	Tashkent	G. Kadurov 1984 - 1989	Tashkent
		P. Khabibulaev 1986 - 1989	Samarkand		
R. Nishanov 1988 - 1989	Tashkent	M. Ibragimov 1989 - 1991	no data		
I. Karimov 1989 - 1991	Samarkand	Sh. Iuldashev 1991	Fergana	M. Mirkasymov 1989	Tashkent
				Sh. Mirsaidov 1990. office annuled	Leninabad, Tajikistan

Tajikistan: Political Parties
 in an Inchoate National Space

GRIGORII G. KOSACH

The territorial disintegration of the former Soviet empire and the emergence on its ruins of new state entities were the natural outcome of profound, latently maturing processes which surfaced in the period of glasnost and perestroika. Today the root causes of these processes seem clear enough: economic degradation, an unprecedented outpouring of social tension and the breakdown of inter-ethnic relations which had been based on a model that comprised two mutually exclusive elements – ‘the flourishing of the socialist nationalities’ and the desire to mould the ‘Soviet people as a new historical community’. The attempts to solve the problems inherent in the implementation of these contradictory goals by traditional political and administrative methods and the tried and tested ideological clichés which the Soviet leadership was so reluctant to abandon proved utterly ineffective and abortive.

The Soviet ruling élite's political opponents in the union republics put forward their own perception of how to overcome the country's social and economic difficulties. Moreover, when choosing priorities in their practical programs of action, they resolutely discarded the quintessence of the ideological legitimization of the all-union communist system, namely, the proposition concerning its internationalist character. This basically set them apart from their adversaries. The parties and movements that stepped into the political arena in the republics in the latter half of the 1980s appealed to their national histories and values. In these they saw a prerequisite for the reform of the prevalent socio-economic structures. These parties and movements were established by the local ‘educated class’, which strove to achieve a nationally-oriented political space which, they presumed, would be an earnest of the rebirth and prosperity of the peoples inhabiting it. Only the resolute and complete eradication of the ideas and practices

07 NISAN 1998

تاجیکستان ۲۷۳ - ۲۴۷

تهران، ۱۳۵۵ش، س ۱، ش ۵-۴؛ کاشغری، محمود *دیوان لغات الترك*، ترجمه محمد دبیرسیاقی، تهران، ۱۳۷۵ش؛ کسروی، احمد، «آذری یا زبان باستان آذربایگان»، *زبان فارسی در آذربایجان*، به کوشش ایرج افشار، تهران، ۱۳۶۸ش، ج ۱؛ کیهان، مسعود، *جغرافیای متصل ایران*، تهران، ۱۳۱۱ش؛ لغتنامه دهخدا؛ متون پهلوی، به کوشش جاماسب آسانا، تهران، ۱۳۵۰ش؛ متین دوست، احمد، «زیانهای کنونی ایرانی در تاجیکستان»، *نامه پارسی*، تابستان ۱۳۷۹ش، س ۵، ش ۲؛ محیط طباطبایی، محمد، «دریاره لفظ تاجیک و تات»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ محیی‌الدینف، عبدالقادر، «مردم شهر و اطراف بخارا تاجیک‌اند؟ از یک؟»، همه؛ مسلمانان قیادانی، رحیم، «پیشانی سال»، *گزارش و گفت*، تهران، ۱۳۸۳ش، س ۳، ش ۱۵؛ هو، *تاجیکان در تاریخ*، تهران، ۱۳۸۳ش؛ معین، محمد، *تعلیقات بر برهان قاطع* (همه)؛ میراحمدی، مریم، «قوم تاجیک و فرهنگ تاجیکی در آسیای مرکزی»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ مینوی، مجتبی، «ترک و تازیکی در عصر بیهقی»، *تاجیکان، آریاییها و فلات ایران*، به کوشش میرزا شکورزاده، تهران، ۱۳۸۰ش؛ نسیم، محمد، «روابط تاریخی و فرهنگی عربهای افغانستان با عربهای ماوراءالنهر»، *ایران شناخت*، تهران، ۱۳۷۸ش، ش ۱۲؛ نظرف، حق نظر، *مقام تاجیکان در تاریخ افغانستان*، دوشنبه، ۱۹۹۹م؛ نفیسی، سعید، «تاریخ ملت تاجیک»، *پیام نوین*، ش ۱۱، ۱۲؛ نفیسی، علی‌اکبر، *فرهنگ*، تهران، ۱۳۴۸ش؛ نویهار، عبدالغیاث، «تاجیکان افغانستان»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ هرودت، *تواریخ*، ترجمه ع. وحید مازندرانی، تهران، ۱۳۶۸ش؛ همام، «تاجیکها»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ یعقوب‌شاه، یوسف‌شاه، «تاریخ شکل‌گیری تمدن تاجیکان»، به کوشش اردمهر و میرزا شکورزاده، *ایران شناخت*، تهران، ۱۳۷۶ش، ش ۶، ۷؛ یادهاشتهای مؤلف: نیز:

Boboev, Q. I. S., *Ta'rikhi khalqi tojik (Dasturi ta'lim)*, Dushanbe, 1998; Bobokhonov, M., *Ta'khi tojikoni jahon*, Dushanbe, 2002; Dupree, L., «Tajik», *Muslim Peoples*, ed. R. V. Weekes, Westport, 1984; Field, H., *Contributions to the Anthropology of Iran*, Chicago, 1939; Kuznetsov, B. I., *Drevnii Iran i Tibet*, Saint Peterzburg, 1998; Masov, R., *Ta'khi Tojikon bo Mūhri (komilan sirf)*, Dushanbe, 1996; Ne'matov, N., *Davlati Somoniēn tojikon dar ashai 9 va 10*, Dushanbe, 1989; Sebeos, Storia, Verona, 1999; Sharifov, H., *Tojikoni burunmarzi*, Khujand, 1999; Shoerberlein-Engel, J., «Perspektivy stanovleniya... Uzbekov», *Vostok*, Moscow, 1997, vol. III; *Tadzhikskaya sovetskaya ēnsiklopediya*, Dushanbe, 1980. رحیم مسلمانان قیادانی

تاجیکستان، کشوری در آسیای مرکزی. این کشور با ۱۴۳'۱۰۰ کیلومتر مساحت و ۶'۵۴۰'۰۰۰ تن جمعیت (۱۳۸۳ش/۲۰۰۴م) از شمال با قرقیزستان و ازبکستان، از غرب با ازبکستان، از شرق با چین، و از جنوب با افغانستان هم‌مرز است (انکارتا؛ «فرهنگ...»).

تاجیکستان کشوری کوهستانی است که حدود ۷۹۳ آن را رشته‌کوههای بلند منشعب از تیان‌شان، پامیر و آلای دربر گرفته است. تقریباً نیمی از مساحت تاجیکستان بیش از ۳ هزارمتر از سطح دریا بلندی دارد. دو رشته کوه قورمه و مغول نواحی شمالی، رشته کوه حصار - آلای نواحی مرکزی، رشته کوههای متوازی و نه چندان بلند باباطاق و آق‌طاق و قراطاق، تیرکلی طاق، سرسرک، خش و جیلان طاق نواحی جنوب غربی، و رشته کوههای پامیر مشهور به بام جهان، نیمه خاوری تاجیکستان را پوشانیده‌اند. بلندترین قله‌های تاجیکستان، قله‌اسماعیل سامانی

Sadoyi mardum, 2001, vol. LXVI, 2001; Yusufov, Z., «Tojikon dar farhangi...», *Bahari Ajam*, 1999, vols. VI-VIII.

مأخذ: آق‌باش قاجار، عبدالقادر خان، «در تحقیق لفظ تاجیک»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ افشار، ایرج، «مقدمه‌ای بر شناخت قوم تاجیک»، همان؛ اکرامی، جلال، «بخارا شریف بود، و شویف می‌ماند»، همان؛ اوستا، به کوشش جلیل دوستخواه، تهران، ۱۳۷۰ش؛ پارتولد، ولادیمیر، «تاجیکان»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ هو، «دریاره فرهنگ آریاییهای آسیای مرکزی»، *تاجیکان، آریاییها و فلات ایران*، به کوشش میرزا شکورزاده، تهران، ۱۳۸۰ش؛ برهان قاطع، محمدحسین بن خلف تبریزی، به کوشش محمدمعین، تهران، ۱۳۲۰ش؛ بطلیموس، جغرافیا، چ تصویری، به کوشش فواد سرگین، فرانکفورت، ۱۴۰۷ق/۱۹۸۷م؛ بندمش، به کوشش مهرداد بهار، تهران، ۱۳۶۹ش؛ بهار، مهرداد، پژوهشی در *اساطیر ایران*، تهران، ۱۳۶۲ش؛ بهرامی، احسان، *فرهنگ واژه‌های اوستایی*، تهران، ۱۳۶۹ش؛ پاشینو، *سفرنامه ترکستان، ماوراءالنهر*، ترجمه مادروس داودخانف، به کوشش جمشید کیان‌فر، تهران، ۱۳۷۲ش؛ پیرنیا، حسن، *ایران باستان*، تهران، ۱۳۶۹ش؛ *تاجیکان در مسیر تاریخ*، به کوشش میرزا شکورزاده، تهران، ۱۳۳۳ش؛ تقضلی، احمد، *تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام*، به کوشش ژاله آموزگار، تهران، ۱۳۷۶ش؛ توحیدی، کلیم‌الله، *حرکت تاریخی کرد به خراسان*، مشهد، ۱۳۵۹ش؛ تورسان‌زاده، اکبر، «زبان، پیوند اصلیها و نسلیها»، *نامه پارسی*، تهران، ۱۳۷۵ش، س ۱، ش ۱؛ جاوید، عبدالحمید، «سخنی چند دریاره تاجیکها»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ حاتمف، نماز، «در بخارا بخار گردیدیم»، *تاجیکان، آریاییها و فلات ایران*، به کوشش میرزا شکورزاده، تهران، ۱۳۸۰ش؛ داعی‌الاسلام، محمدعلی، *فرهنگ نظام*، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۸-۱۳۵۸ق؛ *دایرةالمعارف فارسی*؛ دبیرسیاقی، محمد، «تات و تاجیک و تازیکی»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ دهلوی، امیرخسرو، *قران‌السعدین*، اسلام آباد، ۱۳۵۵ش؛ دیوانه‌قل، علی، «تاجیک»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ ذهنی، تورقل، «کلمه تاجیک در آثار گذشتگان»، همان؛ رایینو، ه. ل. *مازندران و استراباد*، ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی، تهران، ۱۳۳۶ش؛ رامپوری، محمد، *غیاث‌اللغات*، به کوشش منصور ثروت، تهران، ۱۳۷۵ش؛ رضا، عنایت‌الله، «نقش ایران در جاده ابریشم تا پایان عهد ساسانی»، *ایران شناخت*، تهران، ۱۳۷۶ش، ش ۵؛ سجادی، محمدعلی، «بازم تات و تاجیک»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ سعدی، دیوان، به کوشش مظاهر مصفا، تهران، ۱۳۴۰ش؛ سعدی‌زاده سمرقندی، سعید، «از تاریخ سیاسی تاجیکان افغانستان»، *تاجیکان، آریاییها و فلات ایران*، به کوشش میرزا شکورزاده، تهران، ۱۳۸۰ش؛ سماعی، عبدالکریم، *الانساب*، به کوشش عبدالله عمر بارودی، بیروت، ۱۴۰۸ق/۱۹۸۷م؛ سوندرمان، ورنر، «یک گواهی کهن دریاره نام تاجیکان»، ترجمه فریدون مجلسی، هستی (فصلنامه)، زمستان ۱۳۷۹ش؛ سیدی، مهدی، «تاجیکها و تاجیکستان تا حمله مغول»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ هو، نیمی ز ترکستان، نیمی ز فرغانه، مشهد، ۱۳۷۱ش؛ شکورزاده، میرزا، مقدمه بر «بیشتری در سوی تاجیکان می‌بوده» احمد کسروی، *تاجیکان، آریاییها و فلات ایران*، تهران، ۱۳۸۰ش؛ شکورف، رستم، «تاجیکان در خرابه زاد بزرگی»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ شکوری، محمدجان، «پاره‌ای از تاریخ تقسیم که بازور تبر صورت گرفته»، همان؛ هو، «سیر ادبی صدرالدین عینی و مرحله‌های آن»، *نامه فرهنگستان*، ۱۳۷۶ش، س ۳، ش ۳؛ هو، «گهواره‌های تاریخی و فرهنگی تاجیک»، *کیهان فرهنگی*، تهران، ۱۳۷۲ش، س ۱۰، ش ۸؛ صدیقی، جلال‌الدین، «تاجیکان»، *تاجیکان در مسیر تاریخ* (همه)؛ عمرزاده، محسن، «سرحد تاجیک زبان تاجیک است»، همان؛ عینی، صدرالدین، «معنی کلمه تاجیک»، همان؛ غفورف، باباجان، *تاجیکان*، به کوشش احرار مختاروف، تهران، ۱۳۷۷ش؛ قرای، ریچارد، *عصر زرین فرهنگ ایران*، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، ۱۳۵۸ش؛ فردوسی، *شاهنامه*، به کوشش برتلس و دیگران، مسکو، ۱۹۶۸م؛ قریب، بدرالزمان، «سغدیها و جاده ابریشم»، *ایران شناخت*، تهران، ۱۳۷۶ش، ش ۵؛ کارلس، هیو، «تاجیکهای دره پنجشیر جبال هندوکش»، ترجمه حسن مسعودی، *مجله مردم‌شناسی*،

MAKALE YAYINLANDIRILAN
KONRA GELEN DOKÜMAN

04 TEM 2013

- Afganistan
✓ - Tacikistan
- Iran

CLARK, Brenton. Iranian foreign policy towards Tajikistan and Afghanistan during the Ahmadinejad presidency: the rising salience of Persian national identity. *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları. Journal of Central Asian and Caucasian Studies (OAKA)*, 7 / 13 (2012) pp.73-105. [With abstract in Turkish.]

76. TAJIKISTAN; MODERN TAJIK LITERATURE

14 AGU 2019

BOOKS

- 2023 HEATHERSHAW, John. *Post-conflict Tajikistan: the politics of peacebuilding and the emergence of legitimate order*. London: Routledge, 2009 (Central Asian Studies Series, 16). 224pp. [Also available as e-book.]

ARTICLES

- 2024 ALIMARDONOV, Amriyazdon. The written heritage of Badakhshan. *Écrit et culture en Asie centrale et dans le monde turco-iranien, Xe-XIXe siècles. Writing and culture in Central Asia and the Turko-Iranian world, 10th-19th centuries*. Sous la dir. de Francis Richard et Maria Szuppe. Paris: Association pour l'Avancement des Études Iraniennes, 2009, (Cahiers de Studia Iranica, 40), pp.127-143. + 8 plates. [Written tradition of the Ismā'īlī population from Tajik Badakhshan, based on a project aimed at gathering Badakhshani manuscripts. With abstract in French.]
- 2025 ATKIN, Muriel & others. Author-critic forum: the politics of peace building in Tajikistan. *Central Asian Survey*, 29 ii (2010) pp.219-230. [Review and appraisals of *Post-conflict Tajikistan: the politics of peacebuilding and the emergence of legitimate order*, by John Heathershaw (London, 2009).]
- 2026 BHATTACHARYA, Nandini. Unemployment, migration and the question of social security in Tajikistan. *Contemporary Central Asia*, 13 i (2009) pp.25-49.
- 2027 HEGLAND, Mary Elaine. Tajik male labour migration and women left behind: can they resist gender and generational hierarchies? *Anthropology of the Middle East*, 5 ii (2010) pp.16-35. [Modern state of Tajikistan.]
- 2028 KAKHAROV, Jahangir. Security threats in Central Asia: water/energy relations between Uzbekistan and Tajikistan. *Contemporary Central Asia*, 13 ii (2009) pp.14-23.
- 2029 ROCHE, Sophie. From youth bulge to conflict: the case of Tajikistan. *Central Asian Survey*, 29 iv (2010) pp.405-419. [The 'youth bulge' argument claims that a society with a high percentage of youth has an increased risk for violent conflicts.]
- 2030 ROWE, William C. Agrarian adaptations in Tajikistan: land reform, water and law. *Central Asian Survey*, 29 ii (2010) pp.189-204.

N° 1 = Makalah Rusya Posetindediri.

Asian Affairs, C. XLVIII (S III) 5, 253-262, 1961 (Germany)

THE MUSLIM REPUBLICS OF THE

U.S.S.R.

This is the ninth in a series of reviews of new Soviet literature on the six Muslim republics of the U.S.S.R. and the countries bordering on them. The present article deals with books received between December, 1960 and the end of April, 1961. It is contributed by the Central Asian Research Centre in collaboration with the Soviet Affairs Study Group of St. Antony's College, Oxford.

I. CENTRAL ASIA

History of Central Asian Literature

THE creation of national literatures has been one of the principal aims of the many cultural reforms instituted by the Soviet régime in Central Asia. Before the revolution, the literature of the Central Asian peoples was to a large extent oral and consisted mainly of poetry in the form of traditional epics and songs, and of picaresque tales narrated by professional story-tellers. The rapid advance of popular education as well as the need for a written propaganda medium required the creation of more formal literatures, and it is not surprising that these in the main followed Russian models. The task of the authorities was a formidable one: they had on the one hand to create literatures which were "national in form," that is to say written in the newly systematized national languages and reflecting local colour and national characteristics; while on the other they had to ensure that all the literatures conformed to certain ideological and stylistic standards which were stipulated for Soviet literature throughout the Union.

Hitherto, Soviet writing on the history of Central Asian literature has been confined to articles and short books on the literature of the various republics. A much more comprehensive work has now appeared in the shape of *The History of the Literatures of the Peoples of Central Asia and Kazakhstan* (Istoriya literatur narodov Sredney Azii i Kazakhstana. Publishing House of Moscow University, Moscow, 1960. 491 pp.). This book is edited by M. I. Bogdanova, who also wrote the introduction, and is one of a series of study aids now being prepared about the various groups of people making up the Soviet Union and designed to show the similarity in their "historical destiny" as well as their ethnic and linguistic peculiarities. According to the introduction, the literatures of the Tadzhik, Uzbek, Karakalpak, Turkmen, Kazakh and Kirgiz peoples are united by a general economic, social and historical past, as well as by geographic proximity. All these peoples are Turkic, except for the Tadzhiks, whose literature has, however, been included in this survey since, although it is in an Iranian language, it has long been in close association with the Turkic language literatures of Central Asia.

The peoples of Central Asia are not regarded as equal in historical

451. HĀDĪ-ZĀDA, Rasūl. *Samarqand-nāma* [The Book of Samarqand]. Douchanbeh, Rāyzanī-yi farhangī-yi safārat-i Ğumhūrī-yi islāmī-yi Īrān dar Tāǧikistān, 2002, 392 p., glossaire, [33] p. de pl.

Par un illustre représentant de l'intelligentsia tadjique originaire de Samarcande, spécialiste de l'histoire des réformismes en islam, l'ouvrage présente une intéressante étude de géographie historique de l'ancienne capitale timouride, à travers une promenade dans ses

quartiers. L'ouvrage s'ouvre sur un survol historique très informé des derniers développements de la géographie historique et de l'histoire urbaine au Tadjikistan (avec malheureusement quelques pages désormais inévitables sur la formation, avec les Samanides, d'un premier Etat des peuples « de race iranienne », *īrānī nežād*), enrichi de notes sur les développements politiques dans les années de perestroïka. La partie la plus captivante de l'ouvrage est constituée par le chapitre sur les quartiers de la ville, leur formation et leur organisation, ainsi que leurs divers composantes : bassins, mosquées, maisons de thé, demeures particulières, etc. Un chapitre particulier est dévolu aux jardins de la ville, un autre aux monuments historiques les plus connus (avec un intérêt particulier pour les tombeaux de saints personnages, très caractéristique de l'érudition historique urbaine telle qu'elle se pratique depuis une dizaine d'années en Asie Centrale), avant d'ultimes chapitres sur les bazars, les caravansérails et les voies de circulation, sur les madrasas et sur les hammams de la ville. Malgré l'absence totale d'apparat critique, l'ouvrage mérite l'intérêt par son inscription dans le renouveau actuel de l'histoire locale traditionnelle en Asie Centrale anciennement soviétique, et par ses multiples notations sur les lieux saints et leur fréquentation, ou l'histoire de la période contemporaine, alimentées par les souvenirs d'une famille de lettrés originaires de Samarcande, par la riche érudition personnelle de l'A. et par un commerce régulier avec l'antique cité et de ses quartiers.

S.A.D.

Samarqand
Tadjikistan

409. ŠAKŪRĪ-BOĤĀRĀYĪ, Moĥammadjān. *Jostārḥā: darbāre-ye zabān va adab va farhang-e Tājikestān*. Éd. Mas'ūd Miršāhī, Tehrān, Asāṭīr, 1382[2003], 199 p.

L'une des acquisitions essentielles de la fin de la période soviétique a été l'impression en Iran des travaux des savants et chercheurs tadjiks. L'un des exemples de cette nouvelle coopération est le présent ouvrage, dû à la plume d'un savant de Douchanbeh et au travail d'édition d'un spécialiste iranien. Dans son introduction générale, ce dernier offre au lectorat iranien une présentation générale des Tadjiks et du Tadjikistan, ainsi que de l'A. des articles rassemblés dans le présent recueil ; il esquisse, d'un point de vue iranien assez normatif, les spécificités du persan d'Asie Centrale – dont il souligne notamment la richesse lexicographique, la simplicité et le nombre relativement réduit des emprunts à l'arabe, pour appeler les Iraniens à un ressourcement culturel dont le Tadjikistan pourrait être le foyer. L'ouvrage proprement dit du critique M. Šakūri-Boĥārāyi [Šukurov] se subdivise en cinq parties : un panorama général de la littérature tadjique au 20e s. ; la destinée du persan d'Asie Centrale pendant la même période ; les mouvements d'idées du tournant des 19e et 20e s., du réformisme islamique jusqu'au « panturquisme » des années 1920 ; les écrits du juriste et polygraphe de Boukhara Mirzā Muĥammad Šarīf Šadr-i Dīyā (1867-1932) et leur signification pour l'historiographie de la Transoxiane sous la domination russe [voir c.r. n° 257] ; enfin l'œuvre du mémorialiste et romancier Šadr al-Dīn 'Aynī (1889-1954) et ses relectures actuelles. L'A. s'est attaché, notamment, à dévoiler les logiques de la politique des nationalités dans l'empire soviétique et leurs conséquences actuelles pour les langues nationales : « Si lors du recensement de 1926 on comptait dans l'empire 194 nationalités, en 1976 il n'en restait que 101. [...] En 1979 quelque quarante langues nationales avaient disparu des textes, ce qui revient à dire que pendant la période soviétique, une langue nationale disparaissait tous les deux ans (p. 80). ». Le chapitre consacré au passage du réformisme islamique au panturquisme est centré sur les figures de 'Abd al-Ra'ūf Fīṭrat et de Fayd-Allāh Ĥwāja, présentés ici – comme dans presque tous les travaux des historiens tadjiks – comme les protagonistes de la politique « anti-Tadjiks » mise sur pieds dans la R.S.S. des Ouzbeks à partir de 1924. On dit que la lune elle-même n'est pas sans défaut, ainsi en va-t-il de cet ouvrage, parsemé de petites erreurs factuelles (ainsi la date de l'arrivée de 'Abd al-Qāsim Lāhūfī en URSS, qui est 1921 et non 1933, ou celle de la mort de 'Aynī, qui est 1954 et non 1959, etc.).

R.M.Q.

Tadjikistan -

272. USMONOV, I. *Ta'rixi sijosii Toğikistoni sohibistiqolol*. Khoudjand, Nuri ma'rifat, 2003, 178 p., bibliographie.
 [Histoire politique du Tadjikistan indépendant]

Universitaire et éditorialiste conservateur, acquis au régime communiste puis à la présidence actuelle (voir son *Soli Nabiev* [« L'année Nabiev » (1995), très favorable au président communiste des années 1992-93, dans *Abs. Ir.* 17-19 [1994-6], c.r. n° 868], l'A. livre un récit des événements politiques des années 1990 au Tadjikistan. Ce récit, relativement bref et n'apportant que fort peu d'éléments factuels neufs, vise à corriger les narrations proposées depuis plusieurs années par de grandes figures de l'ancienne opposition tadjique au régime soviétique (en particulier les livres de souvenirs du communiste réformiste Buri Karim, du Démocrate Sohibnazar, des islamistes Nuri et Turagonzoda), ou par des leaders alternatifs du camp conservateur (Safarali Kenğaev en particulier [cf. *Abs. Ir.* 17-19 [1994-6], c.r. n° 856]), auquel Usmonov impute une bonne part des déboires du camp gouvernemental en 1991-92). Les principaux chapitres de l'ouvrage sont consacrés aux affrontements politiques et au conflit armé de 1991-1994, aux pourparlers de 1994-1997, et aux années de normalisation qui ont suivi l'accord de paix de juin 1997. L'A. s'étend en particulier sur une critique de l'attitude de l'intelligentsia littéraire de Douchanbeh (à travers des figures comme les poètes lauréats Bozor Sobir, Loyiq Sherali, Gulrukhsor) et de la responsabilité de cette intelligentsia, ainsi que de la presse alternative, dans la genèse et dans l'évolution du conflit. Quant à la normalisation des années 1997 à nos jours, elle est portée entièrement au crédit personnel du président Emomali Rahmonov.

Tadjikistan

A lire également, dans une veine antinomique de celle qui domine dans l'ouvrage précédent : Imom, Šarofiddin, *Ta'rikhi bedorii milli va istiqololi Toğikiston* [Histoire du réveil national et de l'indépendance du Tadjikistan], Douchanbeh, Našrijoti Sunnatullo, 2003, 368 p., bibliographie. Après une introduction inscrivant l'histoire politique du Tadjikistan dans diverses durées (depuis les anciens Aryens jusqu'aux répressions politiques de la période stalinienne...), l'A. propose une mise en intrigue de la guerre civile centrée sur l'émergence du mouvement national tadjik pendant les années de perestroïka (pp. 139-173), puis sur l'histoire des deux principales organisations de l'opposition nationaliste des années 1989-1992 : l'association *Rastokhez* (« Regain ») et le Parti Démocrate du Tadjikistan (pp. 174-320). Presque dépourvu d'apparat critique, l'ouvrage est basé pour l'essentiel sur les souvenirs et archives personnels de l'auteur. Il présente l'avantage d'introduire l'histoire d'organisations de l'intelligentsia tadjique, jusqu'à présent peu documentées, dans l'abondante littérature qui a fleuri depuis quelques années sur la période de la guerre civile.

S.A.D.

Ces dernières présentent un éventail varié — avec une supériorité numérique pour l'histoire des arts — qui reflète la diversité du domaine indo-persan. Ces conférences devraient d'ailleurs se poursuivre dans l'avenir.

31. DJALILI, Mohammad-Reza; GRARE, Frederic eds. *Le Tadjikistan à l'épreuve de l'indépendance*. Genève, Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales, 1995, 203 p., cartes, bibliogr. (Publications de l'Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales)

Les textes réunis dans ce volume ont été présentés lors d'un colloque de l'IUHEI à Genève, en décembre 1993. Après une brève introduction des éditeurs, dans laquelle ceux-ci rappellent notamment l'iranité culturelle du Tadjikistan dans un environnement centrasiatique turcophone, P. et M. CENTLIVRES (*infra* voir n° 913) s'interrogent sur les composantes ethniques d'une identité tadjike puis G. JAHANGIRI (v. n° 471) tente d'évaluer le degré de construction de cette identité, sur la base des travaux des philologues et historiens du Tadjikistan au cours des années vingt et trente. À propos des développements socio-politiques plus récents et du rôle qu'y a joué l'intelligentsia tadjike, M. HAMMER (v. n° 468) étudie la perception de la perestroïka par les intellectuels locaux et en particulier les historiens de Dushanbeh, tandis que S. A. DUDOIGNON se penche sur l'émergence d'une nouvelle élite à la faveur des bouleversements politiques de la décennie (v. n° 851). Suit une seconde partie, consacrée à la guerre civile et à ses conséquences directes et indirectes. Après un historique du conflit par Bess BROWN (v. n° 461), on aborde les positions de la Russie (C. POUJOL, v. n° 863), puis celles de l'Afghanistan, du Pakistan et de l'Iran (M.-R. DJALILI et F. GRARE, v. n° 848). Cette partie se termine sur deux articles consacrés à l'impact de la crise du Tadjikistan sur les pays circonvoisins, les conséquences du conflit étant interprétées sous l'angle soit d'un possible catalyseur (Sh. AKINER, v. n° 843), soit sous celui d'un modèle — ou anti-modèle — des conflits à venir en Asie Centrale (O. ROY, v. n° 866). Une dernière partie reflète les préoccupations humanitaires d'organisations internationales comme le Comité international de la Croix-Rouge (J.M. BORNET, v. n° 844) ou Amnesty International. Au total ce volume, qui fut le second à paraître en français sur le conflit tadjik, présente un panorama assez complet du point de vue de la science politique, même si l'on déplore l'absence surprenante de toute étude des attendus sociaux et économiques de la guerre du Tadjikistan, mieux mis en valeur dans d'autres publications légèrement antérieures ou à peu près contemporaines. Autre défaut de taille: seuls ont été sollicités des auteurs occidentaux, dont bon nombre n'avaient pas mis les pieds au Tadjikistan, alors qu'il existe à Moscou et Dushanbeh des politologues tadjiks connus, dont les travaux ont jeté sur la guerre qui-déchirait leur pays un éclairage très pénétrant.

32. DUDOIGNON, Stéphane A.; JAHANGIRI, Guissou eds. *Le Tadjikistan existe-t-il? Destins politiques d'une "nation imparfaite"*. Paris, AFEMOTI, 1994, 200 p., phot., cartes, chronologie (N° thématique de la revue CEMOTI, vol. 18)

Premier ouvrage collectif consacré à la guerre civile du Tadjikistan, ce dossier des CEMOTI est tout entier dominé par une question, qui fonde son originalité: quelles forces étaient à l'œuvre derrière les lignes de clivage régionales qui ont fondé toute la logique du conflit armé, compte tenu de la stratification historique complexe du pays? Le sociologue et démographe V. BUSHKOV (v. *infra* n° 810) se penche sur les lignes de conflits inter-communautaires engendrées par les mouvements migratoires du milieu du XXe s. et accentuées par une politique de développement très régionalisée, qui avantageait les régions septentrionales aux dépens du sud. On trouve, sous la plume du politologue tadjik P. MULLĀDJĀNOV, un type de fracture comparable entre «première» et «seconde» intelligentsia du Tadjikistan, cette dernière étant issue des communautés migrantes des plaines cotonnières (v. n° 484). On aborde ensuite avec G. JAHANGIRI (v. n° 854) le rôle des solidarités locales et communautaires dans la genèse et les premiers développements du conflit, tandis que S. A. DUDOIGNON (v. n° 849) dévoile la nature toute politique des clivages révélés par la guerre civile et alimentés par une histoire récente, en reconstituant les changements d'alliance qui ont donné sa physionomie

534. BEČKA, J., «The Tajiks and the Classical Literature of Central Asia». *Archiv Orientalní*, 47 (1979), pp. 317-320.

Comme preuve de l'intérêt porté par la nation Tadjik à sa littérature classique, qu'elle considère comme la source de sa littérature contemporaine, J. Bečka passe en revue le contenu de sept ouvrages consacrés, par des chercheurs de cette région, à des auteurs originaires d'Asie centrale, de tradition à la fois persane et tadjik :

- Deux livres concernant Amir Xosrow Dehlavi : une édition critique du *Ā'ine-ye Eskandari* (J. Mirsaidov, Moscou, 1977) avec introd. en persan ; un ouvrage de caractère plus populaire, réunissant des maximes et des conseils extraits de plusieurs œuvres de Dehlavi (éd. A. Afsahzod, Dushanbe, 1975). Texte en tadjik et en persan.
- Un livre destiné aux étudiants, consacré à la vie et à l'œuvre de Jāmi (A. Afsahzod, Dushanbe, 1978).
- La traduction russe du livre de A. Mirzoev, paru en 1957, sur Kamāl ed-din Binā'i (A. Mirzoev, Moscou, 1976).
- Une édition du *Badā'ī' al-afkār fi šanā'ī' al-as'ār* de Kamāl ed-din Husayn Vā'ez-e Kāšefi (R. Musulmonqulov, Moscou, 1976), avec préface en russe et en persan.
- Une édition critique de *Širin va Xosrow* de 'Abdallāh Ḥātifi, avec introd. en russe et en persan (S. Asadulloev, Moscou, 1977).
- S'adressant à un plus vaste public, l'édition des écrits du poète Mir 'Abid Sayyidā Nasafi, demeuré très populaire (J. Šambezoda, Dushanbe, 1977).

En présentant ces travaux, l'auteur entend nous faire savoir que, dans cette région du monde, la littérature classique n'est pas considérée comme un objet de curiosité appartenant au passé mais comme une matière bien vivante dont l'étude est encouragée par les écrivains modernes et la diffusion assurée par les programmes d'enseignement.

M. Gd.

Abst. Tr. Supp 8, 1985 Leiden, s. 108

Tacikistan 191186

KOEN, Benjamin D. *Beyond the roof of the world: music, prayer, and healing in the Pamir mountains*. New York & Oxford: Oxford University Press, 2009. 225pp. [Badakhshan, Tajikistan.]

STEPHAN, Manja. *Das Bedürfnis nach Ausgewogenheit: Moralerziehung, Islam und Muslimsein in Tadschikistan zwischen Säkularisierung und religiöser Rückbesinnung*. Würzburg: Ergon, 2010 (Kultur, Recht und Politik in Muslimischen Gesellschaften, 14). 332pp.

ARTICLES

ATAI, Farhad. Soviet cultural legacy in Tajikistan. *Iranian Studies: Journal of the Society for Iranian Studies*, 45 i (2012) pp.81-95. [The institutions that were created to manage artistic and cultural activities, budgeting, training and promotion under the Soviets.]

GRENET, Frantz & AZARNOUCHE, Samra. Where are the Sogdian Magi? *Bulletin of the Asia Institute*, 21 / 2007 (2012) pp.159-177. [With much discussion of the Arab conquest of Panjikent in 722 and evidence in Arab sources for the Zoroastrian priests in Sogdia.]

KESHAVJEE, Salmaan. Bleeding babies in Badakhshan: symbolism, materialism, and the political economy of traditional medicine in post-Soviet Tajikistan. *Medical Anthropology Quarterly: International Journal for the Analysis of Health*, 20 i (2006) pp.72-93. [Traditional blood-letting practices for infants.]

Tacikistan (191186)

03 Mayıs 2014

3594 ATKIN, Muriel. Token constitutionalism and Islamic opposition in Tajikistan. *Journal of Persianate Studies*, 5 ii (2012) pp.244-272. [On the five constitutions of the country, 1918-1994.]

3595 ILOLIEV, Abdulmamad. *Pirship* in Badakhshan: the role and significance of the institute of the religious masters (*Pirs*) in nineteenth and twentieth century Wakhan and Shughnan. *Journal of Shi'a Islamic Studies*, 6 ii (2013) pp.155-176. [Based on recent fieldwork among Ismailis in Tajik & Afghan Badakhshan.]

3596 KOEN, Benjamin D. Musical healing in eastern Tajikistan: transforming stress and depression through *falak* performance. *Asian Music: Journal of the Society for Asian Music*, 37 ii (2006) pp.58-83. [In Badakhshan.]

3597 OLIMOV, Muzaffar & OLIMOV, Saodat. Tajikistan and China: changing images. *Journal of Central Asian Studies (University of Kashmir)*, 19 i (2010) pp.9-16. [Historical and current relationship and Tajik perception of China today.]

MADDE YAYIMLANDIKIAN
 GELEN DOKÜMAN

21 Eylül 2014

- 3018 OLIMOV, Muzaffar. Islam in contemporary
Tajikistan: role of Muslim leaders. *Religion and
security in South and Central Asia*. Ed.
K. Warikoo. Routledge, London & New York: 2011, *Tajikistan*
pp.150-163;202-204. 151186

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 2890 DUDOIGNON, Stéphane A. Local lore, the transmission of learning, and communal identity in late 20th-century Tajikistan. The *Khujand-nāma* of 'Ariḡjan Yahyāzād Khujandī. *Devout societies vs. impious states? Transmitting Islamic learning in Russia, Central Asia and China, through the twentieth century. Proceedings of an international colloquium ... Paris ... 2001*. Ed. Stéphane A. Dudoignon. Berlin: Schwarz, 2004. (Islamkundliche Untersuchungen, 258), pp.213-241. [Modern historiography by a local scholar who died in 2000.]

17 Ocak 2015

Tajikistan
191186

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 2897 YILMAZ, Ihsan. An Islamist party, constraints, opportunities and transformation to post-Islamism: the Tajik case. *Uluslararası Hukuk & Politika. Review of International Law and Politics*, 5/18 (2009) pp.133-147.

17 Ocak 2015

191186
Tajikistan

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

17 Ocak 2015

- 2884 АБДУЛЛОЕВ, Д. Донсламская традиция хранения зерна у Таджики (VII-XX вв.). *Центральная Азия от Ахеменидов до Тимуридов: археология, история, этнология, культура. Материалы международной Научной конференции ... Александра Марковича Беленицкого, Санкт-Петербург ... 2004 года*. Отв. научный ред. В.П.Никопоров. Saint Petersburg: Институт Истории Материнской Культуры РАН, 2005, pp.394-398.
- 2885 ABDRAKHMANOV, Askar. Tajikistan today: economics and politics at home and abroad. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 48 (2007) pp.25-37.

Tajikistan
191186

17 Ocak 2015

- 2895 UMAROV, Farrukh. Tajikistan: special features of cooperation with leading international Islamic organizations. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 50 (2008) pp.116-125.

191186
Tajikistan

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

17 Ocak 2015

- 2754 DODIKUDOEV, Khurshed & NIYATBEKOV, Vafo. The Republic of Tajikistan and the Islamic Republic of Iran: cooperation achievements and prospects. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 50 (2008) pp.133-142.

Tajikistan
191186
09/16/60

12 Ağustos 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

4624 HIERMAN, Brent. Whose land is it? Land reform, *Kazakhstan*
minorities, and the titular "nation" in Kazakhstan, *110684*
Kyrgyzstan, and Tajikistan. *Nationalities Papers*,
42 ii (2014) pp. 336-354.

Kazakhstan
11000
Tajikistan
131186

VADE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

12 Agustus 2015

4562 DAGIEV, Dagikhudo. *Regime transition in Central Asia: stateness, nationalism and political change in Tajikistan and Uzbekistan*. London: Routledge, 2014 (Routledge Advances in Central Asian Studies, 4). 239 pp. Post-Soviet period.

Tajikistan
11/9/186
Uzbekistan
150161

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

12 Ağustos 2015

4567 MASTİBEKOV, Otambek. *Leadership and authority in Central Asia: an Ismaili community in Tajikistan.* Abingdon & New York: Routledge, 2014. 185 pp. *ismailiye*
031854
Tajikistan
131186

28 Temmuz 2015

4623 GÜRES, Gülsah. State-building in Tajikistan in the
post-independence period: civil war, regime consolidation & September 11. *Contemporary Central Asia*, 15 i (2011) pp. 38-62. *Tajikistan*
191186

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN.

28 Temmuz 2015

4589 AZZARRI, Carlo & ZEZZA, Alberto. International *Tajikistan*
migration and nutritional outcomes in Tajikistan. *131186*
Food Policy, 36 i (2011) pp. 54-70.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 Temmuz 2015

Tajikistan
131186

4693 WANI, Mohd Younus & BANDEY, Aijaz A. India's involvement with Tajikistan in the perspective of strategic-economic relations. *International Journal of Central Asian Studies*, 16 (2012) pp. 1-20.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 Temmuz 2015

4654 NOZIMOVA, Shahnoza & EPKENHANS, Tim.
Tajikistan
19186
Negotiating Islam in emerging public spheres in
contemporary Tajikistan. *Asiatische Studien. Etudes*
Asiatiques, 67 iii (2013) pp. 965-990. "How one
of Tajikistan's most prominent families within the
religious elite - the three Turagon brothers - negotiates
landscapes of Islamic belief and practice within the
context of the country's political economy."

ADDE YAYIMLANDIKTAN

12 05

28 Temmuz 2015

4653 NABOTOV, Zayniddin. Official religious education *Tajikistan*
in Tajikistan. Imam e Azam Abu Hanifa Islamic
Institute of Tajikistan: past and present. *Central Asia* 191186
and the Caucasus: Journal of Social and Political
Studies, 15 ii (2014) pp. 112-120.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 Temmuz 2015

4669 RASULOV, Gafur. Foreign investments in the *Tajikistan*
economic development of Tajikistan. *Contemporary* 13/186
Central Asia, 15 ii (2011) pp. 51-60.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 Temmuz 2015

4633 KASSYMBEKOVA, Botakoz. Humans as territory:
forced resettlement and the making of Soviet
Tajikistan, 1920-38. *Movement, power and place
in Central Asia and beyond: contested trajectories.*
Ed. Madeleine Reeves. London & New York:
Routledge, 2012, pp. 43-64.

Tacikistan
131186

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA SELEN DOKÜMAN

HAJATDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMANI

Tajikistan
13/186

1863 BOBOYOROV, Hafiz. *Masters and networks of knowledge production and transfer in the cotton sector of southern Tajikistan*. Bonn: Zentrum für Entwicklungsforschung, Universität Bonn, 2012 (ZEF Working Paper Series, 97). 24 pp.

27 Haziran 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 1868 SHTALTOVNA, Anastasiya. *Knowledge gaps and rural development in Tajikistan: agricultural advisory services as panacea?* Bonn: Zentrum für Entwicklungsforschung, Universität Bonn, 2013 (ZEF Working Paper Series, 117). 21 pp.

27 Haziran 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

1865 MANDLER, Andreas. *Knowledge and governance arrangements in agricultural production: negotiating access to arable land in Zarafshan Valley, Tajikistan.* Bonn: Zentrum für Entwicklungsforschung, Universität Bonn, 2013 (ZEF Working Paper Series, 106). 30 pp.

Tajikistan
101186

22 Haziran 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- Tacikistan
131186
özbekistan
130161
Görzetim
132352
- 1861 ASSCHE, Kristof van & others. *Epistemic cultures, knowledge cultures and the transition of agricultural expertise: rural development in Tajikistan, Uzbekistan and Georgia*. Bonn: Zentrum für Entwicklungsforschung, Universität Bonn, 2013 (ZEF Working Paper Series, 118). 43 pp.

22 Haziran 2015

28 Temmuz 2015

4640 KOROSTELINA, Karina. Religion, war, and peace in Tajikistan. *Between terror and tolerance: religious leaders, conflict, and peacemaking.* Timothy D. Sisk (ed.). Washington D.C.: Georgetown University Press, 2011, pp. 169-182. On the rise of the Islamic Renaissance Party in the early 1990s.

Tajikistan
13/186

MAADDE YAYIMLANDIKTAN
TELEN BOKUMAN

28 Temmuz 2015

Tacikistan
19/186

4576 ABDULLO, Rashid. The 2013 presidential election: legitimacy and the Islamic revival party of Tajikistan. *Central Asia and the Caucasus: Journal of Social and Political Studies*, 15 ii (2014) pp. 161-172.

MADDE YAYIMLANDIKTAN

2015 - 07 - 28

4282

CLEUZIQU, Juliette. Argent russe, cérémonies tadjikes: faire et défaire les liens. *Autrepart*, 67-68 (2013-14) pp. 137-153. "Depuis la fin de la guerre civile au Tadjikistan (1992-1997), on observe une augmentation concomitante des flux migratoires des hommes vers la Russie et des dépenses pour les mariages."

Tadjikistan
13/186

4294

KELLAR, Anna. The apples of Garm, problems of land reform in Tajikistan. *Asian Affairs: Journal of the Royal Society for Asian Affairs*, 46 i (2015) pp. 118-122. Challenges faced by agriculture in the Rasht Valley.

Tadjikistan
13/186

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

21 Ocak 2016